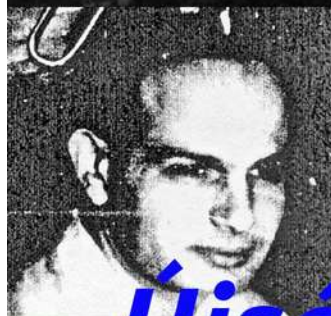

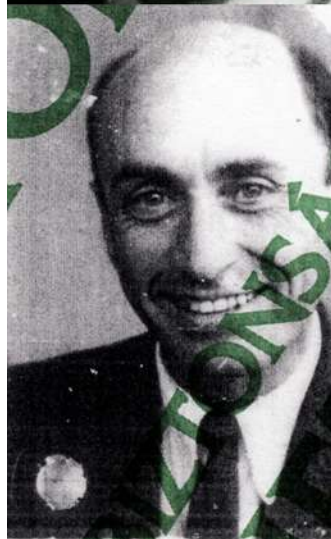

Dr. Ilkei Csaba

Az Interpress Kiadó és Nyomda Vállalat ügyében lefolytatott előzetes ellenőrzés adatai megerősítik azt, hogy a vállalatnál sorozatos rendellenességek történnek. A vállalat dolgozói részére jogtalan kifizetéseket eszközölnek, hogy a vállalat egyes vezető dolgozói között büntetett előéletű szélhámosok találhatók, akik beosztásukból adódóan gyakran tesznek külföldi utazásokat, hogy a vállalatnál meg nem engedhető, valószínű megfélemlítés céljából olyan hangulatot keltenek egyesek, hogy az fedszerv stb.

Az előzetes előnézés során keletkezett adatok alapján jártunk el, hogy válságot ügyeltünk megfigyelni, és a szervezetünkben a szerveink.

Újságírók, szerkesztők sajtómunkások

az állambiztonság

főosztályvezető. Ha bárki valamit tisztázatlannak vél, magyarázatot kér, úgy magas körökből felső kapcsolatokra hivatkoznak és a vállalat különleges rendeltetését, feladatát hangsúlyozzák. Gyakran elhangzik Beke, Stark, de megjegyzésként hárk részéről is. Az INTÉPRESSZ Kiadó és Nyomda Vállalat feje győri. Ez az a vállalkodó állapotok ellentmondának minden konspiratív elvnek, másrészt a személyek összetételét sem tartja e feladatra alkalmasnak.

II. kötet

105. számú
 UJSÁGÍRÓ IGAZOLVÁNY
 1953.
 az évre.

Polgár Dénes

született 1912- -ben, lakik:
Bp. VII. Dohány-u. 90.

a Magyar Újságírók Országos Szövetségének tagja és a

Szerzői kiadás

2018

Dr. Ilkei Csaba

**Újságírók, szerkesztők,
sajtómunkások
és az
állambiztonság**

II. kötet

Szerzői Kiadás

2018

A kötetbe foglalt írások forrása:

- Dr. Ilkei Csaba:** *Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások X. - Bevezetés a Press Rezidentúrába: kik voltak a vezetők?* <http://www.utolag.com/Ilkei/PressRezidentura/PressRezidentura.htm>
- Dr. Ilkei Csaba:** *Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások XI. Polgár Dénes az MTV „A Hét” főszerkesztője, az MTI tudósítója 5 fedőnéven 23 éven át szolgált a belügyi hírszerzést* <http://www.utolag.com/Ilkei/PolgarDenes/PolgarDenes.htm>
- Dr. Ilkei Csaba:** *Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások XII. Újságíró szövetségek és rejtélyes vállalatok a KGB nemzetközi hálójában, rivalizáló titkosszolgálatok* <http://www.utolag.com/-Ilkei/SajtoXII/SajtoXII.htm>
- Dr. Ilkei Csaba:** *Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások, XIII. Egy televíziós újságírót New Yorkba küldenek, ahol belügyi hírszerző és jól fizetett sajtóhivatalnok lesz az ENSZ Titkárságán* www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokXIII/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokXIII.htm

Tipográfia: Cser Ferenc

Tartalomjegyzék

A kötetbe foglalt írások forrása:	2
Bevezetés	5
Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások (X.) Bevezetés a Press Rezidentúrába: Kik voltak a vezetők? .	.8
Emlékeztetőül:.....	8
Államvédelmi és katonai hírszerzés, rezidentúra és katonai attaséhivatal.....	9
BM hírszerzés hazai bázison, a Press Rezidentúra beköltözik a MÚOSZ-ba.....	13
Szolnok (Szikla) Péter.....	21
Regős (Rausch) János.....	31
Rybka Géza.....	40
Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások (XI.) Polgár Dénes az MTV „A Hét”főszerkesztője, az MTI tudósítója 5 fedőnéven 23 éven át szolgálta a belügyi hírszerzést.....	49
Elrejtett másik élete.....	49
Regényes fordulatú évek.....	56
A kairói kudarc.....	59
Washingtoni viszontagságok.....	63
Bonn a tudósítók álma.....	84
„A Hét” főszerkesztője pénzt szerez és utazik.....	103
De vajon így történt-e Polgár Dénes távozása?.....	110
Brüsszel: Biszku, NATO, Közös Piac.....	116
Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások (XII.) Újságíró szövetségek és rejtélyes vállalatok a KGB nemzetközi hálójában, rivalizáló titkosszolgálatok.....	120
Siklósi Norbert.....	123
Megyeri Károly.....	125
Beke József („Karrierista”).....	126
Erőss Ferenc („Gyömbér”).....	146
Lehel Miklós („Ölvecki”, „Petres”).....	154
Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások, XIII. Egy televíziós újságírót New Yorkba küldenek, ahol belügyi hírszerző és jól fizetett sajtóhivatalnok lesz az ENSZ Titkárságán.....	172
Dr. Ilkei Csaba eddig megjelent munkái.....	211

Bevezetés

Tizedik digitális kötetemmel találkozhat a Kedves Olvasó. (Az előzőek megtalálhatók könyvtári katalógus szerint az Országos Széchenyi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában: OSZ-MEK , (<http://mek.oszk.hu>)

A négy tanulmányt tartalmazó új könyv témaköre a sajtó, a média és az állambiztonság titkos együttműködésének világába vezet vissza, folytatása két korábbi kötetnek, melyek 2016-ban jelentek meg: „Rádiósok, televíziósok és az állambiztonság” (<http://mek.oszk.hu/15000/15087>) és „Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások és az állambiztonság” (<http://mek.oszk.hu/16400/16411>).

Történt-e azóta valami új és említésre méltó változás aktuális hatalmi viszonyaink között az 1990-ben átmentett állambiztonsági múlt feltárásában, különös tekintettel arra, hogy a hazai politikai elit 28 éve adós a tisztázatlan ügynökügyek törvényes rendezésével, a felelősök megnevezésével, a vétkesek megbüntetésével, az áldozatok erkölcsi és információs kárpótlásával?

Fájdalom, nem történt semmi. Továbbra sincs **politikai szándék** az érintett állambiztonsági hálózati személyek lehetséges teljes körének nyilvánosságra hozatalára. Ez a kormány sem fogja megengedni a múlt korlátlan megismerését úgy, hogy azt parlamenti jóváhagyással, kormányzati forrásból és végrehajtási felelősséggel következetesen végigvigye az állami élet minden területén, beleértve az igazságszolgáltatást és a tájékoztatás fórumait is. Ezért söpört le minden újabb törvényjavaslatot a rendezésről és erősítette meg azt a feltételezést, hogy időhúzásra játszik, tartva magát ahhoz a cinikus állásponthoz, miszerint hagyni kell, hogy az ügynökügyek **az érintettek kihalásával** oldódjanak meg véglegesen, mert minden más megoldás veszélyes és veszteséges az aktuális hatalom számára még kétharmados többség esetén is.

Folytatódott a visszafelé mutogatás: cselekedni már az **Antall-és Boross** kormány idején kellett volna, akkor azonban a **megalkuvás** nagyobb volt az ígért nagytakarítás szándékánál. **Boross Péter** mondta tavaly júliusban Fónay Jenő temetésén:

*„...noha szenvedélyes ember volt, megértette és másokkal is segített megértetni, hogy 1989-90-ben a változást nem forradalommal, hanem hatalmi egyezkedéssel kell elérni, és ennek feltétele, hogy **ne történjen radikális felelősségre vonás.**”*

Borossnak tulajdonítják azt a tanácsadói véleményt is, amellyel hosszú távra ellátta **Orbán Viktort** ügynökügyekben: „Mocsár ez, amiben csak *elsüllyedni lehet!*” És már 1990-94 között sikerült is neki, továbbá Antall Józsefnek, Kónya Imrének, Gálszécsy Andrásnak, Fü-

zessy Tibornak lecsapolás helyett tovább ingoványosítani a mocsarat a sorozatos meghátrálásokkal és gyáva megalkuvásokkal. Lényegében átmentették az állambiztonság hivatásos állományát, a politikai rendőrség hálózatának egy részét pedig néhány nap alatt átirányították a kémelhárításhoz, a belügyi és katonai hírszerzéshez. Így váltottak pillanatok alatt rendszert a Kádár korszak legjobb besúgói, és lettek hűséges továbbsholgálók. Aztán valamennyien – nyugdíjba menni még nem tudó hivatásosak és helyezkedő hálózati tagok – tapasztalataikkal, s információs előnyükkel fokozatosan beépültek a négyévente jövő-menő hatalmi struktúrák politikai, gazdasági, pénzügyi, rendészeti és tájékoztatási háttországába, s mert megbecsülték őket jó fizetéssel, előmenetellel, kitüntetésekkel, saját maguk irányították oda gyermekeiket is. A politika pedig gátlástalanul felhasználja őket, csak időnként dob el egy-két kifacsart túllihegőt vagy elszállt megtévedtet. A szegényérzetüket elvesztő, félrevezetett, értékrendjükben megingott „eccerű” választópolgárok pedig azóta is továbbbélteik szavazataikkal az ávós generációkat, a lakájokat, zsoldosokat, köpönyegforgatókat, - a mára kialakult egész hűbéri láncot.

Az átmentett állambiztonsági múlt jogi rendezetlenségén túl, **morális meghasonlottsághoz** az a **hazug kirakat politika** is vezet, hogy noha nincs kormányzati szándék a törvényes rendezésre, azt a **látszatot** kell kelteni, mintha a kormány túl akarna lépni a megkésétségen, s 27 év után végre meg akarná hozni az elmulasztott döntéseket. Ezért alapított például az adófizetők pénzén méregdrága történeti kutatóintézeteket. Ám gyakorlatilag meg is kötötte kezüket, csak alibi tevékenységet végezhetnek, az igazi megoldásig nem juthatnak el. Ezért nem terjesztett elő például a Nemzeti Emlékezet Bizottsága újat az elavult „ügynöktörvény” (2003. évi III. törvény) helyett, amely valóságellenes, és teljesen irreális bírói ítéletekhez vezet napjainkban is. Nem végezhetek eddig érdemi munkát az un. **mágnesszalagokkal** (titkosszolgálati adathordozókon tárolt adattartalmak) sem, csak külsődleges „szerkezeti” jegyeket nézegettek, feldolgozást célzó kutatás nélkül. Aztán felsőbbbségek szavára jobb híján átpasszolták az egészet a szaklevéltárnak: az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának. Ezeket a szalagokat - amelyek eredetisége vitatott, teljes hosszuk csonkult a titkosszolgálatok birtokában - majd a választások után, 2018 júliusától vizsgálhatják a kutatók, ha addig a minősített adatok titkosságát feloldják a nagyhatalmú illetékesek. Elég jelentős az adósság, mert az ÁBTL-ben őrzött mintegy 4 kilométernyi dokumentum tíz százaléka még mindig un. minősített irat, tehát nem kutatható. Mi lesz, ha választások után a politikai döntéshozók megdöglődják magukat? Ha pedig nem, akkor is legalább 3-5 év, amíg az első kutatási eredmények feldolgozottan nyilvánosságra hozhatók. Addigra pedig tán célba is érhet az érintettek kihalásának cinikus elmélete. Fellebbezés és civil kontroll nincs. Noha az utóbbi különösképp kellene, mert a titkosszolgálatok irat visszatartási kedve nem csökkent, még elég sok dosszié lapul páncélszekrényeikben indokolatlanul, s megmagyarázhatatlan a kutatók számára: miért törölnek adatokat, takarnak ki oldalakat előlük a mai cenzorok.

Azok, akik – kissé elnagyoltan - továbbra is ügynöklistákat keresnek és követelnek, változatlanul kétféle sablonos választ kapnak. A jobboldalon : ügynöklisták pedig nincsenek, nem

is voltak. A bal-liberális oldalon: ügynöklisták nincsenek csak összeesküvés elméletek. De azért ha megfélekeznek magukról, mert ujjongva két névnél többet találtak, akkor főcímben azt hozzák mindkét oldalon: „*Megvan az új ügynöklista.*” Persze. Csak nálunk, csak ma!

Ilyen időket élünk. Csak az értelem, a tisztesség és a következetesség szenved a politika egyre kiszámíthatatlanabb manőverei között.

2018. februárjában

A Szerző

Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások (X.)

Bevezetés a Press Rezidentúrába:

Kik voltak a vezetők?

Dr. Ilkei Csaba tudományos kutató tanulmányának eddig kilenc részét közzétettük, rádiósok, televíziósok, újságírók és az állambiztonsági szervek titkos együttműködéséről.

Emlékeztetőül:

I. rész: „A Magyar Televízió, mint állambiztonsági fedőszerv” (<http://www.utolag.com/Ilkei/MagyarTelevizio/MagyarTelevizo.htm>)

II. rész: „MTV: a műsorpolitikát és az objektumot is védte a politikai rendőrség a nézőktől” (<http://www.utolag.com/Ilkei/MTV/MTV.htm>)

III. rész: „Az MTV mint az osztályharc kiemelt küzdőtere” (<http://www.utolag.com/Ilkei/MTVOsztalyharc/MTVOsztalyharc.htm>)

IV. rész: „A kemény vonalások, a reformerek és az állambiztonság” (<http://www.utolag.com/Ilkei/MTVII/MTVII.htm>)

V. rész: „Egy rendhagyó titkos munkatárs a Népszabadságtól” (<http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasok/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasok.htm>)

VI. rész: „Lehetett-e nemet mondani az állambiztonságnak?” (<http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVI/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVI.htm>)

VII. rész: „Várkonyi Péter külügyminiszter, a „Népszabadság” főszerkesztője, a Tájékoztatói Hivatal elnöke, az MSZMP KB tagja, mint államvédelmi tiszt, hálózati titkos munkatárs és rezidens” (<http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVII/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVII.htm>)

VIII. rész: „Állambiztonság és káderpolitika, - több kudarc, mint siker a hírszerzés bázisain: MTI, Népszabadság, MÚOSZ” (<http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVIII/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVIII.htm>)

IX. rész: „Akiért a belügyminiszter tűzbe tette a kezét, Bécsből Ausztráliába szökött” (<http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokIX/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokIX.htm>)

Most a sorozat X. folytatása következik.

Mielőtt a 60-as évek második felében a **BM** és a **HM** hírszerzése (BM III/I és MNVK/2 csoportfőnökség) felismerte a **magyar újságíró társadalom nyugati kapcsolataiban rejlő fokozott hírszerzési lehetőségeket**, s szovjet irányítással létrehozták illetve bővítették hírszerző bázisaikat (rezidentúrák, katonai attaséhivatalok, hírszerző pontok), 1945-től a hazai sajtószervek a legtágabb értelemben totális ellenőrzés alatt álltak, s a beszervezettek és „megnyertek” hazai és külföldi információkkal szolgáltak a teljes államvédelmi, állambiztonsági szervezetnek.

Történetileg úgy alakult, hogy az újságíró társadalom tagjaira mindenekelőtt a **politikai rendőrség** figyelme irányult – sorrendben 1945-től -: PRO, ÁVO, ÁVH, BM I/IV, BM II/5, BM III/III (Belső Reakció és Szabotázselhárító Csoportfőnökség). Az utóbbin belül a sajtó, rádió, televízió, filmhíradó, tájékoztatási osztályok, stb. munkatársai 1962 augusztusától két osztály állandó felügyelete alatt álltak:

- III/III-4 osztály: kulturális elhárítás,
- III/III-5 osztály: objektum védelem

A kiemelt tájékoztatási és hírközlési objektumok közé tartoztak: MTI, Rádió, Televízió, MÚOSZ, Népszabadság székház és a filmhíradó bázisa.

Államvédelmi és katonai hírszerzés, rezidentúra és katonai attaséhivatal

1945 után az önállótlan és jelentéktelen államvédelmi hírszerzés intézményrendszere akkor kerül észrevehető pályára, amikor 1949 utolsó napjaiban az **Államvédelmi Hatóságot** a BM helyett közvetlenül a Minisztertanács alá rendelik, hozzácsatolva a HM Katonapolitikai Főcsoportfőnöksége Elhárító Csoportfőnökségét és a Honvéd Határőrséget is.

1950 szeptemberében a **Hírszerző Osztály** kivált az ÁVH I. Hálózati Főosztályából és **X/3** néven önálló osztályként működött tovább Tihanyi János őrnagy vezetésével. Ekkor kezdődött a külföldi hírszerző **rezidentúrák** felállítása, elsőként Bécsben, majd 1951-52-ben Washingtonban, Londonban, Párizsban, Rómában, Brüsszelben és Buenos Airesben.

A megnövekedett feladatok miatt 1951 szeptemberében a X/3 osztály az **ÁVH VIII. Hírszerző Főosztályává** bővült Farkas Vladimir alezredes vezetésével. Ehhez előzetesen Péter Gábornak Moszkvában meg kellett szereznie a szovjet állambiztonsági vezetők egyetértését. Öt tanácsadó érkezett Budapestre, ők alakították ki a szervezetet és a működési rendet 5 osztállyal: 1., angol-amerikai, 2., nyugat-európai, 3., jugoszláv, 4., emigrációs, 5., külképviseleti elhárító, összesen 135 fős állománnyal.

Farkas Vladimir

1953 júliusában az egységes **Belügyminisztérium I. (Államvédelmi) Főcsoportfőnökség II. Osztálya** lesz a hírszerzés, Gazdik Gyula alezredes vezetése alatt. Az osztályt 1955. október 1-én főosztállyá szervezik, előbb Hárs István ezredes, majd Rajnai (Reich) Sándor alezredes vezetésével 1956 októberéig. A Főosztály 1., osztálya az Illegális Rezidentúrák Osztálya volt.

A forradalom utáni zavaros szervezeti elképzelések egyike volt a hírszerző feladatok átcsoportosítása a HM-ba, 3. csoportfőnökségként, a Fegyveres Erők Miniszterének alárendeltségében. Az előkészületek 1957 februárjáig tartottak, akkor Tömpe István, a belügyminiszter I. helyettese által készített javaslat bizonyult támogatottabbnak és márciustól a hírszerzés a **Belügyminisztérium II. Politikai Nyomozó Főosztályának 3. osztálya** lett, Móró István alezredes vezetésével.

Ez a szervezeti rend 1962 augusztusáig, a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség megalakulásáig állt fenn, amikor is a hírszerzés feladatait a **III/I. Csoportfőnökség** kapta, Komornik Vilmos alezredes vezetésével.

A **HM Katonapolitikai Osztálya (KATPOL)** a katonai hírszerzés és elhárítás egységes szerve 1945. március 3-án alakult meg. Az osztály vezetője: Pálffy (Oesterreicher) György (1909-1949) ezredes, majd a határőrség parancsnoka, a honvédség felügyelője, altábornagy és miniszter-helyettes, akit 1949. július 5-én az ÁVH letartóztat és koncepció per után, október 24-én kivégeznek.

A Katonapolitikai Osztályt 1947-ben csoportfőnökséggé szervezték, majd 1949-ben **főcsoportfőnökséggé**, 7 osztállyal: hírszerző, elhárító, rádió felderítő, katonai, nyilvántartó, törzs, és káder osztály.

1950-ben az időközben csoportfőnökséggé te- rebélyesedett elhárítás beolvadt az ÁVH-ba. A megmaradt felderítő szolgálat új neve: **HM IV. Főcsoportfőnökség**, amelynek fő feladata: a katonai hadászati-hadműveleti hírszerzés lett.

Pálffy (Oesterreicher) György

Ezt követően intenzív szakképzés kezdődött szovjet tanácsadók részvételével, majd sor került a **katonai attaséhivatalok** felállítására. Moszkva (Virág Ede alezredes) után katonai attaséhivatal létesült 1951-ben Washingtonban (Szűcs Ferenc alezredes) és Párizsban (Sárközi Sándor alezredes), 1952-ben Londonban (Nagy Béla alezredes). A katonai hírszerzést a honvéd **vezérkar főnöke** közvetlenül irányította.

Szűcs Ferenc - Sárközi Sándor

[Katonai attaséhivatal: az attasé vagy helyettese által vezetett hírszerző rezidentúra, amely hírszerzőkből, ügynökökből és informátorokból áll.]

1953 decemberében a felderítő szolgálat az **MNVK 2. Csoportfőnökség** nevet kapta, változatlanul a vezérkari főnök alárendeltségében. A csoportfőnökség szervezeti felépítése 1956 végéig: operatív hírszerző szolgálat, elemző-értékelő és tájékoztató szolgálat, rádió felderítő szolgálat, kiképzési és ellátó szolgálat.

1956. december 21-én az MNVK 2 Csoportfőnökséget kivonták a vezérkari főnök alárendeltségéből és közvetlenül a **Fegyveres Erők Minisztere**: Münnich Ferenc altábornagy felügyelete alá helyezték.

1957 tavaszától ismét a honvéd **vezérkar főnöke** irányította a katonai felderítést: Ugrai Ferenc vezérőrnagy, 1963-ig, akinek volt „katpolos” tapasztalata. 1963-ban Csémi Károly vezérőrnagy lett a vezérkari főnök, aki 1966-tól a honvédelmi miniszter első helyettese, 1973-1984 között a HM államtitkára.

Szűcs Ferenc ezredest, a katonai hírszerzés vezetőjét, az MNVK2 Csoportfőnökség vezetőjét 1962-ben felmentették beosztásából és kinevezték a vezérkari főnök helyettesévé, ettől kezdve ebben a minőségében felügyelte a Sárközi Sándor ezredes vezette hírszerző

csoportfőnökséget, a külügyi osztályt és a cenzor részleget. (A hetvenes években Sárközi Sándor vezérőrnagyot egy korrupciós ügyben való közreműködésért váltották le.)

Csémi Károllyal beszélget Ilkei Csaba 1972-ben az MTV „A Hét” c. műsorában

1962-ben 13 legális rezidentúra működött: Athén, Bécs, Belgrád, Bern, Frankfurt, Hamburg, Koppenhága, London, Milánó, Párizs, Róma, Stockholm, Washington, összesen 38 fővel.

Az illegális hálózatépítés eredményeképpen öt rezidentúra jött létre Olaszországban (Milánó, Verona, Vicenza, Bolzano, Udine), kettő Ausztriában (Graz, Linz) és egy Nyugat-Németországban (München), összesen 24 fővel.

Hadműveleti felderítő csoportokat helyeztek el Olaszországban (Trieszt, Tarvisio, Pordenone, Merano, Pere di Cadore) és Ausztriában (Linz, Bruck, Radstadt).

1964 nyarán hosszas előkészítés után Czinege Lajos honvédelmi és Benkei András belügyminiszter aláírta a HM 2. Csoportfőnökség és a BM III (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség szerveinek együttműködéséről szóló **002. számú szigorúan titkos parancsot**, amely szabályozta az együttműködés megvalósításának módját a külföldön folytatott tevékenység feltételeinek biztosításában, az operatív és tájékoztató munkában.

A BM III/I (hírszerző) Csoportfőnökség vezetői:

Komornik Vilmos (1962-1967), Rajnai (Reich) Sándor (1967-1976), Bogye János (1977-1989), Dercze István (1989. XI./XII.)

BM hírszerzés hazai bázison, a Press Rezidentúra beköltözik a MÚOSZ-ba

1968. július 26-án a belügyminiszter 0017. számú parancsa rendelkezett a BM III/I Csoportfőnökség tevékenységének szabályozásáról. A **hírszerző munka korszerűsítését**, szervezeti és személyi kereteinek megerősítését és újjászervezését indokolták a megváltozott nemzetközi helyzetből fakadó fokozott feladatok. A hírszerző munka jelentősége nőtt, ám az eredmények mellett a hírszerzés nem tartott mindenben lépést a követelményekkel. Így – egyebek között -:

- *A hírszerzés még nem tudta szervezetten biztosítani a hazai bázison jelentkező lehetőségek kihasználását,
- *A hírszerzés külföldön csak kis mértékben alkalmazza a konvencionálisan (diplomata védettség) végzett munka mellett a különböző szervek kihelyezési lehetőségeit, valamint az illegális módszereket.

A belügyminiszter parancsa szerint a III/I. Csoportfőnökségen belül meg kell teremteni a kapitalista külfölddel kapcsolatos politikai, gazdasági, katonai stb. információk és adatfeldolgozásuk rendszerét, ezért biztosítani kell, hogy a hírszerzés megkapja feldolgozásra, összegezésre és analizálásra a kapitalista külföldre vonatkozó olyan információkat, melyek jelentőséggel bírnak fontosabb nemzetközi problémák elemzése szempontjából.

Komornik Vilmos

BELÜGYMINISZTERIUM

Szám: 10-21/17/1968

**Szigorúan titkos!
Különösen fontos!**

A MINŐSÍTÉS MEGSZÚNT
az 1995. évi LXV. tv. 28. § (2)
bekezdésére figyelemmel.

**A Magyar Népköztársaság
belügyminiszterének**

**0017. számú
PARANCSA**

Budapest, 1968. július 26-án

Tárgy: III/I. Csoportfőnökség tevékenységének szabályozása.

I.

A jelenlegi nemzetközi helyzetben megnövekedett a hírszerző munka jelentősége. A szocializmus javára bekövetkezett erőltetődés reális lehetőséget biztosít a szocialista tábor békés együttélésre irányuló tendenciájának érvényesítésére. E politika érvényesítésével szemben azonban erősödik az USA. és más tőke országok imperialista köreinek háborús és fellazító politikája, mely végső soron a szocializmus megsemmisítését tűzi ki célul.

Az imperialisták szándékainak, terveinek időbeni felismerése, e tervekkel szemben fogantatosítandó megelőző intézkedéseknek nagy szerepe van a szocialista tábor védelme biztosításában, a haladó erők mozgósításában.

A III/I. Csoportfőnökség másfél évtizedes tevékenysége során jelentős eredményeket ért el a hírszerzés titkos forrásainak növelésében. Eredményesnek tekinthető a tudományos-technikai vonalon végzett hírszerző tevékenység.

Védelmet nyújtott a külképviseltek számára az ellenséges provokációkkal szemben.

Az utóbbi években már jelentékenyen kivette részét az imperialisták elleni pszichológiai hadviselésből. Sikeresen dezorganizált több, hazánk ellen uszító reakciós csoportot.

Az eredményeket elősegítette káderalományának minőségi javulása.

A hírszerzés tevékenységének jelentős részét kapitalista külföldön, az imperialista elhárító és hírszerző szervek megnövekedett ellenőrzése, sorozatos provokációi mellett fejti ki.

Az eredmények mellett a hírszerzés nem tartott mindenben lépést a követelményekkel. Így:

- Nem illeszkedik szervesen a külpolitikai, gazdaságpolitikai, tudományos-technikai fejlesztés szükségleteihez. Nem eléggé koncentrált a fő ellenség elleni harcra.
- A hírszerző központban nem kielégítő a beérkezett híryanagok elemzése, értékelése.

A belügyminiszter 0017. sz. parancsa 1968-ban

Ezért a 0017/1968. BM parancs úgy rendelkezett, hogy:

A III/I. Csoportfőnökség **hazai bázison** végzett kutatómunkája eredményessége érdekében létesítsen kvalifikált **belföldi hálózatot** (ügynökök, társadalmi kapcsolatok, titkos munkatársak) ügynökjelöltek felkutatása, információszerzés céljából. A hírszerzés helyezzen el megfelelő munkakörökbe, illetve vegyen állományba nyugati nyelveket beszélő tiszteket a kapitalista külfölddel kapcsolatot tartó szervezetekben és intézményekben, így:

- a Külügyminisztériumban,
- a Külkereskedelmi Minisztériumban és annak külkereskedelmi vállalatainál,
- a **MÚOSZ-nál, MTI-nél, Rádiónál, más sajtóügynökségeknél,**
- a Kulturális Kapcsolatok Intézeténél,
- az OMFB-nél, NIM-nél, KGM-nél,
- az MTA-nál,
- az IBUSZ-nál,
- a Közlekedési- és Postaügyi Minisztérium légi- és egyéb közlekedési vállalatainál, ki- rendeltségeinél,
- a Művelődésügyi Minisztérium külkapcsolatokkal foglalkozó szerveinél,
- néhány más, a külkapcsolatokat lebonyolító, vagy azokban érdekelt szervnél, intézménynél, vállalatnál.

Bogyé János

A hírszerzés és elhárítás SZT állományú beosztottai, a csoportfőnökségek koordinációja mellett, sajátos feladataik ellátásán kívül, kölcsönösen nyújtsanak segítséget feladataik végrehajtásához.

Végül azt is kimondta a parancs, hogy a hírszerzés szervezze meg a céljainak megfelelő vidéki kutatómunkát. Ennek érdekében néhány megyei politikai osztályon – Győr, Baranya, Borsod, Csongrád, Veszprém, Hajdú, valamint a BRFK Politikai Osztályon – létre kell hozni az I-es alosztályokat.

Egyértelművé vált, hogy a politikai és gazdasági hírszerzés elsődleges célpontjai az Amerikai Egyesült Államok, a Német Szövetségi Köztársaság,

a Vatikán és Izrael. A magyar hírszerzésnek sajátos feladatai vannak az USA „előretolt európai bázisai” (Ausztria, NSZK) tekintetében.

1968-ban a hírszerzés kilenc rezidentúrát működtetett külföldön: a bécsi és római főrezidentúrát, a londoni, genfi, párizsi, kölni, New-York-i, washingtoni és ottawai rezidentúrát, s megkezdte munkáját két hírszerző pont Új-Delhiben és Buenos Airesben.

[Rezidentúra: Állambiztonsági operatív feladatok ellátására szolgáló konspirált szervezeti forma, amely állambiztonsági tisztekből, vagy hálózati tagokból áll, vezetője a rezidens. Jellege szerint leggyakrabban: külföldi vagy belföldi (hazai bázisú), legális vagy illegális; funkcióját tekintve: fő-, irány-, cél- és kiegészítő rezidentúra.]

A belügyminiszteri parancs értelmében felgyorsult a hazai rezidentúrák 1987-ben megkezdődött felállítása.

A **„Press” Rezidentúra** (III/I-B önálló alosztály) a hazai sajtószervek nemzetközi kapcsolatait felügyelte: Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ), Magyar Távirati Iroda (MTI), Magyar Rádió (MR), Magyar Televízió (MTV), Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala (TH). A Rezidentúra vezetői beköltöztek a **MÚOSZ** VI. ker. Népköztársaság útja 101. sz. alatti székházába.

A „Világosság” rezidentúra az Állami Egyházügyi Hivatalban szolgálta az egyházak megfigyelését.

Az „Akadémia” fedőnevű rezidentúra a kulturális és műszaki kapcsolatokat felügyelte a Kulturális Kapcsolatok Intézetében. A későbbi főrezidentúra a Művelődési Minisztériumot és a Magyar Tudományos Akadémiát fogta össze.

A „Parabola” főrezidentúra az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (OMIKK) épületét választotta ki.

A „Politika” főrezidentúrát a Külügyminisztériumban hozták létre.

A „Pajzs” rezidentúra szintén a Külügyminisztériumban működött.

[Később a Külügyminisztériumban további tagozódás és bővülés történt: a Főrezidentúra a Személyzeti Osztályon és a Területi Főosztályokon összpontosult; újabb rezidentúra jött létre a Futár Osztályon és a Konzuli Főosztályon, valamint a Biztonsági Osztályon.]

A „Külkereskedelmi” rezidentúra a Külkereskedelmi Minisztériumban volt található a fajsúlyos külkereskedelmi vállalatok széleskörű felügyeletével.

Hírszerző pontok működtek a következő helyeken:

Az Országgyűlés Irodája, Minisztertanács Titkársága, Magyarok Világszövetsége, Állami Egyházügyi Hivatal, MTA, Központi Fizikai Kutató Intézet, Külügyi Intézet, Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, Ipari Minisztérium, Paksi Atomerőmű, Mikroelektronikai Vállalat, Vám-és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága, Magyar Vöröskereszt, IBUSZ, Nemzetközi Műszaki Tudományos Együttműködési Iroda (TESCO).

1999. Vm. 2.
államtitok
szolgálati útók
megszüntetve
érvényesség ideje: 2001. V. 13.
határozat száma: 81-18/5/406/11. a hazai

INFORMÁCIÓ
A 2003. évi III. tv. 2.
minősítése m

SZIGORUAN TITKOS
KÜLÖNÖSEN FONTOS

JAVASLAT
SZT-állomány fejlesztésére, státusz elosztására és irányítási rendszerére
SZT-pozíció
I/1. - Politikai Főrezidentúra
KUM Területi Főoszt.
és Osztályok/
2. - Pajz
Javasolt létszám

INFORMÁCIÓ
Minősítés felülvizsg.
Államtitok minősítés
Minősítés jogalapja:
- 1995. évi LXXV. tv. 27. §
- 2003. évi III. tv. 2. §

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-10. Osztály

67-16- 438 /87.

SZIGORUAN TITKOS
KÜLÖNÖSEN FONTOS

INFORMÁCIÓS HIVATAL
A 2003. évi III. tv. 2. § (1) bek. alapján
minősítése megszűnt.

NYUL ISTVÁN r.ezredes Elvtársnak,
Csoporthőnök I. helyettese!

Helyben

Mellekelten megküldöm a hazai SZT-bázisainak fejlesztésére, státuszainak elvi elosztására és irányítási rendszerének kialakítására a Bizottság által készített javaslatot.

Megállapodásunk értelmében kérem, hogy a javaslat a szervezetkorszerűsítési javaslattal egyidőben kerüljön vezetői értekezlet elé.

B u d a p e s t, 1987. május 13.

Melleklet: 4 pld. javaslat.

Kovács József
KOVÁCS JÓZSEF r.ezredes
osztályvezető

1987: A hírszerzés irányítási rendszerének és SZT állományának fejlesztéséről

[Hírszerző pontok: Olyan rezidentúrák, amelyek a saját területi bázisukat valamely fő irányba használják ki, de a fogadó ország ellen nem dolgoznak.]

Az egyes főrezidentúrák, rezidentúrák és hírszerzőpontok felügyeletét a területet irányító csoportfőnök, illetve helyettese látta el. Közvetlenül a rendszerváltozás előtt az említett helyeken mintegy 130 SZT állományú beosztott dolgozott. A III/I-11 Osztály (hírszerzés harmadik országokban és hazai bázison) fogta össze a belföldi SZT rezidentúrákat, hírszerző pontokat és társadalmi rezidentúrákat.

Az irányítási rendszer és az SZT állomány fejlesztésére, a státuszok újra elosztására utoljára 1987. május 13-án készült javaslat a BM III/I-10 Osztályon (személyi ügyek, kiképzés, módszertan), **67-16-438/1987.** szám alatt, amelyet Kovács József r. ezredes osztályvezető terjesztett elő.

A vizsgálódásunk tárgyát képező „Press” Rezidentúra 1967-ben annak a Magyar Újságírók Országos Szövetségének (MÚOSZ) székházába költözött be, amely – mint majd láthatjuk – az **SZKP nemzetközi osztálya alá rendelt és közvetlenül a KGB irányítása alatt álló, prágai központú Nemzetközi Újságíró Szervezet (NÚSZ)** legaktívabb tagja volt, a nyugati kapcsolatok felé irányuló hír-és információ szerző titkos megbízásokkal, különös szervezési, gazdasági és végrehajtási feladatokkal, amelyek a kapitalista tömegmédia befolyásolását, újságíróinak megnyerését, a kiszemeltek beszervezését és kiképzését célozták. Különös feladata volt a magyar tagszervezetnek (is) a gyarmati függőségből felszabadult harmadik világ újságíróinak megnyerése a politikai befolyásolás egyre bővülő eszközeivel, mindenek előtt Fekete-Afrika országaiban.

A **Nemzetközi Újságíró Szervezet (NÚSZ)** [International Organization of Journalists (IOJ)] 1946-ban alakult meg Koppenhágában kelet-és nyugat európai újságíró szövetségekből, s 1947-ben költözött Prágába. A kezdetektől fogva éles viták folytak a vezetésben a sajtószabadságról, a demokratikus szabadságjogokról, az újságírók felelősségéről, függetlenségéről és „pártos elkötelezettségéről”. 1950-ben, amikor az elnökség szovjet nyomásra kizárta a jugoszláv szövetséget, a legnagyobb nyugati szervezet, az 1926-ban alapított IFJ (International Federation of Journalists) kilépett a NÚSZ-ból, amely ettől kezdve egyértelműen szovjet irányítás alá került és későbbi kritikusanál szerint egyike lett azon kiemelt nemzetközi civil szervezeteknek, melyek **szovjet titkosszolgálati fedőszervként** területen kívüli jogosultságokat élvezve – állam az államban – rendkívüli műveleti feladatok sorát hajtották végre törvénytelenül, a tagság és a tagországi szervezetek vezetőinek tudta nélkül. A NÚSZ-nak 1990-ben kb. 250 ezer tagja volt mintegy 120 országban.

A magyar feladatok megoszlottak a BM és a HM hírszerzés (BM III/I. és MNVK/2) között. Míg az utóbbi iratai nem kutathatók, többet tudunk a **BM III/I-B. Önálló Alosztályáról**, amely még hivatalos fejlécében is a **PRESS Rezidentúra** nevet viselte. Vezetője (**Szolnok Péter, Regős János**) és munkatársai a MÚOSZ Népköztársaság útja 101. szám alatti székházában szorosan együttműködtek a szövetség választott vezetőivel, akik közül a kulcsfontos-

ságú posztokon állók többnyire beszerezett hálózati személyek voltak, néhányan hivatalos állománybeli múlttal. [Például: a beavatott főtitkárok: **Siklósi Norbert** és **Megyeri Károly** – róluk később – mellett olyan kiválasztott és kipróbált, Moszkvával tárgyalóképes fedett állományú vagy hálózati újságírók voltak a főtitkár-helyettesek, mint **Vajda Péter** r. százados vagy **Fábián Ferenc**, „Újfalusi” titkos munkatárs.]

Megyeri Károly - Siklósi Norbert

Vajda Péter - Fábián Ferenc

Innen irányították az egyre szaporodó olyan fedőszerveket, mint amilyen például az Interpress Nyomdai és Lapkiadó Vállalat (Stark György), a Sajtódokumentációs Kutató Központ (Dersi Gyula), az Interpress Filmstúdió (Falus György, Jutasi Dezső), vagy a későbbiekben a Vue Touristique Idegenforgalmi és Propaganda Kiadó Vállalat (Siklósi Norbert) volt, amelyekhez szolgáltatók is kapcsolódtak, így a balatonszéplaki nemzetközi újságíró üdülő, a Hotel Interpress (Lutz József, Kató Árpád.) (Ezekről később még szó esik.) Az üzletből többen meggazdagodtak, sokan magas kitüntetések kaptak; a rendszerváltoztatásnak még a szándékát is kontrázták, majd 1990 után kellő információk és kapcsolatok birtokában sikeresen elvegyültek a jövő-menő hatalom gazdasági-pénzügyi hátterében.

1966-tól a prágai központú NÚSZ egyik alelnöke lett a MÚOSZ mindenkori **főtitkára**, aki egyúttal a nemzetközi szervezet **kincstárnoki** posztját is betöltötte. Az egy másik kérdés, hogy a budapesti kincstárnoknak sohasem volt pontos és hiteles információja a prágai nyílt és titkos pénzmozgásokról, a konspiratív gazdasági tevékenység valós bevételeiről és kiadásairól, a tényleges főkönyvi adatokat csak Moszkvában látták át megközelítő pontossággal.

A MÚOSZ **szakosztályai** közül a nemzetközi kapcsolatok megszervezésében és működtetésében kiemelkedő szerep jutott az idegenforgalmi, a gasztronómiai-borászati és turisztikai, a kulturális (filmkritikusok) és sportújságírói szakosztálynak. A katonai hírszerzés főleg a turisztikai újságírók vonalába [FIJET] épült be, arccal Olaszország felé. A Press Rezidentúra 10 SZT-tisztje átlagosan 100 kvalifikált ügynököt mozgatott itthon és külföldön. A Nemzetközi Újságíró Továbbképző Központ budapesti és balatonszéplaki helyszíneken képezte a NÚSZ ügynökeit, utolsó igazgatója **Rybka Géza** r. alezredes, (III/I-B öá. aloszt.) helyettes rezidentúra vezető volt.

Az **egymással rivalizáló** polgári és katonai hírszerzés sakktábláján már a hetvenes évektől erősödtek a HM vezérkar (Magyar Néphadsereg Vezérkara (MNVK) 2. Csoportfőnöksége (**Markotán Benedek alezredes**) pozíciói az újságírók között, annak köszönhetően is, hogy a katonai hírszerzés információi gyorsabbak, pontosabbak, hitelesebbek voltak a Varsó Szerződés tagállamainak szervezettebb, hatékonyabb vezérkari együttműködése következtében, mint a több áttételes, lassú és körülményes BM III. Főcsoportfőnökségen a polgári hírszerzésé, ahol a KGB tanácsadók néha hónapokat aludtak olyan ügyek fölött, melyek haladéktalan elemzést, az összefüggések mielőbbi feltárását és aktív operatív végrehajtást igényeltek volna.

A mai napig nem ismerjük kellő mélységben, csak sejtjük a különböző titkosszolgálati csoportok (ÁVH, HM Katonapolitikai Osztály, BM III. Főcsoportfőnökség, MNVK/2), a Külügyminisztérium, mint fedőszerv) **rejtett rivalizálását, pozíció harcait, személyi összetűzéseit**, árnyalva azzal is, hogy éppen kit támogatott jobban a nagy testvér valamelyik belügyi vagy katonai állambiztonsági szerve. Érdekes bepillantani a feltáró munkában egyes hatalmi csoportosulások, politikai platformok, állami nagyvállalatok és tájékoztatási bázisok (MTI, Népszabadság, MÚOSZ, MRT) **titkosszolgálati szerepvállalásaiba**, pillanatnyi vagy tartós érdekközösségeibe, meglepő együttműködéseibe, kontra akcióiba, párhuzamos karriertörténe-

teibe. Nem mindig tudjuk (még) megfejtetni az igazi mozgatórugókat, a bonyolult és rejtett érdek összefüggéseket, majd azok felbomlását.

Ezek után ismerkedjenek meg a Press Rezidentúra három emlékezetes vezetőjével.

Szolnok (Szikla) Péter

Benkei András belügyminiszter kínos igazoló jelentést kényszerült írni **Kádár János-nak**, az MSZMP KB első titkárának 1968. december 10-én, mert a budapesti Press Rezidentúra (BM III/I-B önálló alosztály) mb. vezetője: **Szolnok Péter** hírszerző szt-alezredes Prágában be akarta szervezni az augusztus 21 és 28 között a magyar nagykövetségen tartózkodó **Oldrich Svestkát**, a Rude Pravo főszerkesztőjét, a CSKP Elnökségének tagját és **Rudolf Barak**, korábbi belügyminisztert, a CSKP volt főtítkárhelyettesét. Az akciót **Kovács Imre** nagykövet akadályozta meg, aki rögtön jelentette a történeteket a Külügyminisztériumnak. Ennek nyomán **Erdélyi Károly** külügyminiszter-helyettes levelet írt Benkei András belügyminiszternek, ő pedig jelentést kért a történetekről Szolnok Péter r. alezredestől a III/I Csoportfőnökség vezetőjén keresztül.

Mint kiderült, az öt szocialista ország fegyveres erőinek augusztus 21-i akcióját, Csehszlovákia megszállását követően a magyar belügyminiszter utasítására több BM operatív csoport is megjelent a prágai magyar nagykövetségen, így az a két tagú is, amely augusztus 23-án érkezett **Szolnok Péter** vezetésével. (Szolnok újságíró fedéssel, **Hidasi János** r. őrnagy diplomataként.) Szolnok 1967 óta – amikor megbízták a „Press” Rezidentúra vezetésével – intenzív kapcsolatban állt a prágai központú Nemzetközi Újságíró Szervezettel (NÚSZ), annak minden vezetőjét személyesen ismerte. Feladata volt információt szerezni tőlük, továbbá kapcsolatot keresni a csehszlovák hírszerzés „pozitív elemeivel”, segítséget adni nekik a rendkívüli helyzet problémáinak megoldásában.

Szolnok Péter

Kezdetben úgy tűnt, a hírszerzők érkezéséről nem tájékoztatták a prágai nagykövetet a KÜM vezetőségén keresztül a korábbi gyakorlatnak megfelelően.

[Kovács Imre nagykövet eredeti foglalkozása pék, később szakszervezeti érdekvédő, majd 1957-től 1967-ig élelmezésügyi miniszter, 1967-től prágai, 1970-től berlini nagykövet.]

A rendkívüli helyzet miatt a hírszerző tisztek alig tudtak kimozdulni a nagykövetség épületéből, információik jórészt a magyar diplomatáktól származtak. Kovács Imre először **elítélte** a szocialista országok intervencióját, szerinte a beavatkozás súlyos hiba volt. Politikai véleményét nem rejtette véka alá, s ez megjelent Szolnok haza küldött jelentéseiben is. Kovács meggyőzésén aztán többen is munkálkodtak, így a helyszínre érkezett – amúgy a minden funkció nélküli - **Marosán György** is, aki régi ismerőse volt Barak belügyminiszternek, továbbá **Vályi Péter** pénzügyminiszter és **Gosztonyi János**, a Népszabadság főszerkesztője. A nagykövet végül engedett a pártos, elvtársi felvilágosításnak és belátta, hogy támogatni kell az „egészséges baloldali erőket” és a szükségessé vált katonai intézkedések fenntartását a konszolidáció megteremtéséhez.

Benkei András

Benkei András belügyminiszter mindent megmagyarázott „*Szigorúan titkos!*”, „*Különösen fontos!*” minősítésű levelében **Kádár Jánosnak**.

Először is a BM részéről csak két egység működött – elhárító és hírszerző tisztekből – a nagykövetségen azokban a napokban, a harmadik a katonai hírszerzésé (MNVK/2) volt. A nagykövetség azért nem kapta meg a táviratot Szolnok és Hidasi hírszerző tisztek érkezéséről a KÜM Személyzeti és Igazgatási Osztályán keresztül, mert megszakadt az összeköttetés Prágával, amikor pedig helyreállt, addigra már ott voltak és szabályszerűen bejelentkeztek a nagykövetnél. Benkei szerint a tisztek nem a nagykövetség munkatársaitól szereztek felterjesztett információk döntő többségét, hanem cseh és külföldi újságíróktól, valamint a cseh állambiztonsági szervek munkatársaitól.

Ami a két beszerzési kísérletet illeti, a belügyminiszter szó szerint a következőket jelentette Kádár Jánosnak:

„Lehetséges, hogy a két BM tiszt a fenti kéréseikkel túllépték szigorúan vett feladatköruket, de lépéseik elbírálásánál figyelembe vehető az akkori csehszlovák helyzet és légkör, a kapcsolatlétesítésre és információszerzésre irányuló fokozott igény, s az, hogy a nagykövet megkerülésével ilyen irányba egyetlen lépést sem tettek. A két BM tiszt – ha a többi körülményeket nem vesszük figyelembe – csupán azért marasztalható el, hogy ilyen kérésük volt.”

Mindezt **figyelmeztetésben** részesülnek, - tájékoztatta a párt főtitkárát a belügyminiszter.

Kádár János

Szolnok alezredes szeptember 24-én vezetői parancsra tért haza, Hidasi őrnagy már egy héttel korábban itthon volt. Szolnok **1971 szeptemberéig** állt a Magyar Újságírók Országos Szövetségének Népköztársaság újtjai székházában működött „Press” Rezidentúra élén megbízott rezidensként, majd a III/I-11. Osztályon kapott főoperatív beosztást.

Szolnok Péter tevékenysége mély nyomokat hagyott az újságíró szövetség történetének egy meghatározott szakaszában, élete és szakmai pályafutása nem szokványos és sablonos, egyénisége ellentmondásos, kiszámíthatatlan, öntörvényűsége miatt időnként **kezelhetetlen** az állambiztonság vezetői számára is, ezért érdemes kissé alaposabb választ keresni arra a kérdésre: ki is volt valójában Szolnok Péter? (Sajátos és különös fejlődéstörténetéhez részletes önéletrajza és személyzeti dossziéja nyújtotta a legtöbb segítséget. ÁBTL 2.8.2.1. -209)

1928. december 12-én született Budapesten. Anyja: Dávid Róza (1894) napszámba járó szegényparasztok gyermeke. Ő maga is napszámba szegődve dolgozott 16 éves koráig, majd háztartási alkalmazott, mosónő, szobalány Győrött és Budapesten. A harmincas évektől a főváros nyomorenyhítő népkonyháin (Sipőcz) főzőnő. 1945 után az I. kerületi Tanács üzemi konyháján dolgozott, innen ment nyugdíjba 1950-ben. Tíz év múlva, 66 éves korában rákban meghalt.

Anyja családi állapotának változásait még fia sem tudta pontosan követni. Első férje egy ismeretlen nevű asztalossegéd volt, aki baleset áldozata lett munka közben. Második férjével: **Plesz Béla** taxisofőrrel 1925-ben kötött házasságot. A férfi két év után elhagyta, egyes információk szerint az akkori Romániába szökött, más hírek szerint ideggyógyintézetben fejezte be életét. Fia tényleges apjával: **Riba Péterrel** (1896, Regöly) 1927 és 1931 között élt együtt házassági kötelék nélkül, vízvezeték szerelő és gépkocsivezető volt, paraszti származású, aki korán elkerült falujából, fiatalon bebarangolta Európát, kalandor természetűnek tartották. Azt írja róla 1961-ben Szolnok Péter:

„Anyámat, a tapasztalatlan vidéki lányt csak kihasználta, mellette nem dolgozott. Három éves koromban elhagyta anyámat, megszökött annak legjobb barátnőjével. Házmesterséget vásárolt egy lipótvárosi bérházban. A felszabadulás után egy ízben leprioráltam, zsidóvagyon eltulajdonítása miatt felfüggesztett ítéletet kapott. Vissza ment falujába, ahol rövidesen községi, majd járási párttitkár lett (MKP). Feketéző üzletek miatt leváltották. Visszatelepült Budapestre és újra házasodott. Egy belvárosi

kalapszalonn tulajdonosát vette el és azzal tartatta ki magát. Amikor a szalont államosították, vissza kellett térnie a szakmájához. Nagyobb vidéki építkezéseken szerelőmunkásként dolgozott. Olvastam az újságban, hogy sztahanovista címet kapott brigádjával együtt. Testvére, Riba Antal ismert munkásköltő volt. Miután 3 éves koromban elhagyott, 13 éves koromban jelentkezett először. Egy-két vasárnapi ebédmeghívás után a kapcsolat megszakadt, mert akkori **feleségét megvertem**. Ezt követően érettségim előtt én kerestem fel, ruhát kértem tőle, amiben leérettségizhetek és állást kereshetek. Ezután csak véletlen találkozásaink voltak a városban. Kb. 1950 óta nem láttam. Hallottam, hogy egy testvérem született, jelenleg azt sem tudom, él-e?”

„Anyámmal rettentő rossz anyagi körülmények között éltünk. Havi 34 pengős keresete csak az éhhalál elkerülésére volt elég, s emellett gyakran betegeskedett. Időnként ágyrajáróként laktunk, s amikor minden kötél szakadt, - árvaházba adott. Nyolc éves korom óta végeztem alkalmi munkát, majd rendszeres kisegítő munkát. A háborús években a tanulás mellett már félnapos postai alkalmazott voltam. Ennek ellenére nem jutott többre, mint egy rend ruha és egy albérleti lakás. Így végeztem el a négy polgárit (II. ker. Medve utcai iskola). Végig kitűnő rendű tanuló voltam. Saját erőből kezdtem el a kereskedelmi iskolát.”

Szolgát, mint leventét 1944 decemberében bevonultatták, előbb Budakeszire, majd Győrbe, onnan visszaszökött Budapestre, bujkált a nyilasok elől, háromszor kapták el, de mindig megszökött. Tizenhét évesen érte a „felszabadulás”.

1945-ben azonnal bekapcsolódtam a II. MADISZ-ba. Ott ösztön-szerűleg a kommunista-szimpatizáns elemekhez csatlakoztam. A II. kerületi MKP párttitkár / Kis Sándor / és propagan-dista / Parzer Ferenc / felszólítására egy félévig bejártam a II. kerületi FISz helyiségébe, felderítő munkára. Mivel ismé-telt felszólításra sem léptem be tagként, onnan kitiltottak. Rögtön pártmegbízatást kaptam / akkor még nem voltam párttag/ és 1946 őszén már az MKP II/2 körzet ifi-titkára voltam. Pártfelvételemre - adminisztratív problémák miatt - csak 1947 februárjában került sor. Mint aktív pártmunkás - R-gárdista, agitátor, választási gyűléstartó, plakátragasztó hivatásos verekedő és botrányokozó a jobboldali pártok gyűlésein - "Pártmunkás Igazolványt" és elismerő oklevelet kaptam 1947-ben. Ifi vonalon dolgoztam a Mérnök Szakszer-vezetben, majd az egyetemen is. Itt a K.H.E. és a Sz.I.T. összekötője voltam és előadásokat, valamint egyéb kapcsolattartó munkát folytattunk az egyetemi és munkás ifjúság között.

Hivatásos verekedő és botrányt okozó pártmunkás

1945 után a „rekviráló bizottság” tagja Budán, élelmiszer fuvarozó. Bekapcsolódik a II. kerületi MADISZ munkájába. 1947-ben befejezte a kereskedelmi középiskolát, és belépett a Magyar Kommunista Pártba. Kezdeti tevékenységéről egyebek között ezt írja:

„ Mint aktív pártmunkás: R-gárdista, agitátor, választási gyűlés tartó, plakátragasztó, **hivatásos verekedő és botrányokozó** a jobboldali pártok gyűlésein, - **pártmunkás** igazolványt és elismerő oklevelet kaptam.”

A párt elhelyezte a Mérnök Szakszervezetbe adminisztrátornak. Felvették a Közgazdaságtudományi Egyetemre, - ott kapcsolattartó az egyetemi és a munkás fiatalok között -, de anyja betegeskedése miatt abba kellett hagynia tanulmányait.

1948. április 28-án került az ÁVO-hoz.

[Ezzel kapcsolatban megjegyzi: „A pontosság kedvéért megemlítem, hogy **„társadalmi aktívaként”** már 1947-től rendszeresen dolgoztam a II-III. kerületi ÁVO részére.”]

Pártajánlásra a Mérnök Szakszervezetben kaptam kisebb adminisztrátori beosztást, ahol néhány hónapot dolgoztam. Emellett megkezdtem tanulmányaimat a Közgazdaság Tud. Egyetemen. Anyám ismételt betegeskedése miatt ezt abba kellett hagynom. A SzOT ajánlására 1948 április 28-án kerültem az Á.V.O.-hoz próbarendőri kinevezéssel. Pontosság kedvéért megemlítem, hogy **„társadalmi aktívaként”** már 1947-ben rendszeresen dolgoztam a II-III kerületi ÁVO részére.

Már 1947-ben dolgozott az ÁVO-nak

Előbb a „K” (postai) ellenőrzéshez, majd a Központi Elhárító Osztályhoz került. 1949-ben az első Dzerzsinszkij tanosztályt hadnagyi fokozattal végezte el. 1950-ben kinevezték az amerikai elhárító alosztály vezetőjévé.

1950-ben ÁVH főhadnagyként elvégezte az MDP 5 hónapos központi pártiskoláját. Ott készült az első jellemzés róla.

Hibái gyökere az önteltség, elbizakodás. Ez megmutatkozott magatartásában is. A már ismert dolgokban nem mélyedt el. Nem törekedett arra, hogy szélesítse ismeretét képességé mértén. Hiú: Nagyon sérti az, ha nem neki adnak igazat. Hibáit megmagyarázza. Ő maga általánosságban bírál,

Önteltség, elbizakodás, hiú, általánosságban bírál...

„Hibái gyökere az **önteltség, elbizakodás**. Ez megmutatkozott magatartásában is. A már megismert dolgokban nem mélyedt el. Nem törekedett arra, hogy szélesítse ismereteit képességéhez mérten. **Hiú,** nagyon sérti az, ha nem neki adnak igazat. Hibáit

megmagyarázza. Ő maga általánosságokban bírál.”

ELÜGYMINISZTERIUM

Eskütételi jegyzőkönyv

En SZIKLA PÉTER a dolgozó magyar

nép fia esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges őre leszek.

A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez és a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány rendelkezéseihez híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Elöljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem.

Esküszöm, hogy hazámnak, a szocializmust építő Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell életem és vérem feláldozásával is.

Esküszöm, hogy elöljáróinkat, zászlóinkat és elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom. A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a proletár internacionalizmus harcosává nevelem.

Az állami és más népi vagyont megőrzöm és megőriztetem. Az államtitkot, a hivatali és szolgálati titkot híven megőrzöm.

Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltó módon viselkedem, becsülettel élek és halok.

Ha pedig a törvényeket megsértem, eskümet megszegem, sújtson a Népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.

Budapest, 1961. ... hó ... nap.

.....
esküttevő

.....
parancsnok

Szikla Péter eskütételi jegyzőkönyve 1961-ben

1953-ban egy éves továbbképzésre küldték a Szovjetunióba. Hazatérve, századosi rangban az egyesített angol-amerikai elhárító alosztály, majd 1954-től a jugoszláv hírszerző alosztály vezetője. Elvégzi a Külügyi Akadémiát. Az ÁVO-nál és az ÁVH-nál pártmunkát kér és végez, propagandista, majd két és fél évig az Elhárító Osztály **párttitkára**, 1949-ben 3 hónapos, 1952-ben 5 hónapos pártiskolát végez.

1954-ben megnősült, **felesége** Pócsi Edit (1935. február 18. Debrecen) munkásszarmazású, apja cipészsegéd volt. Tizennégy éves korában gyári munkás, 16 évesen a debreceni ÁVO gépíronője, 1955-ben korengedménnyel vették fel a pártba, 1961-ben r. hadnagy a BM. Politikai Nyomozó Főosztályának II/10. osztályán (operatív technika alkalmazása). Gyermekeik közül Edit 1955-ben, Péter 1961-ben született. Feleségének Ilona nevű húgát 1959-ben vették BM állományba, előbb a II/11 osztályon (operatív nyilvántartás), majd a II/10 osztályon (operatív technika alkalmazása) dolgozott.

1955 decemberében szigorúan titkos állományú (SZT) tisztként - feleségével együtt - **Londonba** küldik az állambiztonsági **rezidentúra vezetőjének**. 1958-ban őrnaggyá léptették elő.

1958. február 6-án minősítette a BM Politikai Nyomozó Főosztályának II/3 osztálya (hírszerzés). Komoly bírálatot kapott 1956 októberi magatartása miatt:

”Szikla elvtárs ezekben a kritikus időkben nem irányította határozottan és helyes irányban beosztottait. Magatartásával lehetőséget adott különböző megalapozatlan találgatásokra. Magatartása politikai határozatlanságnak minősíthető. Láttam, hogy az ország belső eseményei ellenforradalmi jellegűek, de nem helyezkedett az első pillanattól kezdve tiszta, világos politikai platformra, s ez volt hibájának forrása.”

Szikla a kritikát néhány apró megjegyzéssel elfogadta. Javasoltak még neki bizonyos súlypont áthelyezéseket a munkájában, a túl gyakorlatias vezetői megoldások helyett a színvonalasabb vezetői elemző, irányító és ellenőrző munka előtérbe helyezését.

Londoni fedett diplomáciai beosztásában elkövetett dekonspirációs hiba miatt az angol hatóságok 1959 májusában **kiutasították** az országból. Itthon munkájának és magatartásának hibái miatt fegyelmi büntetést kapott, **lefokozták** és operatív tiszti beosztásba helyezték. Az indoklást 1961. november 11-i minősítése is tartalmazta:

*„A londoni rezidentúrára történt kihelyezése után a rezidentúra operatív munkájának szervezésében, irányításában a kezdeti időkben eredményesen dolgozott. A kezdeti eredmények után a rezidentúra munkája helytelen irányba tolódott el...vezetése alatt olyan munkamódszerek honosodtak meg, melyek az elért eredményeket is megsemmisítették. A hibák kifejlődésében nagy szerepet játszott Szikla elvtárs önteltsége. Hiányosságaira többször lett figyelmeztetve, azokat azonban a legtöbb esetben **nem fogadta el**, s amikor megértette, hogy munkamódszerein változtatni kell, már késő volt, mert egy korábban elkövetett **operatív hiba** miatt Szikla elvtársat kiutasították.”*

A londoni rezidenturára történt kihelyezése után a rezidentúra operatív munkájának szervezésében, irányításában a kezdeti időkhöz eredményesen dolgozott. A kezdeti eredmények után a rezidentúra munkája helytelen irányban tolódott el és nem ért el megfelelő eredményeket. Vezetése alatt olyan munkamódszerek honosodtak meg, melyek az elért eredményeket is megsemmisítették. A hibák kifejlődésében nagy szerepet játszott Szikla elvtárs önteltsége. Hiányosságaira többször lett figyelmeztetve, azonban azokat a legtöbb esetben nem fogadta el, amikor megértette, hogy munkamódszerein változtatni kell, már késő volt, mert egy korábban elkövetett operatív hiba miatt Szikla elvtársat kiutasították. Hazatérése után büntetést kapott, egy rendfokozattal visszavetették és főop.-beosztottnak minősítették.

A figyelmeztetéseket nem fogadta el, operatív hibát követett el

1961. január 1-én, büntetése lejártakor őrnagyi rendfokozatát visszakapta és a BM II. Politikai Nyomozó Főosztály 3. osztályán a Jugoszlávia elleni hírszerzés területén folytatta munkáját. A X. kerület pártbizottságon propagandistaként dolgozott.

[1962. április 26-án Sz. P. önéletrajzi kiegészítésében megjegyzi: „Apámmal az eltelt 7 évben nem találkoztam, utána nem is érdeklődtem, nem tudom, hogy alakult az élete, illetve azt sem tudom, hogy egyáltalán életben van-e?”]

Az alezredesi rendfokozatot 1964. november 1-én érte el. [Ugyanebben az évben vezetéknévét Szikláról Szolnokra változtatta.]

Decembertől pedig SZT-állományban ismét rezidens külföldön, ezúttal **Braziliában**. [Portugál nyelvből 1966-ban épp úgy felsőfokú nyelvvizsgát tett, mint angolból 1949-ben, oroszról középfokkal rendelkezett és németül is megértette magát, ha kellett.]

A rezidentúra megszervezése volt a feladata Rio de Janeiróban. Nem is ezzel volt a baj, hanem egy hazaküldött magánlevelével, melyben megengedhetetlen módon bírálta az MSZMP politikáját, egyes vezetőit, akárcsak a III/I. némely vezetőjét, „ellentéteket szítva” a hírszerző csoportfőnökség személyi állományában, úgymond cinikusan, karrieristaként, kétarcúan. Komornik Vilmos r. ezredes, csoportfőnök 1966. május 15-én **hazarendelte és leváltotta** a III/I-1/A alosztály csoportvezetői beosztásából.

Négy hónap múlva került sor újabb minősítésére már a III/I-1-A alosztályon. A visszatérő gondokat - a fenti tényeken túl - így fogalmazták meg felettesei:

*„Szolnok elvtárs hajlamos személyének, **képességeinek túlértékelésére**, mások lebecsülésére és arra, hogy jelenségekről, személyekről csálthatatlan véleményt mondjon. A rezidentúra [Rio de Janeiro] néhány tagjával, köztük a képviselő vezetőjével nem sikerült jó viszonyt kialakítania, s így gyakran bizonyos vélt vagy valóságos személyi ellentéteket kellett csitítania, ami természetesen a munkától vonta el energiáját.”*

minősítést előttem felolvasták:

Székely
minősített

A minősítésben felfeltárással több vonatkozásban
nem értett egyet (Székely minden pozitív vonatkozását el-
utasítja, konkrét eredmények - benévezés - ~~nem~~ viszont nem
való; jellemzésem egyszerűen, elfogult, szubjektív-
nak érzem).

A második oldalon leírta viszontagsítom,
azokat alaptalan vádaskodásnak értékeltem, melyek
minden tárgyi alapot nélkülözőek, s melyek egy
megállapításom nyomán szubjektív, elfogult
"személyesítés" alapúak, feltételezés és
példák.

Fentiek miatt igazságtalan, súlyosan bántó döntés-
nek érzem a fentiekre vonatkozóan hozott ítéletet.

ÁBTL 2.8.2.1. 209 (Szolnok Péter) H.

Minősítését 1966-ban visszautasította, alaptalan vádaskodásnak tartotta

Minősítésével nem értett egyet Székely alezredes, nem is írta alá. A megállapítások többsé-
gét **visszautasította**, azokat alaptalan vádaskodásnak nevezte, melyek minden tárgyi alapot
nélkülöztek. Hazarendelését és leváltását indokolatlannak tartotta, az elhibázott döntés szerin-
te nem volt arányban a nehéz kinti körülmények között elért eredményeivel. Az igazságtalan
és méltatlan intézkedések annyira megviselték idegileg – írta a minősítés alján olvasható kézi-
rásos megjegyzésében –, hogy szívtrombólist kapott, s egy éves betegszabadság után sem

gyógyult fel teljesen, de ezt meg sem említették a minősítők. Sem a minősítését, sem áthelyezését nem fogadta el, s felajánlotta leszerelési kérelmét.

Ezután következtek a III/I-B önálló alosztályon, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének székházában eltöltött évek **(1967 – 1971) a „Press” Rezidentúra megbízott rezidenteként**, melynek keretében a már ismert módon és céllal 1968. augusztus 23-án elindult Prágába, ahol a magyar nagykövetségen tartózkodó két vezető cseh politikust túlbuzgó módon megpróbálta beszervezni, ennek pedig figyelmeztetés lett a vége szeptemberi hazatérése után.

Noha a „Press” Rezidentúrán feladatait igyekezett jól megoldani, s a kezdeti időszakban figyelemre méltó eredményeket ért el, felettesei értékelése szerint tartósan nem sikerült a rezidentúrát szakszerűen vezetnie. **Saját kérésére mentették fel** vezetői megbízatásából és helyezték a BM. III/I-11 Osztályra „SZT” állományú kiemelt főoperatív beosztottnak.

Utolsó minősítése 1973. június 9-én készült, ez így értékeli a sajtó területén kapott új típusú feladatok végrehajtásának negatív tapasztalatait:

*„Nem sikerült Szolnok elvtársnak a rezidentúra tényleges irányítását, vezetését, tervszerű munkája megteremtését megoldania. Vezetési stílusára inkább az ad hoc szerűség volt a jellemző, ő maga igen sokat vállalt és végzett, de a rezidentúra tagjai között a munkát egyenlően és egyenletesen megosztani, kijelölni nem tudta. „Valós és vélt személyi problémái, nem kialakult elképzelései operatív tevékenységéről **nagyon megnehezítik a személyével való tervezést.**”*

[Ezzel a minősítésével Szolnok alezredes egyetértett és azt felolvasás után aláírta.]

Szolnok r. alezredes 1973-ban azt kérte, hogy mentse fel feladatai alól a III/I-11 Osztályon, s engedélyezzék elhelyezkedését a **HUNGEXPO Sajtó Osztályán**, mint fedőmunkahelyen. Kérését teljesítették. Amikor a HUNGEXPO Külkereskedelmi Vállalat 1975-ben **Dél-Amerikába** tervezi kihelyezni egy kereskedelmi kirendeltségre üzletkötőnek, a csoportfőnökség **nem kívánja hírszerzőként alkalmazni**, ilyen jellegű operatív feladattal megbízni. Kihelyezéséhez hozzájárulnak, de egyidejűleg kezdeményezik nyugállományba helyezését, ami után mentesül a külföldre utazási korlátozás alól, mert a Központban már hosszabb ideje nem dolgozott, így nem ismerte a hírszerzés új módszereit, eszközeit, információs adatait.

1975. március 31-én szolgálatra való alkalmatlansága miatt nyugdíjazták.

Az utolsó hivatalos értesítést 1990 novemberében kapta a jogutód szervtől Dr. Kovács Károly alezredes aláírásával. Arról tájékoztatták, hogy 1991. január 1-től nem folyósíthatják addigi nyugdíj kiegészítését, mert július 31-el megszűnt annak az állományviszonynak az intézménye, amelynek alapján a kiegészítést kapta.

Kitüntetései: Petőfi Emlékérem, Szolgálati Érdemérem eredményes munkáért, Szolgálati Érdemérem 10, 15, 20 és 25 éves szolgálatért, Szocialista Munkáért Érdemérem, Közbiztonsági Érem, Csoportfőnöki dicséret, Főcsoportfőnöki dicséret.

Regős (Rausch) János

1930. április 30-án született Pestszenterzsébeten, munkáscsaládból, s a tipikus munkáskádereknek kijáró megkülönböztetett figyelem kísérte pályáját mindenkor a személyzeti-és káderosztályok részéről.

Anyja: Klein Éva (1908) szövőnő a Hazai Fésűsfonóban, apja Rausch Lajos (1904) géplakatos, mindketten az átalakuló kommunista pártok tagjai. Mindkét fiútestvére géplakatos, szintén párttagok, (az egyik munkásőr is) és édesapjukkal együtt a **Csepel Vas-és Fémművek** (Rákosi Mátyás Vas-és Fémművek) Gépgyárában dolgoztak.

Regős (Rausch) János

Édesapjáról 1953-ban az ÁVH Személyzeti Osztályának megkeresésére - egyebek között - a következő jellemzést küldte a Rákosi Mátyás Vas-és Fémművek személyzetise:

*„Egyszerű, idősebb elvtárs. Pártunk irányvonala mellett mindenkor kiállt. Hibájául annyit tudunk felróni, hogy **többet érdeklődik a nők iránt**, mint általában ebben a korban szoktak.”*

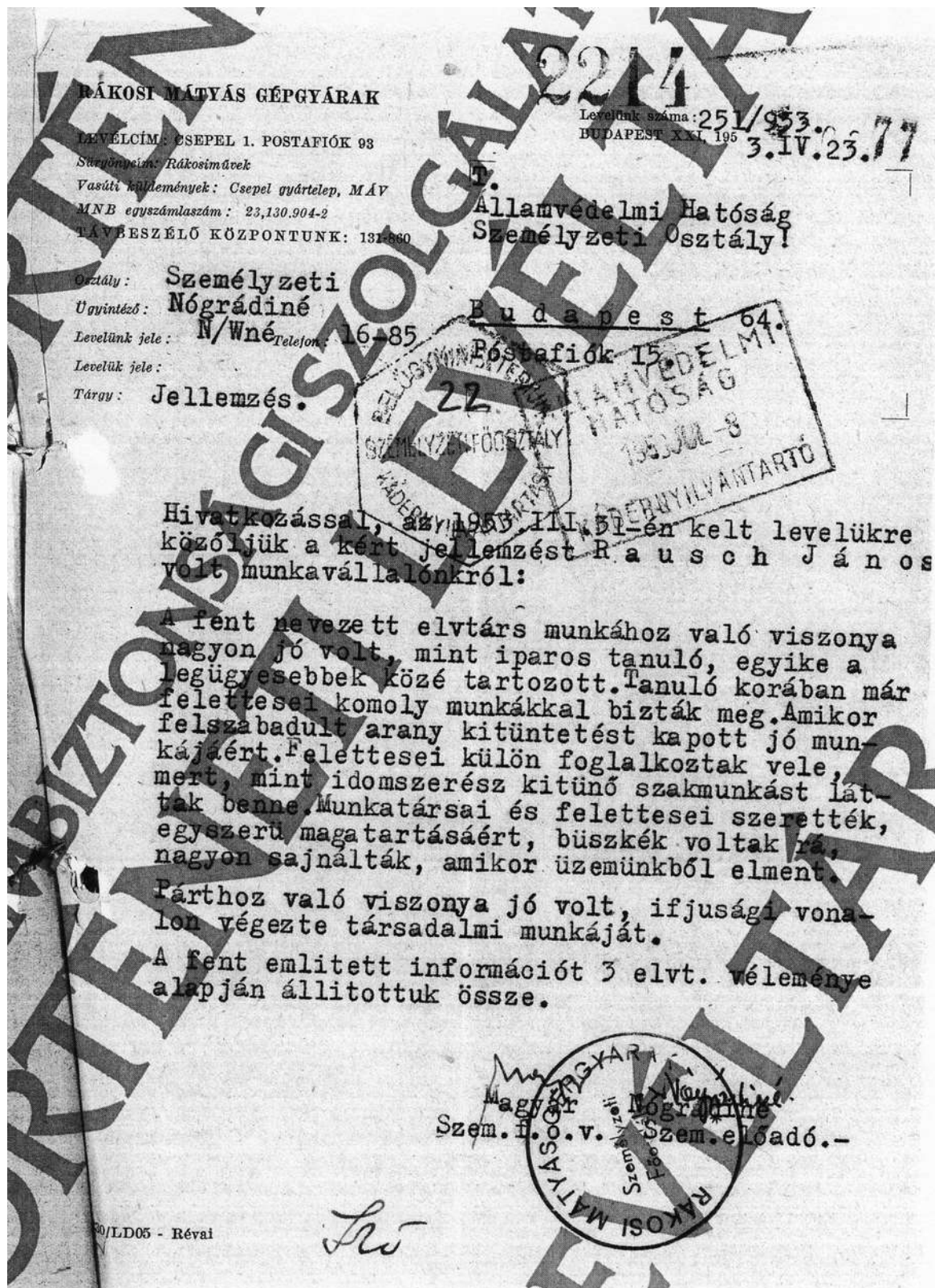
Rausch János a négy polgári elvégzése után 1945-ben a Csepel Vas-és Fémművekbe ment ipari tanulónak. 1948-ban mint idomszerész segéd szabadult fel.

1949. március 10-én a SZIT (Szakszervezeti Ifjómunkás- és Tanoncmozgalom) javaslatára került

a **Belügyminisztérium** állományába.

Az RM Gépgyárak Személyzeti Osztálya így jellemzi az Államvédelmi Hatóságnak:

„Nevezett elvtárs munkához való viszonya nagyon jó volt, mint iparos tanuló a legügyesebbek közé tartozott... felettesei komoly munkákkal bízták meg. Amikor felszabadult, arany kitüntetést kapott jó munkájáért. Felettesei külön foglalkoztak vele, mert mint idomszerész kitűnő szakmunkást láttak benne. Munkatársai és felettesei szerették egyszerű magatartásáért, büszkék voltak rá, nagyon sajnálták, amikor üzemünkből elment. A Párthoz való viszonya jó volt, ifjúsági vonalon végezte társadalmi munkáját.”

A Rákosi Mátyás Gépgyárak személyzeti jellemzése

1949 márciusában Szombathelyen a **Karhatalomnál** kezdte szolgálatát. 1950-ben államvédelmi őrmesterként felvették az MSZMP-be, Budapesten elvégezte a 6 hónapos Szamuely

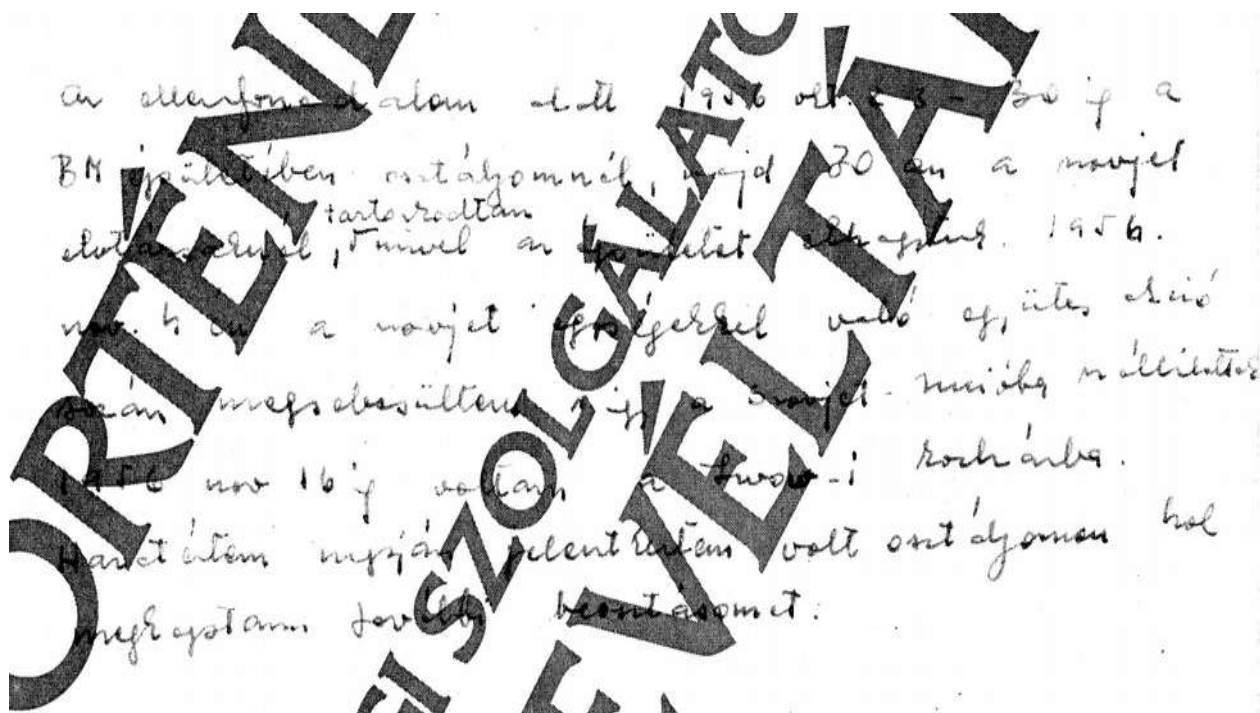
tanosztályt, majd őrsparancsnok Lovásziban.

1951-ben az ÁVH VI/2 (Börtönügyi) Osztályán és a VI/1 (Vizsgálati) Osztályán beosztott. 1951-ben 3 hónapos vizsgáló tanfolyamot végez, 1952-ben 3 hónapos pártiskolát, ami után államvédelmi hadnagyként 1954-ig **függetlenített párttitkár** a VI/1-c alosztályon, illetve az I. (államvédelmi) Főcsoportfőnökség II/3 Osztályán (hírszerzés), majd áv. főhadnagyi rangban főoperatív beosztott az utóbbinál.

1953-ban megnősült. **Felesége:** Adamovits Gizella (1933, Kispest, Kishancz Gizella) szövőő, 1957-től MSZMP-tag. Két gyermekük született: Gabriella (1954) és Erzsébet (1957).

1956-os szerepéről a következőket írja 1960-ban kelt önéletrajzában:

„Az ellenforradalom alatt 1956 október 26-tól 30-ig a BM épületében osztályomnál tartózkodtam, majd a szovjet elvtársaknál, mivel az épületet elhagytuk. 1956. november 4-én **a szovjet egységekkel való együttes akció során megsebesültem**, a s így a Szovjetunióba szállítottak. 1956 november 16-ig voltam a Lvovi kórházban. Hazatértem napján jelentkeztem volt osztályomon, ahol megkaptam további beosztásomat. 1956-ban felvettek a Partizán Szövetség tagjai sorába.”

1956: „A szovjet egységekkel való együttes akció során megsebesültem...”

Eskütételi jegyzőkönyv

En **R a u s c h János** a dolgozó magyar nép fia esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges őre leszek.

A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez és a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány rendelkezéseihez híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Előljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem.

Esküszöm, hogy hazámnak, a szocializmust építő Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell életem és vérem feláldozásával is.

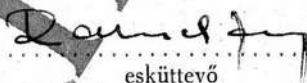
Esküszöm, hogy előjáróinkat, zászlóinkat és elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom. A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a proletár internacionalizmus harcosává nevelem.

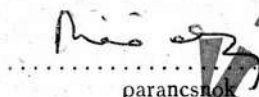
Az állami és más népi vagyont megőrzöm és megőriztetem. Az államtitkot, a hivatali és szolgálati titkot híven megőrzöm.

Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltó módon viselkedem, becsülettel élek és halok.

Ha pedig a törvényeket megsértem, eskümet megszegem, sújtsón a Népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.

Budapest, 195... 7 . június hó . 25. . nap.

.....
esküttevő

.....
parancshok

Rausch János eskütételi jegyzőkönyve 1957-ben

1957-1960 között r. századosként elvégzi a BM Idegennyelvű Főiskola **francia** szakát. A Főiskolán készült jellemzése döntően pozitív, méltatják osztályhűségét, politikai, szakmai és emberi érettségét. Akad azonban egy-két kritikus megjegyzés is a minősítésben. Például:

*„...teljesítménye sokszor hullámzó volt... univerzális, **mindenhez értő embernek akar mutatkozni**. Tény, hogy sokirányúak az ismeretei, de ő még többet tételez fel önmagáról. Így a vitákban sokszor nevetségessé tette önmagát. Modora... az első időben gyakran lekezelő, néha bántóan nyers volt. Munkájában és magatartásában hibaként jelentkezett a túlzott önbizalom és a problémamentességre való törekvés, a szakcsoportvezetői megbízásában pedig az, hogy gyakran csak a postás szerepet töltötte be a parancsnokság és a hallgatók között.”*

Francia nyelvvizsgával a hírszerzés (II/3) főoperatív beosztottja, 1962-től r. őrnagy.

1962 júniusától 1966 szeptemberéig **Svájcban** teljesít operatív külszolgálati feladatot: Genfben 3 évig beosztott hírszerzőtiszt, majd 1 évig (1965-66) **rezidens**.

Hazatérése után, az 1966. október 18-án készült minősítése (III/I-3-J. aloszt.) egyebek között megállapítja:

*„...fedőszervi túlterhelése miatt **munkájának színvonala nem volt kielégítő**. Nagy nehézségei voltak – kevés mozgási lehetősége miatt – a kapcsolatépítésben... a negyedik évben a rezidensi teendőket eredményesebben végezte...a hozzá kapcsolt titkos munkatársakat, kapcsolatait, s az ügyeket végleges hazatérésekor rendben átadta. Rezidensi feladatait azonban gyakorlatlansága és részben leterheltsége miatt közepes színvonalon oldotta meg. Nem sikerült megvalósítania, hogy megfelelő áttekintése legyen a rezidentúra egész munkájáról...”*

1967-ben főoperatív beosztott, illetve csoportvezető a III/I-3 Osztályon (hírszerzés Nyugat-Európa és a NATO ellen).

1968. áprilisától r. alezredes, a III/I-9 Osztály (dokumentumok és okmányok készítése) főoperatív beosztottja.

1970. szeptemberétől SZT-állományban a III/I-11 Osztály (hírszerzés harmadik országokban és hazai bázison) főoperatív beosztottjaként kerül a **Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalába**.

1971. júniusától kiemelt főoperatív beosztott, 1974 tavaszától a „**Press**” **Rezidentúra** (III/I-B önálló alosztály) **megbízott vezetője**.

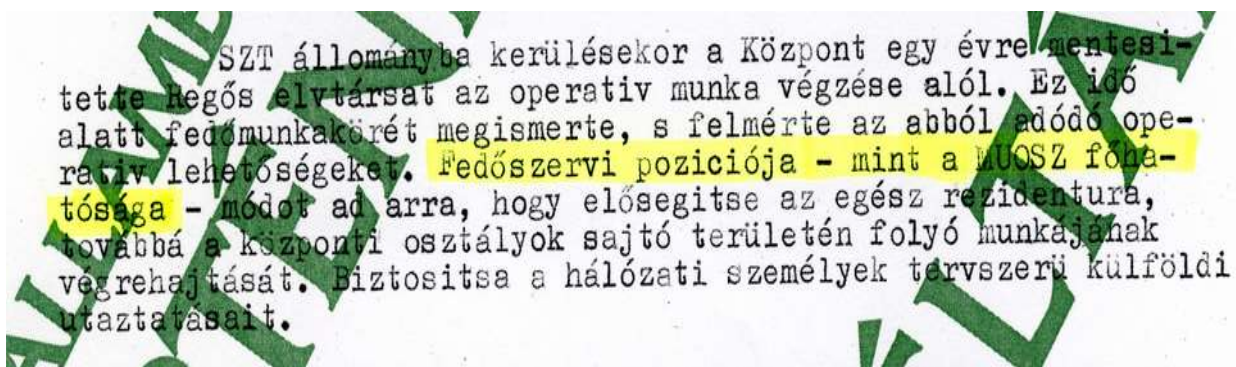
Egy évvel később, 1975. március 24-én kötelezően minősítik Regős alezredes mb. rezidens alosztályvezetőt. A minősítés – egyebek között – megállapítja:

*„SZT állományba kerülésekor a Központ egy évre mentesítette Regős elvtársat az operatív munka végzése alól. Ez idő alatt fedőmunkakörét megismerte, s felmérte az abból adódó operatív lehetőségeket. **Fedőszervi pozíciója – mint a MÚOSZ** [Magyar Újságírók Országos Szövetsége] **főhatósága** – módot ad arra, hogy elősegítse az egész rezidentúra, továbbá a központi osztályok sajtó területén folyó munkájának*

végrehajtását, biztosítsa a hálózati személyek tervszerű külföldi utaztatásait.

Regős elvtárs operatív munkája lassan bontakozott ki. Lényegében 1972-ben kapcsolódott be a rezidentúra munkájába. Munkájának intenzitása és színvonala azóta fokozatosan javul. Eredményesen irányítja a rábízott titkosmunkatársi hálózatot az információszerző munkában, s elősegítette a Központ néhány kiemelt ügyének fejlesztését. 1974 tavaszán ideiglenes megbízást kapott a „Press” Rezidentúra vezetésére.

Széleskörű szakmai és politikai ismereteit, tapasztalatait figyelembe véve Regős elvtárstól azt várjuk, hogy nagyfokú fedőszervi leterheltsége mellett is az eddiginél kezdeményezőbbben és öntevékenyebben irányítsa a rábízott hálózatot, kutassa a sajtó és a tömegkommunikációs intézmények területén az operatív lehetőségeket a hírszerzés előtt álló feladatok végrehajtásának elősegítése érdekében.”

SZT állományba kerülésekor a Központ egy évre mentesítette Regős elvtársat az operatív munka végzése alól. Ez idő alatt fedőmunkakörét megismerte, s felmérte az abból adódó operatív lehetőségeket. Fedőszervi pozíciója - mint a MÚOSZ főhatósága - módot ad arra, hogy elősegítse az egész rezidentúra, továbbá a központi osztályok sajtó területén folyó munkájának végrehajtását. Biztosítsa a hálózati személyek tervszerű külföldi utaztatásait.

„Fedőszervi pozíciója mint a MÚOSZ főhatósága...”

1974-től 1976-ig a „Press” Rezidentúra mb. vezetője, majd főoperatív beosztottja. 1979-ben a Minisztertanács határozatával létrehozott **Pressinform** fedőszerv igazgatója, továbbra is a „Press” Rezidentúra keretein belül. 1980. januárjában készített utolsó ismert minősítése nemcsak értékelést tartalmaz, de néhány szervezeti történelemről szóló, másutt hiányzó információt is:

„Regős elvtárs huszonöt éves hírszerző munkája során gazdag tapasztalatokat szerzett a hazai és külföldi operatív munkában.

Tízéves, a sajtó területén végzett fedőszervi tevékenysége révén a területet igen jól ismeri, nagy munkatapasztalattal és személyi ismeretességgel, kapcsolati körrel rendelkezik. Fedőszervi pozíciójában – a TH Nemzetközi Főosztályának vezetője volt – betanulva fokozatosan kapcsolódott be a rezidentúra tevékenységébe. Munkájának intenzitása és színvonala fokozatosan javult. Lehetőségeit felhasználva közreműködött a rezidentúra, illetve a központi osztályok sajtó területén folyó munkája zavartalanságának biztosításában, a hálózati személyek tervszerű külföldi utaztatásában. Szakszerűen irányította a rábízott titkosmunkatársi hálózatot az információszerző munkában. Eredményesen működött közre a Központ néhány kiemelt ügye fejlesztésében.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-10. Osztály

Szigorúan titkos!

J A V A S L A T

Javasoljuk REGŐS JÁNOS r.alez. (1930.Klein Éva) elvtársat a BM III/I-11. Osztály - PRESS rezidentúra - SZT állományu kiemelt főoperatív beosztottját - jelenlegi beosztásának ellátása mellett - a rezidensi teendők végzésével megbízni.

Regős elvtárs 1949-től teljesít belügyi szolgálatot, 1956-tól a Csoportfőnökségen SZT állományban. A fedőszervi munka sajátosságait jól ismeri. Megfelelő irányítás mellett a rezidensi teendők ellátására alkalmas.

B u d a p e s t, 1974. augusztus 22.

Javaslat

Egyetértek:

1974-ben lett a Press Rezidentúra mb. vezetője

1979-ben Regős elvtárs, a Pressinform létrehozását elrendelő MT. határozat megszületése után fedőszervi vonalon is a felállítandó irodába került igazgatói beosztásba. Továbbra is a „Press” rezidentúra tagja. Ideje és energiája döntő részét az iroda felállításával kapcsolatos szervezési, személyzeti, egyeztetési munka köti le. Tevékenyen közreműködött az iroda szervezetét, működését körvonalazó szabályzatok elkészítésében. Az ismert nehézségek miatt az iroda tényleges működését még nem kezdte meg, ezért tartalmi lehetőségeit még nem használhatjuk fel az operatív munkában.

A nagyfokú fedőszervi lekötöttség miatt, Regős elvtárs **a rezidentúra munkájában jelenleg nem végez a felkészültségével és tapasztalataival arányos munkát.** Ez döntően a jelenlegi objektív helyzet következménye. Továbbra is szakszerűen és eredményesen végzi a rábizott hálózati személy bevezetését és irányítását. A fedőszerv létrehozása körüli akadályok felszámolásában Regős elvtárssal is határozottabb magatartást kell tanúsítania. A rezidentúra operatív munkájába csak a fedőszerv érdemi tevékenységének beindulása után kapcsolódhat be tevékenyen.

Következtetés:

Ideológiai, politikai felkészültsége, valamint fedőszervi és operatív tapasztalatai alapján minden lehetősége megvan arra, hogy a fedőszerv létrehozása körüli nehézségeken úrrá legyen. Ehhez a Központ folyamatos támogatására, de döntően Regős elvtárs kezdeményezőkétségére is szükség van. Regős elvtárssal szemben kettős elvárásunk van. Öntevékenyebben és dinamikusabban járjon el a fedőszervi munkájának beindításában, majd apparátusával együtt kapcsolódjon be a rezidentúra elé állított feladatok megoldásába.”

Tízéves, a sajtó területén végzett fedőszervi tevékenysége révén a területet igen jól ismeri, nagy munkatapasztalattal és személyismerettséggel, kapcsolati körrel rendelkezik. Fedőszervi pozíciójában - a TH Nemzetközi Főosztályának vezetője volt - betanulva fokozatosan kapcsolódott be a rezidentúra tevékenységébe. Munkájának intenzitása és színvonala fokozatosan javult. Lehetőségeit felhasználva közreműködött a rezidentúra, illetve a központi osztályok sajtó területén folyó munkája zavartalanságának biztosításában, a hálózati személyek tervszerű külföldi utaztatásában. Szakszerűen irányította a rábizott titkosmunkatársi hálózatot az információszerző munkában. Eredményesen működött közre a Központ néhány kiemelt ügyének fejlesztésében. 1979-ben Regős elvtárs, a Pressinform létrehozását elrendelő MT. határozat megszületése után fedőszervi vonalon is a felállítandó irodába került igazgatói beosztásba. Továbbra is a "Press Rezidentúra" tagja. Ideje és energiája döntő részét az iroda felállításával kapcsolatos szervezési, személyzeti, egyeztetési munka köti le. Tevékenyen közreműködött az iroda szervezetét, működését körvonalazó szabályzatok elkészítésében. Az ismert nehézségek miatt az iroda tényleges működését még nem kezdte meg, ezért tartalmi lehetőségeit még nem használhatjuk fel az operatív munkában. A nagyfokú fedőszervi lekötöttség miatt

1979-ben a Pressinform fedett igazgatói beosztásába kerül

Regős alezredes 1985-ig vezette a Pressinformot [Külföldi Újságírókat Tájékoztató Iro-

da], amelyet 1978-ban hozott létre határozatával a Minisztertanács, önállósítva a Külügyminisztérium Sajtóféosztályának egyik korábbi feladatát. A Pressinform együttműködési szerződést kötött az **Idegenforgalmi Propaganda Vállalattal**, működésének technikai feltételeit a Diplomáciai Testületet Ellátó Igazgatóság biztosította. Az érdemi munka késedelmes megkezdésének a belügyi (III/I) és a katonai hírszerzés (MNVK/2) **hatásköri vitája** volt az elsődleges oka, amibe belefolyt a Külügyminisztérium is, s csak lassan és körülményesen egyeztetette az álláspontokat és az irányítás felelősségi körét az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztálya.

33

BELÜGYMINISZTERIUM
III/1-10. Osztály.....
szerv megnevezése
67-16-381/85

Szigorúan Titkos!

Nap. sz.:
1985. március 14.
ag.

Szigorúan titkos!
(csak kitöltés után)

Nyugállományba helyezési javaslat

1. Név: REGŐS JÁNOS rendfok.: r.alez.

2. Szolgálati helye: BM III/1-B. Önálló Alosztály

3. Beosztás: kiemelt főoperatív beosztott

4. Szül. hely, év, hó, nap: Pestszenterzsébet, 1930. április 21.

5. Anyja neve: Klein Éva

6. Munkaviszonyának kezdete: 1949. január 1.

7. A nyugállományba helyezés indoka: a szolgálat felső korhatárának elérése.

8. Egyenruha viselésére javaslat: Kap.országokba és Jugoszláviába történő utazásokat 3 évig javasolom korlátozni.

Budapest, 85. március 14. nap.

Javaslatom: Egyetérték

Jóváhagyom:

NB-1848. r. sz. — Nyugállományba helyezési javaslat — BM — 15/m db — 72.62893 Közl. Ny.

1985-ben helyezték nyugállományba

1985. április 30-án helyezték nyugállományba, ettől kezdve felhőtlenül hódolhatott kedvenc szabadidős programjának: a horgászatnak és az evezésnek.

Kitüntetései között megtalálható a Munkás-Paraszt hatalomért Emlékérem, a Partizán Emlékérem, A Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata, a négyszer kiérdemelt Szolgálati Érdemérem, s a Kiváló Szolgálatért Érdemérem. Háromszor kapott miniszteri dicséretet, kétszer főcsoportfőnöki dicséretet pénz-, illetve tárgyjutalommal, kétszer csoportfőnöki dicséretet pénzjutalommal és egyszer osztályvezetői dicséretet pénzjutalommal. (ÁBTL 2.8.2.1.-519; 2.8.1. -17192)

Rybka Géza

1930. július 9-én született Budapesten. Anyja: Polák Aranka (1911, Budapest, Hirsch Fáni) 1945-ig háztartásbeli, később az MNDSZ függetlenített funkcionáriusa, majd nyugdíjazásáig a Fővárosi Tanács lakásosztályának vezetője. Apja: Rybka Géza (1902, Budapest, Rybka Teleszfor), géplakatos a Ganz Vagongyárban, alapszervezeti párttitkár. Szülei 1945-ben léptek be az MKP-ba, édesapja korábban többször volt internálva baloldali magatartása miatt.

Rybka Géza

Négy polgárit végzett. 1945 után újjáépítési munkáknál dolgozott, majd vegyipari segédmunkás, 1946-ban belépett az MKP-ba. 1948-ban a légierőkhöz vonult be Mátyásföldre, on-

nan tisztiiskolára küldték 1949-ben, a Petőfi Akadémiát kitűnő eredménnyel végezte el, politikai tisztként alhadnagyi rangban került 1950-ben a határvasutasok gyulai zászlóaljához. A Határőrség megalakulásakor a szentgotthárdi zászlóaljhoz, majd az Őrszentpéteri századhoz vezényelték politikai tisztnak, mindkét egység a zalaegerszegi törzshöz tartozott. 1951-ben a ferihegyi, majd a szobi FEP-en teljesített szolgálatot hadnagyi rangban. 1952-54 között kiváló eredménnyel elvégezte a Sztálin Politikai Akadémiát (ez akkor kétéves pártfőiskolai és ezredpolitikai tiszti minősítésnek felelt meg) és főhadnagyként lett a Határőrség Országos Parancsnokságán az ifjúsági osztály vezetője. 1955-től határőr százados politikai tisztt, a DISZ Központi Vezetőségének tagja.

1955-ben került a **BM hírszerzéshez**, mint főoperatív beosztott. 1956-ban, a forradalom alatt – önéletrajza szerint – a BM épületében tartózkodott, több fegyveres akcióban vett részt. November 4 után a rákospalotai karhatalomban szolgált, majd visszatért hírszerző helyére, amely 1957 februárjától: a BM II. Politikai Nyomozó Főosztályának 3. Osztálya (hírszerzés). Megkapta a Munkás-Paraszt Hatalomért Érdemérmét. 1957-ben beiskolázták három évre a BM Idegen Nyelvi Főiskola **angol szakára**.

1956-ban megnősült. **Felesége:** Gyurita Éva (1936. Budapest, Kovács Margit), akinek mindkét szülője nyugdíjas rendőr őrnagy; Baján nevelkedett, a gimnázium elvégzése után postai segédtiszt, 1957-ben belép az MSZMP-be, novembertől belügyi dolgozó, első munkahelye a levéllenőrzés (BM Politikai Nyomozó Főosztály, II/13 osztály), onnan az Igazgatásrendészeti Csoportfőnökség Útlevel Osztályára helyezik, r. százados. Judit nevű gyermekük 1957-ben született, 1976-tól a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatója. Férjével együtt van annak külföldi kihelyezésein (1963-65: London, 1967-1972: Új-Delhi hírszerzőpontok) a hírszerzés szerződött dolgozójaként rejtjelezési és fotózási, valamint adminisztratív feladatokat lát el szakmai elismeréssel.

Rybka Géza r. századosnak a **BM Idegen Nyelvi Főiskolán** 1960-ban készül első minősítése, ami egyértelműen pozitív. Politikailag feltétlen megbízható, becsületes, jó szándékú, példás közösségi szellemiséggel, áldozatkész, nem anyagi. Operatív felkészültsége széleskörű, jó kombinatív készséggel rendelkezik, egy-egy kombinációhoz több variációs elképzelése van. Gyors észjárású. Kiváló szervező, jó tervező és helyzetfelismerő, váratlan fordulatok esetén az események között hamar megtalálja az összefüggéseket, ügyesen intézkedik, bátran viselkedik. Hatásos előadó, ötletes, szellemes társalgó, a társaságba könnyen beilleszkedik, nagyon leleményes, modoránál fogva meg tudja nyerni mások tetszését, a helyzetnek megfelelően képes beszédtemát választani és a társalgást irányítani. Rendkívül pedáns, tiszta, ízlésesen öltözködik. Bár szenvedélyesen szeret vitatkozni, mégis elég nyugodt, nem lobbanékony természetű. Különösebb szenvedélye nincs. Noha korábban volt fegyelmi je, azóta mindenben mértéktartó tud lenni. [A személyzeti iratokból ki nem deríthető okból, 1957-ben századosi rendfokozatból főhadnagyi rangba vetették vissza.]

Eskütételi jegyzőkönyv

En **R y b k a G é z a** a dolgozó magyar nép fia esküszöm, hogy a Magyar Népköztársaságnak hűséges őre leszek.

A Népköztársaság Alkotmányához, törvényeihez és a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány rendelkezéseihez híven, becsülettel teljesítem kötelességemet. Előljáróim és feljebbvalóim parancsainak engedelmeskedem.

Esküszöm, hogy hazámnak, a szocializmust építő Magyar Népköztársaságnak, dolgozó népünk hatalmának és rendjének hűséges és tántoríthatatlan őrzője és védelmezője leszek minden ellenséggel szemben, ha kell életem és vérem feláldozásával is.

Esküszöm, hogy előjáróinkat, zászlóinkat és elvtársaimat megvédem, fegyvereinket és egyéb harci eszközeinket el nem hagyom. A szolgálati ismereteket elsajátítom. Példaadóan viselkedem és a fegyelmet minden törvényes eszközzel fenntartom. Alárendeltjeimről legjobb tudásom szerint gondoskodom, őket öntudatos hazafiakká és a proletár internacionalizmus harcosává nevelem.

Az állami és más népi vagyont megőrzőm és megőriztetem. Az államtitkot, a hivatali és szolgálati titkot híven megőrzőm.

Szolgálatban és szolgálaton kívül egyaránt népünk igaz fiához méltó módon viselkedem, becsülettel élek és halok.

Ha pedig a törvényeket megsértem, eskümet megszegem, sújtson a Népköztársaság törvénye és dolgozó népünk megvetése.

Budapest, 1957. június hó 25. nap.

.....
esküttevő

.....
parancsok

Rybka Géza eskütételi jegyzőkönyve 1957-ben

A minősítés készítője: főiskolai osztályfőnöke, azért apróbb hibákat is lejegyzett. Például:

„Rendszeresen figyelemmel kíséri a bel-és külpolitikai eseményeket és azokból önálló véleményt képes kialakítani, bár ilyen esetekben néha hajlamos az elhamarkodottságra, a helyesnél radikálisabb és bizonyos fokú szubjektív következtetések levonására:” „Minden nehézséget leküzd, rendkívül szívós természetű tud lenni, ha valamire elhatározza magát. Egyes feladatok elvégzésénél viszont (amit kevésbé szeret) nem eléggé állhatatos.””A munkában előnyben részesíti a gyakorlati részt. Inkább többször mondja el az általa végzett munkát, minthogy egyszer leírja.” „Felületes ismerője számára esetleg a nagyképű ember benyomását kelti, azonban ez nem áll fenn. Ez inkább abban nyilvánul meg, hogy társaságban vita közben szeret a társaság középpontjába kerülni és ezzel felhívja magára a figyelmet.”

A főiskola elvégzése után visszakerül a **hírszerzéshez**, (II/3), az angol-amerikai alosztályra. 1962. áprilisától r. őrnagy.

1963. januárjában a **Külügyminisztériumba** helyezik, s külügyi fedéssel áprilisban **Londonba** küldik konzul-helyettesnek. Előtte, március 9-én még minősítik az 1962 augusztusában megalakult III/I Csoportfőnökségen. Kifogástalan jellemzéssel javasolják külföldi munkára.

[Mindössze két enyhén bíráló megjegyzést kap Borsányi Imre r. őrnagytól:

„Jó szervezőkészséggel rendelkezik, esetenként azonban túlzott ambíciózussága következtében önmagát terheli túl tennivalókkal. Hiányossága, hogy írásos jelentései minőségére a szükségesnél kevesebb gondot fordít.”]

Londonban az angol hatóságok 1965. júliusában **nem kívánatos személynek minősítették**, ezért az akkor éppen Budapesten töltött szabadságáról nem tért vissza az angol fővárosba. A történetek az általa tartott egyik ügynök árulásának a következménye volt.

Továbbra is a Külügyminisztériumban, az angol-kanadai referatúrán dolgozott, egészen 1967. június 8-ig, amikor az újonnan létesített **indiai rezidentúra vezetőjének** nevezték ki **Új Delhibe**. 1972. júliusáig irányította eredményesen a fontos hírszerzőpontot. Közben, 1968 áprilisában alezredessé lépett elő.

Új Delhiből hazatérve a III/I-1 Osztálya értékelte ötévi munkáját. (A minősítést Borsányi Imre r. alezredes osztályvezető, Pesti Gyula r. alezredes alosztályvezető és Galambos Lajos r. alezredes személyzeti osztályvezető-helyettes végezte.)

Megállapították, hogy Rybka Géza kellő politikai felkészültséggel elemezte, értelmezte a térség politikai áramlatait, tendenciáit, bővítette a Központ ismereteit. Információ szerző munkája kifejezetten eredményes volt, jó érzékeléssel találta meg a hírigény kielégítéséhez legmegfelelőbb információs forrást. A vezetése alatt álló hálózati munkatársak több, titkos bizalmas dokumentumot szereztek meg. Fedőmunkáját is mindenki meglelégedésére végezte, miniszterhelyettesi dicséretben részesült. Mindezzel szemben **hálózatépítő munkáját súlyos kifogás érte**, s még magatartásának némely vonását is szóvá tették:

„Rybka et. a hálózatépítő munkában közel sem fejtett ki olyan aktivitást, mint az információs vonalon. Ennek tudható be, hogy **ötéves kihelyezése után érdemleges javaslatai nincsenek**. Elismerten sokat dolgozott, szerveztette, egyeztetette a különböző vonalak munkáját, tippeket is vetett fel, javasolt, azonban azok feldolgozásában, értékelésében alapvető operatív hibákat követett el, így célratörő, eredményes munka nem folyhatott...

A feldolgozó munkában az egyes tippek felvetésekor nem a realitásokból indult ki, azokat, illetve lehetőségeit eltúlozta. Alapos ellenőrző, feldolgozó munka nélkül terjesztette fel javaslatait. A munkatervben meghatározott célobjektumok irányába végzett munkája a kívánt szintet nem érte el. Aktivitása, ötletei azt mutatják, hogy élénk képzelőerővel rendelkezik, amely megfelelő irányítás alatt és adott körülmények között hasznos lehet.

Jellembeli tulajdonságai között van néhány olyan vonás, melyet környezete negatívan értékel. Apró felületességeit, nagyvonalú megnyilvánulásait, túlzásait munkatársai nem veszik jó néven.”

Rybka et. a hálózatépítő munkában közel sem fejtett ki olyan aktivitást, mint az információs vonalon. Ennek tudható be, hogy **ötéves kihelyezése után érdemleges javaslatai nincsenek**. Elismerten sokat dolgozott, szerveztette, egyeztetette a különböző vonalak munkáját. Tippeket is vetett fel, javasolt, azonban azok feldolgozásában értékelésében alapvető operatív hibákat követett el, így célratörő, eredményes munka nem folyhatott. Ezek egyrészt szemléltetik a problémákból adódtak /Információs munka előtérbe helyezése/.

A feldolgozó munkában az egyes tippek felvetésekor nem a realitásokból indult ki, azokat illetve lehetőségeiket eltúlozta. Alapos ellenőrző, feldolgozó munka nélkül terjesztette fel javaslatait.

A munkatervben meghatározott célobjektumok irányába végzett munkája a kívánt szintet nem érte el, azok hasznosítása sem hálózatépítő, sem információszerző vonatkozásban nem kielégítő, csak kezdeti eredményeket tud felmutatni.

„Ötéves kihelyezése után érdemleges javaslata nincs”

Minősítésével Rybka Géza hírszerző alezredes egyetértett és azt megjegyzés nélkül aláírta.

1973. decemberében a BM III Főcsoportfőnökség kinevezi a **Vietnamba** induló **Nemzetközi Ellenőrző Bizottság** „PAX” fedőnevet viselő **rezidentúrájának vezetőjévé**. A rezidentúra az ellenőrző bizottság keretei között működött, Rybka Géza diplomata fedésben 1973. január 28-tól 1974. február közepéig teljesített szolgálatot Saigonban. Hazatérése után a főcsoportfőnök kitüntette: eredményesen irányította a „PAX” rezidentúra viszonylag nagy

létszámú, jól felkészült hírszerzőit és hálózati titkos munkatársait.

Ezt követően a III/I-11 Osztály SZT-állományában 1974. áprilisától kinevezték az „**Akadémia**” főrezidentúrára **rezidensnek**: a Kulturális Kapcsolatok Intézetében, mint fedőszervben, főosztályvezető-helyettesi beosztásban teljesített szolgálatot. [Ekkor még a főrezidentúrához tartozott az Országos Ösztöndíj Tanácsban dolgozó hírszerző tiszt is.]

1977 elején értékelte a III/I-11 Osztály (Berényi István r. alezredes, osztályvezető, Viczián Pál r. alezredes személyzeti osztályvezető és László István párttitkár) az utóbbi munkahelyen addig végzett munkáját. S noha a következtetés az volt, hogy beosztásában megfelel, új követelményeket támasztottak vele szemben, köztük olyanokat is, melyek mögött objektív szervezeti és személyzeti hiányosságok voltak.

Berényi István

„...a rezidentúra munkáját most már több éve kedvezőtlenül befolyásolták a fedőszerven belüli személyi és szervezeti változásokkal összefüggő bizonytalansági tényezők, s az, hogy az utóbbi években a rezidentúra személyi összetétele sem volt a követelményeknek megfelelő.

A fenti tényezők miatt a rezidentúra egészében nem tudta ellátni azokat a feladatokat, amelyeket a munkaterveinkben részére meghatároztunk. Ehhez hozzájárult az is, hogy Rybka elvtárs a rezidentúra munkájának szervezésében és irányításában nem tudott elég következetes lenni. Több esetben észleltük, hogy nincs szinkronban beosztottai napi operatív tevékenységével.

Rybka elvtárs politikailag képzett, rendszeres pártmunkát a fedőszervben végez. Nyelvismerete a beosztásának megfelelő.

Emberi magatartásában közvetlen. Munkatársai szeretik. Megítélésünk szerint azonban az esetenkénti tulzott nagyvonalúsága miatt fedőszervi munkatársai és beosztottai körében nincs kellő tekintélye.

„... beosztottai körében nincs kellő tekintélye”

Értékelésünk szerint, a hazai bázisú hírszerző munkában az „SZT” rezidentúráknak – jó értelemben – ki kell szolgálniuk a központi szakosztályokat. Ehhez azonban szükséges lenne az, hogy Rybka elvtárs alaposabban – napra készen – ismerje az operatív

osztályoik igényeit és elvárásait.

Rybka elvtárs több esetben elemezte és felülvizsgálta saját és beosztottai munkájának helyzetét, s maga sincs megelégedve a végzett munkával.

*Emberi magatartásában közvetlen. Munkatársai szeretik. Megítélésünk szerint azonban az esetenkénti túlzott nagyvonalúsága miatt **fedőszervi munkatársai és beosztottai körében nincs kellő tekintélye.***

Minősítésével Rybka alezredes egyetértett, s jóváhagyta azt Komornik Vilmos r. vezérőrnagy, csoportfőnök-helyettes is.

Negyedik külföldi szolgálati helyére (London, Új Delhi és Saigon után) 1979. januárjában vezénylik: a **bécsi főrezidentúra** beosztott hírszerző főtisztjeként teljesített szolgálatot 1983. június 30-ig. Hírszerző feladatait diplomáciai fedéssel hajtotta végre a nemzetközi szervezetek körében, különös tekintettel az ENSZ-re. Konkrét tevékenységi területét képezte az USA elleni információszerző, kutató, tanulmányozó, feldolgozó és hálózati munka.

Bécsi hírszerző tevékenységét 1983. július 13-án értékelte a III/I-1 Osztály Józan Sándor r. alezredes, osztályvezető vezetésével. Egyértelműen pozitív minősítést kapott. Vezetői kiemelték, hogy kihelyezésének egész ideje alatt az un. összhírszerző szemlélet jegyében valamennyi központi vonal igényének és kérésének igyekezett eleget tenni.

„ A Központ által hozzákapcsolt külföldi hálózati személyek (titkos munkatársak) irányítását, foglalkoztatását szakszerűen és munkájukat segítve látta el, melynek alapján munkatársaink operatív eredményessége folyamatosan fejlődött. ”

A Központ által hozzákapcsolt külföldi hálózati személyek /Tm/ irányítását, foglalkoztatását szakszerűen és munkájukat segítve látta el, melynek alapján munkatársaink operatív eredményessége fokozatosan fejlődött.

Az amerikai célobjektumok feldolgozását elősegítő operatív információszerző lehetőségeket kutatott fel és azokat hasznosította.

Rybka elvtárs fedőszervi munkafeladatait az igényeknek megfelelően ellátta, azokat a hírszerző feladatok érdekében felhasználta. A főrezidentúra vezetője értékelése szerint a hírszerző egység egyik erősségének számított.

Bécsben a hírszerzés egyik erősségének számított

Sikeresnek tartották információszerző tevékenységét, azt az önállóság és a kezdeményezőkézség jellemezte, feldolgozó munkája során pedig fontos külföldi ügynök beszervezését

realizálta a Központ. Az amerikai célobjektumok feldolgozását elősegítő operatív információ-szerző lehetőségeket kutatott fel és azokat jól hasznosította. Fedőszervi feladatait igényesen realizálta, a főrezidentúra vezetőjének értékelése szerint Rybka alezredes **a hírszerző egység egyik erősségének számított.**

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I. CSOPORTFŐNÖKSÉG

SZIGORUAN TITKOS!

Dr. KAMARA JÁNOS Elvtársnak
belügyminiszter

B u d a p e s t

Alulírott, RYBKA GÉZA r.alezredes /Budapest, 1930. anyja ne-
ve: Polák Aranka/ a szolgálat felső korhatárának elérése u-
tán szolgálatban való visszatartásomat - a szakmai vezetés-
sel egyetértésben - vállalom.

A szolgálat további ellátására egészségileg alkalmas vagyok.

Budapest, 1985. május

Rybka Géza
RYBKA GÉZA r.alezredes

1985: „... szolgálatban való visszatartásomat vállalom”

„Rybka elvtársat kedvező emberi tulajdonságai alapján általános magatartásával közvetlen környezetében segítőkész elvtársnak ismerték meg, modora fesztelen, közvetlen, megnyerő, családi állapota harmonikus. SZT állományú beosztásban központi

operatív feladatok ellátására javasoljuk.”

1983. szeptember 1-én a „**Press**” **Rezidentúra** helyettes vezetőjévé nevezték ki a BM III/I-B önálló alosztály szigorúan titkos állományában, fedésben a **NÚSZ Nemzetközi Újságíró Továbbképző Központ** igazgatójaként dolgozott.

1985. májusában levelet írt Kamara János belügyminiszternek, melyben közölte: *„...a szolgálat felső korhatárának elérése után szolgálatban való visszatartásomat – a szakmai vezetéssel egyetértésben – vállalom.”*

Rybka Géza hírszerző alezredes személyi dossziéjában fellelhető utolsó levél 1990. január 11-én kelt. Rybka Géza írta a BM III/I. Csoportfőnökség utolsó vezetőjének: Dercze István ezredesnek.

Levelében kérte, hogy szolgálati viszonyát **1990. január 31-i hatállyal nyugállományba helyezéssel** szüntessék meg. Lemond a BM szolgálati nyugdíj megállapításáról és folyósításáról. Közli, hogy évek óta polgári munkahelyen dolgozik és majdani nyugdíjazását innen tervezi járandóságai alapján.

Dercze ezredes 1990. január 17-én jóváhagyta a kérést.

(ÁBTL 2.8.2.1. – 790)

Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások (XI.)

Polgár Dénes az MTV „A Hét” főszerkesztője, az MTI tudósítója 5 fedőnéven 23 éven át szolgált a belügyi hírszerzést

Polgár Dénes: 1912. április 14, Győr, Kőnig Frida – 2009. január 13, Budapest.

Biztosítási ügynök (1944), a „Győri Munkás” alapító munkatársa (1945-1947), a „Világosság” belpolitikai, majd külpolitikai rovatvezetője (1947-1952), az „Esti Budapest” külpolitikai rovatvezetője (1952-1955), a „Szabad Nép” külpolitikai rovatvezetője (1955-1956), az „Esti Hírlap” felelős szerkesztője (1956-1958), az MTI munkatársa (1958).

Az MTI tudósítója Kairóban (1958-1959), az MTI külpolitikai turnusvezetője (1959-1960), az MTI tudósítója az USA-ban, Washington, New-York (1960-1964), az NSZK-ban, Köln, Bonn (1966-1971), az MTV „A Hét” c. műsorának főszerkesztője (1971-1977), az MTI tudósítója Belgiumban, Brüsszel (1977-1981).

Polgár Dénes a 60-as években

Kitüntetései: A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje, Rózsa Ferenc díj, Magyar Pulitzer emlékdíj, Aranytollas Újságíró, (az Aranytollas Újságírók Társaságának elnöke), az MTI Örökös Tudósítója.

Állambiztonsági kitüntetése: A Haza Szolgálatáért Érdemérem Arany fokozata.

Könyvei: „A pénzmágnások új elnöke az Amerikai Egyesült Államokban” (1952), „A szuezi háború és Magyarország” (1957), „Séta az elnökkel” (1984), „Egy Polgár a nagyvilágban” (2008).

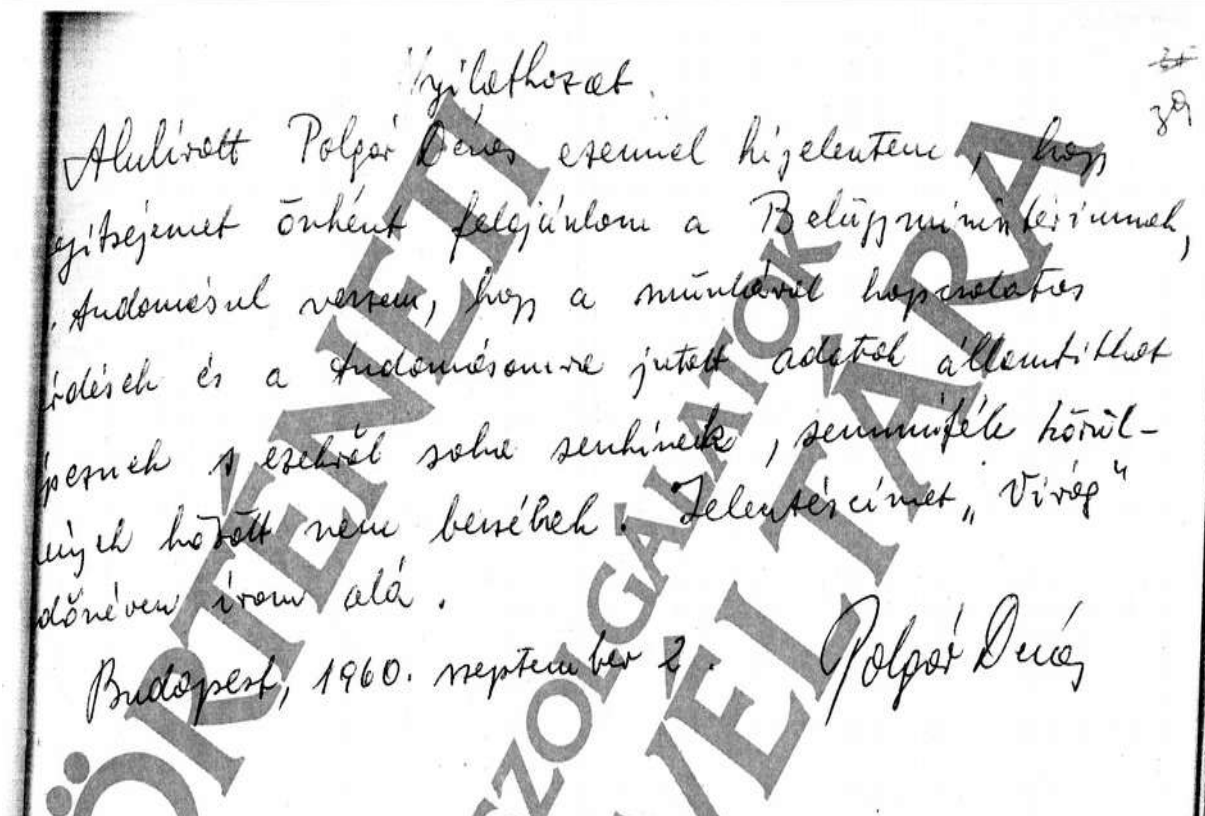
Felesége: Vágó Gabriella (1924-2009). Gyermekai: Viktor (1946), György (1956).

Elrejtett másik élete

Életében soha, semmi nem szivárgott ki állambiztonsági múltjáról. Ügyesen rejtette másik életét közvetlen, mosolygós, simulékony, jó humorú, konfliktuskerülő énje mögé. Amikor halála előtt egy évvel, 2008-ban megjelent legfontosabb könyve, az „Egy Polgár a nagyvilágban”, sajtóbemutatóján ugyanazzal a békés, ártatlan, felülemelkedő tekintettel fogadta nyüzsgő és tolakodó kollégáit, mint 40-50 évvel korábban bármely sajtótájékoztatón, amelyen maga is részt vett, akárcsak számtalan heves külföldi televíziós vitán, netán a „A Hét” moz-

galmas vasárnap délutáni felvételein a hetvenes években az MTV egykori III. stúdiójában, a Szabadság téren. Persze, 2008-ban, 96 évesen már távolodó bölcsességgel, beletörődve a megváltoztathatatlanba. Az állambiztonság korán észrevette, hogy udvarias, kedélyes modorával kellemes társalgóként könnyen az emberek bizalmába tud férkőzni, de „bohém” jól kereső értelmiségiek társaságában „nem volt idegen tőle az ott kialakult könnyelmű szemlélet.”

Lehet, hogy neki is azt mondták a BM III/I. Csoportfőnökségen, hogy aludjon nyugodtan, soha, semmi sem fog kiderülni kapcsolatukról, minden iratot megsemmisítettek titkos együttműködésükről. (Tudták, hogy hazudnak, de ez volt a szabvány szöveg, miközben a másolatok több helyen biztonságba helyezve, egyesek pedig már külföldön, a „testvér szervezetnél”.) Ma is abban reménykedik néhány volt külföldi tudósító, hogy utánuk aztán tényleg semmi sem maradt és a tábornokok sem fognak beszélni. Pedig maradt. És a katonai hírszerzés páncélszekrényei is egyre jobban kinyílnak. S egyes tábornokok sem viszik titkaikat a sírba, kezdenek beszélni. Azokról a tovább szolgálókról is, akik 1990-ben egyetlen perc alatt, egyetlen új aláírással váltottak rendszert, s álltak át az új politikai hatalom szolgálatába. De ez az „érdemük” sem mentesíti őket, múltjukkal előbb-utóbb szembe kell nézniük.

Nyilatkozat.

Alulírott Polgár Dénes ezennel kijelentem, hogy
ajánlatom önként felajánlom a Belügyminisztériumnak,
tudomásul veszem, hogy a munkáim kapcsolatos
dolgozatok és a tudomásomra jutott adatok állami titok
tartományába esnek, ezekről soha senkinek, semmilyen körülmények között nem beszélhetek. Jelen nyilatkozatom címet „Vérkép”
döntésem írom alá.

Budapest, 1960. szeptember 2. Polgár Dénes

Polgár beszervezési nyilatkozata 1960-ban

Polgár Dénes 1960. szeptember 2-án saját kézzel írt **beszervezési nyilatkozatban** önként ajánlotta fel szolgálatait az állambiztonsági szerveknek, beszerző tisztje szerint hazafias meggyőződésből, elvtársi segítségként.

„NYILATKOZAT.

Alulírott Polgár Dénes ezennel kijelentem, hogy segítségemet önként felajánlom a Belügyminisztériumnak, s tudomásul veszem, hogy a munkával kapcsolatos kérdések és a tudomásomra jutott adatok államtitkot képeznek, s ezekről soha senkinek, semmiféle körülmények között nem beszélek. Jelentéseimet „Virág” fedőnéven írom alá.

Budapest, 1960. szeptember 2.

Polgár Dénes

Beszervezési jelöltként „Pósa” volt a fedőneve. Beszervezése után lett „Virág”, majd: „Kerekes János”, „Kerekes”, „Kenderesi József”, „Kenderesi János”, „Kenderesi”, de előfordult, hogy „Kovács István”-t írt jelentése alá. Beszervezésének körülményeit és dokumentumait két dosszié őrzi az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában: 3.2.1. Bt-2139/1/2.

Állambiztonsági hálózati személyként „titkos munkatárs” (tm.) minősítést kapott. Huszonhárom év alatt (1960-1983) példátlan termékenységgel és igyekezettel teljesítette vállalt feladatait. Jelentései hét kötetet ölelnek fel a levéltárban: ÁBTL 3.2.3. Mt-886/1/2/3/4/5/6/7.

Jelentéseinek túlnyomó többségét saját kézzel írta, olvashatóan, részletesen, kellő alapos-sággal, s adott a stílusra és a nyelvtani szabályokra is. A jelentések zöme híradás és politikai elemzés. (Noha nincs politika politikai szereplők nélkül, s nem térhetett ki a megbízók személyre szóló érdeklődése elől sem.) Úgy tűnik, értékrendjében első helyre tette azt a nyugati rendező elvet: „Mit tudsz, amit más nem tud?” Azt igyekezett megtudni, s jelenteni, amit más még nem jelenthetett. A hír versenyben nem a járt utakban gondolkodott, a szokványos, sablonos megközelítésekben. Ha pedig akadályokba, eltorlaszolt utakba ütközött, nem kezdett lebontásukba, kitért, s új utakat keresett. Itt nem egyszerűen arról a magyaros megoldásról volt szó, hogy ha kidobnak az ajtón, másszál be az ablakon. Személyiségfejlődésének útját elemezve vettem észre: mennyire tisztelte De Gaulle-t, s tán tanult is tőle: „De Gaulle az az ember, aki politikai elgondolásainak végrehajtásában nagyon rugalmas tud lenni: ha az általa kigondolt egyik út eltorlaszolódik, másik utat keres. Európai politikájának kialakításában fontos szerepet szánt az NSZK és a szocialista országok kapcsolatai normalizálásának.” (1967. április 6. Jelentés a „Francia európai politikáról.”, ÁBTL. 3.2.3. Mt-886/3)

Akkor és ott, az adott koordináták között, a helyi személyi-és terepviszonyok újra értékelése és új szempontú megközelítése nyomán néha egyedi, különös és sajátos megoldásokra jutott, értékes információs eredményekkel, melyeket „A Központ” elismerően nyugtázott is. Mászor kisszerű és földhöz ragadt vitákba keveredett a belügyi hírszerző rezidentúrákkal, melyek tagjai gyakran iskolázatlan, műveletlen, nyelveket alig beszélő káderek voltak, akik megbízhatóságuk és „osztályhűségük” alapján kerültek külföldi kiküldetésre. Intellektus és empátia nélkül alig jutottak azonos hullámhosszra egy jól alkalmazkodó, gyors felfogású, összefüggésekben gondolkodó újságíróval, aki jelenteni akart valami újat, hasznosat, s nem

ütemtervet teljesíteni otthon gyártott életidegen tervek szerint. Ráadásul a „tudósító” olyan „hálózat” volt, aki még a győri középiskolában megtanult németül és franciául, majd ráragadt az angol és az olasz nyelv, amelyeket önképzéssel tökéletesített. Irigylésre méltó rugalmassággal és kezdeményezően létesített kapcsolatokat miközben egyes kollégái darabosan vergődtek az egymásnak ellentmondó belterjes utasítások között.

- 2003. évi III. tv. 2. § 2 bek. d pont
8-95/B/1126/2003

Minősítési határozat száma:

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERIUMA

Minősítési törvény
SZIGORÚAN TITKOS!

SZERV:
OSZÁLY:
TITKOSÍTÁS:
TITKOSÍTÓ NEVE, BEOROSZTÁSA:

ÜGY DOSSZIÉ B.

SZÁM:
FEDŐNÉV: KENDERESI József

AZ ÜGY KÖTETBEN
KÖTET SORSZÁMA: I.

MEGNYITVA: 19 70. 8. 12.
BEZÁRVA: 19 83. 12. 6.
ARCHÍV SZÁM: Bt-2139/1

INFORMÁCIÓS HIVATAL
Minősítési törvényvel
Minősítő neve:
Minősítő beosztása:
Megszűntető hat. száma:
Fellülvizsgálva: 12. 04. 11.

INFORMÁCIÓS HIVATAL
Minősítési törvényvel
Minősítő neve:
Minősítő beosztása:
Megszűntető hat. száma:
Fellülvizsgálva: 12. 04. 11.

Beszervezési dossziéinak I. kötete az ÁBTL-ben

A külföldi tudósító, aki egyben „hálózat”-ként is szolgált, nem egyszer **ütközőpont** volt az őt kiküldő sajtószerv (hírügynökség), a követségen működő hírszerző rezidentúra és a külügyminisztérium apparátusa között. A rezidentúra elvárta, hogy ő kapja meg elsőként a fontos és bizalmas információt, holott a tudósító mindenek előtt saját „lapjának” akarta megírni, amit lehetett. Igaz, azt is tudta, ha hasznos akar lenni, a Külügyminisztérium kamatoztatja leggyorsabban az információt, tehát a legjobb, ha áttételek nélkül, mielőbb közvetlenül hozzá juttatja el. (Ha bízik nagykövetében, akkor rajta keresztül, esetleg a hasonló gondolkodású sajtóattasé útján.)

Egy sikeres hírszerző tudósító ezért is került gyakran viták és összetűzések középpontjába esetenként változó szerepvállalása miatt, amelynek során azt kellett eldönteni pillanatok alatt: **ki, milyen sorrendben kapja az információt.** Nem mindig a logikusnak látszó és a munkatörvénykönyv szerinti eljárás volt a legcélszerűbb a pártállami körülmények között.

Így fordulhatott elő, hogy Polgár Dénes nem az előbbi három szereplő valamelyikét, hanem közvetlenül **Kádár Jánost**, az ország első számú vezetőjét tájékoztatta először szóban, majd írásban amerikai tudósítóként 1962-ben. (Erről később, most csak annyit, ennek főként a külügyminiszter nem örült, s egyszerre sok irigye akadt.)

Barcs Sándor

Szirmai István

Ehhez természetesen szükség volt biztatásra és pártfogóra is. Polgár Dénes esetében a kulcsfigura: **Szirmai István**, (1906. 04. 13. – 1969. 09. 29.), a régi jó kolléga és megértő elvtárs. E sorozat IX. részében („Akiért a belügyminiszter tűzbe tette a kezét, Bécsből Ausztráliába szökött”, <http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokIX/>-

[Ujságírók Szerkesztők Sajtómunkások IX.htm](#)) már írtam arról, hogy 1956 után Szirmai István haláláig (1969) a **Szirmai István – Barcs Sándor** tengely uralja a sajtó területét, befolyása erősebb, mint a **Benkei András – Korom Mihály** belügyi-adminisztratív tengelyé. (Barcs neve után még odaírható Pécsi Ferencé is, aki az MTI vezérigazgatójának helyettese, Polgárnak az MTV-hez kerülése idején, 1971-ben az állami televízió vezetője az MRT elnökhelyetteseként.)

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-5-G. Alosztály

SZIGORUAN TITKOS!

67-70-...../83.

Engedélyezem: *[Signature]*
BAZSÓ TIBOR r. ezds
osztályvezető

Tárgy: "Kenderesi" fn. titkos
munkatárs kizárása

J A V A S L A T

Budapest, 1983. augusztus 12.

"Kenderesi" elvtársat szervünk 1960-ban szervezte be, eszmei-politikai alapon. Titkos munkatársként 1960 és 1964 között Washingtonban és New Yorkban, 1966 és 1970 között Kölnben, majd 1977-től Brüsszelben foglalkoztattuk. Kihelyezései közti időszakok során kiutaztatások keretében beutaztatások alkalmával vették igénybe tevékenységét. Eredményes operatív munkáját 1963-ban tárgyjutalommal, 1968-ban pénzjutalommal és dicsérrettel, majd 1975-ben kitüntetéssel - Haza Szolgálatáért Érdemérem Arany fokozata - ismertük el. Titkos munkatársunk a Brüsszelben töltött négy esztendő alatt aktív kezdeményező, eredményes operatív munkát végzett. Az információszerző-jelentő munka tekintetében a rezidentúra egyik legeredményesebb munkatársa volt, bekapcsolódott a tippkutató, feldolgozó munkába, több esetben előkészítette célszemélyeink beutaztatását. Hazatérése után tárgyjutalomban részesítettük.

Magas kora - 71 éves - és társadalmi pozíciója miatt javasoljuk hálózatból történő kizárását, amit érzelmi kötődése miatt nem közlünk vele. Szükség esetén munkáját hivatali-társadalmi kapcsolatként igénybe vesszük.

Tóth István
Tóth István r. fndgy.

Egyetértetek: *[Signature]*
Hadas László r. alez.
alosztályvezető

Nyt.sz.: 265-143/83.
Készült: 1 pld/1 lap.
Készítette: TI/KJné.

1983: kizárják a hálózatból, de nem mondják meg neki

Szirmai István az MSZMP KB ideológiai-kulturális titkára, az agitációs és propaganda terület, így a sajtó felügyeletét is ellátja, élete végéig a Politikai Bizottság tagja, Kádár János egyik legközvetlenebb munkatársa. Barcs Sándor országgyűlési képviselő, az Elnöki Tanács tagja, a Magyar Rádió elnöke, az MTI vezérigazgatója, a MÚOSZ elnöke, aki hervadhatatlan érdemeket szerzett a Rajk per népi ülnökeként, s szintén közvetlen kapcsolat fűzte Kádár Jánoshoz.

Szirmai pártfogása nem egyszer megmenti Polgár Dénes karrierjét, amikor felülbírálja az állambiztonság – személyi és anyagi ügyekben kialakított - álláspontját.

Huszonhárom évi szolgálat után **1983. augusztus 12-én** a belügyi hírszerzés csoportfőnöke (egyúttal főcsoportfőnök-helyettes) Bogye János r. vezérőrnagy elfogadja az illetékes osztály (III/I-5) előterjesztését és engedélyezi „Kenderesi” fn. titkos munkatárs kizárását a hálózattól.

Polgár Dénes ekkor már 71 éves, két éve hazatért Brüsszelből, az MTI megbecsült veteránja, megkapta az elérhető kitüntetések, nincsenek anyagi gondjai. Figyelemmel azonban érzelmi kötődésére, **a hálózattól való kizárás tényét nem közlik vele** (tehát titoktartási nyilatkozatot sem vesznek tőle), hivatali társadalmi kapcsolatként szándékoznak igénybe venni munkáját szükség esetén.

A hálózati kizárást így indokolják:

„Kenderesi” elvtársat szervünk 1960-ban szervezte be, eszmei-politikai alapon. Titkos munkatársként 1960 és 1964 között Washingtonban és New Yorkban, 1966 és 1970 között Kölnben, majd 1977-től Brüsszelben foglalkoztattuk. Kihelyezései közti időszakok során kiutaztatások keretében beutaztatások alkalmával vettük igénybe tevékenységét.

Eredményes operatív munkáját 1963-ban tárgyjutalommal, 1968-ban pénzjutalommal és dicsréttel, majd 1975-ben kitüntetéssel – Haza Szolgálatáért Érdemérem Arany fokozata – ismertük el. Titkos munkatársunk a Brüsszelben töltött négy esztendő alatt aktív kezdeményező, eredményes operatív munkát végzett. Az információszerző-jelentő munka tekintetében a rezidentúra egyik legeredményesebb munkatársa volt, bekapcsolódott a tippkutató, feldolgozó munkába, több esetben előkészítette célszemélyeink beutaztatását.. Hazatérése után tárgyjutalomban részesítettük.

Magas kora – 71 éves – és társadalmi pozíciója miatt javasoljuk hálózattól történő kizárását, amit érzelmi kötődése miatt nem közlünk vele. Szükség esetén munkáját hivatali-társadalmi kapcsolatként igénybe vesszük.”

Engedélyezem:

Bazsó Tibor r. ezds.
osztályvezető

Egyetértek:

Hadas László r. alez.
alosztályvezető

Ennyi bevezető után tekintsük át életét, pályáját, sikeres állambiztonsági munkáját.

Regényes fordulatú évek

Azt írja „Séta az elnökkel” című könyvében, hogy kétszer született. Először 1912. április 14-én, aznap, amikor a Titanic elsüllyedt. Másodszor 1944. november 29-én, amikor majdnem kivégezték, de csodával határos módon életben maradt. A szinte hihetetlen történet szerint, a mai Szent István körút 2 alatti ház pincéjéből a nyilasok kihajtották a zsidókat a Duna partra, a pesti oldalra, 100-150 méterrel a Margit híd fölé. Kettős oszlopban álltak a parton, nyolcan fogták közre őket kétoldalt, onnan lőttek. Polgár a negyedik sorban egy Rothmann nevű fiatal-emberrel. Innen jobb, ha átadom a szót a szerzőnek:

„Az első két ember előrelépett, a nyilasok két oldalról beléjük lőttek, és a szerencsétlenek begurultak a Dunába. Amikor a harmadik kettőre került sor és a lövések eldördültek, az egyik nyilas felkiáltott: „Jaj, testvér, meglőttél!” A buta nyilas suhancok két oldalról lőttek, s egyik eltalálta a másikat. Nagy zűrzavar támadt, minden nyilas odarohant a megsebesült „testvérhez”. Én teljes apátiában voltam és nem menekültem volna, ha Rothmann a vaksötétben meg nem fogja a kezemet: leereszkedtünk a parti lejtőn. Úgy, ahogy voltunk, télikabátban, bevetettük magunkat a Dunába, és leúszunk a Margit-hídig. A Margit híd egyik pillérét akkor már felrobbantották, és faszervezetet állítottak a helyébe. Ezen kapaszkodtunk a híd alá, és hajnalig ott dideregtünk a csikorgó hidegben. Majd megfagyunk. Ültünk, próbáltunk mozogni, amennyire lehetett. A télikabátot már úszás közben ledobtuk. Kemény dolog volt, de túlélünk. Tudtuk, hogy hajnalban nem cirkálnak nyilas őrzőjáratok. Felkapaszkodtunk a hídra. Sikertelenül elvándorognunk a Wesselényi utca és a Kertész utca sarkán lévő iskolába, amely akkor úgynevezett svájci védett kórház volt.”

Ebben a kórházban érte a felszabadulás Polgár Dénest. Furcsa testhelyzetben, ezért jobb, ha ismét ő mondja el:

„... az állandó feszültségnek, a közelünkben settenkedő halál tudatának egyik megnyilvánulása a felfokozott szexuális inger volt. Az orvosok, az ápolónők és a felgyógyult betegek nagy része összevissza szeretkezett. Ezt utólag el lehet ítélni, de aki heteken át élt úgy, ahogyan mi, abban a tudatban, hogy talán már csak órái vannak, bizonyosan megérti.

Én a szerencsések közé tartoztam, egy matrac volt a fekhelyem két ágy között, s nem a folyosón, mint sok társamnak. Egy januári éjszakán egy ápolónő volt velem a matracomon. Hirtelen kinyílt a „kórterem” ajtaja. Egy szovjet kapitány lépett be, mögötte két géppisztolyos szovjet katona, zseblámpával a kezében. Körüljártak a teremben, s meglátva bennünket a matracon, a kapitány mosolyogva intett, amit csak úgy lehetett érteni: folytassák. Folytattuk. Ilyen volt az én személyes felszabadulásom.”

Szülei (Polgár Győző és Kőnig Frida) Auschwitzban, öccse Sopronkőhidán halt meg. Mindig újságíró akart lenni, de ügyvéd apja jogi pályára szánta. Ezért a győri gimnázium után jogi tanulmányokat folytatott Rómában és Pécsett, de nem fejezhette be, az abszolutóriumig jutott. Korán megnősült, feleségével a győri strandon ismerkedett meg, Gabi szülei Palesztinában éltek 1926-ig, ott született 1924. január 3-án, anyja: Szekulesz Anna. Miután Győrbe

költöztek, szülei elváltak, apja Győrben maradt, anyja 1957-ben Budapesten új házasságot kötött. Vágó Gabriella fodrászsegéd volt, aztán 1951-ig a háztartást vezette, később az Úttörő Áruházban könyvelő. 1953-tól a Kereskedelmi, Pénzügyi és Vendéglátóipari Dolgozók Szakszervezete Üzemi Bizottságának függetlenített elnöke, Kairóból hazatérve a XX. Kerületi KÖZÉRT Vállalatnál szakszervezeti funkcionárius.

Polgár a 40-es években

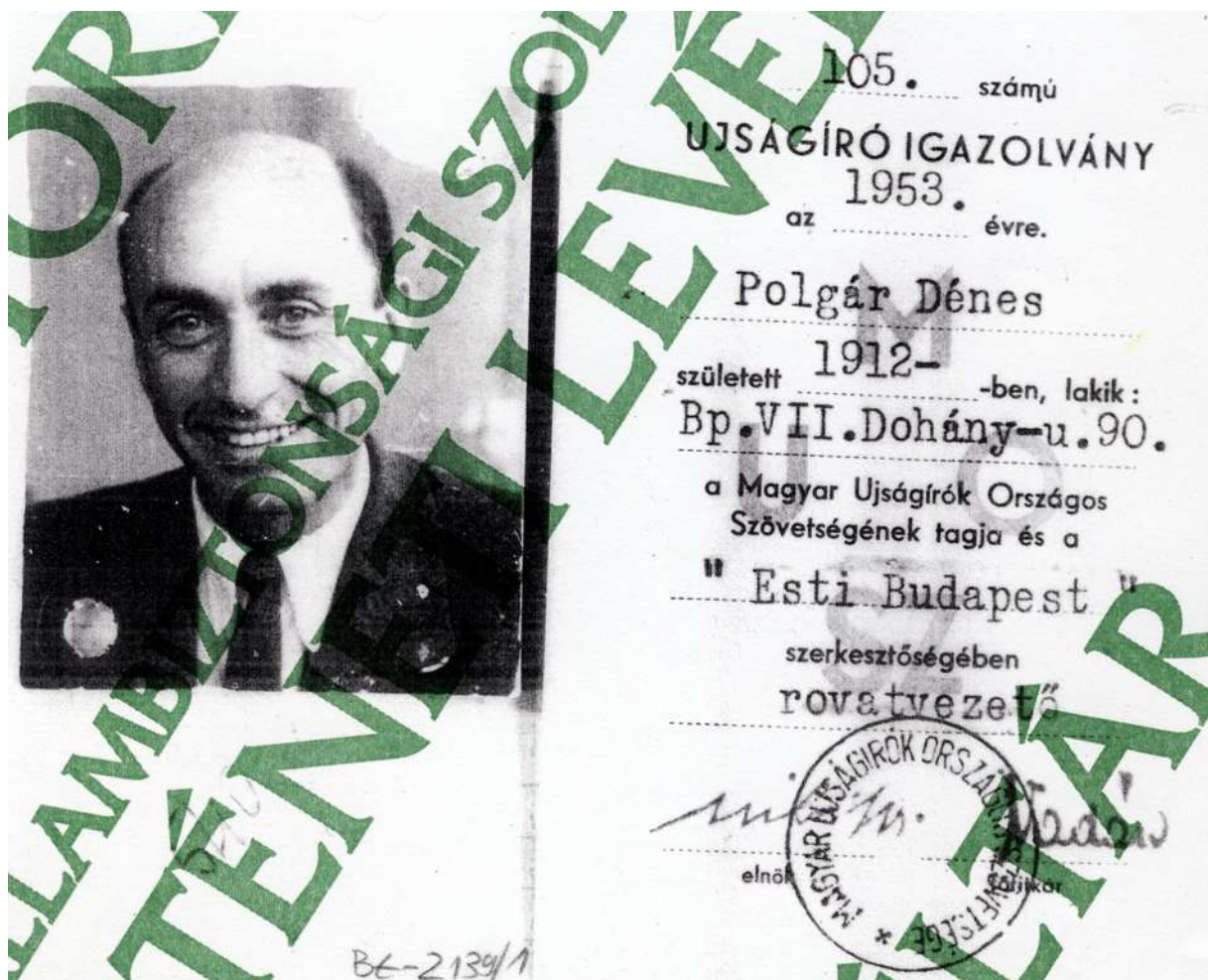
Polgár Dénes 1945-ben belépett a Szociáldemokrata Párt győri szervezetébe. A vezetőségtől pénzt kért és egy nyomdásszal megalapították a „Győri Munkás” című újságot. Tudósította a párt budapesti déli lapját, a „Világosság”-ot, amelynek egyik szerkesztője: Kellér Andor 1947-ben meghívta munkatársnak. Felköltöztek Budapestre, előbb belpolitikai, majd külpolitikai rovatvezető lett. Az SZDP után az MDP és az MSZMP tagja.

Abban az időben öt déli lap jelent meg a fővárosban. Reggel fél kilenckor a „Kis Újság”, a Kisgazdapárt lapja, majd a „Szabadság”, a Kommunista Párté, aztán a „Világosság”, az SZDP-é, azt követte a „Magyar Nap”, az MKP képes, mélynyomású lapja, végül a „Világ”, a Polgári Demokrata Párthoz közel álló napilap.

Rákosi Mátyás 1948-ban megszüntetett négy déli újságot, csak a „Világosság”-ot hagyta meg. Polgár 1952-től az „Esti Budapest”, majd 1955-től a Politikai Bizottság döntésével a „Szabad Nép” külpolitikai rovatvezetője. A párt központi lapjának rovatvezetőjeként gyakran utazott Rákosi különvonatán. Erre így emlékezett:

„Rákosi Mátyást személyesen ismertem, mégpedig a felszabadulás utáni időtől kezdve, amikor még a Világosságnál dolgoztam. Az első években az én szememben rendkívül művelt és joviális embernek tűnt, aki szívesen áll szóba az újságírókkal. Sokszor elkísértem vidéki gyűlésekre. A különvonaton – amelyen sok újságíró is utazott – Rákosi csaknem mindig odaült hozzánk, és ha kártyáztunk, tanácsokat adott, hogyan kell elfogni a piros hetest az ultiban, és így tovább. A Ludas Matyiban állandóan megjelent Rákosi, különböző jelmezekben. Csak később kezdett elzárkózni az emberektől, a tömegektől.”

Az „Esti Budapest”-nél a régi vágású avatott főszerkesztő: Gál György leváltása után egy pártfunkcionárius: Bíró László került a lap élére, aki brosúrákból akarta megtanulni a lapszerkesztés mesterségét, miközben főfeladatának a szociáldemokrácia eszmei-politikai irányzatának felszámolását tartotta a szerkesztőségben és a sajtó berkeiben.

Újságíró igazolványa 1953-ból

A „Szabad Nép” felelős szerkesztőjével más baja akadt Polgár Dénes külpolitikai rovatvezetőnek. Azt írja az „Egy Polgár a nagyvilágban” című könyvében, hogy volt amiért később is szégyenkezett.

„Még most is szégyellem elmondani, miket műveltünk a lapnál. 1955-ben Tito már nem volt az ötvenes évek elejének „láncos kutyája”. Mindazonáltal minden héten több ezer embert kellett „meggyilkoltatnunk” Titóval Goli Otok szigetén. Kovács István, ez a tiszta szemű fiatal munkatársam volt a „Tito felelős”. A kivégzésekről szóló híreket minden alkalommal meg kellett mutatnia Betlen Oszkárnak, a Szabad Nép felelős szerkesztőjének. Betlen pedig mindig hozzáadott még néhány ezret az áldozatok számához. Ezt a borzalmat még fokozta, hogy a kivégzettek hírét a többi „szocialista ország” lapjai is átvették a Szabad Néptől. Varsóban vagy Bukarestben sem haboztak hozzátenni az áldozatok számához, így megesett, hogy egy hét múlva, amikor a hír visszakерült hozzánk, megduplázódott a meggyilkoltak száma. Nem kíméltük rovatomban az amerikai és a nyugat-európai „imperialistákat” sem. Akár követtek el valami rosszat, akár nem, a lapban olvasható volt valamilyen ármánykodásuk.”

1956. október 20-án reggel Horváth Márton főszerkesztő Varsóba küldte, mert ott rendkívüli helyzet alakult ki, „ellenforradalom készül”. Elutazott, tudósított, de ott is rekedt, s csak november végén tudott hazajönni. Decemberben **Szirmai István**, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának elnöke döntött az „*Esti Hírlap*” megjelentetéséről, kinevezte főszerkesztőnek Baló Lászlót, felelős szerkesztőnek pedig Polgár Dénest. A lap december 24-én már az utcán volt.

[Érdekesség: a lap külpolitikai rovatvezetője: **Lendvai Pál** 1957. január 12-én utazott el Varsóba, hogy tudósítson a parlamenti választásokról, ám nem tért haza, hanem Prágán keresztül Bécsbe ment, ahol politikai menedéket kért. Róla és a Polgár-Lendvai kapcsolatról „*Paul Lendvai különös esete a BM állambiztonsági szolgálatával.*” címen itt írtam: http://www.utolag.com/Paul_Lendvai_kulonos_esete.html]

A kairói kudarc

1958 júliusában a pártközpont határozata alapján került az **MTI**-hez, ahonnan **Barcs Sándor** vezérigazgató **kairói tudósítónak** küldte az Egyesült Arab Köztársaságba. Élete első külföldi tudósítói munkáját kudarcként értékelte. Két év sem telt el, s az MTI hazahívta, az egyiptomi tudósítói posztot megszüntette. Ő így látta a történeteket 2008-ban:

„Az MTI-nek nem sok haszna volt abból, hogy tudósítót tart kint Kairóban. Ami kevés esemény történt, azt a nagy hírügynökségek jelentették, kommentárokra és elemzésekre nem volt lehetőség. Ha kairói tartózkodásomat röviden akarnám jellemezni, azt kell mondanom: egy „puha” szocialista diktatúrából kőkemény kapitalista diktatúrába érkeztem. Bár ez a diktatúra csak a munkámat érintette, beárnyékolta magánéletünket is. Ha nem szegtem meg a külföldi tudósítókra vonatkozó szabályokat, nyugodtan élhettem, s élvezhettem Egyiptom szépségeit, de azt a munkát, amiért kairói tudósítónak neveztek ki, nem végezhettem el. Nasszer a szó szoros értelmében mindent maga intézett.”

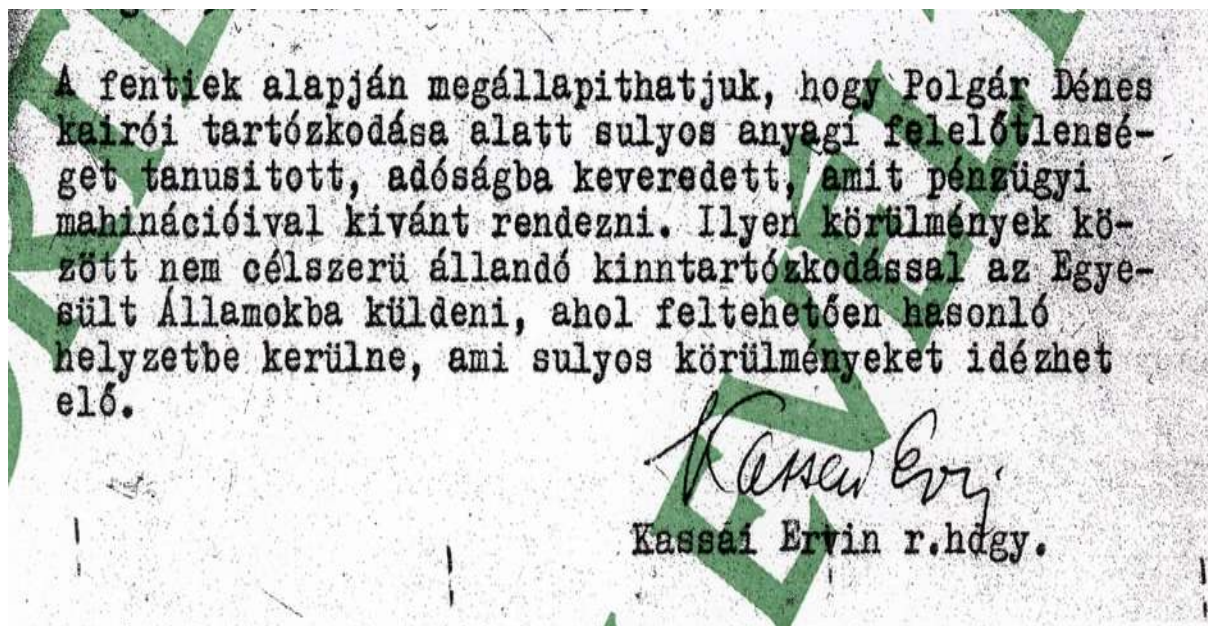
A BM II. Politikai Nyomozó Főosztálya II/3-A alosztálya azonban más okokról is jelentett Polgár hazahívásával kapcsolatban. A tudósító felelőtlen költekezéseiről, pénzszerűsítéséről, sőt, egy lakás-és ingatlanügyöknél fennálló 400 fontos tartozásáról is, amelyre nem tud elfogadható magyarázatot adni.

Az MTI személyzeti osztályvezetője: Hazai Jenőné (a kémelhárítás főnökének felesége) a következő írásos tájékoztatást adta a hírszerzésnek:

„...nevezett kairói tartózkodása alatt több alkalommal értesítést küldött az MTI-nek, hogy egyes eseményekre vidékre utazott és kéri útiköltségének, valamint kiadásainak elszámolását és átutalását. Ezek a kiadások igen komoly összeget tettek ki, amit az MTI sorozatosan fedezni nem tudott. Ezért utasította Polgárt, hogy utazzon haza és számoljon el kiadásaival. Hasonló esetekben a tudósítók előzőleg kérnek engedélyt ilyen természetű utazásokra, amit indokolt esetekben a hazai szervek engedélyeznek. Polgár Dénes ilyen alkalmakkor nem kért előzetesen engedélyt, a kiadások után kész tények elé állította felettes hatóságát.”

A kairói rezidentúra vezetője: **Torda Endre** r. őrnagy jelentette, hogy a tudósító több hasznos és bizalmas információt szolgáltatott, ezért – kifogásolt pénzügyeinek tisztázása után – alkalmasnak tartja a hálózati beszerzésre. Egy hálózati titkos munkatárs azonban politikai kifogásokról is jelent.

Barcs bizalmából Polgár a hírügynökség külpolitikai főszerkesztőségének turnusvezetői beosztásában készül az **Egyesült Államokba** állandó MTI tudósítónak. Közvetlenül a kiutazása előtt, 1960. június 14-én a belügyi hírszerzés azonban megmakacsolja magát, súlyos tényeket vet papírra és a **tudósítói kinevezést ellenzi**.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy Polgár Dénes kairói tartózkodása alatt súlyos anyagi felelőtlenséget tanúsított, adósságba keveredett, amit pénzügyi mahinációival kívánt rendezni. Ilyen körülmények között nem célszerű állandó kinntartózkodással az Egyesült Államokba küldeni, ahol feltehetően hasonló helyzetbe kerülne, ami súlyos körülményeket idézhet elő.

Kassai Ervin
Kassai Ervin r. hdgy.

1960: a hírszerzés nem javasolta az USA-ba küldeni

A II/3-A alosztály bizonyítékokat szerzett be arról, hogy Polgár nem rendezte személyes adósságát Kairóban, megtevesztő és méltatlan módon járt el egy magánszeméllyel szemben. Ezen kívül adatokat gyűjtött politikai magatartásáról és felmelegített egy 1958-as ügyet. Ezt jelenti „Polgár Dénes ügyében”:

„Adataink vannak arról, hogy kairói tartózkodása alatt több esetben a párt politikájával szembeni magatartást tanúsított. Az ellenforradalom után ismerősei körében, valamint egyes nyugati újságírók előtt revizionista nézeteket hangoztatott és az 1956 előtti magyarországi eseményekről igen zavaros, politikailag helytelen véleményeknek adott kifejezést. Rendezetlen anyagi körülményei voltak.”

A Kassai Ervin r. hdgy. által aláírt „Feljegyzés” a következőkkel zárul:

*„A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy Polgár Dénes kairói tartózkodása alatt súlyos anyagi felelőtlenséget tanúsított, adósságba keveredett, amit pénzügyi mahinációval kívánt rendezni. Ilyen körülmények között **nem célszerű állandó kinn tartózkodással az Egyesült Államokba küldeni**, ahol feltehetően hasonló helyzetbe kerülne, ami súlyos körülményeket idézhet elő.”*

[Ami a nyugati újságírók előtti revizionista nézetek hangoztatását és 1956-ról kifejtett zavaros, politikailag helytelen véleményt illeti, - erről részletesen írtam jelen sorozatom IV. részében, „A kemény vonalások, a reformerek és az állambiztonság” címmel, a Gimes Györgyről („Szemes,”) szóló fejezetben. <http://www.utolag.com/Ilkei/MTVII/-MTVII.htm>

Röviden: 1958-ban egy amerikai újságíró delegáció előtt a Külügyminisztérium fogadásán azt mondta Polgár Dénes, az „*Esti Hírlap*” felelős szerkesztője, hogy Rákosi a kezdeti helyes politikája után fasiszta diktatúrát alakított ki, akárcsak Mussolini, ez ellen kelt fel 1956 őszén a magyar nép, a felkelést akarták aztán a hazai és külföldi reakciós erők a saját céljaik szolgálatába állítani és a fasiszta diktatúrát felváltani egy még inkább fasiszta diktatúrával. Az elhangzottakról Vértés Éva, az MR külpolitikai rovatának munkatársa és Tardos András, a rádió idegen nyelvű adásainak főosztály-vezetője tanúskodott. Az MR vezetősége úgy döntött, hogy Polgár nem dolgozhat a rádióban. A politikai rendőrség (II/5-e) kérte Polgár igazoló bizottsági tagságának felfüggesztését. *[Az újságírók 1956-os szerepét vizsgáló bizottság, melynek tagjait a pártközpont jelölte ki, - megj.: I. Cs.]*

Polgár sajnálta, hogy az MR vezetői - akikkel más vitája is volt - a feljelentőknek hittek, és „... *igyekeztek más szerveket is meggyőzni, **de szerencsére ez például a pártközpont esetében nem sikerült.***”]

A „pártközpont” a korábban már említett pártfogót: Szirmai Istvánt jelenthette, aki aztán 1960 nyarán is **felülbírált a Belügyminisztérium véleményét** és Barcs Sándorral döntött Polgár Dénes **kihelyezéséről az Egyesült Államokba** állandó MTI tudósítónak.

Ez az állambiztonság hivatalos levelezésében így csapódott le:

1960. augusztus 31-én Vértés János alezredes, a hírszerző (II/3) osztály vezetőjének első helyettese eligazítja Borsányi Imre r. százados, mb. alosztályvezetőt, Kassai Ervin r. hdgy. főnökét:

„Borsányi et!

Megbeszéltem Tömpe et.-al miután tőlünk függetlenül már jóváhagyták, mi nem akadályozhatjuk meg...

Vértés”

[Tömpe András r. vezérőrnagy, a hírszerzés főnöke, 1959. május – 1961. március.]

A hírszerzés nem akadályozhatja meg Polgár kiküldését Amerikába, de a beszerzés - mint mindenkor - az ő kizárólagos jogosultsága, aminek során több kötelezettséget is előírhat a hálózati jelölt számára.

Polgár Dénes állambiztonsági beszerzésére 1960 szeptember 2-án került sor a „Ké-nyes” fedőnevű „T” lakásban. A beszerzést a már említett Vértés János r. alezredes és Bor-sányi Imre r. százados hajtotta végre.

Nem volt nehéz dolguk, a „Virág” fedőnevet kapott hálózati titkos munkatárs „...min-den fenntartás nélkül megígérte segítségét.” „Nagyon megköszönte a bizalmunkat, s közölte, hogy tőle telhetően a legmesszebb menőkig segítségünkre lesz, feladatait a legjobb tudása szerint fogja megoldani.”

"Virág" nagyon köszönte bizalmunkat s közölte, hogy tőle telhetően a legmesszebb-menőkig segítségünkre lesz, feladatait a legjobb tudása szerint fogja megoldani.

Beszerzésekor megköszönte a bizalmat

A beszervezők természetesen nem mulasztották el szóbahozni kairói zavaros pénzügyeit, ám úgy értékelték, hogy „Virág” érezte felelősségét és megfelelő következtetésekre jutott:

„Virág” ezzel kapcsolatban elmondta, hogy kairói ügyéből nagyon sokat tanult, le-vonta a megfelelő következtetéseket és ígéretet tett arra, hogy a jövőben nem ad lehetőséget hasonló problémák felmerülésére.”

Miután a beszerzési nyilatkozatot saját kezűleg megírta és aláírta, állambiztonsági ki-képzése és a titkos munkába való bevezetése kihelyezése után a hírszerző rezidentúra feladata volt. A rezidentúrát azonban – Tömpe r. vezérőrnagy utasításának megfelelően – figyelmez-tették, hogy az együttműködés során anyagi-pénzügyi dolgait ellenőrizni kell. (Szó szerint: „...a megállapodásnak megfelelően a rez.-t [rezidentúrát] figyelmeztetni kell, s ellenőrizni ilyen szempontból az együttműködés során.”)

Természetesen fő feladatait még itthon világosan tudomására hozták. Ezek vázlatosan:

- 1., Társadalmi kapcsolatok kiépítése révén bizalmas információk szerzése;
- 2., Információszerzés „sötét” úton az USA politikai-gazdasági helyzetéről, hazánk ellen foly-tatott aknamunkájáról, a kapitalista országok közötti ellentétekről, stb.

[Sötét hírszerzés: az ügynök tájékozódó beszélgetései során szerez meg értékes információkat úgy, hogy a partnerek nem tudják: ellenséggel állnak szemben, akinek fontos hírszerzőt, értesüléseket szolgáltatnak ki; nem ismerik a beszélgetőtárs „sötét”, ellenséges szándékát. Az ilyen információk, adatok megszerzését az ügynök általában megtervezi és előkészíti.]

- 3., Az MTI állandó washingtoni tudósítója, de az ENSZ ülészaka alatt New-Yorkban tartózkodik, ahol összekötője „Róna” fogja irányítani és a kapcsolatot tartani vele.

Washingtonban „Pál” lesz „Virág” felsőbb kapcsolata, munkájának irányítója. Washingtonba érkezése után „Róna” keresi meg a jelszóval. (A jelszó: „Küldtél már cikket a Magyar Ifjúságnak?” Válasz: „Kettőt küldtem, de még nem közölték le.”)

4., Operatív képzését „Pál” hajtja végre. A legfontosabb tételek:

- a., az ellenséges elhárító és hírszerző szervek módszerei, s az ellenük való védekezés;
- b., a legális hírszerző lehetőségek;
- c., kapcsolattartás, jelentésírás;
- d., találkozó helyek kiválasztása;
- e., önellenőrzés, az elhárítás módszereinek felderítése.

Washingtoni viszontagságok

„Virág” titkos munkatárs 1960 szeptemberében érkezett meg Washingtonba. Még egyedül, mert felesége csak egy hónappal később követte a gyerekekkel. A washingtoni hírszerző rezidentúrán annak vezetője: **Kövesdi János** r. alezredes várta.

[Kövesdi 1958-1962 között volt washingtoni rezidens, 1962 májusától rövid ideig a II/3 alosztályvezetője, majd augusztus 15-től 1966. augusztus 31-ig a III/I-4 osztály vezetője.]

A tudósító alig helyezkedett el a szállodában, néhány nap múlva máris indulnia kellett New Yorkba, az ENSZ közgyűlésére.

Apropó szálloda. Novemberben utasításra leírja: milyen elhárítási problémákkal találkozott addig. Még kissé megmosolyogtató a kezdő „hálózat” első jelentése. Szó szerint a következőket írta saját kezűleg:

„Elhárítási problémák.”

Az elhárítás részéről nem fedeztem fel semmi különösebben érdekeset.

Washingtoni szállodai tartózkodásom idején egy ízben hazatérve az egyik szekrényt bezárva találtam. Mivel ehhez a beépített szekrényhez egyáltalán nem volt kulcsom, s a szállodának sem volt állítólag, lakatossal kellett felfeszíttetni.

Több ízben előfordul, hogy ismeretlen férfiak és nők felhívnak telefonon, majd bocsánatot kérnek, mondvá, hogy „téves kapcsolat”. Nyilván azt akarták megvizsgálni, hogy otthon vagyunk-e.

Még nem vettem észre, hogy követnének, bár lehet, hogy erre tapasztalatlanságom miatt nem figyeltem fel.

Washington, 1960. nov. 27.

„Virág”

És ez az a pont, amikor kissé különválik tanulmányom leszűkített tematikája és Polgár tudósítói tevékenysége nyomán született két könyve. A tanulmány csak és kizárólagosan az állambiztonság és a beszervezett újságíró titkos együttműködéséről szól a száraz tényeknek és a szakszerű értékeléseknek megfelelően. A tudósító pedig érthetően pályafutásának legszínesebb történeteit, a legderűsebb sztorikat, bulváros eseményeket, a politika nem várt fordulatait, ismert személyiségek szokatlan megnyilvánulásait, meglepő gesztusait, időnként poénos kiszólásait gyűjtötte össze két kötetébe 1984-ben és 2008-ban. Titkos kapcsolatról, állambiztonsági megbízatásról, jelentésekről, - egy árva szó sem. Kérem, olvassák el a könyveket is, legyen mind teljesebb képük a történetekről.

A kezdő tudósító gyermekbetegsége, hogy mindenről jelent, különösen, ha személyes ismerősökre lel távol a hazától. Beszámol a szokványos akkreditálásról a Külügyminisztériumba, a Fehér Házba, a Kongresszusba, vagy a „National Press Club”-ba. **Randé Jenő** kíséri el New-Yorkba az ENSZ Rádióhoz, ahol belebotlik gyerekkori győri ismerősébe, Kelen Béla karikatúristába, aki most a magyar adások vezetője, ismerte Polgár családját, jól emlékezett édesapjára. Rendkívül megörültek egymásnak, igaz, jegyzi meg Polgár: *„...borzasztóan fél bármit is elmondani, s amint politikára terelődik a szó, témát vált.”* Az UPI központjában, a nemzetközi osztályon szerkesztő egykori főnöke: Gál György (*„Világosság”, „Esti Budapest”*); volt titkárnője: Orbán Tiborné - akit megkülönböztetett módon kedvelt - az *„Esti Budapest”*-nél pedig New-Yorkban lakik, egy fürdősapka készítő üzemben dolgozik férjével együtt. (Megbízhatósága miatt ajánlja a rezidentúra figyelmébe, amely célszerűnek is tartja tanulmányozását.)

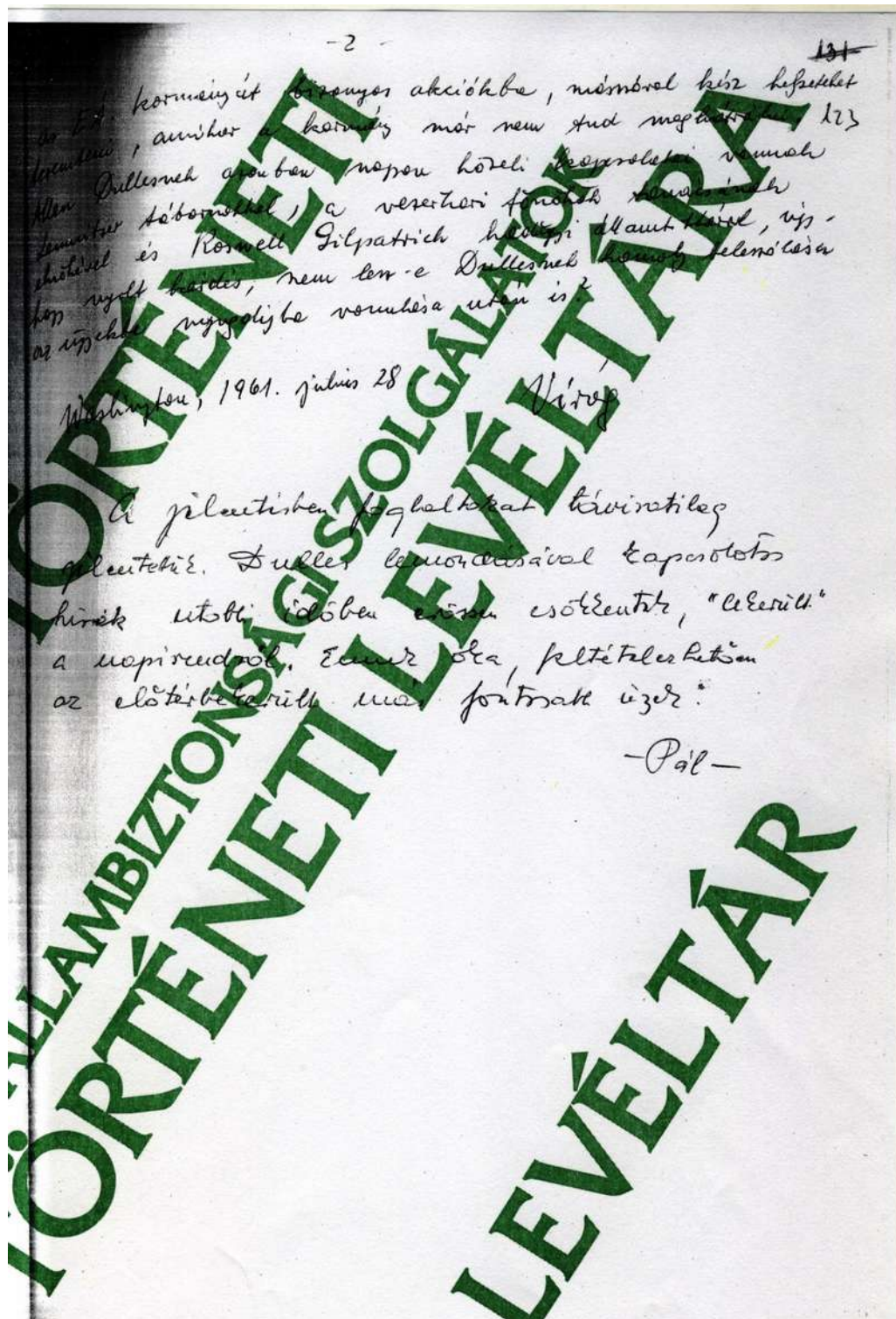
Már a kezdet-kezdetén gyorsan letempózza a rezidentúrát, erre a módszerre azonban hamar rájönnek, s megtiltják neki, hogy a rezidentúrának leadott információkat felhasználja az MTI számára. Egyszerűen azt történt, hogy miután egy információt átadott a hírszerzés összekötőjének, gyorsan továbbította az MTI-nek is. S mire a rezidentúra ráaludt egyet és rejtjelezett táviratban gondosan elküldte Budapestre, ott már az utcán olvasták az MTI megjelent híreként. Ezért jött a tiltás, aminek kissé megmosolyogtató a fontoskodó indoklása.

„Figyelmeztető”-jében ezt írta a BM II/3-T alosztályról Hajdu Pál r. őrnagy, alosztályvezető és Baranyi Gyula r. százados a washingtoni rezidentúra vezetőjének:

„1., Tájékoztató munkánkat lejárhatja, ha nyílt sajtóhíreket bizalmas értesülésként továbbítunk, méghozzá a sajtóhírnél később;

2., Az ellenséges elhárításnak lehetővé tesszük rejtjelrendszerünk könnyű megfejtését, ha szinte szóról-szóra megegyező anyagokat nyílt és rejtjelezett táviratban is leadnak. (Erre még a tartalmi megegyezés is lehetőség ad!)

Július 28-án a tudósító színvonalas tömör jelentést küld a CIA átszervezéséről.

„Virág” jelenti a CIA átszervezéséről

Csaknem egy évvel Amerikába érkezése után a hírszerzés 1961. augusztus 10-én értékeli

„Virág” tm. munkáját.

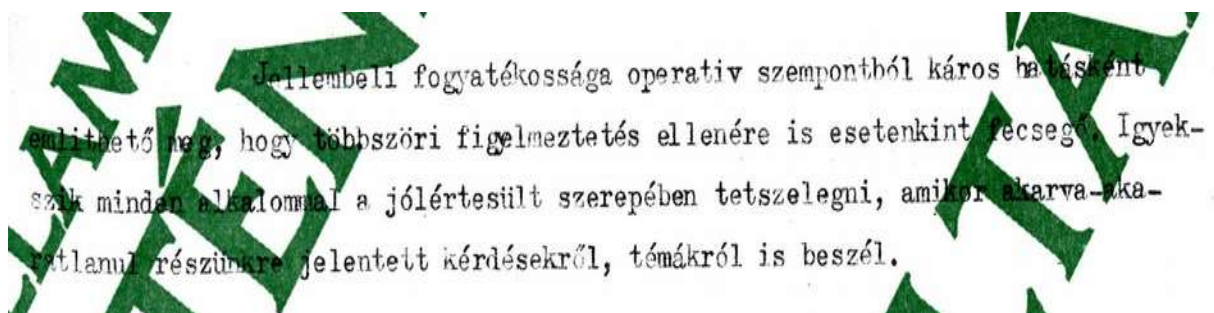
A jelentés megállapítja, hogy „Virág” elvi politikai álláspontja szilárd, ingadozás vagy téves nézetek nélkül, anyagi-pénzügyi problémák nem jelentkeztek.

„Jellembeli fogyatékosága operatív szempontból káros hatásként említhető meg, hogy többszöri figyelmeztetés ellenére is esetenként fecseg. Igyekszik minden alkalommal a jól értesült szerepében tetszelegni, amikor akarva-akaratlanul részünkre jelentett kérdésekről, témákról beszél.

Beszámoltatások alkalmával rendszeresen közli az MTI felé adott anyagait. Központi ellenőrzések igazolták, hogy több esetben ennek ellenére a részünkre adott anyagok is leadásra kerültek az MTI felé. Bizonyos helyzeteket a szakmai munka előtérbe helyezésével egyéni szempontjai érvényesítésére igyekszik kihasználni.

A hírszerző munkához való viszonya a kezdeti nehézségek után - a rendszeres és folyamatos találkozások, operatív nevelés eredményeképpen - jónak mondható. Nevelésével értjük el, hogy természetesnek vegye a rezidentúrával a rendszeres találkozásokat, részletes beszámolókat adjon, ne ő határozza meg miről és mennyit közöl.

Kapcsolatai szinte kivétel nélkül újságíró berkekből kerülnek ki, ...innen szerzi információit. Közelebbi viszonyt kapcsolataival – ilyen irányú igényünk ismerete és elfogadása ellenére – még kiépíteni sem tudott.”

1961: Jellembeli fogyatékosága operatív szempontból káros...

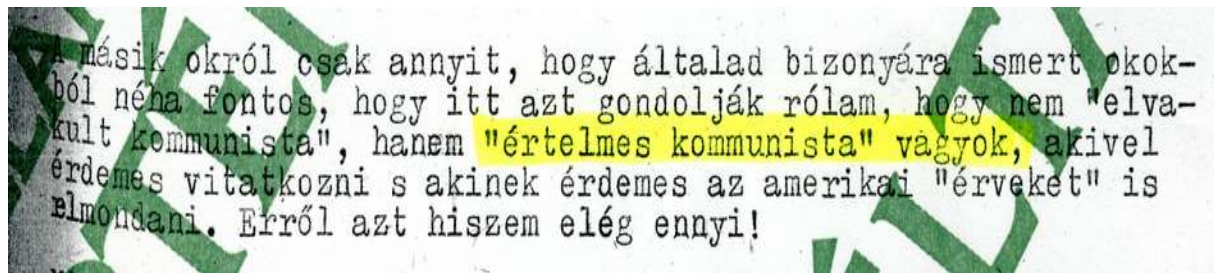
Csaknem egyidejűleg Polgár hosszabb levelet ír **Pécsi Ferencnek**, az MTI főszerkesztőjének.

Ebben több aktuális nemzetközi kérdésben összefoglalót és megvilágító háttér információkat ad, majd két személyes problémájáról ír bizalmasan.

Egyesek Budapesten azt mondhatják némely tudósítására, hogy „nem eléggé pártos”, vagy „nem eléggé állást foglaló”. Ennek két oka van, - magyarázza. Az egyik az, hogy reálsan informálja a turnust és a lapok külpolitikusait a kinti helyzetről, mert állásfoglalást otthon is lehet írni.

„A másik okról csak annyit, hogy ismert okokból néha fontos, hogy itt azt gondolják rólam, hogy nem „elvakult kommunista”, hanem „értelmes kommunista” vagyok,

akivel érdemes vitatkozni, s akinek érdemes az amerikai „érveket” is elmondani.”

„Fontos, hogy itt azt gondolják rólam: „értelmes kommunista” vagyok

Szóvá teszi, hogy – noha tudja, otthon ő a „legdrágább” MTI tudósító – megalázóan neki kell megelőlegeznie bizonyos elkerülhetetlen kiadásokat, mert az egyetlen kinti újságíró, akinek nem áll rendelkezésére bizonyos keretösszeg előre nem látott kiadások fedezésére. Az MTI deviza kerete oly kicsi, hogy állandóan könyörögni kell a pénzügy hatalmasságainál olyan dolgokért, amelyek külügyi, vagy külkereskedelmi beosztottnál egy perc alatt elintéződnek.

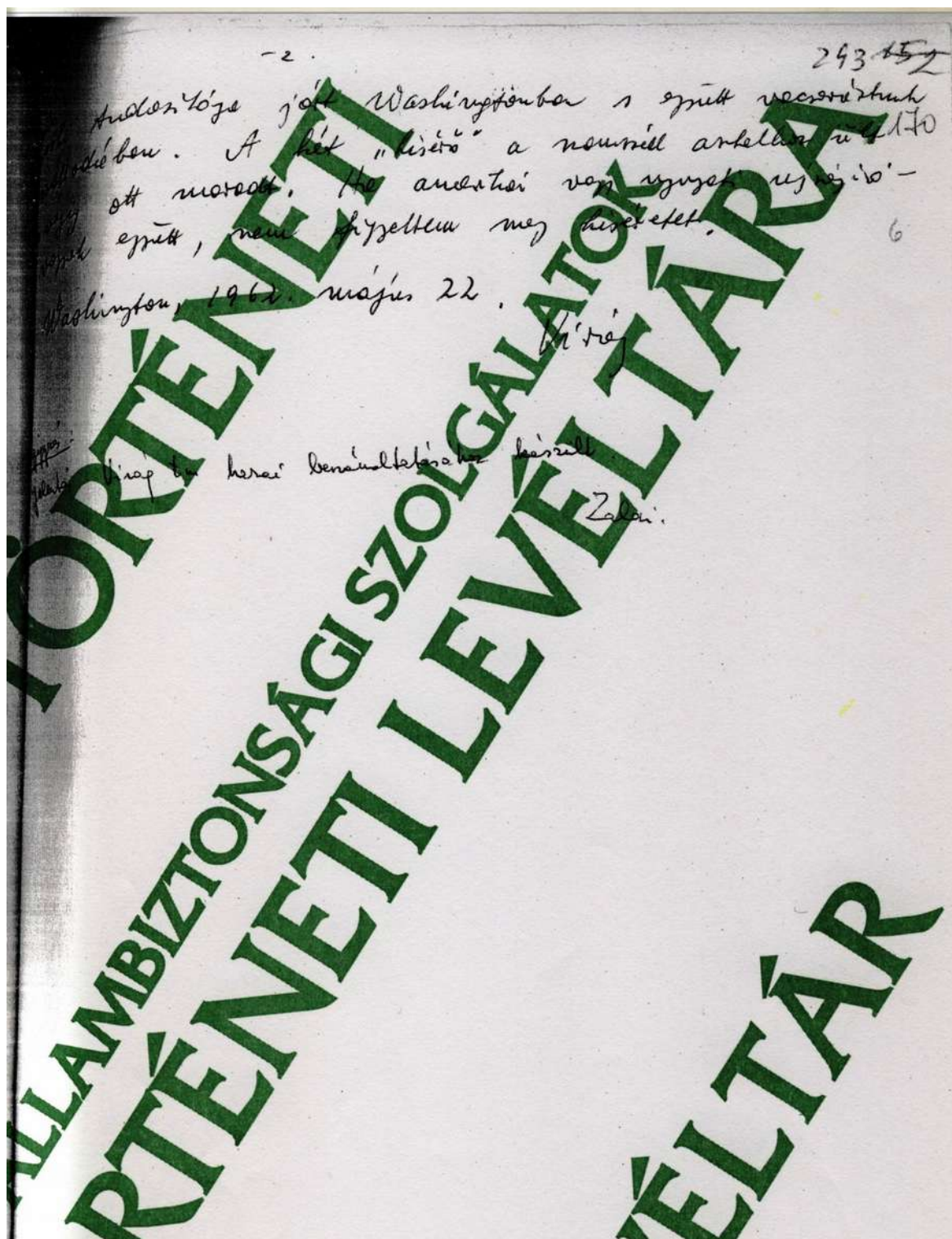
Kötelezően jelentenie kell az **elhárítási tapasztalatait**. 1962 közepén arról számol be, hogy a házzal szemben áll az FBI gépkocsija, figyelik, mikor megy el hazulról a család. Volt, amikor tévedtek, felesége otthon maradt, az ajtó belülről beláncolva, s be akartak nyitni. Ha olyan személlyel beszél, aki új ismerős, azt felkeresik és megkérdezik: miről volt szó. Ez még az orvosokra is vonatkozik, a panaszokra és a diagnózisra egyaránt. New-Yorkban mindvégig követik, attól a perctől kezdve, hogy elhagyja a szállodát, késő éjszakai visszatéréséig. Ha vacsora meghívása van, akármilyen későig marad, megvárják. Washingtonban más a helyzet: ha amerikai vagy nyugati újságíróval találkozik, nincs kíséret, de ha kommunista országból jött a kolléga, akkor van, s a megfigyelők a szomszéd asztalhoz ülnek mindvégig ott maradva.

1961 végétől észrevehetően megnőtt a titoktartási kötelezettség az Egyesült Államok hivatalos köreiben, az amerikai újságírók sem kapnak annyi bizalmas belső tájékoztatást, mint azelőtt, másrészt, amit kapnak, sokkal óvatosabban kezelik külföldiek körében, még a baráti viszonyt ápolók között is. A bizalmas tájékoztatás elől elzárkóznak, a meghitt beszélgetések egy bizonyos ponton megfagynak.

1962 nyarán épp szabadságát töltötte itthon, amikor váratlanul üzenetet kapott Katona Istvántól, a Kádár-titkárság vezetőjétől, hogy „**az öreg várja**” egy kis beszélgetésre. (Ez sem fordulhatott volna elő Szirmai István tudta és támogatása nélkül.)

A párt első titkára – aki persze rendre kapta a jelentéseket a külügyminisztériumtól és a KB külügyi osztályától – arra volt kíváncsi Polgár szerint: milyenek az amerikai hétköznapiak, miként élnek és gondolkodnak az emberek Amerikában?

Több sem kellett a Polgárnak, el kezdett mesélni az átlag amerikai napi szokásairól, életviteléről, munkájáról, kereseti viszonyairól, költségeiről – a gépkocsi vásárlástól a szórakoz-

Washington: „Az ellenem irányuló elhárításról”

Kádár János egy órán át hallgatta, megköszönte a tájékoztatást, majd kérte, hogy röviden foglalja össze mindazt miről beszélt, szeretné megosztani másokkal is. Amint kilépett az épületből, hamarosan hívta a külügyminiszter (Péter János, 1961-1973), s megkérte, az irodájá-

ban diktálja le az összefoglalót, nagyon jó gépírói vannak. Nem térhetett ki a „meghívás” elől.

F E L J E G Y Z É S

Kádár János elvtárs részére.

Kennedy törekvése erős központi hatalom kiépítésére.

Kennedy megválasztása óta kitartóan és rendkívül tervszerűen dolgozik azon, hogy saját kezében erős központi hatalmat építsen ki. Ebben példaképe Rooseveltt. Kennedy szeretne az Egyesült Államok nagy "történelmi" alakjává válni, aki megállította a kommunizmus előretörését, kiépítette /vagy visszaszerezte/ az amerikai vezetést a nem-kommunista világban és gazdasági, valamint társadalmi téren teljesen korszerűsíti az Egyesült Államokat. Az a meggyőződése, hogy e célok eléréséhez olyan erős hatalmat kell saját kezében összpontosítania, amilyent csak az Alkotmány keretei megengednek.

A hatalom megszerzésére irányuló akcióban Kennedy rendkívül sokféle módszert alkalmaz. Ezek közül a legfontosabbak /a ~~maximális~~ felsorolás nem fejezi ki a fontossági sorrendet/:

1./ A közvélemény megnyerése.

Ebben maga az elnök ~~is~~ rendkívül ügyes és jó gárdát gyűjtött maga köré. Elsősorban sajtótitkára Pierre Salinger dolgozik kintően. Néhány nagy lap kivételével /Wall Street Journal, New York Herald Tribune/ sikerült megnyernie a hagyományosan republikánus sajtó nagy részét és a vezető újságírók többségét. Saját maga és felesége nagyon sokat szerepel a nyilvánosság előtt.

Polgár feljegyzése Washingtonból közvetlenül Kádár Jánosnak

A külügyminiszter egyik titkárnője nyolc másolattal írta, amit Polgár diktált. A külügyminiszter több főosztályvezetőnek is megküldte a kész összefoglalót. Egy kivételével negatív véleményt fogalmaztak meg. Kádár viszont – állítólag – egy értekezleten megjegyezte: érdekes dolgokat mesélt neki az MTI tudósítója Amerikáról, akinek beszámolóját még a PB tagjai is érdeklődéssel olvasták. (A külügyminiszter visszakérte a főosztályvezetőktől a szétosztott példányokat és megsemmisítette őket.)

Sikerén felbuzdulva, Polgár Dénes 1962. június 12-én 14 oldalas külön jelentést küldött az MSZMP KB első titkárnak a következő címmel: **„Feljegyzés Kádár János elvtárs részére. Kennedy törekvése erős központi hatalom kiépítésére.”**

Másutt azonban másképp értékelnek. Néhány nappal később, június 21-én a BM II/3-A alosztálya (Varga Lajos r. hdgy.) „Feljegyzés”-t készít, melynek tárgya: *„Virág” fn. tm. kapcsolatai minősítéséhez.*

A „Feljegyzés” megállapítja, hogy a korábbiakhoz képest a titkos munkatárs kapcsolatai, ismeretségi köre szélesedett, a tőle kapott információk számszerű növekedést mutatnak. Ám az is kimutatható, hogy **a jelentések és információk gyakorlatilag sajtóhírek** és a legjobb esetben 1-2 napos késéssel az amerikai sajtóban megjelennek.

*„A T-alosztály kimutatása és értékelése szerint az elmúlt év során egy-két esettől eltekintve a „Virág” által adott anyagokat magasabb szintű tájékoztatásra éppen a fentebb említett körülmények következtében **nem lehetett felhasználni.***

*Az így kialakult helyzet világosan arra enged következtetni, hogy „Virág” **még távolról sem rendelkezik olyan kapcsolatokkal,** amelyek megfelelő forrást jelentenének titkos vagy legalábbis bizalmas természetű információk, hírek szerzésére.*

*Értékelésünk szerint „Virág” újságíró kapcsolatai, valamint a State Department alacsonyabb rangú beosztottai csak legális, sajtóban is megjelenő, vagy más forrásból is beszerezhető híreket közölnek vele és így nem mérhető le az, hogy közülük kik azok, akik „Virág”-ot helyesen vagy helytelenül tájékoztatják. A fenti kérdést egyértelműen csak azután lehet eldönteni, amikor majd „Virág”-tól ténylegesen, **a hírszerzés szempontjából is** érdekes információt kapunk.”*

Kilenc nap telik el, s 1962. július 30-án a titkos munkatárs beszámoltatása nyomán részletesebb, árnyaltabb és pozitívabb jelentés készül a hírszerzésnél, melyet az alosztályvezető: Borsányi Imre r. őrnagy írt alá. Az általános értékelés mintha kissé korrigálni is akarná a korábban leírtakat, tán begyűrűzött a pártközpont véleménye:

*„Virág” magatartásával, viselkedésével kiérdemelte a Központ bizalmát, semmi olyan jellegű probléma vagy nehézség nem merült fel vele kapcsolatban, mint előző állomáshelyén. Úgy látjuk, **kommunista módra él és viselkedik.** Kifejeztük reményünket, hogy ez a jövőben is így lesz, kiérdemli bizalmunkat és a legmesszebb menőig segíti munkánkat. „Virág” örült ennek az értékelésnek, s biztosított arról, hogy a jövőben is mindenkor becsületesen akar élni és dolgozni. A beszámoltatás egész ideje*

alatt azt tapasztaltuk, hogy szívesen dolgozik velünk együtt.”

Belügyminisztérium
II/3-A aloszt.

Szigorúan titkos!

257

Varga L. et

62
6
21.

Tárgy: "Virág" fn. tm. kapcsolatai
minősítéséhez

F E L J E G Y Z É S
Budapest, 1962. június 21.

"Virág" fn. tm. által szerzett információk, valamint az általa készített jelentések alapján megállapítható, hogy az elmúlt évhez viszonyítva kapcsolatai, ismeretségi köre szélesedett és a tőle kapott információk számszerűen növekedést mutatnak. Azonban az is kimutatható, hogy "Virág" jelentései és információi gyakorlatilag sajtóhírek és legjobb esetben 1-2 napos késéssel az amerikai sajtóban megjelennek.

A T-alosztály kimutatása és értékelése szerint az elmúlt év során egy-két esettől eltekintve "Virág" által adott anyagokat magasabb szintű tájékoztatásra éppen a fentebb említett körülmények következtében nem lehetett felhasználni.

Az így kialakult helyzet világosan arra enged következtetni, hogy "Virág" még távolról sem rendelkezik olyan kapcsolatokkal, amelyek megfelelő forrást jelentenének titkos vagy legalábbis bizalmas természetű információk, hírek szerzésére.

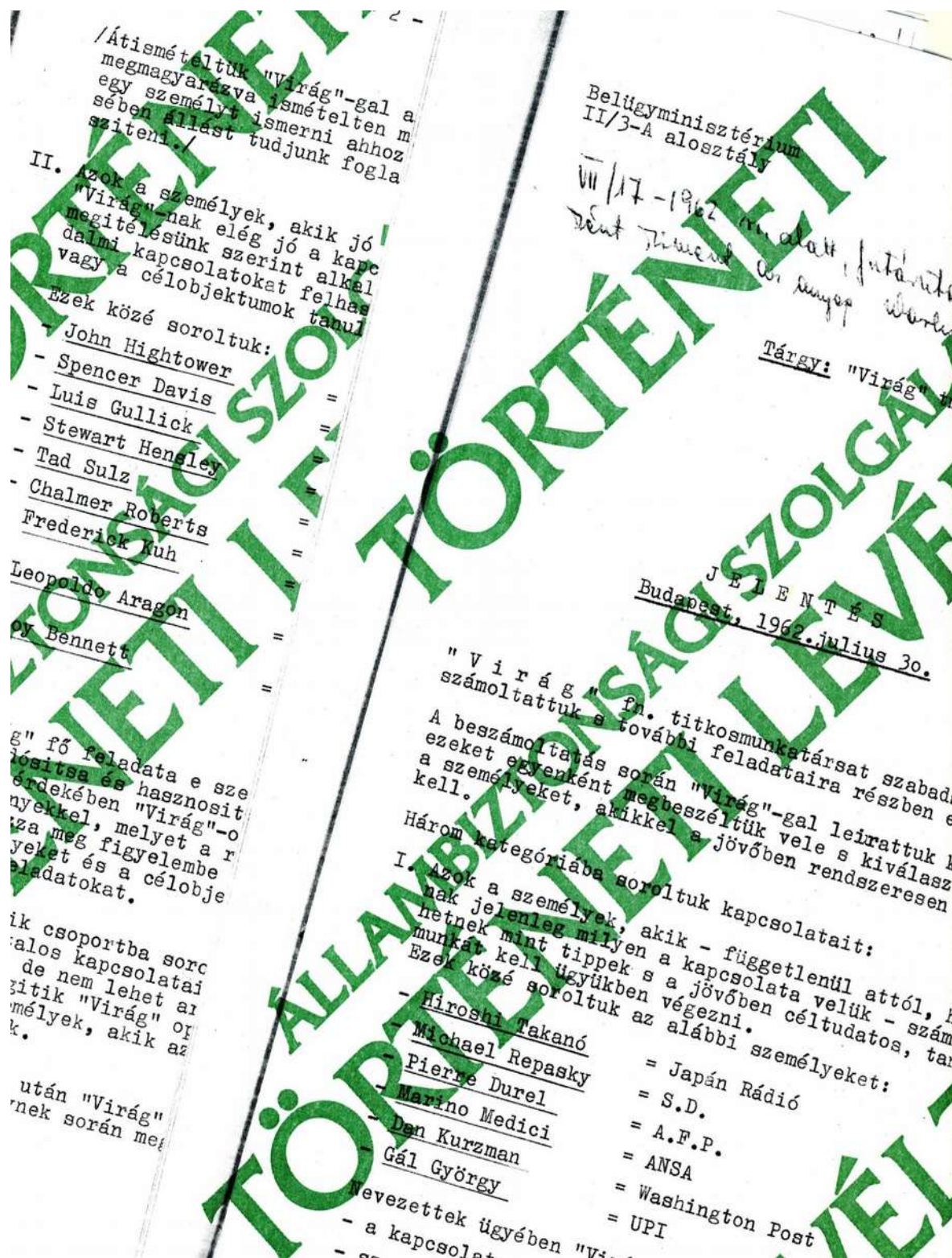
Értékelésünk szerint "Virág" újságíró kapcsolatai, valamint a State Department alacsonyabb rangú beosztottai, csak legális, sajtóban is megjelenő, vagy más forrásból is beszerezhető híreket közölnek vele és így nem mérhető le az, hogy közülük kik azok, akik "Virág"-t helyesen, vagy helytelenül tájékoztatják. A fenti kérdést egyértelműen csak azután lehet eldönteni, amikor majd "Virág"-tól ténylegesen, a hírszerzés szempontjából is érdekes információkat kapunk.

Készült: 1 pld-ban
Gépelte: V-né

Varga Lajos r. ndgy.

Nytsz.: 55-74/1962.

„...jelentései és információi gyakorlatilag sajtóhírek”

Leírtatták vele és rangsorolták kapcsolatait

A konkrét értékelésnél azonban megismétlik, hogy információszerző munkája igen kez-

detleges. Noha információi között volt egy-két érdekes, alapjában nem haladták meg a sajtóhíreket, így felhasználhatóságuk és értékük minimális.

Ezért a hírszerzés leíratta vele kapcsolatait, majd segített kiválasztani és csoportosítani azokat a személyeket, akikkel a jövőben rendszeresen és az útmutatás szerint foglalkoznia kell, hogy operatív eredmények szülessenek végre.

A **I. kategóriába** sorolták azokat a személyeket, akik céltudatos tanulmányozó munka nyomán alkalmasak lehetnek a beszerzésre. Ezek közé tartoztak:

- Hiroshi Takano. A japán rádió washingtoni tudósítója. A fiatalember a Szocialista Párt híve Japánban, gyűlöli az amerikaiakat. Nagy együttműködési készséget mutat, többször bocsátott a tudósító rendelkezésére bizalmas jegyzőkönyveket, amelyeket megszerzett, anélkül, hogy viszonzásul bármit is kért volna.
- Michael Repasky. A State Department Sajtó-és Kommunikációs Osztályának munkatársa. Lengyel származású, 32 éves, kommunista vagy legalábbis szimpatizáns. Már eddig is komoly kockázatot vállalt egyes anyagok gyors megszerzésével.
- Perre Durel. Az AFP washingtoni diplomáciai főtudósítója, 37 éves, már nyolc éve dolgozik Washingtonban, felesége magyar. Kitűnően informált, kollegiális alapon lehet vele beszélni.
- Dan Kurzman. A Washington Post latin amerikai rovatvezetője. 35 éves. Korábban a Scripps Howard konszern lapjainak dolgozott, s azért lehetett könnyen kapcsolatba kerülni vele, mert ő is „vitatkozó” típus. A konszern Kongóba küldte, ahonnan visszatérve érdekes könyvet írt. A Washington Post elcsábította, s most latin amerikai ügyekkel foglalkozik, „Virág” nagy fantáziát lát benne.
- Gál György. „Virág” egykori főnöke a „Világosság”-nál és az „Esti Budapest”-nél, közismerten szociáldemokrata beállítottságú volt. Most a UPI központjában, a nemzetközi osztály szerkesztője.

[Edgar Triveri ügyében olyan döntés született, hogy „Virág” fokozatosan megszakítja vele a kapcsolatot, s csak olyan szálát tarthat fenn vele, amely legális munkája következtében elkerülhetetlen. A háttér ok: baráti szervek foglalkoznak vele, az ő kérésük volt, hogy a titkos munkatárs szakítson vele, neki ezt Triveri megbízhatatlanságával indokolták. Edgar Triveri egy uruguayi lap washingtoni tudósítója volt, akkor 30 éves. Argentín állampolgár, de hosszú ideig a kubai Prensa Latina washingtoni tudósítója volt. Az előző évben lemondott állásáról, mert nem értett egyet Castróék „előreszaladásával”. Lehet, hogy áruló lett, de ebben „Virág” nem volt biztos. Azt viszont tapasztalhatta, hogy latin amerikai ügyekben nagyon jól informált.]

A **II. kategóriába** azokat sorolták, akik jó hírforrással rendelkeznek, „Virág”-nak elég jó a kapcsolata velük, s alkalmasak lehetnek arra, hogy mint társadalmi kapcsolatokat felhasználják őket információszerzésre vagy a célobjektumok tanulmányozására. Budapesten ezek

közé tartozónak vélték többek között az alábbiakat:

- John Hightower, AP
- Spencer Davis, AP
- Luis Gullick, AP
- Stewart Hensley, UPI
- Tad Sulz, New York Times
- Chalmer Roberts, Washington Post
- Frederick Kuh, Chicago Sun
- Leopoldo Aragon, az argentin lapok washingtoni tudósítója
- Roy Bennett, az Americans for Democratic Action titkára

A **III. csoportba** „Virág” tm. alkalmi ismerőseit, hivatalos kapcsolatait sorolták, akik esetenként segítségére lehetnek, de nem lehet arra számítani, hogy folyamatosan elősegítik a titkos munkatárs operatív munkáját.

A bő névsorban olyan magyar nevek is szerepeltek, mint például: Márton Endre, az AP második számú washingtoni diplomáciai szemleírója, Lengyel János, a brazil Correio de Manhao munkatársa, aki elég sűrűn megfordul New –Yorkban, s személyes meghívást szerzett Goulart elnöktől „Virág” számára; de ide sorolták „Virág” már említett volt budapesti titkárnőjét: Orbán Tibornét és férjét is, akik 1957- ben disszidáltak.

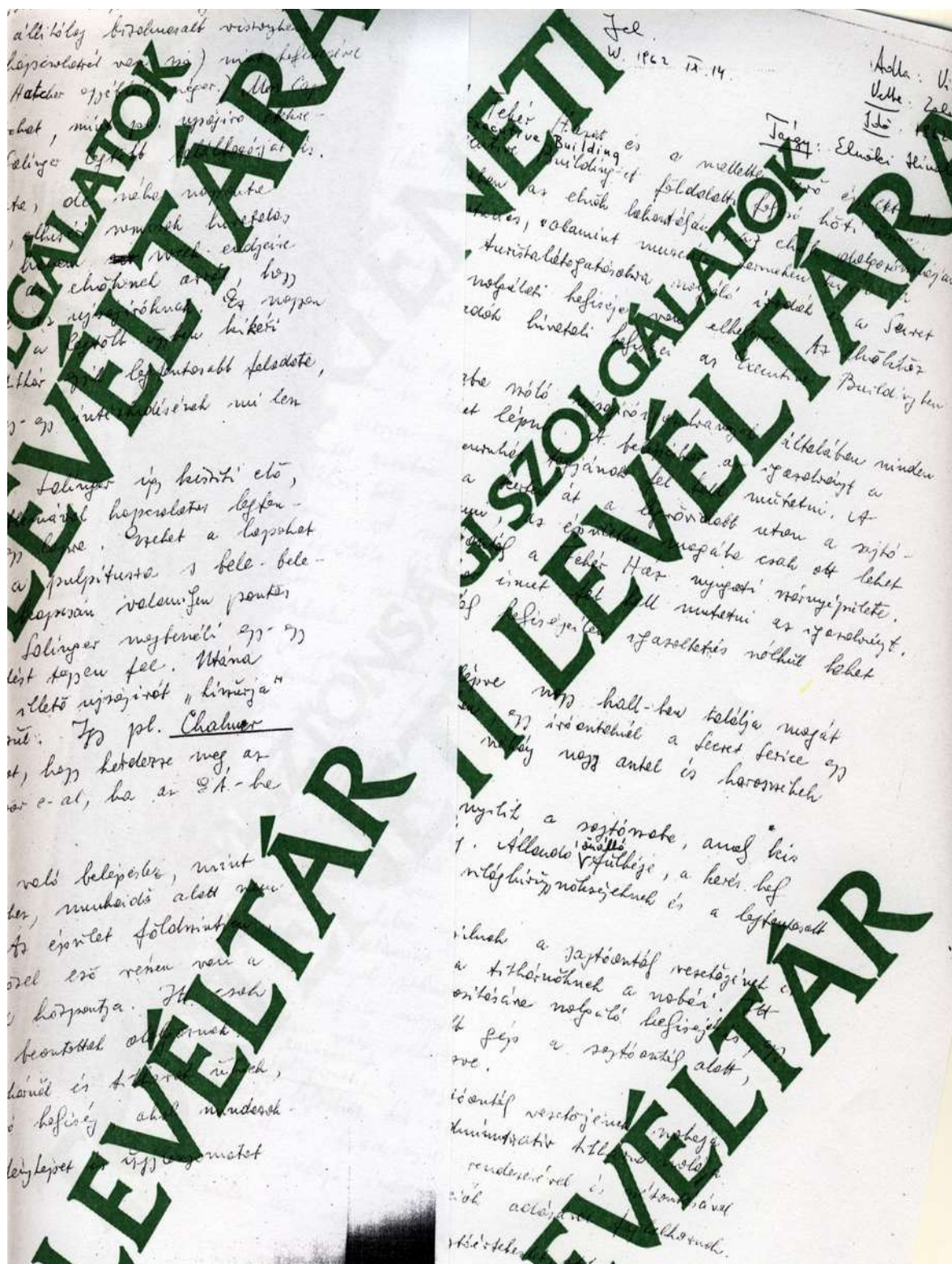
Az FBI természetesen szorosabbra vonta a megfigyelés gyűrűjét a titkos munkatárs körül, amikor észlelte mozgásának aktivizálódását, (pl. részletesen feltérképezte a **Fehér Házat**, mint célobjektumot, a bejutás lehetőségeitől az ellenőrzés és biztosítás módjaiig, ahogyan ez 1962. szeptember 5-i jelentéséből is kiderül) különösen azóta, hogy baráti együttműködést és **információs munkamegosztást alakított ki két szovjet tudósítóval.**

Lakásának átkutatására azonban viszonylag későn, csak 1964. február 22-én délelőtt került sor. Eltűnt egy fényképalbuma, egy másikat szétszedtek, egy ládát pedig, melyben könyveket tartott, teljesen kiforgattak, majd a könyveket szétszórták. Gyakori volt az elhárítás ilyen „érdeklődése” a szovjet és a szocialista országokból érkezett tudósítók lakásain. Válaszul a szovjet lapok ilyenkor fényképekkel illusztrálva számoltak be a nemzetközi joggal összeférhetetlen cselekményekről, s most nem kis meglepetésre a rezidentúra is ezt javasolta a III/I-1-A alosztálynak. „Virág” azonban mégsem kapott engedélyt arra, hogy leleplező cikkét a hazai lapok megjelentessék. A hírszerzés vezetői más visszavágást javasoltak február 25-én:

*„Nem javasoljuk a cikk megírását és megjelentetését. **Tájékoztassuk Rédei elvtársat, s javasoljuk, hogy ők is csináljanak hasonló akciót.**”*

[Rédei Miklós dr. r. alezredes, a későbbi kémelhárító csoportfőnök ekkor a III/II-2/A

alosztály vezetője, 1963-1971.]

Jelentés a Fehér Ház feltérképezéséről

BM III/I Csfeég
1-A alosztály

Szalán ed.

Felzáró nimen fopalkornal a
Kérdező: Salambus a. Karan. ed.
Rajott tájékoztatók r. l. a.
Szigoruan titkos! Rosen.
1786.

maisky e.

Tárgy: A 412.sz. washingtoni távirat
fátyolozott szövege

F E L I E G Y Z É S
Budapest, 1964. február 25.

"Virág" fn. titkosmunkatárs jelentette kapcsolattartójának,
hogy február 22-én észrevette, hogy az előző napok valame-
lyikén - feltétele szerint 18-án, vagy 20-án - átkutatták
a lakását.

Eltűnt egy fényképalbuma, egy fényképalbumát szétszedték,
egy ládát, melyben könyveket tartott teljesen kiforgattak.

A rezidentúra javaslata az, hogy "Virág" írjon az esetről
részletes ujdágcikket és a cikket a magyar lapok jelenet-
sék meg. A szovjet laptudósítók, akiknek lakását ugyancsak
átkutatták a közelmúltban, hasonlóképpen jártak el.
A rezidentúra a Központ hozzájárulását kéri a cikk megír-
ásához.

Bernátsky Ernő r. szds.

Készült: 1 pld-ban
Gépelte: Pné

Neu javaslat a cikk megír-
sát is megjelölését.
Tájékoztassuk kedde elhat
javaslatot, és is megjelöl-
sát is megjelölését.

T. 25.

Ált. 3.2.4. Bf2139/1 58.

Javasolják a magyar kémelhárításnak: csináljon hasonló akciót

1964. májusában a Központ értékeli „Virág” tm. 1963. december és 1964. március között küldött információk jelentéseit. Az értékelés vegyes:

„1963 december:

- *Kubai helyzet: Különösen értékes és hasznosítható adatokat tartalmazott. Tájékoztatásra felhasználva.*
- *Vélemények Johnsonról: Hasznos volt.*
- *Párizsi NATO értekezlet: Újat nem adott.*
- *Úti tájékoztató: Futárban válaszoltunk, hogy mire vagyunk kíváncsiak, s „Virág” az elkövetkezendő időben miről adjon bővebb jelentést.*

1964 január:

- *Johnson-Erhard találkozó: Ismert tényeket tartalmazott.*
- *Rusk kijelentései: Figyelemreméltó adat, de tájékoztatásra nem használtuk fel.*
- *Kubai helyzet: Értékes. Jelentve.*

1964 február:

- *Kubára vonatkozó információ: Általános, nagyjából ismert tényeket tartalmazott. Alátámasztotta más forrásból nyert értesüléseinket.*
- *Dél-Vietnam: Mire az anyag ideért, az információ ismertté és így elavulttá vált.*
- *„Position Paper”: Konkrét tényeket, terveket nem tartalmazott, csak általános, közismert dolgokat a jelenlegi világkereskedelemről. Megküldtük a KKM-nek.*

1964 március:

- *Johnson politikájáról, Salinger lemondásának hátteréről: Értékes, jól hasznosítható információ, amely jó elemzését adta az R. Kennedy és Johnson közötti ellentétnek.*

A fentiekén kívül néhány olyan anyagot is felterjesztett a rezidentúra, amely jellege folytán nem került a T-vonalhoz (pl. Sellei István ügye, vagy De Chaban és Texier ügye.)

Ezek az anyagok különösebb értékelést nem igényeltek.

„Virág” ügyeit és kapcsolatainak átvételét „Váradi” elvtárssal itthonléte során megbeszéljük.

„Szántó”

Január végén, február elején **Barcs Sándor**, az MTI vezérigazgatója látogatást tesz az USA-ban. Ettől kezdve a rezidentúra tapasztalja „Virág” magatartásának megváltozását. Egyfelől kiszivárogozott, hogy szeptemberben hazatér, várhatóan magasabb beosztásba, vagy tudósítói munkahelyre kerül, másfelől lanyhul a jelentéstételi kedve, késve, vagy egyáltalán nem számol be, mondván: már megírta az MTI-nek, vagy nem tartotta lényegesnek a kérdést, netán elfelejtette. Viszont véletlenül sem tesz ilyet, ha segítségre, vagy közbenjárásra van szüksége.

A rezidentúra igyekszik túllépni a jelenségen, némi megértéssel nyugtázza, hogy embere már „otthonra spekulál”, azt azonban szeretné elérni, hogy október előtt ne rendeljék vissza.

A Szirmai-Barcs tengely azonban most is erősebb, „Virág” titkos munkatárs szeptember 16-ig dolgozott Washingtonban.

A négy év elteltével, 1964. szeptember 17-én **összefoglaló jelentést** küld haza az amerikai hírszerző rezidentúra, amelynek tagjai közül Washingtonban „Pál”, „Zalai” és „Váradi” fedőnevű állambiztonsági tisztek, New-Yorkban „Róna” és „Pártos” összekötők tartottak kapcsolatot Polgár Dénessel, az MTI első tudósítójával az USA-ban. (A kapcsolattartó hírszerző tisztek név szerint: **Varga István** r. fhdgy., **Koppány József** r. szds., **Varga Lajos** r. hdgy., **Bernátsky Ernő** r. szds., **Kornhoffer György** r. szds.)

A jelentés megállapítja, hogy a tm. tapasztalatlansága, a kisebb problémák és fegyelmetlenségek, kapcsolattartási vélemény különbségek ellenére a rezidentúra **leghasználhatóbb, legértékesebb hálózati munkatársa** volt. Többre is képes lett volna, de „... a tm. számára nem kevés gondot okozott a rezidentúra és a követ által vele szemben támasztott feladatokkal szembeni balanszírozás saját szakmai feladatai mellett.”

A jelentés a továbbiakban utal arra, hogy:

„... a rezidentúra számára elsősorban a sötétben való információszerzés terén vált hasznossá. Számos általa hozott információ felhasználhatóságát jelezte a Központ, kiemelkedik azonban az 1962. évi kubai krízist megelőző munkája, amiért baráti szervtől közvetett, szervüinktől közvetlen elismerést is kapott. Típpkutató munkája keretében több érdekes személyt hozott a rezidentúra látókörébe.”

[A baráti szervtől, **a szovjet belügyi hírszerzéstől kapott elismerés** azért járt, mert a kubai válság idején közvetlenül „a Szovjetúnió valamelyik képviselőjének” adta át az USA-ban azokat a bizalmas és rendkívüli értesüléseit, melyeket az ABC amerikai televíziós társaság washingtoni irodavezetőjétől: J. S.-tól kapott, aki számított is arra, hogy Polgár a tőle hallottakat elmondja egy szovjet „illetékesnek”. Polgár ennek nyomán úgy érezte: „...ezzel akaratlanul, ha csak pöttömnyi, de részem volt a helyzet további alakulásában.”

2008-ban, az „Egy Polgár a nagyvilágban” című könyvében nem nevezi meg amerikai informátorát, csak annyit közöl még róla, hogy a válság elmúltával kinevezték az

amerikai ENSZ-misszió nagyköveti rangú vezetőjének.

BM III/I Csfség
1-A alosztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: "Virág" fn. tm. kapcsolatairól

FELJELEZÉS
Budapest, 1964. december 15.

Washington:

John HIGHTOWER	AP
MÁRTON Endre	"
Steward HENSLEY	UPI
Max FRANKEL	New York Times
Tad SCHULZ	"
Bernard GWERTZMAN	Evening Star
Murray MARBER	Washington Post
Dan KURZMAN	"
Robert YOUNG	Chicago Tribune
Francis De LARA	AFP
Michel TEXIER	Francia Rádió és TV
Wolfgang WOELTER	DPA
Marcello PACCARIELLI	Il Popolo
Marino De MEDICI	ANSA
Marino SALPETER	Izraeli Távirati Iroda
Douglas STEWARD	/magyar származásu/
Harold MORRISON	ABC
KIMURA	Kanadai Távirati Iroda
Leopoldo ARAGON	Japán Rádió
Elly ABEL	Mexikói El Dia
John SCALI	ABC
	ABC

...

New York

Michael LITTLEJOHN	REUTER
William OATIS	AP
Joseph NEWMAN	New York Harold
Paul WARD	Baltimore Sun
Marvin KALB	CBC

Készült: 1 pld-ban
Gépelte: V-né
Nytsz.: lo-A-.../1964.

Bernátsky Ernő r.szds.

John Scali, ABC a listán

A magyar hírszerzés egyik „Szigorúan titkos” jelentéséből, a VII/17. sz. utasítás

mellékletéből - melynek tárgya: „*Virág tm. kapcsolatairól*” - azonban kiderül kiről volt szó név szerint. Polgár Dénes írta róla egy alkalommal:

„JOHN SCALI

Az ABC televíziós társaság diplomáciai főmunkatársa. Mélyen utálja a kommunistákat és ezt nyíltan ki is mutatja, s pont ezen az alapon lehet néha felheccelni, amikor is elmond egyet-mást. Véleményem szerint vagy a CIA-nak, vagy az FBI-nak dolgozik, valószínűleg az előbbinek, mert nagyon gyakran küldik külföldre. Kb. 40 éves.”

John Scali szerepel még a III/I-1-A 1964. december 15-i azon feljegyzésében is, mely azoknak a kapcsolatoknak a neveit tartalmazza, akiket „*Virág*” tm.-nek át kell adnia utódjának.]

Jelentésében a rezidentúra végül sajnálkozásának adott hangot, hogy nem tudott segíteni a „*Virág*” és a **Népszabadság tudósítója között kialakult rossz viszonyon**, s nem tudta megakadályozni a társszerv (katonai hírszerzés) helyettes vezetője, annak családja és a „*Virág*” közötti viszony megromlását. Ez utóbbival kapcsolatban szükségesnek tartotta megjegyezni jelentésében, hogy a társ szerv helyettes vezetője szerint „*Virág egy alkalommal le hülye zsidózta Fekete elvtársat.*”

A jelentés azzal zárul, hogy Budapesten „...a Központ vezetője vagy helyettese személyesen is fejezze ki köszönetét az együttműködésért. Az őt már váró ajándékot javasoljuk megfelelő körülmények között átadni.”

Erre az ünnepi aktusra 1964. október 14-én került sor Budapesten a „Mátra” fn. K-lakásban megtartott találkozón, ahol a Központ nevében Kovács Tibor r. alezredes köszönte meg Polgár Dénes eddigi munkáját, amelynek elismeréseképp átnyújtotta a hírszerző csoportfőnökség ajándékát, a hat személyes herendi porcellán étkészletet. „***Virág kifejezte hajlandóságát a velünk való további együttműködésre.***”

[Visszatekintve amerikai tudósítói éveire **egy elmaradt rangos interjút és egy elkészült, de itthon elhallgatott beszélgetést** sajnált mindvégig.

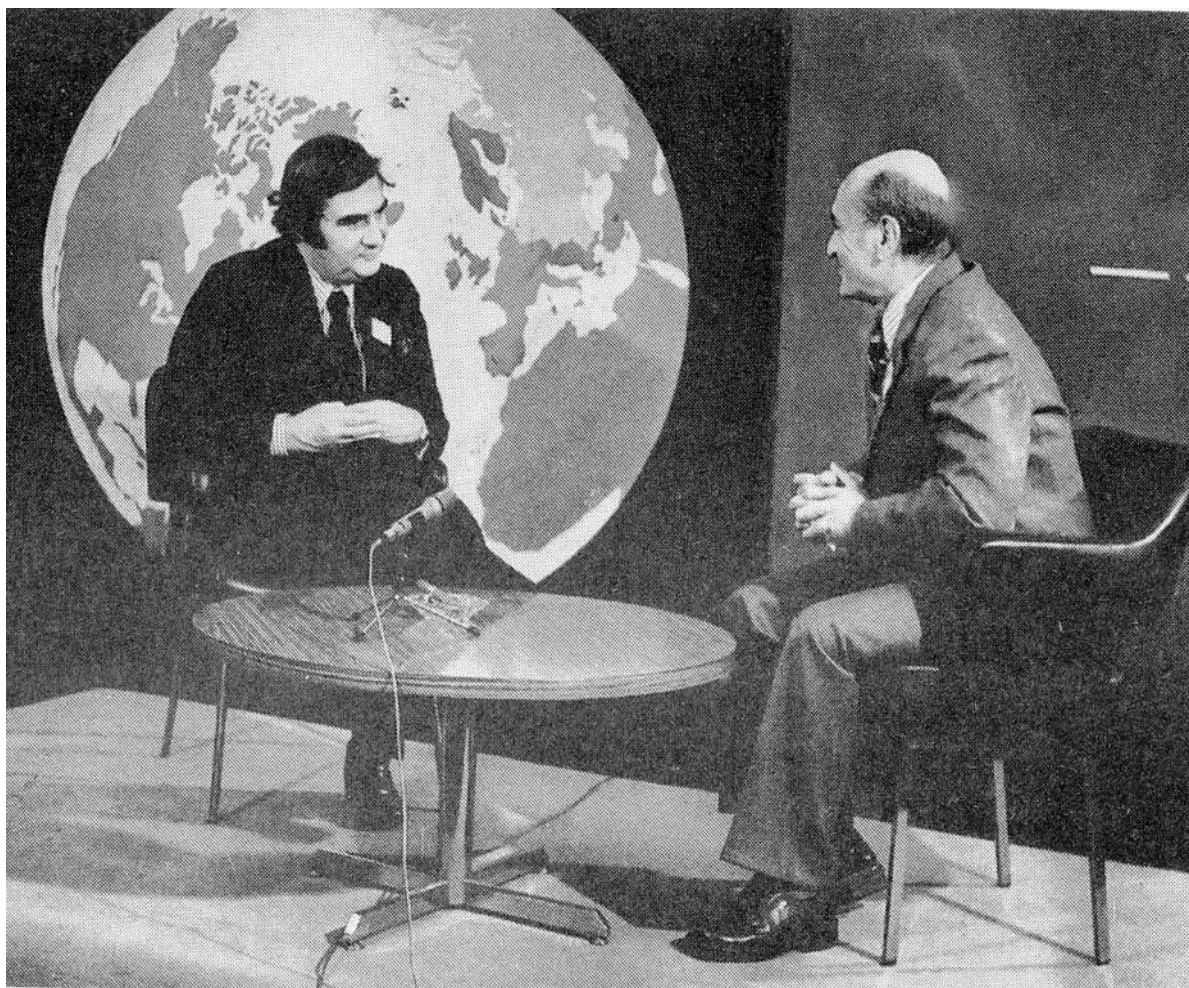
1961. október végén J. F. Kennedy sajtótitkára váratlanul és szokatlanul felajánlotta neki **egy elnöki interjú** lehetőségét. Az elnöknek mondanivalója lenne a szocialista országok számára – közölte négy szemközt **Pierre Salinger**, hozzátéve: a nagy szovjet lapok egyikére gondoltak, de az tíz napja nem válaszol, aztán a lengyel PAP hírügynökséget hívták meg, ám annak tudósítója szabadságon van, ezért esett a választás rá, az MTI tudósítójára.

Az volt a belső szabály az MTI-nél, hogy államfővel csak előzetes engedély alapján lehet interjút készíteni. Polgár gyorsan eljuttatta a kérelmet Budapestre. A válasz még aznap megjött az egyik külügyminiszter-helyettes aláírásával. Szinte hihetetlenül, de így hangzott: „*Kennedy adhat interjút, de csak akkor, ha kijelenti, hogy szakít*

imperialista politikájával."

Nem merte felhívni Salingert, úgy érezte: képtelen értelmesen megindokolni a budapesti döntést. A sajtótitkárság telefonhívásait felesége vette fel, s letagadta férjét. Néhány napot vártak, aztán azt közölték az amerikai hírügynökségek, hogy megérkezett Moszkvából **Alekszej Adzsubej**, Hruscsov veje, az Izvesztija főszerkesztője, akit az SZKP PB bízott meg az interjú elkészítésével.

Az interjú novemberben jelent meg az Izvesztijában. **Kennedy** azt a szándékát hangzottatta, hogy hosszan tartó békés időszakot kell teremteni a két nagyhatalom között. Ehhez mindenképp arra van szükség, hogy a Szovjetunió és szövetségesei hagyják abba a fegyverkezést, különösen a nukleáris versengést. Az amerikai elnök megígérte, hogy ugyanígy fognak eljárni az Egyesült Államokban és annak szövetségeseinél is.

Kennedy sajtótitkárával: Pierre Salingerrrel

Az elkészült, de elhallgatott interjú alanya **U Thant** volt, aki 1961-ben követte az ENSZ főtitkár posztján a svéd Dag Hammarskjöldöt. A szelíd természetű burmai

politikus – elődjével ellentétben – mindenkihez barátságos volt, újságíróknak azonban ritkán adott interjút, mondván nem akarja, hogy egyik előnyt élvezzen a másikkal szemben.

1963 nyarán Magyarországra látogatott, az utazás céljáról kevés információ szivárgott ki, de feltételezték, hogy a még mindig napirenden lévő „magyar ügy” megszüntetéséről tárgyalt Kádár Jánossal. Hazarepülve New Yorkba, a titkárságával mindig jó viszonyt ápoló MTI tudósító lehetőséget kapott egy interjúra a főtítkár 38. emeleti dolgozószobájában. A beszélgetés során U Thant elragadtatással beszélt Kádár Jánosról, soha nem találkozott ilyen őszinte államférfivel, tárgyalásuk nyitott és szívélyes volt.

Amikor le akarta adni a kész interjút Budapestre, az MTI turnus ügyelete azt az üzenetet továbbította, hogy az interjút a sajtóban nem lehet közölni. Hiába érvelt, felsőbb utasításra hivatkoztak. Amikor aztán végül is azzal a racionális érveléssel állt elő, hogy nem lesz kellemes tájékoztatni a főtítkárt az interjú megjelenésének elmaradásáról, hiszen eddig minden jel szerint támogatta a „magyar kérdés” levételét az ENSZ napirendjéről, mit fog szólni ehhez a barátságtalan gesztushoz?!

Ez az érv hatott, s végül úgy döntöttek valahol odafönt, hogy a **Magyar Rádió**, - de csak a rádió – közölheti az interjút.

A hírszerző csoportfőnökség 1963. december 28-i, Washingtonba küldött utasításából kiderül, hogy az MTI helyeselte munkatársának U Thantnál tett látogatását és nem értett egyet a Külügyminisztérium véleményével az interjúról. A csoportfőnökség hozzátette:

„Virág”-nak az U Thant főtítkárral folytatott beszélgetését mi is jelentős eseményként értékeljük, különösen, ha a titkos munkatárs tekintély növekedésével járó operatív lehetőségeket tekintjük.”]

1964 szeptemberében „Virág” tm. hazatér az USA-ból és 1966. szeptember 1-ig az **MTI külpolitikai főszerkesztőségén dolgozik** vezető beosztás(ok)ban. Még működik a Szirmai-Barcs tengely, már régóta tudja, hogy ő lesz a következő állandó tudósító az NSZK-ban, másnak esélye sincs.

Bonn a tudósítók álma

A BM III/I-4-H alosztályán 1966. április 21-én Dömény József r. ales. írja alá azt a „Szolgálati jegyet”, amelyen hivatalosan közlik a III/I-2-C alosztály vezetőjével: Dr. Rozsnyai Lajos r. ales.-sel Polgár Dénes **kihelyezését Bonnba**, az MTI állandó tudósítójának.

1966. július 6-án régi kapcsolattartó tisztjétől: Kornhoffer György r. szds.-től Budapesten a változások jegyében átveszi a BM III/I-2-C alosztály megbízottja: Pék Jenő r. őrgy. főoperatív beosztott.

MINISZTERIUM

II/I. 1. oszt. (Szerv. osztály)

SZIGORUAN TITKOS!
Csak a BM. politikai szervnek használatára.

TARGY: Hálózati és operatív dossziék átadása.

HATÁROZAT

Polgár Dénes nevű (szül. hely, év, anyja név Győr, 1912. IV. 14. König Frida)
"Virág" fedőnevű Z-277 számú B. S.
dossziét további ellenőrzés, illetve hálózati személyt foglalkoztatás végett Pék Jenő
r. őrnagy elvtársnak (szerv pontos jelölése III/I. 2-C. aloszt.) a mai napon átadtam,
Kornhoffer György r. szds. elvtárustól átvettem.
Budapest, 1966. VII. hó 6. nap.
átadó Kornhoffer György Engedélyezem: Pék Jenő r. őrnagy
átvevő
határozat 1 példányát
kell varrni a dossziéba.) főosztály-osztályvezető

Kapcsolattartó tiszt váltás a bonni kihelyezéskor

Augusztus 18-án megszületik az új tudósító hálózati felkészítésének terve új alosztályán, annak jegyében, hogy: „Folyó hó szeptember 1-től „Virág”, mint az MTI bonni tudósítója nyer kihelyezést az NSZK-ba, „Üveges” fn. titkos munkatárs utódjaként. (Dobsa Jánost váltja.)

Augusztus 26-ra a „Szilas” fn. T-lakásra kéri „Virág” tm.-et eligazításra, a találkozón Pék Jenő r. őrnagyon kívül részt vett Maróti János r. alezredes is személyes megismerés céljából.

[Marosi (Maróti) János r. alezredes Kölnben lesz rezidens 1967. március 1 és 1971. július 15 között, majd a III/I-3 osztály alosztályvezetője 1971. szeptember 30-ig.]

„Virág”-gal közölik, hogy Bonnban a politikai és gazdasági hírszerzés vonalán kívánják foglalkoztatni, bizalmas információk szerzése céljából a politikai pártoktól, a kormányszervektől és a nemzetközi integrációs szervezetektől. Felhasználják továbbá új, jó hírszerző lehetőségekkel rendelkező kapcsolatok kiépítésére és feldolgozására, azoknak beszerzésre való előkészítése érdekében.

Külön kitértek az ellenséges elhárítás és hírszerzés tevékenysége elleni védekezés sajátosságaira az NSZK-ban, részletesen taglalták az összeköttetés, a jelentésírás és a konspiráció témakörének kezdeti feladatait. Az utóbbit különös tekintettel arra, hogy egy ideig kapcsolattartó tiszt nélkül fog dolgozni odakint.

[Radnai (Rajki) Sándor r. alezredes augusztus 15-én távozott a frankfurti hírszerző rezidentúráról, ahol 1961. március 8 óta teljesített szolgálatot.]

Sürgős, különösen fontos, halasztást nem tűrő esetekben Dr. Angyal Istvánhoz a KÜM helyettes sajtóreferenséhez kell fordulnia a kirendeltségen, a hírszerzéssel való együttműködésének felfedése nélkül. A budapesti hírigényt, értékelést, utasítást, pénzt operatív költségeinek megtérítésére átmenetileg zárt borítékban kapja meg szintén Dr. Angyaltól. Rendkívüli találkozó kezdeményezése esetén a kapcsolat felvételére érkező ismeretlen tiszt a következő jelszóval érdeklődik: „*Járt Ön korábban a Pannónia utcában?*” A válasz: „*Igen! Ott akartam lakást kivenni, de nem sikerült.*”

„*Virág*” tm. az eligazítást jól és egyetértően fogadta, - állapítja meg a hivatalos jelentés. Augusztus 30-án reggel elutazott új állomáshelyére: Bonnba. Előtte egy nappal még egyszer találkozott a Központ megbízottjával: Pék őrnaggyal a Rózsadomb Étteremben.

Az NSZK-ból kezdetben „*Virág*” fedőnéven jelentkezik, majd 1967 októberében az általa választott „*Kerekes János*”-t kapja, míg nem a kölni rezidentúrához 1968-ban érkezett 6/1/68.sz. utasítás alapján a Központ azt „*Kenderesi József*”-re változtatta. (Ez rövidül le a gyakorlatban „*Kenderesi*”-re, majd a titkos munkatárs – tévedésből vagy szándékosan – időnként „*Kenderesi János*”-ként írja alá jelentését.)

Bonn elővárosában: Bad Godesbergben lakik feleségével és Gyuri fiával. Az MTI egyszobás, de tágas irodája a tulpenfeldi épületkomplexum egyik modern hatemeletes épületében, a sajtóközpontban volt, minden szükséges kommunikációs eszközzel ellátva. Fizetése megegyezik a magyar követség első titkárának fizetésével. Kormány szinten tisztázott, világos és áttekinthető sajtókapcsolatokkal, a tudósító mindig tudta kihez kell fordulnia, s mindenütt felvették a telefont, készségesen és udvariasan tájékoztatták, akkreditálása után mindenhova szabad bejárása volt, ahova nyugati kollégái is beléphettek, s a posta is soron kívül kapcsolta a budapesti MTI turnust. Polgár Dénes két évig a Tulpenfeldben megalakult **Külföldi Tudósítók Egyesületének alelnöke** volt, ami tovább könnyítette mozgási lehetőségeit. Ideális munkahely, jó ellátottság, kitűnő kollégák, udvarias tájékoztatás, nagyformátumú politikusok.

Három hónapos hálózati tapasztalatairól először 1966. december 5-én jelentett a BM III/I-2-C alosztálynak, amely azt december 19-én közölte a csoportfőnökséggel.

Semmiféle diszkriminációt, figyelést vagy követést nem észlelt. (Igaz, lakásszomszédja, aki két hétig nagyon kedves volt, a gyerekek is átjártak egymáshoz, két hét múlva hírtelen tartózkodóvá vált. Vagy figyelmeztették, vagy magától húzódott vissza családjával, miután megtudta, hogy a magyar tudósító kommunista. „*Sikerült magamról olyan véleményt kialakít-*

tatni, hogy **bár kommunista vagyok, azon igyekszem dolgozni, hogy javuljon a magyar-nyugatnémet viszony.**" Ezért vállalt előadásokat és rádió szereplést, később tv-vitát a Kelet-Nyugati viszony kérdéseiről.

kapcsolatom az átlagosnál biz-
 kapcsolat az alábbi kollegák

Reinhold Appel, /Stuttgarter Z
 Wolf Bell /Rheinische Post/
 Erich Hauser /Westfälische Ru
 Eghard Mörlitz /Frankfurter
 Dankwart Reissenberger /Noi
 Gróf Finck von Finckenstei

A fenti körben dolgozom e
 vannak a legjobb kiállítás
 csak lassan és óvatosan

Frankfurt, 1968. decembe

A jelek szerint a koll
 igaz, hogy a frankfurt
 volna, hogy én látoga
 tartok, hogy ezt is f

Kislakított magatart
 is tartani. Az előár
 kell elfogadni, ha
 szerzés céljából. É
 gazdasági és fejle
 gyarországon is já
 ellentéteiről és é
 információkat.

Dr. Jahn ugyancsa
 lesz a bizalmába
 eldolgolni. A t
 zik, ezért - m
 zászukra és le
 elsorolt - ne
 bpet tudott
 onképpen nem
 zett.

Dr. Jahn, szociáldemokrata képviselő
 minisztérium politikai államtitkár
 kapcsolatos politikai kérdésekkel
 bizalmas ember /39 éves/ és szeret
 mutatni. Édesanyja zsidó volt, apja
 volt tőle és az anyát Hitlerék elpu

Dr. Claus Blömer. Franz Josef Strauss
 adója. Több hosszabb beszélgetésben
 Strauss külpolitikai gondolatait. Le
 meg a külügyminisztériumba, ahol koráb

Jörg Kastl, a külügyminisztérium sajtófő
 Washingtonban volt követségi titkár. Erha
 legutóbb Washingtonban járt és - mint mond
 hallott ott róla. Ezen az alapon kölcsön
 egymást ebédre és jó viszonyba kerültünk. K
 ban, hogy megmarad-e jelenlegi pozíciójában,
 Schröder bizalmi embere volt.

Hans Ulrich Kempski. A Süddeutsche Zeitung főm
 Régi ismerősöm. Nagy örömmel üdvözölt és sokat
 tünk. Egyike a legbefolyásosabb és legjobban in
 nyugatnémet újságíróknak.

Roland Benz, a Süddeutsche Rundfunk bonni irodáj
 legutóbb Budapesten járt. Nagyon kedves jelekből, és segít
 get mutat. Feltételezem egyes jelekből, hogy valami
 nirezéré, vagy elhárítószervnek dolgozik, de által
 ismerettségét szereztem, különösen CSU körökből.

Anatole Shub, a Washington Post tudósítója. Szintén re
 ben ismerem. Régóta van Bonnban, mindenkit ismer és so
 segít. Általában elmondja információit.

Roland Delcour, a Le Monde tudósítója. Hamar összeemele
 tünk, de csak a szokásos kollegális alapon.

Hans-Jürgen Wischniewski, gazdasági fejlesztésü
 ter. A szoc. dem. párt balszárnyához tartozik
 a kapcsolatok javítása. Legutóbbi budape
 ról elismerők nyilatkozott. Arra ká
 sam, ha Budapesten valami fontos
 a magyar-nyugatnémet viszony
 fordítsam le neki Kádár
 szusi kijelentését.
 lami anyagot ad

ÁBTL 323. MI-8863 2

Kenderesi alakuló informatív kapcsolatai: politikusok, újságírók

[Csak hét évvel később, 1973-ban jött létre diplomáciai viszony az NSZK és a Magyar Népköztársaság között, - I. Cs.]

A titkos munkatárs úgy látja, hogy a politikai információszerzésre és a magasabb fokozatú személyes kapcsolatok kiépítésére hosszabb időre lesz szükség, mert a nyugatnémetek általában sokkal tartózkodóbbak, mint az amerikaiak, nehezebben melegednek fel, véleménynyilvánításuk megfontoltabb, fegyelmezettebb.

A már megszerzett információk eljuttatása a frankfurti hírszerző rezidentúrához több nehézséggel is jár: nemcsak időigényes, de költséges is, s még nagyobb baj, hogy feltűnő is, ha észreveszik, gyakran megfordul ott, amit fokozott ellenőrzés alatt tartanak az elhárító szervek. (A problémán csak az segíthetne, ha a rezidentúra mielőbb Kölnbe költözne.)

A hálózati titkos munkatárs konkrétan és név szerint jelenti azokat a **kialakuló kapcsolat**ait, melyeket a Központ szerint érdemes tanulmányozni és alaposan feldolgozni. Köztük van:

- Hans-Jürgen Wischnewski, gazdasági és fejlesztési miniszter. A szociáldemokrata párt bal szárnyához tartozik és a kapcsolatok javításának szorgalmazója; megragadta budapesti fogadtatása, odafigyel Kádár János megnyilatkozásaira, kongresszusi beszéde releváns részének lefordítását kérte Polgártól.
- Dr. Jahn szociáldemokrata képviselő. Várhatóan a külügyminisztérium politikai államtitkára lesz, közvetlenül foglalkozik a Magyarországgal kapcsolatos politikai kérdésekkel. *„Nagyon ambiciózus ember, 39 éves és szeretne eredményeket felmutatni. Édesanyja zsidó volt...”*
- Dr. Claus Blömer, Franz Josef Strauss külpolitikai tanácsadója. Több hosszabb beszélgetésben már részletesen kifejtette Strauss külpolitikai elképzeléseit. Készül, hogy visszatér a külügyminisztériumba, ahol korábban dolgozott.
- Jörg Kastl, a külügyminisztérium sajtófőnöke. Washingtonban volt követségi titkár. *„Erhard-dal együtt legutóbb Washingtonban járt és – mint mondta – ott jókat hallott rólam. Ezen az alapon kölcsönösen meghívtuk egymást ebédre és jó viszonyba kerültünk.”*
- Hans Ulrich Kempfski, a Süddeutsche Zeitung főmunkatársa. Az egyik legbefolyásosabb és legjobban informált nyugatnémet újságíró, aki nagy örömmel üdvözölte Polgárt és aktív kommunikációs kapcsolat alakult ki köztük.
- Gerold Benz, a Süddeutsche Rundfunk bonni irodavezetője. Nemrég járt Budapesten, nagy segítőkészséget mutat. *„Feltételezem egyes jelekből, hogy valamelyik hírszerző, vagy elhárító szervnek dolgozik, de általa sok ismeretséget szereztem, különösen CSU körökből.”*
- Anatole Shub, a Washington Post tudósítója. Régi ismerős. Huzamosabb ideje van már Bonnban, mindenkit ismer. Sokat segít, készségesen továbbadja információit.
- Roland Delcour, a Le Monde tudósítója. Hamar összebarátkoztak jó kollégiális alapon.

A titkos munkatárs a fentieken kívül felsorolja azokat, akikkel az átlagosnál biztatóbban kezd alakulni információs kapcsolata:

Renhold Appel (Stuttgarter Zeitung),

Wolf Bell (Rheinische Post),

Erich Hauer (Westfälische Rundschau),

Eghard Mörbitz (Frankfurter Rundschau),

Dankwart Reissenberger (Kölnische Rundschau),

Gróf Finck von Finckenstein (Die Welt).

A hálózat befejezésül szükségesnek tartja ismét hangsúlyozni: „...csak *lassan és óvatosan* lehet előrehaladni.”

Az értékelő tiszt megjegyzése:

a tm. a jelentés végén felsorolt, de nem jellemzett személyekről is többet tudott volna írni, de „elsietett” a dolgot és nem fejezte be a jelentést, mert a vonathoz igyekezett.

1967 júniusában váratlanul Budapestre érkezik: **Willy Brandt külügyminiszter üzenetével kellett felkeresnie Péter János külügyminisztert**, aki 9-én délben fogadta is őt. Az üzeneten kívül átadta saját feljegyzéseit, melyeket Brandttal és tanácsadójával Dr. Egon Bahrral folytatott beszélgetéséről készített. A találkozón részletesebb eligazítást nem kapott, s a további lépéseket, így a Dr. Bahrral szemben követendő tárgyalási taktikát is rá bízta a külügyminiszter, azt a körülményeknek megfelelően saját magának kell megválasztania.

Péter János külügyminiszter (szemüveggel) és Benkei András belügyminiszter

Itthon tartózkodása alatt elkövette azt a hibát, hogy nem jelentkezett be nyomban a Központnál (III/I-2-C), amely a rezidentúra távirata alapján persze tudott érkezéséről, s hamar megtalálta. Kissé neheztelve zúdították rá összegyűlt bírálataikat, értékelésüket információ-szerző és kutatómunkáját illetően. Ám hamar kiderült, **a rezidentúrával való kapcsolattartás lassúsága, a vezető túlterheltsége, nem az ő hibája, akárcsak az, hogy feldolgozott információi késve jutnak el Budapestre.** Beszámolt arról, hogy **Zedwitz**, a Krupp Művek sajtófőnöke, miután hazaérkezett a budapesti BNV-ről, beszélgetésre hívta, s a politikai-gazdasági együttműködés lehetőségeiről egy igen érdekes tanulmányt mutatott neki. Elmondta azt is, hogy meghívták - a szocialista országokból érkezett tudósítók közül csak őt - több nyugatnémet városba rangos újságírók rádiós kerekasztal vitáiba, melyeken a Bundespresseamt helyettes vezetője: **dr. Ahlers** elnököl. A titkos munkatárs megfelelő eligazítást kapott az együttlét kínálta információszerzésre vonatkozóan.

[Különösen jó munkakapcsolatot, szívélyes emberi viszonyt alakított ki **Willy Brandt**tal (1913 – 1992), aki előbb külügyminiszter (1966-1969), majd kancellár (1969-1974), miközben az SPD elnöke (1964-1987).

1969 márciusában Budapesten ülésezett a Varsói Szerződés Legfelsőbb Tanácskozó Testülete, amely felhívást tett közzé, javasolva egy nemzetközi biztonsági és együttműködési értekezlet összehívását. Polgár ösztönösen érezte, hogy erre mielőbb kellene egy nyugatnémet reagálás, nem is akárkítől. Megkérdezte az MTI-t, s **Köves Tibor** turnusvezető („*Márvány Tibor*”, „*Gyémánt Tibor*” fn. hálózati személy, akiről e sorozat VI. részében írtam: „*Lehetett-e nemet mondani az állambiztonságnak?*”, <http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVI/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVI.htm> azt válaszolta: bizony, kellene. Polgár máris tárcsázta a nyugatnémet külügyminisztériumot, Willy Brandtöt kérte, s ott nem volt csoda, hogy kapcsolták is a külügyminisztert. Ő még nem olvasta a budapesti felhívást, - válaszolta -, de mindjárt megteszi és visszahívja. Egy órán belül jelentkezett: szívesen nyilatkozik, s máris diktálta rövid pozitív véleményét, melynek lényege az volt: figyelemmel és érdeklődéssel olvasta a budapesti kezdeményezést és foglalkozni fog vele.

A tudósító továbbította az állásfoglalást a turnusvezetőnek, ám ő nem sokkal később azt üzenté: a KB illetékes titkára: **Pullai Árpád** nem akarja engedni a Brandt nyilatkozat megjelenését. Indoklásul kételyét fejezte ki a nyilatkozat szöveghűségéről, másfelől arról, hogy az NSZK külügyminisztere ily gyorsan, egy telefonhívásra ugorjon az MTI munkatársának.

Polgár cáfolta a hivatalos aggályt, s estig győzködte kollégáit és a pártközpontot a nyilatkozat közzétételének nemzetközi indokoltságáról. Az ismételt elutasítások nyomán elvesztette önmérsékletét, dühbe gurult, s kilátásba helyezte, hogy a nyugatnémet lapok botrányt fognak kavarni, ha nem jelenik meg Brandt nyilatkozata. Végül

a józanabb vélemény kerekedett felül a Központi Bizottság székházában és végül megjelenhetett a budapesti felhívással kapcsolatos első illetékes nyugati állásfoglalás, amely aztán mozgásba hozta mindkét oldalon a diplomáciai gépezetet. (A folyamat – 1972-1975 - eredménye a helsinki Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet lett.)

Brandt később is szívesen látta egy-egy interjúra Polgárt, aki a Hét főszerkesztőjeként kereste fel az SPD elnökét, ő mindig előnyben részesítette a jó humorú újságírókat, akik új viccekkel érkeztek hozzá, s ő sem volt rest újakkal meglepni őket.

Willy Brandton kívül jó viszonyt ápolt a Német Szociáldemokrata Párt másik vezetőjével: **Herbert Wehnerrel** is, akinek személyi titkára a Polgár család szomszédja volt egy négylakásos bérházban Bonn elővárosában, az egykori faluban: Bad Godesbergben. A titkár összehozta a személyes találkozót, aminek eredményeként többször is elmélyült beszélgetést folytathatott a párt nagy öregjével, a kormány tagjával, az SPD frakcióvezetőjével, aki a 30-as években a Német Kommunista Párt főtitkára volt, de a Harmadik Internacionálé főtitkárának: a bolgár Dimitrovnak egy 1933-as megdöbbentő levelével nem tudott egyetérteni, ezért kilépett a kommunista pártból és felvételét kérte a szociáldemokrata pártba, miközben menekülnie kellett Svédországba.]

Interjú Willy Brandttal, akinek humora is volt

1967 októberében a rezidentúra még mindig ott tart, hogy saját működési zavarainak következményeit igyekszik áthárítani a hálózatra, így felnagyítja a titkos munkatárs hibáit is, vele szemben maximalista: „... a Virágtól beérkezett bizalmas információk száma igen kevés, ...**operatív kapcsolatépítő és feldolgozó munkája még információs munkájánál is gyengébb, következetlenebb...** eddig még keveset tett a legális kiadványok, sajtó és objektum felmérési anyagok beszerzése terén is.”

Eközben az NDK illetékesei, így például a budapesti képviselő első beosztottja nem egyszer több oldalas észrevételeket tesz Polgár Dénes MTI tudósító bonni jelentései és kommentárjai miatt, mert úgy véli: lényegében az egész magyar sajtó – ide értve a vidéki lapokat is – az ő téves szemléletű anyagaira támaszkodik.

*„Így féltő, hogy a lakosság körében illúziók támadnak a jelenlegi bonni politika iránt, melynek megítélésében pártjaink és kormányaink azonos nézeteket vallanak.” **”Polgár Dénes a Német Szocialista Egységpárt és az MSZMP álláspontjának sem megfelelő, gyakran azzal szöges ellentétben álló nézeteket képvisel:”** (1968. március 15.)*

A Külügyminisztérium NDK Referatúráján összeállított kifogás gyűjtemény általában a bonni kormány ún. új keleti politikájával kapcsolatos. Polgár Berlinben is szóvá tett cikkei azt a látszatot sugallják – így a kritika -, „... mintha az NSZK új keleti politikája nem illeszkedne bele az Amerikai Egyesült Államok általános (globál) politikai vonalába, sőt, mintha nézeteltérések lennének Bonn és Washington között Bonn szocialista országok irányában folytatott politikája miatt.”

Az NDK illetékesei ezért szükségesnek tartották, hogy „Polgár elvtárssal” személyesen tisztázzák a felmerült nézeteltéréseket, amint azokat már többször szóvá tette sajtóattaséjuk a külügyminisztériumban és néhány újság, köztük a Népszabadság szerkesztőségében is.

1968. június 14-én a magyar hírszerzés közli rezidentúrájának vezetőjével, „Megyesi” elvtárssal, hogy:

„...felsőbb utasításra az NSZK-ból politikai személyiségeket, újságírókat egyelőre hivatalosan nem hívhatunk meg. Ez vonatkozik minden magyar állami szervre, hivatalra. (!)”

Ezzel egy időben az NSZK, a kancellária felügyelete alatt működő Inter Nationes nevű intézménye magyar írókat, újságírókat, művészeket, tudósokat lát vendégül, programokat állít össze a meghívottaknak és fedezi minden költségüket, azzal a nem titkolt céllal, hogy javítsa az NSZK imázsát.

Polgárék lakásán is megjelennek a budapesti ismerősök, a tudósítónak különösen két kolégája volt gyakori vendég. **Tatár Imre** szinte minden hónapban bekopog, az Esti Hírlap, majd később a Magyar Nemzet munkatársaként számos cikket publikált a nyugat-németor-

szági változásokról.

A másik gyakori látogató, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a Népszabadság főszerkesztő-helyettese, Aczél György jobb keze: **Rényi Péter** (1920, Temesvár, Schönheim Ila – 2002, Budapest).

Családjuk háború előtti házvezetőnője az NSZK-ban élt, Rényi nála tartotta megtakarított pénzét, s ha szüksége volt valamennyire, hát kijött érte és „tankolt”, ő megtehetette. Volt még egy nagy előnye az NSZK-ban: miután szüleivel 1920-tól Berlinben, majd Hamburgban élt 1934-ig, úgy hozta a sors, hogy az általános iskolában **osztálytársa volt Helmut Schmidt** (1918-2015) szociáldemokrata politikus, hamburgi szenátor (1961-1965), az SPD frakcióvezetője (1967-1969), kancellár (1974-1982).

Helmut Schmidt

Schmidt sohasem felejtette el, hogy Rényivel járt egy osztályba, ha a magyar újságírók hivatalos látogatást tettek az NSZK-ban (mint például Kádár Jánost elkísérve), Rényi mindig megkülönböztetett fogadtatásban részesült. (A szórakozottságáról híres Rényi persze az NSZK-ban sem tagadta meg önmagát, az ebbe a témakörbe tartozó pompás történetek gyűjteménye azonban nem része jelen tanulmánynak.)

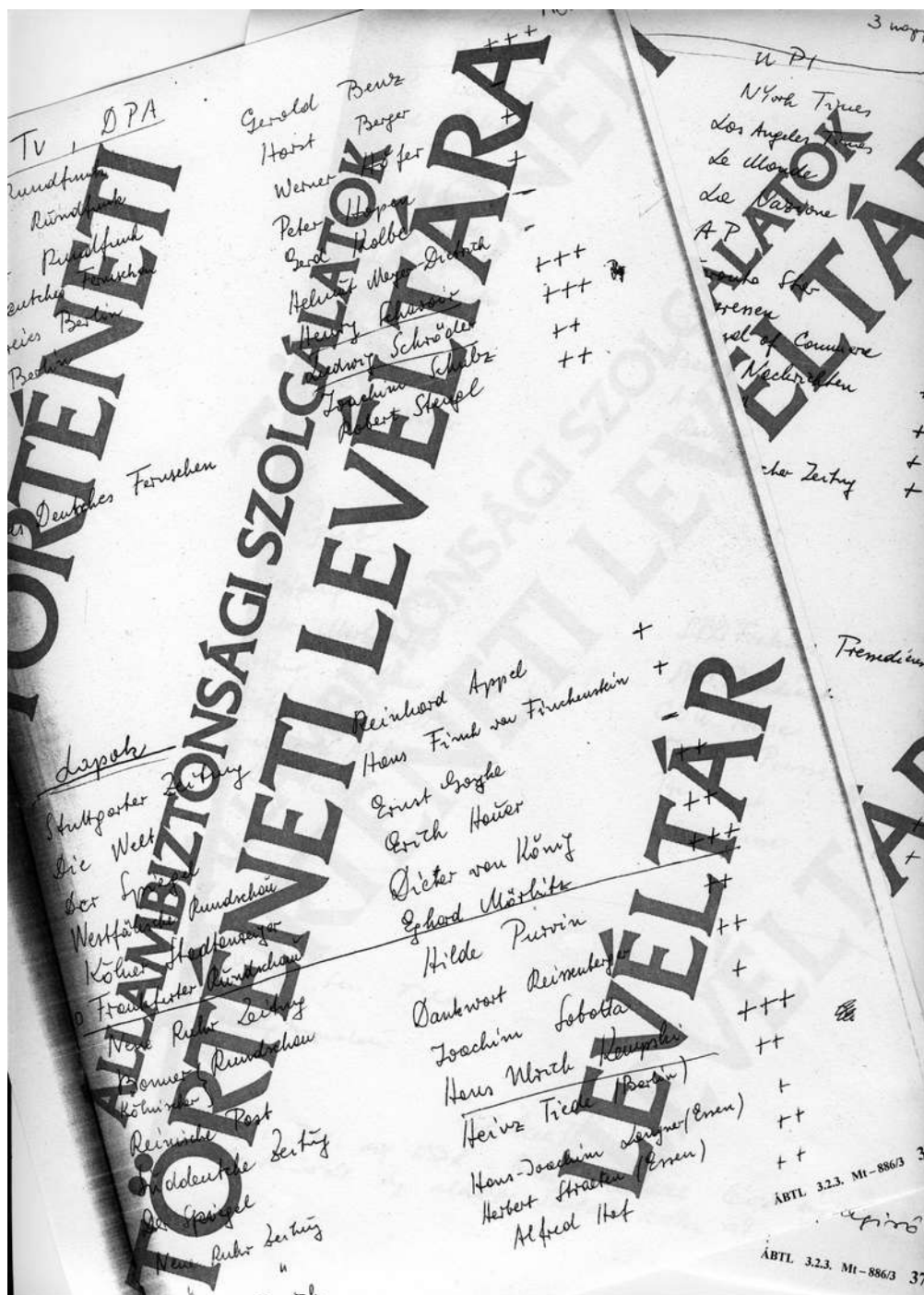
Rényi révén Polgár is mind közelebb kerül Helmut Schmidthez. Ez adja az indítást a budapesti Központnak, hogy szerepet szánjon neki a sötét információszerzés területén. 1968 januárjában közlik a tervet a kölni rezidentúrával, amikor „Megyesi” elvtárs amúgy is meglehetősen elégedetlen az általa irányított titkos munkatárssal, s a hírszerzés úgy értékeli: „Eddigi igen kevés számú jelentése nem tükrözte azt a tájékozottságot, amit szóbeli beszámolója elárult...érezhető, hogy a bennünket érdeklő kapcsolataival élénk, bensőséges viszonya van, ami napról napra felvethet új és új elképzeléseket.” Igaz, a Központ legalább ennyire **elégedetlen rezidensével is**, mert nem tud kellő időt és energiát fordítani egyetlen működő titkos munkatársa szakszerű és színvonalas irányítására, jelentéseinek igényes és időbeni feldolgozására.

Egy ilyen „új elképzelést” vetnek papírra Budapesten, a **célpont: Helmut Schmidt**. A tervet így közlik a kölni rezidentúrával:

„Helmut Schmidt hiúságának, politikai karriervágyának figyelembe vételével, valamint annak ismeretében, hogy tőle a tm. sötéten igen értékes és bizalmas információkat szerezhet megfelelő szituáció esetén, itthon elintézzük, hogy az MTI-n keresztül megbízást kapjon az SPD helyzetéről egy cikk elkészítésére, amelybe építse be a Helmut Schmidt-tel való beszélgetést. A cikket a „Magyarország” c. hetilap részére készíti és az SPD kongresszusra időzíti.

Eligazítottuk, hogy az sem tartalmában, sem formájában ne lépje túl a jelenlegi politikai viszonyok között megengedett mértéket.

Intézkedésünk alapján várható, hogy a tm. a közeljövőben megkapja a megrendelést a cikk elkészítésére.”

Polgár sajtókapcsolatai 1967 őszén, a keresztek a kapcsolatok erősségét jelzik

1967. október 23-án 42 névből álló listát ad az NSZK-ban lévő sajtó kapcsolatairól, csoportosítva, s egytől három keresztig terjedő jelöléssel kifejezve az információs személy érettségét a beszerzésre.

I. csoport: a Rádió és TV, valamint a DPA.

Három keresztet (+++) kapott:

- Gerold Benz, Süddeutcher Rundfunk
- Henry Scharoir, DPA
- Ludwig Schröder, DPA

II. csoport: újságok, napilapok

Három keresztet kapott:

- Eghard Mörbitz, Frankfurter Rundschau
- Hans Ulrich Kempfski, Süddeutsche Zeitung

III. csoport: külföldi tudósítók

Három keresztet kapott:

- David Binder, New-York Times
- Luigi Saporito, ANSA

IV. csoport: Egyéb

A feltüntetett 6 név közül egy sem tartott a beszerzés előtti állapotnál.

Miközben „Kerekes” tm. egyre bizalmasabb kapcsolatot alakít ki a hírszerzést is érdeklő **Mörbitz, Binder és Saporito** jelöltekkel, 1968 áprilisában a Központ ismét szigorú kritikát küld címére a kölni rezidentúra útján:

*„... a Központ értékelte Kerekesnek az NSZK belpolitikai helyzetéről szóló jelentését. A jelentés alacsony színvonalú, egyoldalúan az SPD helyzetének megítéléséből rögzíti az NSZK belpolitikai viszonyait. Külön felhívjuk a figyelmet arra, - ami egyébként jellemző Kerekes **felületességére és fegyelmetlenségére** -, hogy a jelentés **több pontja ugyanazokat a gondolatokat tartalmazza**, mint a „Magyarország” 1968. március 17-i számában megjelent cikke.” [Polgár Dénes: „A mesterdálnok csarnokban”, „Magyarország”, 1968. március 17.]*

Júliusban jelentést készít a kancellária egyik államtitkárságának: a Presse und Informationsamt der Bundesrepublik Deutschland szervezetéről és munkájáról, ennek ellenére bírálatot kap a Központtól, amely nem tartja kielégítőnek tájékoztató, kutató és tanulmányozó munkáját.

Nyári szabadsága alatt Budapesten a „Havasi” fn. T-lakáson találkozik **Pék Jenő** r,

őrnaggyal, a III/I-3 alosztályvezetőjével, aki általános értékelésként közli vele, hogy **a hírszerzés nincs megelégedve** sem információszerző, sem operatív feldolgozó munkájával, s különösen azt kifogásolják, hogy éppen azokat a feladatokat nem hajtotta végre, vagy csak részben teljesítette, amelyeket eredetileg ő javasolt. Információi – főleg az SPD vonatkozásában – nem ütötték meg azt a szintet, amelyet képességei és kapcsolatai révén elvárnak tőle, nagyobb súlyt helyez a Külügyminisztérium, az MTI és más szervek részére küldött tájékoztatásra, mint a hírszerzéstől kapott feladatok végrehajtására. Pék őrnagy jelentése szerint a tm. önkritikusan válaszolt a bírálatra:

*„Kenderesi értékeléssel és a kapott bírálattal egyetértett, határozottan ígérte, hogy változtat velünk szemben fennálló viszonyán, s mindent megtesz annak érdekében, hogy a jövőben elégedettek legyünk munkájával...[...] úgy érzi, itthon tartózkodása alatt sikerült tisztázni, hogy **meddig mehet el** oly kérdésekben, mint a szocialista országok álláspontja az NSZK-val szemben folytatott politikát és taktikát illetően.*

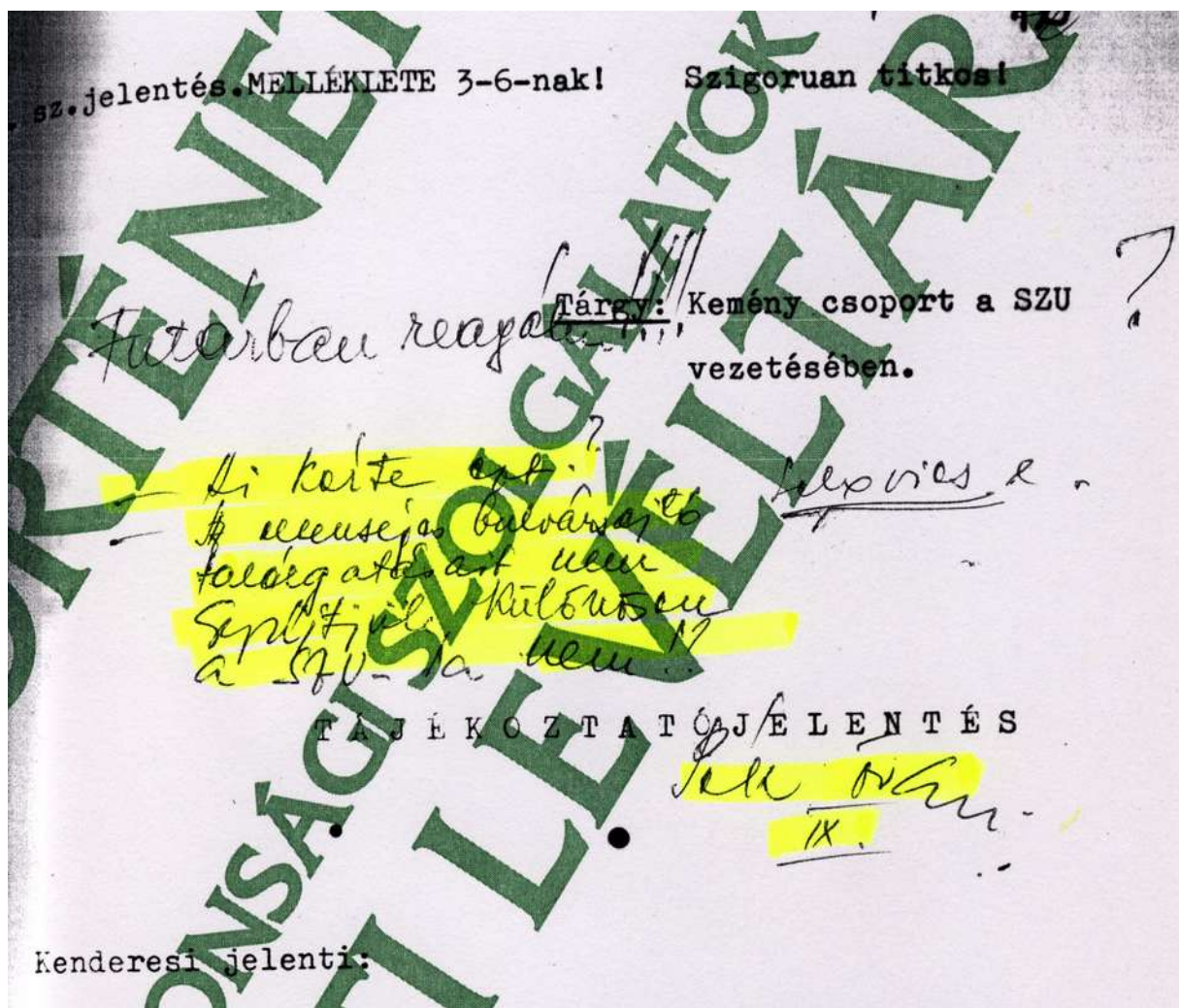
*Megértette azt is, hogy az MTI-n, valamint szervünkön kívül **más szerveknél hiába próbál érvényesülni** (pl. KÜM vonalon), mert az ő munkáját mi vagyunk hivatottak értékelni, munkája eredményét pedig rajtunk keresztül felhasználni. Természetesen fogadkozásában voltak olyan elemek is, amelyek ismételten csak az időhúzást célozták...” - fejezte be jelentését Pék r. őrnagy, alosztályvezető, akinek azért ahhoz nem volt bátorsága, hogy a „más szerveknél” a pártközpontot is megemlítsé.*

Augusztusban a csehszlovákiai megszálló események kapcsán – Binder, Mörbitz, Wieser és Benz bizalmas információit felhasználva - „Kenderesi János” tájékoztató jelentést készít a hírszerzésnek, „Tárgy: kemény csoport a SZU vezetésében” címmel. Pék r. őrnagy felháborodottan írta rá: **„Ki kérte ezt? Az ellenséges bulvársajtó találgatásait nem gyűjtjük, különösen a SZU-ra nem!”**

Ilyen előzmények után nem meglepő, hogy Polgár Dénes, az MTI bonni tudósítója, a magyar belügyi hírszerzés titkos munkatársa **kedvetlen, s mielőbb haza akar térni**. 1968. november 15-én a budapesti Központ arról értesíti a kölni rezidenst, hogy az MTI-től szerzett információk szerint, „Kenderesi” anyagi problémák miatt 1969-ben végleg haza akar térni Bonnból. Elégedetlen a fizetésével, abból nem tud megélni, kilátás sincs arra, hogy az MTI méltányolja kéréseit. Majd így folytatja a Központ:

*„Igen elkeseredett amiatt is, hogy az NSZK-ra vonatkozó politikai, stratégiai és taktikai elképzeléseit, tanácsait az illetékes felsőbb szintű szervek nem hallgatták meg, illetve nem teszik lehetővé azok megvalósítását. **Úgy érzi, nem értik meg őt.***

A fentiekből eredően igen panaszkodó, pesszimista, valamint lemondó a kezdeményezéseket illetően. Ugyanakkor dicsekszik befolyásos kapcsolataival, kiváló információszerző és kapcsolatépítő lehetőségeivel.”

„Ki kérte ezt? Az ellenséges bulvársajtó találgatásait nem gyűjtjük...”

A Központ világossá teszi a kölni rezidentúra számára, hogy a tm. idő előtti hazatérése, az utód kijelölése és a váltás lebonyolítása átmeneti nehézségeket okozna a hírszerző munkában, ezért meg kell vizsgálni panaszát, s ha az orvosolható, akkor méltányolni fogják.

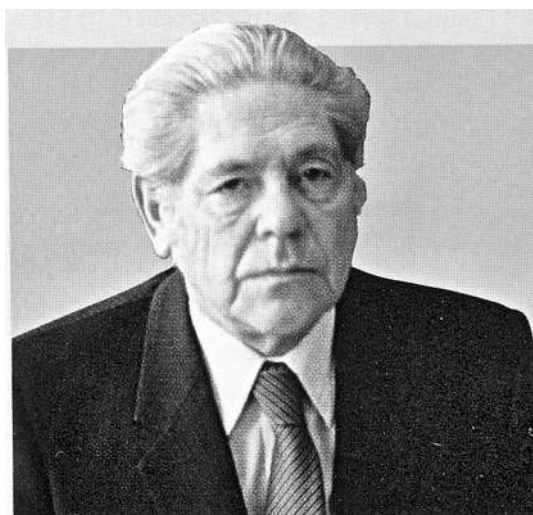
[Az „NSZK-ra vonatkozó politikai, stratégiai és taktikai elképzeléseit, tanácsait” Polgár Dénes leírta és személyesen adta át **Komócsin Zoltánnak** (1923-1974), a keményvonalas KB-titkárnak (1965-1974), aki a külügyekért felelt. Erről a találkozóról a kölni rezidensnek a titkos munkatárs azt mondta, hogy Komócsin elvtárs néhány vonatkozásban figyelembe is vette a helyzet értékelését és egyetértett a nyugatnémet problémakör ismertetett megközelítésével. A rezidens ezzel kapcsolatban 1968. november 22-i jelentésében megjegyezte: *Úgy érzem, ez egy kissé eltúlzott értékelés Kenderesitől.*”]

A titkos munkatárs panaszait a hírszerzés megvizsgálta, s a maga részéről igyekezett is orvosolni. **Rajnai (Reich) Sándor** r. vezérőrnagy, a III/I csoportfőnöke (1967-1976) Radnai Sándor r. ezredesnek, a III/I-3 osztályvezetőjének előterjesztésére „Kenderesi” tm.-t 1968. december 15-én egész évben (!) végzett jó munkájáért 4.000. Ft. pénzjutalomban és dicséretben részesítette. A rövid indoklás megemlítette:

„Értékes információkat szerez az NSZK bel- és külpolitikai irányvonaláról... Az öt szocialista ország Csehszlovákiának nyújtott segítsége idején értékes adatokat szerzett az esemény NSZK-beli értékeléséről, visszhangjáról, a különböző pártok ezzel kapcsolatos állásfoglalásáról. SPD vonalon egy értékes tipp-személyt terjesztett fel...”

Komócsin Zoltán

Rajnai (Reich) Sándor

Míg korábban anyagi problémák miatt a tm. felesége (!) kérte az MTI-től hazahívásukat, a hírszerzés gesztusai miatt „Kenderesi” hajlandó volt megváltoztatni elhatározását és kijelentette, hogy marad és végrehajtja a rábízott feladatokat. (A rezidentúra hozzájárult a gépkocsi fenntartásához és használatának költségeihez, lényegesen emelte az operatív költségek címén kifizethető állandó juttatást, stb.)

1969. januárjában a Bonnba akkreditált tudósítók szövetsége beválasztotta az új elnökségbe, bővítve a hivatalos kapcsolattartás címén meglévő lehetőségeinek körét.

Áprilisban „Kenderesi” megismerkedett a Vatikán bonni nunciaturájának egyik diplomatajával: **Kada Lajos** követségi auditorral és azt jelentette, hogy jó lehetősége kínálkozik folyamatos kapcsolat kiépítésére és az információszerző alkalmak kihasználására. Budapesten a III/I-4 osztálytól az az utasítás érkezett, hogy :

„Törekedjen egy olyan politizáló barátság megteremtésére, melynek során a bennünket érdeklő kérdésekben jól tájékozott és kompetens vatikáni diplomatától – sötétén – értesüléseket és információkat szerezzen.”

Augusztusban a Központ úgy értékeli, hogy javult „Kenderesi” információszerző munká-

ja, a felsőbb szervek tájékoztatására is alkalmas jelentéseket küldött. Ám felhívják figyelmét a gondosabb munkára. Arra kérték, hogy az információ értékének reális meghatározása érdekében jelentéseiben a jövőben tüntesse fel minden esetben a hírforrás nevét, a hír megszerzésének és továbbításának idejét, s az információhoz **csatolja saját egyetértő, vagy az információ-nak ellentmondó véleményét**. A tm. erre ígéretet tett, ám felvetette, hogy tegyék lehetővé számára az információiról adott **értékelés** elolvasását. Ettől a Központ nem zárkozott el.

Szeptemberben azonban egy hosszabb, s példákkal alátámasztott értékelés kritikusabb következtetésekre jut:

„...információszerző munkájával nem lehetünk elégedettek. Az információk többsége tájékoztatásra alkalmatlan, mert felszínes sajtóértesülés, nem tartalmaz bizalmas, titkos jellegű anyagot. Sőt, néhány esetben a napilapokban tartalmasabb híryananyagokkal találkozunk, mint amilyent Kenderesi a Központba küld.”

„Ebben az évben – a Központtól küldött konkrét kérdésekre adott válaszokat kivéve – alig haladt előre kapcsolatainak tanulmányozásában, jellemzésében, s még mindig adós a konkrét céllal feldolgozásra ajánlott személyekre szóló javaslatával.”

Az értékelés főbb megállapításai az év végére sem változnak meg.

1969. szeptember 29-én 63 éves korában meghal **Szirmai István**, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a sajtó-és propaganda munka legfőbb felügyelője, s ezzel megkezdődik a korábban említett **Szirmai-Barcs (Pécsi) tengely** gyengülése, felbomlása. Barcs Sándor azonban rövid idő alatt olyan szövetségeseket talál, akikkel intézkedései 1970 elejére gyengítik a BM hírszerző csoportfőnökség pozícióit, s ez megjelenik a „helyek” elosztásában és a személyi változásokban is.

Polgár Dénes közérzete érthetően rossz, munkahelyi hangulata borongós, nem látja tisztán jövőjét. 1970 januárjában azzal tér vissza a karácsonyi és újévi ünnepekről Kölnbe, hogy a rezidentúrán elpanaszolja: **az MTI fegyelmi bizottsága megrovás fegyelmi büntetésben részesítette** egyik tavalyi, NSZK-beli televíziós szerepléséért. Ennek ellenére azt az ajánlatot kapta otthon, hogy mivel az egyik főosztályvezetőt kihelyezik tudósítónak, elfoglalhatja a helyét, ha 1970-ben hazamegy. Ezt főként a felesége szeretné, ám ő maradna, ha a rezidentúra úgy látja jónak.

Februárban a Központ úgy értékeli, hogy két tipp személye: **Mörbitz** és **Binder** dezinformálta őt, s ezért ellentmondásos és valótlan adatokat közölt az „Amerikai jegyzék az NSZK-nak” című jelentésében. Az NSZK keleti politikájáról valóban volt konzultáció Washington és Bonn között, azonban a tárgyalófelek éles nézetkülönbségéről szó sem lehetett. Ennek elhite-tése csak azt a célt szolgálja, hogy Brandt politikáját „európaibbnak”, önállóbbnak tüntesse fel.

A Központ ezután teljesítési határidőkhöz kötött feladattervet állít össze „Kenderesi” tm.-nek 1970-re. Ebben nemcsak megismétlik a korábban hallott kritikákat az információ-

szerző, tippkutató és feldolgozó munkájára vonatkozóan, hangsúlyozva a bizalmas kapcsolatok elmélyítésének fontosságát például **Adams, Tiggers, Mörbitz, Savoir, G. Benz és Wiesert** irányába, hanem két új fontos feladattal is megbízzák:

- a.**, Mint az NSZK-ban akkreditált külföldi tudósítók szervezetének elnökségi tagja, az ezzel járó hivatalos lehetőségeit felhasználva, keressen kapcsolatokat **fiatal, tehetséges nyugatnémet újságírókkal**, akiket meghívhat a MÚOSZ és a KKI által felajánlott ösztöndíj keretében több hónapos, költségmentes magyarországi tartózkodásra. E munkája legalizálásakor nyugodtan hivatkozhat arra, hogy a MÚOSZ megbízásából tanulmányozni szeretné az NSZK-ban folyó újságíróképzést. Ismerve az újságíróképzés nemzetközi szinten is köztudott ellentmondásosságát, érdeklődése az illetékesek előtt feltűnést nem kelt és megkönnyítheti a fiatal újságírókkal való kontaktus felvételét.
- b.**, Keressen kapcsolatot a „**Der Spiegel**” c. lap munkatársaival, illetve olyan újságírókkal, akik jó viszonyban vannak velük és bizalmas, a nyilvánosság előtt nem ismert, hiteles információkkal rendelkeznek a lapot támogató tőkés körökről, a szerkesztőség személyi állományáról, a lapkészítés munkamódszereiről, a tudósítók szerepéről, a külföldi irodák működésének belső szabályairól, stb.

Májusban „*Kenderesi*” közli a rezidentúrával: az MTI úgy döntött, hogy kint tartózkodását egy évvel meghosszabbítja. Felesége ugyan ellene van a döntésnek, de ő ígéri: továbbra is azon lesz, hogy a számára meghatározott feladatokat maradéktalanul elvégezze.

Ezt követően a titkos munkatárs hazamegy és Balatonszéplakon üdül, ahol a nemzetközi társaságban lehetőségeit felhasználja információszerzésre. Ott nyaral – többek között – a Krupp Művek már említett sajtó-és propaganda főnöke: Graf Armin **Zedwitz** is, akire rászáll „*Bakos*” elvtárs is, aki nem más, mint a Press Rezidentúra (III/I-B óá. alosztály) mb. vezetője - [személyéről részletesen írtam a sorozat előző, X. részében: „*Bevezetés a Press Rezidentúrába: Kik voltak a vezetők?*”, <http://www.utolag.com/IIkei/PressRezidentura/PressRezidentura.htm>], a MÚOSZ-ba beköltözött **Szolnok (Szikla) Péter** hírszerző szta-lezredes. Nehéz őt lebeszélni aktuális ötletéről, de a Központ határozottan közli vele, hogy Zedwitz operatív feldolgozása nem célszerű. Személye évek óta ismert, „*Kenderesi*” tm. információs kapcsolata, de operatív felhasználhatósága erősen korlátozott, ezért beosztásánál fogva csak esetenként használható fel sötét információszerzésre.

Már októbert írunk, s az értékelés ismét negatívumok gyűjteménye: „*Kenderesi*” nem készítette el ígért tanulmányait, akárcsak a „*Spiegel*” szerkesztőségéről szóló összefoglalót, s a kutató, feldolgozó munka területén sem történt előrelépés. Kapcsolatainak névszerinti felsorolása operatív szempontból értéktelen.

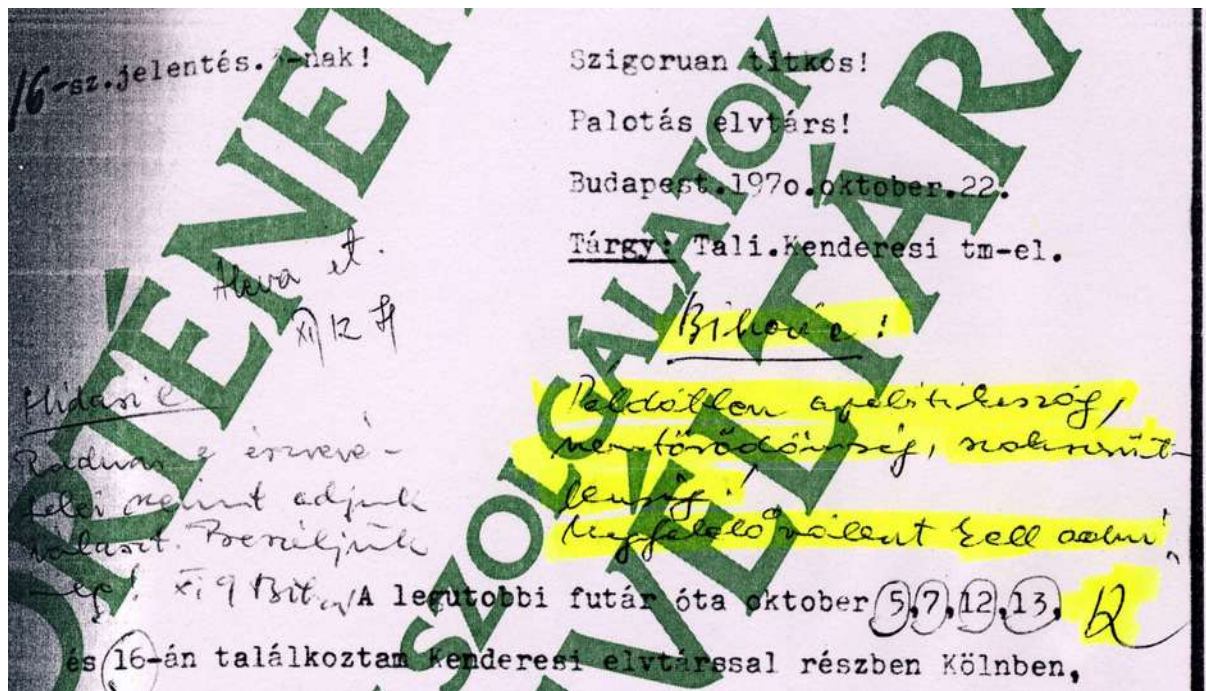
Az el nem végzett hírszerzési feladatok október 22-i leltárát olvasva aztán kiborul **Radnai Sándor** r. ezredes, osztályvezető Budapesten – különösen akkor, amikor megtudja, hogy „*Kenderesi*” egy hétre elutazott Svédországba -, s azt írja a jelentés első oldalára alosztályvezetőjének (III/I-3 oszt.) **Bihari János** r. alezredesnek:

„Bihari et.!

Példátlan apolitikusság, nemtörődomség, szakszerűtlenség.

Megfelelő választ kell adni!

R.”

„Példátlan apolitikusság, nemtörődomség, szakszerűtlenség”

De a november sem hoz változást, a tm. nem fordít kellő gondot a hiányosságok felszámolására, olyan kedvező lehetőségeket szalaszt el, melyeket nagyon eredményesen lehetett volna egyes fontos személyek tanulmányozására fordítani.

A Központ már 1971-nél tart, s tekintettel arra, hogy „Kenderesi” tm. az év folyamán hazatér, csak június 15-ig határoznak meg feladatokat számára. Természetesen főként abból a negatív helyzetből kiindulva, hogy:

„A kutató-feldolgozó munka területén kevés előrelépés történt. Új tippszemély nem merült fel és James Garnet, valamint Tigges feldolgozása vontatottan halad. Néhány, a múlt évre tervezett feladat, - például a Spiegel című lappal kapcsolatos tanulmány - végrehajtása nem történt meg.”

1971-ben egy május 12-i kölni jelentésben a rezidentúra egyfelől csendes beletörődöttséggel közli a Központtal, hogy „Kenderesi elvtárs információi egyre fogynak...”, másfelől először írja le „a nagy váltás” hírét:

„A Képviselő is megkapta hivatalosan a KÜM-től, hogy Kenderesi váltója **Bochkor**

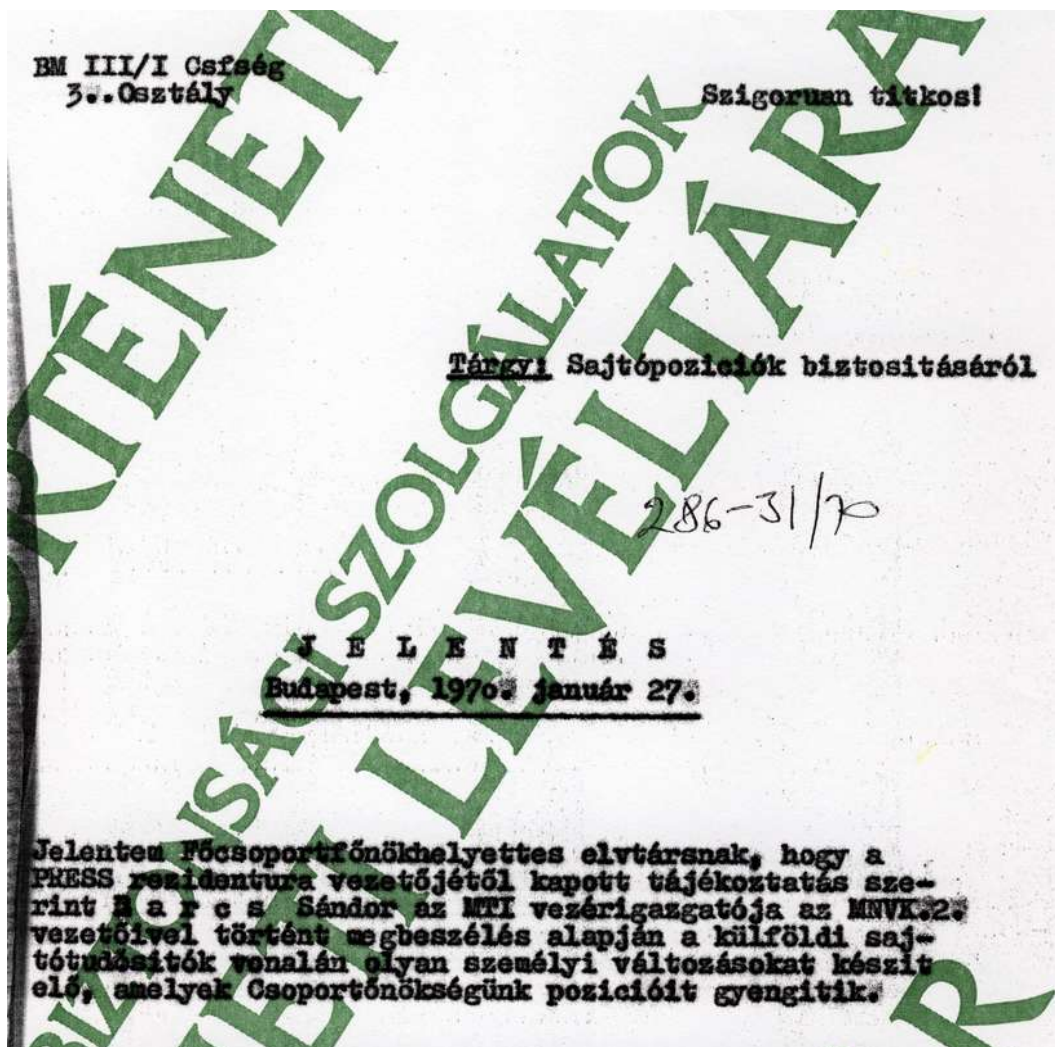
lesz...Kenderesi nagyon sajnálja, hogy a Központ nem tudta elintézni, hogy munkatársunk váltsa őt és erről még otthon szeretne az elvtársakkal beszélni.”

Az utóbbi mondatok azt jelentik: a jövőben **nem a belügyi hírszerzés** (BM III/I) küld tudósítót az NSZK-ba, **hanem a katonai felderítés** (HM MNVK-2). Ez korszakos váltás, aminek története és kellő magyarázata van Szirmai István halála után.

Mi történt a háttérben?

1970. január 27-én a BM III/I-3. Osztály vezetője: Radnai Sándor ezredes komoly figyelemztető jelentésben tájékoztatja **Rajnai (Reich) Sándor** hírszerző csoportfőnököt (egyúttal főcsoportfőnök-helyettest), hogy :

„Barcs Sándor, az MTI vezérigazgatója az MNVK-2 vezetőivel történt megbeszélés alapján a külföldi sajtótudósítók vonalán olyan személyi változásokat készít elő, amelyek Csoportfőnökségünk pozícióit gyengítik.”

Barcs a katonai felderítés javára döntött a belügyi hírszerzéssel szemben

Az történt, hogy a honvéd felderítő csoportfőnökség vezetője: **Sárközi Sándor** vezérőrnagy felkereste az MTI vezérigazgatóját: **Barcs Sándort** (1947-1980), aki teljesítette az MNVK-2 kérését és hazahívta Bonnból a BM hírszerzés pozíciójában tudósító **Polgár Dénest**, s helyére az MNVK-2 operatív kapcsolatát: **Bochkor Jenőt** nevezte ki. Ezzel a HM átvette a bonni tudósítói helyet a BM-től. Bochkor Polgár mellett töltötte annak utolsó három havi szolgálatát az NSZK-ban, hogy átvegye tőle fontosabb kapcsolatait.

Barcs vezérigazgató visszautasította a BM kérését döntése megváltoztatásáról. Ezért a hírszerző csoportfőnökség már csak a pártközpontban reménykedhetett. Radnai ezredes azt javasolta Rajnai r. vezérőrnagynak, hogy:

*„Kérem főcsoportfőnök-helyettes elvtársat, hogy járjon közbe az illetékes **pártszerveknél** annak érdekében, hogy **Polgár Dénes** az MTI bonni tudósítója még egy évig, 1971-ben is Bonnban maradhasson, illetve az illetékes pártszervek **Bochkor kiküldetését ne támogassák.**”*

Az illetékes pártszervek sem változtatták meg a személyi döntést, s a mögötte létrejött szerepcserét, ami kétségtelenül presztízs veszteséget jelentett a BM hírszerzésnek.

Az MTI is megkapta a maga jutalmát a HM-től Barcs nekik kedvező intézkedéséért: az MTI vidéki tudósítói ettől kezdve ingyen használhatták a honvédség URH hálózatát, jelentős telexköltséget megtakarítva az éves kiadásokból.

„A Hét” főszerkesztője pénzt szerez és utazik

1971. nyarán **Pécsi Ferenc**, a Magyar Rádió és Televízió elnökhelyettese (az MRT elnöke: Tömpe István, az elnökhelyettes Pécsi Ferenc (1968-1974) a Televízió vezetéséért felelt, a másik helyettes Hárs István pedig a Rádióért) felkereste az NSZK-ban a haza készülő **Polgár Dénest** és felkérte: legyen „A Hét” című, vasárnap esti, egyórás politikai műsor főszerkesztője. Az MTI tudósítója még aznap elfogadta az ajánlatot. Állítólag két feltétele volt: valóban ő szerkeszthesse a műsort és ne mások a feje felett, s megválaszthassa a munkatársait. Pécsi nem mondott ellent.

„A Hét” című műsor **1970. október 11-én** indult „A TV Jelenti” című szombat délutáni élő műsor utódjaként a Politikai Adások Főszerkesztőségén. Alapító főszerkesztője az Aktuális Osztály vezetője: **Márványi György** volt, a magyar televíziózás egyik legnagyobb tudású személyisége, aki 1957-ben a TV Híradónál kezdte pályafutását és vezető posztok betöltése után 1992-ben vonult vissza. Elméleti felkészültsége kipróbáltan párosult széleskörű gyakorlati ismeretekkel. Mindez nem került el az állambiztonság figyelmét sem: Márványi a katonai elhárítás rezidense, a belügyi hírszerzés (Press Rezidentúra) társadalmi kapcsolata, („*Markó Gábor*”, „*Gyóni*”) és saját elhatározásából: munkásőr is. (A sorozat IV. részében írtam róla: „A kemény vonalások, a reformerek és az állambiztonság”, [http://www.-utolag.com/Ilkei/MTVII/MTVII.htm](http://www.utolag.com/Ilkei/MTVII/MTVII.htm))

„A Hét” első szerkesztősége az 1970. október 11-i induláskor

Márványi küszködte végig alapító csapatával a műsor gyermekbetegségeit, s amikor már kezdte kinőni azokat a két ismert műsorvezetővel: **Vitray Tamással és Szepesi Györggyel**, akkor változtatott az „összeállításon” az elnökhelyettes. A cserét a BM hírszerzés nem elle-nezte. **Polgár Dénes továbbra is hálózati személy maradt**, bár kissé megkésve vette át előző kapcsolattartó tisztjétől: Lelovics Ottó r. századostól az új budapesti operatív kapcsolat: Kisignác Ferenc r. alezredes a III/I-3-a alosztályról.

Márványinak eszébe nem jutott a műsorvezetés, Polgárnak nagyon tetszett, noha szemmel láthatóan nem volt egy képernyőre termett alkat. Alacsony, kopasz, kissé elálló, nagy fülekkel; gyenge hang, s a hangszíne sem férfias bariton. Nem egy vonzó profi, mint Randé Jenő és nem is egy született tehetség, mint Kovalik Károly.

Márványi a műsor szerkezetében a belpolitikát tette az első helyre, a külföldi utazásokra kevés pénzt kapott, ezért a külpolitika a stúdióba szorult, beszélő fejek unalmas ismétlődésével. A belpolitikában kissé vonalas volt, nyüglődött a központi feladatok televíziós lebontásával, politikai elkötelezettsége megingathatatlan volt a „fellazítással” szemben, néha magas marxista képzettségét tükröző megfogalmazásokkal érvelt a vitákban, melyekben több rugalmasságot kértek tőle.

Ezzel szemben Polgár **soha nem látott összegű pénzt járt ki magának** Pécsinél külföldi utazásokra, s ez lett a siker alapja. Aki kiléphet a nagyvilágba, az hozza a képeket és a politikusokat is róla a műsorba, a többiek pedig maradnak a stúdiók falai között és mesélnek a képekről meg a politikusokról. Ha nem lett volna pénz, nincs a következő bekezdés sem.

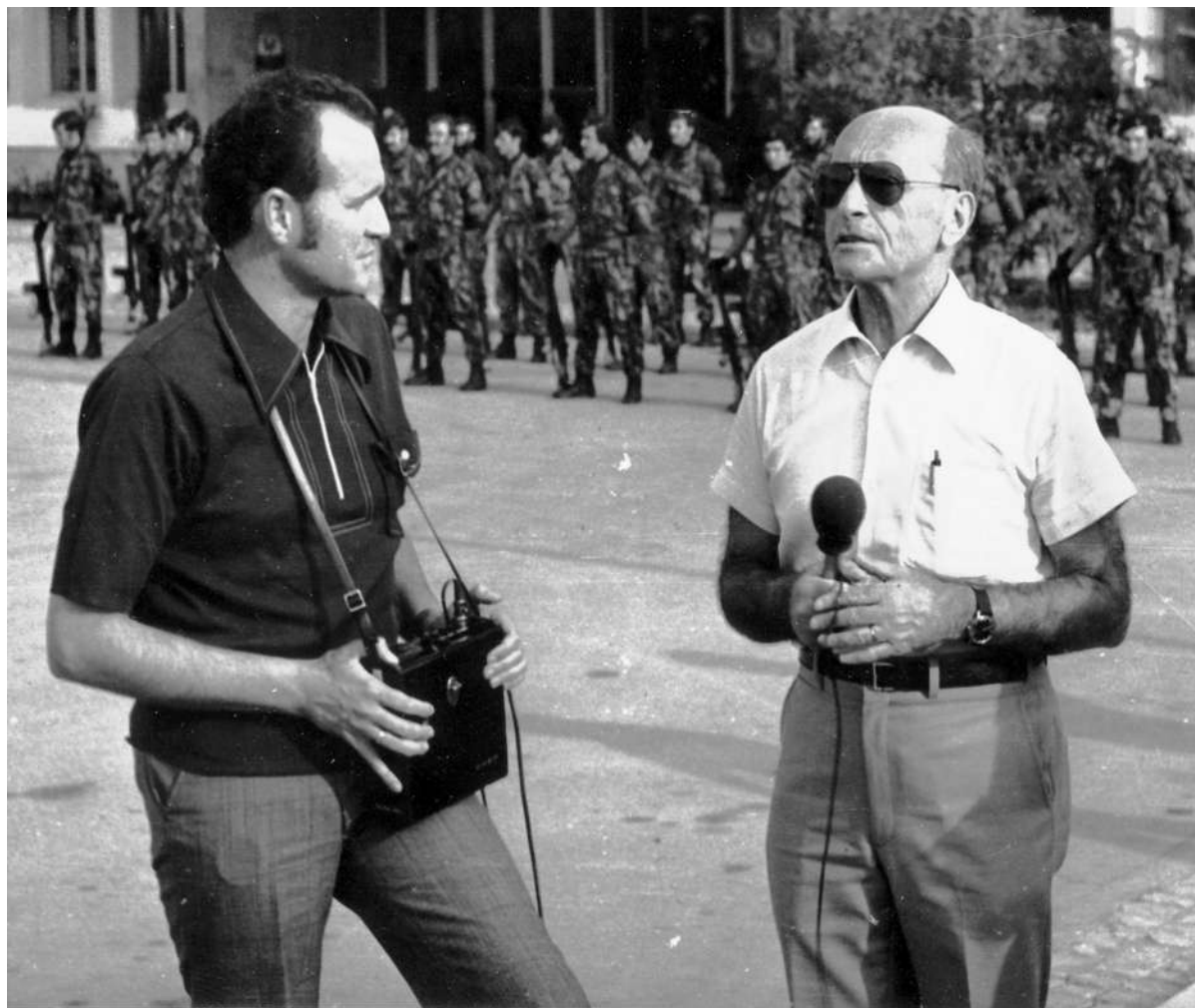

Kemény vonalas KB-titkárok: Biszku Béla (bal szélén), Pullai Árpád (középen), Szepesi György, Márványi György és Pécsi Ferenc társaságában „A Hét” stúdiójában 1970 októberében

Ettől kezdve „**A Hét**” ott volt, ahol az események zajlottak a nagyvilágban. Az egykori vasfüggönyön kívül, sosem látott helyszíneken a legismertebb politikusok vállalták örömmel a szereplést, abban a felszabadult nyugatias légkörben, amelyet Polgár jól megfigyelt és tapasztalt Amerikában és Európában: szabadon lehetett kérdezni, engedély nélkül, kritikus felvetésre is mosolygós választ adtak sértődés helyett, sőt, oldottan viccelődtek is (Willy Brandt) és az interjú végén ők köszönték meg elsőként, hogy őszintén tájékoztathatták a magyar nézőket. Ha pedig az újságírók hívták őket, nem volt ritka, hogy közvetlenül ők vették fel a telefont, s egy perc alatt meg lehetett állapodni velük, fontoskodó sajtófőnökök közbeiktatása nélkül vagy elkerülve azt a gyakorlatot, hogy a titkárnők kötelezően letagadják őket.

[A személyiség interjúk között szerepelt például: Indira Gandhi, Willy Brandt, Francois Mitterand, Fidel Castro, Hailé Szelasszié, Mario Soares, Joseph Luns, Alvaro Cunhal, Marien Ngouabi, Robert Mugabe, Anker Jørgensen, Walter Scheel, José Lopez Portillo, Joshua N'Komo és mások. Polgár még bulvárosította is a külpolitikát és derűs csevegéssel színesítette a műsort Gina Lollobrigida, Juliette Greco vagy Francoise Sagan társaságában; megtalálta a kamerával Ethel és Julius Rosenberg fiát: Michael Meeropolt az USA-ban. Izgalmas napokban volt ott „A Hét” stábja Vietnamban, Kongóban, Rhodesiában, Etiópiában, Libanonban, Ausztráliában, Mexikóban, az amerikai elnökválasztáson, a portugál forradalomban, az Apolló és a

Szozuz-19 űrhajó összekapcsolásánál és másutt.]

A portugál forradalom napjaiban Polgár Dénes és Ilkei Csaba egy lisszaboni laktanyában forgat

Polgár ezekben az interjúkban, riportokban felkészültségével, tartalmi elmélyültséggel, új információk felsorakoztatásával, kulturált vitakészségével állta a versenyt, s egyensúlyozta ki azt a külsőséges szakmai hiányosságát, hogy nem amorózó vagy huszárcapitány alkat, nem is született tévésztár. Következésképpen igyekezett tartani magát ahhoz a tételhez, amelyet Amerikában tanult meg: „**Mit tudsz, amit más nem tud?**” Mert a versenyben ez az érték! Ez különböztet meg igazán. Hosszú távon csak ezzel lehet nyerni. Ezért kerülte ki a betömedékelt utakat, s keresett helyettük újakat. Akkor is, amikor a hivatalosság nem értette meg, s nem tudta követni szolgálati rövidlátással, funkcionáriusi gyávasággal. (Néha keserűen jött vissza a magyar külügyminisztériumból, javaslatait meghallgatták, aztán refrénszerűen utasították el: „Inkább ne!”)

Interjú után Alvaro Cunhalnál, jobbra Ilkei Csaba

Washingtonban, az U Thant interjú után, 1963. november 10-én papírra vetette szakmai sikereinek egy másik tanulságát, amihez mindvégig tartotta magát pályáján:

„Eddigi amerikai munkám során úgy láttam, és úgy látom most is, hogy a magam feladatkörében eredményt csak úgy érhetek el, ha minél nagyobb személyi **tekintélyt** szerzek, s ha minél komolyabb **kapcsolatokat** szerzek. Ha a kapcsolatok szerzésére alkalom nyílik, ezt azonnal ki kell használni.”

Eddigi amerikai munkám során úgy láttam és úgy látom most is, hogy a magam feladatkörében eredményt csak úgy érhetek el, ha minél nagyobb személyi tekintélyt szerzek, s ha minél komolyabb kapcsolatokat szerzek. Ha a kapcsolatok szerzésére alkalom nyílik, ezt azonnal ki kell használni. Ebben az esetben is ki kellett használni, hogy minél hamarabb kapcsolat volt fenn. Ilkei Csaba

„Személyi tekintély és kapcsolat szerzés”

És mi történt a belpolitikával a műsorban? Noha nőtt a riportok valóságfeltáró, kritikai éle, a nézők többsége nemigen sajnálta, hogy háttérbe szorult. Talán a politika sem. Nehéz idők jöttek, bonyolult magyarázatot kívánó tényekkel: az új gazdasági mechanizmus visszafogása, a reformerek leváltása, az energiagondok begyűrűzése, az ország eladósodása, az élet-színvonal stagnálása.

Mindezek ellenére véletlenül se túlozzuk el érdemeit, mint néhányan abból a körből, akik szeretik egymást feldicsérni, kitüntetni, kinevezni és legendásnak minősíteni. Polgár **nem csinált „valóságos forradalmat” a magyar televíziózásban. „Értelmes kommunistának” vallotta magát** - miként már idéztem -, **s jól tudta, meddig mehet el, hol a határ, aminek túllépését nem tűri sem a pártközpont, sem az állambiztonság, sem az akkori szövetségi rendszer.** (Ezt bizonyította fegyelmi büntetése is az MTI-nél.) Többször figyelmeztették csendesén a háttérben és hangosabb határozottsággal a vezetői dolgozószobákban (így például Horn Gyula, az MSZMP KB külügyi osztályának helyettes vezetője): a szövetségi rendszer összehangolt külpolitikai elveivel nem mehet szembe, erre irányuló egyéni elképzeléseit és ötletei nem díjazzák, az állami televízióból nem hirdethet magánvéleményt. Tehát igenis szölkáltak felülről, **megálmodott és hirdetett önállósága a szerkesztésben viszonylagos, időnként illuzórikus volt.** Pontosan tudta azt is, mit jelent pályáján az, ha a BM kizárja az állambiztonsági hálózati személyek sorából. Nem várta meg, mindig időben visszavonult.

És tényleg szabadon megválaszthatta munkatársait?

*Márványi György, „A Hét” alapító
főszerkesztője*

Nem egészen. Ötöt készen kapott a műsoralapító **Márványi György** első szerkesztőségéből, átvette őket, különben a műsorkészítés folyamatos-ság látta volna kárát. A többieket ő hívta máshonnan. Mivel „A Hét”-től utazni lehetett a nagyvilágba, nagy volt a nyüzsgés a műsor körül a külső munkatársak, főként az operatőrök és a riporterek részéről. Egyesek azóta már legendákat is gyártot-tak, hogy ők belső munkatársak, sőt műsorvezetők is voltak és Dénes (bácsi) biztatta őket, ezt és azt mondta nekik. Valójában a szerkesztőség környé-kén sem jártak, vagy időnként benyitottak, sündö-rögtek, hízelegtek, de sikertelenül.

Polgár Dénes főszerkesztő 2008-ban az életét, pályáját összegező fő művében, az „*Egy Polgár a nagyvilágban*” c. kötetében a következő munkatár-sait említi név szerint:

Várkonyi András, Horvát János, Ilkei Csa-ba, Pethő Sándor, Poór Klára, Hortobágyi Éva, Tóth Judit, Sugár András, Balogh Judit,

Szegvári Katalin, Wisinger István riporterek és **Bakos László** gyártásvezető.

Helyettesének Várkonyi Andrászt választotta, aki épp úgy győri születésű volt, mint ő, hozzá hasonlóan belügyi (államvédelmi) múlttal. [Várkonyiról a sorozat IV. részében írtam „Szemes” ügynök jelentései kapcsán: „*A kemény vonalasok, a reformerek és az állambiztonság*”, <http://www.utolag.com/ilkei/MTVII/MTVII.html>]

„*Kenderesi*” titkos munkatársként természetesen minden televíziós külföldi útja előtt értesítette kapcsolattartó tisztjét, **feladatot várt, kért és kapott a hírszerzéstől, bárhova is utazott**. Legtöbbet az NSZK-ba, ott volt a legtöbb friss és még élő kapcsolata. Sikerekről és kudarcokról egyaránt beszámolhatott, a csoportfőnökség nem volt elégedetlen. Titkos munkatársként készített írásos jelentését néha a televíziós dolgozósobájában, „A Hét” szerkesztőségében adta át a belügyi hírszerzés megbízottjának, aki külügyminisztériumi fedéssel érkezett, mint például 1976. október 29-én délelőtt 10 órakor. Mielőtt 1972 nyarán szívinfarktus érte Tihanyban, az újságíró üdülőben, 1972. január 2.-ról 3.-ra virradó éjjel a legelőkelőbb kölni szállodában: a „Dom Hotel”-ben kábítószeres rablás áldozata lett. Éjszaka behatoltak a szobájába, kloroformos maszkot szorítottak a szájára, s miután biztonságosan elaltatták, elvitték útlevelét, összes igazolványát, pénzét, a sajátját és a napidíjakat is. (Meglett az elkövető, papírjait gyorsan pótolták, pénzét visszakapta.)

1974-ben leváltják **Pécsi Ferenc** elnökhelyettest, visszamegy az MTI-hez, vezérigazgatóhelyettes, főszerkesztő, de a kudarcot nem tudja elviselni, kiújul idegbetegsége és 1975 decemberében a budai erdőben főbe lövi magát. Ötvenegy éves volt. Polgár Dénes barátját, legjobb kollégáinak egyikét veszítette el, megviselik az események.

1976 második felére erősödött a **központi irányítás**. A Tájékoztatási Hivatalban tervszerűen lebontották az előírt témaköröket és kiszignálták a szerkesztőségekre, ki, mivel foglalkozzon és be is számoltatták a főszerkesztőt a végrehajtásról. Egyre több kötelező feladatot kapott felülről „A Hét” is.. A visszarendeződést magyarázó vonalas riporttémákra, üzemek, téések és egyes vezetők népszerűsítésére (egy KB-titkár szombaton vadászott egy gyenge tsz jó erdejében, hétfőn már ott volt a jelzés: foglalkozni kéne ezzel a kiváló termelési eredményt elért kollektívával). A látszólagos függetlenségét már rég feladni kényszerülő főszerkesztőre megpróbálták ráerőszakolni párthoz hű, de tehetségtelen riportereket, sőt, már rég szándéka ellenére vezetett ténylegesen műsort nála elnöki utasításra R., a rossz megjelenésű, hiteltelen, műveletlen kádergyerek, aki gyakran hivatkozott Biszku Bélára és Cserevka Ferencnére. (Néhány év múlva pénzügyi visszaélések miatt kellett távoznia az MTV-től.)

Mondhatná erre ma egy korabeli pártvezető: ez mással és máskor is előfordult ott, ahol az egypártrendszerben pártirányítás volt és csak egy állami televízió létezett. Nem volt kötelező pártagnak lenni, de aki belépett, arra főszerkesztőként is vonatkozott a pártfegyelem és utólag is (2008) felesleges érzékenykedni a **relatív függetlenség illúziójának elvesztése** miatt. Hibák, elvtelenségek pedig mindenütt előfordulhattak.

Polgár Dénes főszerkesztő ezt írja 2008-ban megjelent, már többször említett könyvében:

„1976 vége felé már nem tudtam teljes mértékig megvalósítani elgondolásaimat. Amitől tartottam, bekövetkezett. „Felülről” kezdtek beleszólni a műsor összeállításába...

...láttam, hogy a folyamat nem áll meg, s elhatároztam, hogy felmondok, otthagynom a televíziót. Nem lepett meg, hogy a négy legfőbb vezető közül csak kettő próbált maradásra bírni. Éreztem, hogy „nyugatinak” tartott műsoraim kezdenek kényelmetlenné válni a televízió elnöksége számára.

Felmondásomat rögtön elfogadták. [...] Egyetlen percig sem maradtam munka nélkül. Az MTI-hez úgy siettem vissza, ahogyan Petőfi írja a kis Túr folyóval és a Tiszával kapcsolatban: „Mint a gyermek az anyja kebelére”. S az MTI vezérigazgatója azonnal kinevezett tudósítónak a Benelux országokba.”

[Utódja: Kolek Vera a pártközpontból jött, ahova szerkesztőként került a Magyar Rádióból. 1981-ig, Hajdú János érkezéséig volt „A Hét” főszerkesztője.]

Hajdú János felszólalása 1983-ban az országos agitációs és propaganda tanácskozáson, mögötte Aczél György és Óvári Miklós

De vajon így történt-e Polgár Dénes távozása?

Mit jelentett erről Polgár Dénes („Kenderesi” tm.) az állambiztonságnak, s mit jelentett az MTI egy másik tudósítója („Petres Géza” fedőnevű titkos munkatárs) Polgár Dénesről?

1976. november 12-én „Kenderesi” tartótisztje: Kisignác Ferenc r. alezredes (III/I-3-A alosztály) jelentette, hogy 10-én találkozott a titkos munkatárssal, aki elmondta neki – egyebek között – a következőket:

„Kenderesi elmondta, **az illetékes szervek teljesítették „A Hét” politikai szerkesztésével kapcsolatos kívánságait**, ő mégis arra gondol, visszakéri magát az MTI-hez és végleges visszavonulása előtt még egy külföldi kiküldetést teljesít, amely nyilvánvalóan nem lesz olyan strapás, mint A Hét.

Kérdezte, mi a véleményem, tanácsolnám-e neki az ilyen tartós kiküldetést? Válaszomban kifejtettem, ha A Hét főszerkesztői funkció után nem zavarja, hogy csak egy lesz az MTI külföldi tudósítói közül, akkor mi csak örülni tudunk a kiküldetésnek, különös tekintettel arra, hogy Brüsszelből időközönként „átvándorol” NSZK-beli ismerőseihez, s így értékes információkkal szolgál.

KENDERESI elmondotta, illetékes szervek teljesítették a Hét politikai szerkesztésével kapcsolatos kívánságait, ő mégis arra gondol, visszakéri magát az MTI-hez és végleges visszavonulása előtt még egy külföldi kiküldetést teljesít, amely nyilvánvalóan nem lesz olyan strapás, mint a Hét. Kérdezte, mi a véleményem, tanácsolnám-e neki egy ilyen tartós kiküldetést. Válaszomban kifejtettem, ha a Hét főszerkesztői funkció után nem zavarja, hogy csak egy lesz az MTI külföldi tudósítói közül, akkor mi csak örülni tudnánk a kiküldetésnek, különös tekintettel arra, hogy Brüsszelből időközönként "átvándorolna" NSZK-beli "ismerőseihez", s így értékes információkkal szolgálna. KENDERESI ez ellen nem tiltakozott, de kijelentette, ez az egész dolog még távolról sem lefutott. Neki van még egy egyetemi hallgató fia, aki állatorvosnak készül és nem nagyon szeretné őt a nagymamára bízni, a kollégiumi elhelyezéstől is idegenkednek, stb. Mint hangsúlyozta, "minden képlekeny állapotban van még."

A találkozón átadta Fritz Sängert, D-2000. Wedel, Erlenweg 28. nyugdíjas szocdem. képviselő levelét, melyben nevezett dicséri KENDERESI ARD adásában való "szereplését".

November 11-én KENDERESI átadta elszámolását - 400 DM-et költött - és a november 10-i estével kapcsolatos rövid jelentést, amelynek tartalmáról tájékoztatjuk a III/II-2 Osztályt. KENDERESI elszámolását és Fritz Sängert levelének másolatát csatolom.

Kisignác Ferenc r. alezredes

Az illetékes szervek teljesítették Polgár kívánságait

Ezt megerősítette az MTI egy másik tudósítója, vezető beosztású munkatársa, aki „Petres Géza” fedőnéven volt a hírszerzés titkos munkatársa. 1976. november 16-án Bíró Ferenc r. őrnagy jelentette a vele folytatott beszélgetés után a III/I-3-A-nak:

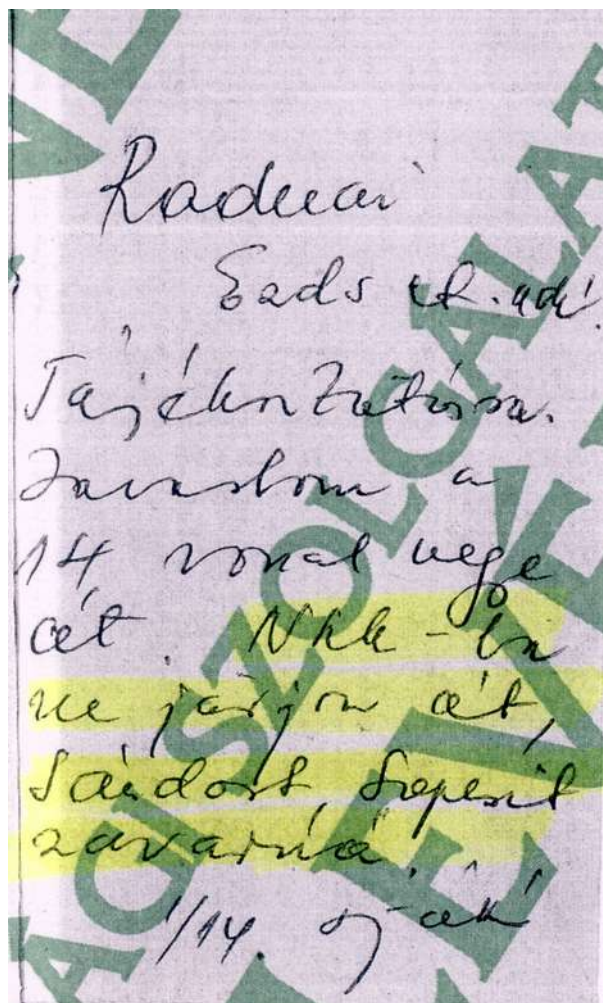
„... a 64 éves Polgár Dénes szeretne még külföldi poszton dolgozni. A nyár folyamán úgy volt, hogy eljön a Televíziótól. Akkoriban munkaterületén több probléma merült fel, amiért felkereste az MSZMP KB-t és kérte a problémák rendezését, kilátásba helyezve, ha ezek nem kerülnek megoldásra, úgy kéri nyugdíjazását.

Az MSZMP KB a felvetett kérdéseket megvizsgálta és azokat orvosolta. Így most Polgár Dénes olyan helyzetbe került, hogy nem tudja otthagyni a TV-t, bár vágya a külföldi szolgálat. Ezért az MTI most azt tervezi, hogy kikéri Polgár Dénest a TV-

től... a római és brüsszeli állomáshelyre két jelölt van....” (ÁBTL 3.2.3. Mt-1532)

Akkor most melyik változat igaz a kettő közül? Kinek higgyünk? Melyik Polgár Dénesnek? Az események után 32 évvel visszaemlékező nyugalmazott főszerkesztőnek, vagy az események idején frissen jelentő hálózati titkos munkatársnak, aki ugyancsak ő volt „Kenderesi” fedőnéven? Azt mindenki tudta, hogy **az állambiztonságnak nem volt tanácsos hazudni**, mert megvolt a lehetősége és apparátusa ahhoz, hogy többszörösen is ellenőrizze ügynöke állításait, s aki megpróbálta félrevezetni, azt nyomban kizárta a hálózatból, annak minden következményével együtt. Ezzel Polgár is tisztában lehetett, s nem valószínű, hogy kockáztatott.

Térjünk vissza november 12-höz. Azzal kapcsolatban, hogy Kisignác Ferenc r. alezredes jelentette: „Kenderesi” Brüsszelből szeretne időnként átjárni az NSZK-ba és értékes információkkal szolgálni, az alezredes felettese: Dr. Táttár László r. alezredes egy cédulán saját kezűleg azt írja Radnai r. ezredesnek, hogy:

Radnai
Ezredes úr.
Tájékoztatás.
Zavarok a
14 vonal vege
án. Nkk-ba
ne járjon át,
Sándort, Szepesit
zavarják.
1/14. 5-ak

„...NSZK-ba ne járjon át, Sándort, Szepesit zavarják!”

„Az NSZK-ba ne járjon át, Sándort, Szepesit zavarják!”

Szepesi György a Magyar Rádió bonni tudósítója 1975-1978 között. **Sándor István** (1947, Budapest, Róth Ilona), az MTI tudósítója Bonnban 1976-tól 1981-ig. (Majd 1981-től 86-ig a „A Hét” munkatársa, műsorvezetője.)

Ha az MTI vagy a Magyar Rádió valamelyik vezetője mondja azt, hogy ne zavarjátok Sándort, Szepesit, akkor nyilván a tudósítói munkájukra gondol.

Ha a magyar állambiztonság egyik illetékes vezetője írja azt, hogy Polgár ne zavarja Sándort, Szepesit, akkor feltehetően az állambiztonsági munkájukra utal.

Szepesi György köztudottan és bevallottan a „Galambos” fedőnevű tmb. volt, akit még 1950-ben szervezett be az ÁVH. Sándor Istvánt azonban eddig elkerülte az állambiztonsági kutatómunka, a jövő feladata lesz tisztázni szerepét.

1976. november 23-án a hírszerző osztály (III/I-3) új vezetője: **Dr. Táttár László** r. alezredes tájékoztatja a kémelhárítás illetékes osztályvezetőjét (III/II-2): **Péter Mihály** r. alezredest arról, amit „Kenderesi” tm. november 11-én jelentett. Ezek szerint:

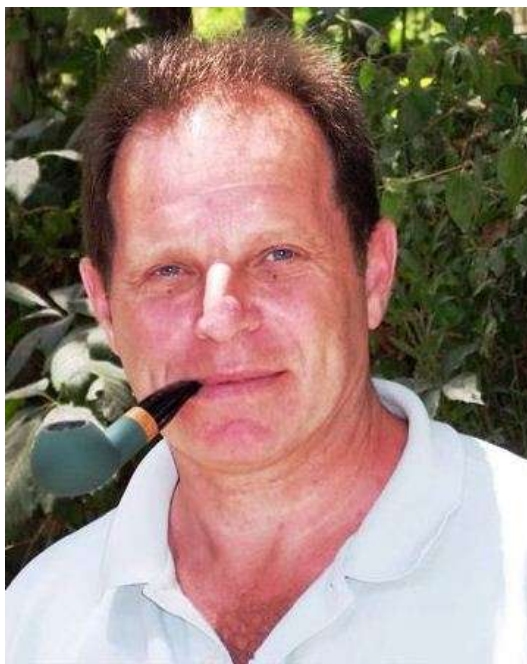
November 10-én Budapesten Münch tanácsos (NSZK) meghívta az ARD által Magyarországon készített film megtekintésére. Jelen voltak: **Hajdú János és felesége**, Tatár Imre újságíró, Pomázi József a MÚOSZ-tól, a kanadai és a török nagykövet és egy fiatalember az angol nagykövetségről.

Vacsora után bemutatták a filmet, amely aránylag tisztességes, kivéve az 1956-os dokumentumokból belevágott archív filmeket. A Magyarországon készített felvételek és interjúk határozottan pozitív színben állítják be országunkat. A filmet kikopírozás végett „Kenderesi” egy napra kölcsön kérte Münchtől, aki készségesen odaadta. A filmet azonnal ki is kopírozta és vezető elvtársaknak be fogják mutatni. Münch kérte, hogy egy, az NSZK-t bemutató filmet, amelyet ő Bonnból kapott, mutassa be a magyar TV. „Kenderesi” azt válaszolta, küldje el neki a filmet, megtekintik és a TV vezetői fogják eldönteni, hogy be kívánják-e mutatni. Egyébként csak általános társalgás folyt.

A hírszerző osztály vezetője ezek után még a következőket írja a kémelhárítás illetékes osztályvezetőjének:

*„Megjegyezzük még, hogy **Kenderesi** engedélyünkkel járt Münchnél, **részvételét Hajdú János is jelentette**. Javasoljuk az elvtársaknak, hogy ha e témakörrel kapcsolatban kiegészítő információt kívánnak szerezni, forduljanak a III/I-11 osztály vezetőjéhez, miután egyik munkatársa ugyancsak részt vett a rendezvényen.”*

Az világos, hogy Polgár Dénes milyen szerepkörben jelentett Hajdú Jánosról, az viszont (még) nem, hogy **Hajdú János milyen minőségben jelentett Polgár Dénesről**.

Sándor István

Jelentés

T. Műnosh

KEMERESI jelentés 1976. XI. 11.
 1976. nov. 10-én Műnosh János megírta
 az ARD által Magyarországra bízott film megtekintéséről
 Jelen voltak: Hajdú János és felesége, Tóth Imre, Pórné,
 a házassági és a köztársasági elnök és az értekezlet az
 angol követekkel, akik nem ismerték.
 Vacsora után bemutatták a filmet, amely arról szólt, hogy
 híre az 1956-os dokumentumokból bevezetett szabályokról.
 A Magyarországra bízott felvétel az oroszok kérésére
 pontosan minden állítást be igazolták. A filmet ki-
 kopírozás végett 1 napra kölcsönkérték Műnoshól, és
 ő később odaadta. A filmet azonnal kihozta az ország-
 os vezető elnökságnak be fogták mutatni.
 Műnosh kérte, hogy az NKH-t bemutató filmet,
 amelyet ő Pórné-ból kapott mutasson be a magyar
 TV. Az elnökség hirtelen elvették a filmet,
 megtekintés és a TV vezető főnök eldönteni, hogy
 be kívánják-e mutatni.
 Egyébként csak alhatalmas kérelmére lett.
 1976. nov. 11.
 Hajdú János

Műnosh János

A jelentés + megírta 1976. 11. 11. 2
 On 11. 11. 1976.

Polgár jelenti Hajdú Jánosról és feleségéről

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-3 Osztály

SZIGORUAN TITKOS !

67/58-174/19/76.

PÉTER MIHÁLY r. alezredes Elvtársnak !
a BM III/II-2 Osztály Vezetője

B u d a p e s t

Tájékoztatom osztályvezető elvtársat, hogy KENDERESI tm.
1976. november 11.-én az alábbiakat jelentette :

" 1976. november 10.-én Műnch tanácsos meghívott az ARD által Magyarországon készített film megtekintésére. Jelen voltak : Hajdu János és felesége, Tatár Imre, Pomázi József et. a MUOSZ-tól, a kanadai és a török nagykövet és egy fiatalember, az angol nagykövetségről, akit nem ismerek.

Vacsora után bemutatták a filmet, amely aránylag tisztességes, kivéve az 1956-os dokumentumokból belevágott archivfilmeket. A Magyarországon készített felvételek és interjúk határozottan pozitív színben állítják be országunkat. A filmet kikopirozás végett 1 napra kölcsönkértem Műnch-től és ő készségesen odaadta. A filmet azonnal kikopiroztattam és vezető elvtársainknak be fogjuk mutatni.

Műnch kérte, hogy egy, az NSZK-t bemutató filmet, amelyet ő Bonn-ból kapott, mutassa be a magyar TV. Azt válaszoltam, küldje el nekem a filmet, megtekintjük és a TV vezetői fogják eldönteni, hogy be kívánják-e mutatni. Egyébként csak általános társalgás folyt."

Megjegyezzük még, hogy KENDERESI engedélyünkkel járt Műnch-nél, részvételét Hajdu János is jelentette. Javasoljuk az elvtársaknak, hogyha e témakörrel kapcsolatban kiegészítő információt kívánnak szerezni, forduljanak a III/I-11 osztály vezetőjéhez, miután egyik munkatársa ugyancsak részt vett a rendezvényen.

B u d a p e s t, 1976. november 23.

Dr. Táttár László r. alezredes
osztályvezető

Készült: 2 pld-ban
Kapja: 1.sz.pld-ban címzett,
2.sz.pld-ban lerakva.
Készítette: KF/Kné.

Hajdu János jelentette Polgár részvételét, de ő engedéllyel volt jelen

Hajdu a Népszabadság munkatársa, bonni tudósító (1971-74), „A Hét” főszerkesztője (1981-87), az MSZP országgyűlési képviselője (1994-98).

Brüsszel: Biszku, NATO, Közös Piac

Polgár úgy érkezik Brüsszelbe, hogy új kapcsolattartó tisztet kap: Kisignác Ferenc r. alezredest Beofsics György r. alezredes váltja (III/I-3) 1977. áprilisában.

Attól a **Kiss Csabától** veszi át az MTI tudósítói posztját, aki korábban nagyszerű lakást talált a hírügynökségnek, s tapasztalt, kipróbált, avatott és megbízható tudósító, már „A Hét” alapítója: Márványi György is őt választotta külpolitikai munkatársának 1970-ben.

Hamarosan megtisztelő „pártos” feladatot kap: ebéden láthatja vendégül **Biszku Bélát**, az MSZMP KB titkárát, korábbi belügyminisztert, aki feleségével együtt gépkocsival átutazik Brüsszelen. Polgárné, Gabi kitesz magáért, főztjével bebizonyítja, hogy nincs szélsőbalos vagy „nyugatias” ebéd, csak jó vagy rossz. Biszkuék jól érezték magukat Polgáréknál.

A hírszerzés elégedett „Kenderesi” brüsszeli jelentéseivel, aktívan, kezdeményezően végzi munkáját, rövid idő alatt több értékes információt küldött célterületekről és objektumokról. Ezért Radnai Sándor r. ezredes, csoportfőnök-helyettes javaslatára úgy dönt a BM hírszerzés csoportfőnöke: Bogyé János r. ezredes, hogy 1977. júniusától „Kenderesi”-t a 3. osztálytól átveszi a 14. osztály, (osztályvezető: Borsányi Imre r. alezredes), s a brüsszeli rezidentúra **a gazdasági információszerzés területén foglalkoztatja a Közös Piac és a NATO irányába**. Információs munkája honorálásaként havonta 3 ezer belga frank rendszeres juttatást kap. Ezt az összeget aztán 1978. áprilisától 5 ezer belga frankra emelik, tekintettel arra, hogy:

Biszku Béla

„...a munkatárs korábbi foglalkoztatása során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy Kenderesi elvtárs igen érzékenyen reagál a szervünk számára végzett munkája anyagi elismerésére...”

[A BM III/I-14 osztály fő feladata 1976 és 1981 között a gazdaságpolitikai információ-szerzés, - I. Cs.]

Amikor 1977. novemberében a katonai társszerv (HM felderítés) és annak brüsszeli rezidense azt az igényét jelzi, hogy NATO témakörökben ők is meghatározhassanak feladatokat „Kenderesi”-nek, a Központ egyértelmű üzenetet küld:

*„Munkatársunk és a társszerv képviselője között közvetlen operatív kapcsolattartás – beleértve az információs munkát is – **nem alakítható ki.**”*

A katonai felderítés NATO hírigénye csak a BM brüsszeli hírszerző rezidensén keresztül

juttatható el „Kenderesi”-hez, ha annak feladatai egyébkén megengedik ezt.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERIUMA

Minősítés kérésre!
~~SZIGORÚAN TITKOS!~~

SZERV:
OSZTÁLY: 3

ÜGY DOSSZIÉ M

SZÁM: Z-277
FEDŐNÉV: Kenderesi József
AZ ÜGY 6 KÖTETBEN
KÖTET SORSZÁMA: VI.

INFORMÁCIÓS HIVATAL

Megnyitva: 1970. XI. 8.
Minősítés felülvizsgálva: 1998. X. 16. 19. 74. I. 24
-fenntartva
Minősítés -módosítva ARCHIV SZÁM: Mt-128/6
-megszüntetve államtitok
szolgálati titok
Minősítés érvényességi ideje 2063. VII. 12.
Minősítés határozat száma 6342-92/1343/98.

886 / 6

„Kenderesi” egyik munkadossziéja a 7 közül az ÁBTL-ben

„Kenderesi” okkal hívja fel a hírszerzés figyelmét azokra a brüsszeli „kijáró irodákra”, melyek révén egyes világcégek, multinacionális vállalatok a hivatalos csatornák kiiktatásával különböző kedvezményeket intéznek és érnek el, zöld utat teremtenek megrendeléseiknek. A körükbe való behatolást és tippkutatást jó kezdeményezésnek tartja a Központ.

Egyre sikeresebb bizalmas kapcsolatokat alakít ki a NATO-val és a nemzetközi gazdasági kapcsolatokkal foglalkozó nyugati újságírók, tudósítók körében. Arról viszont gyorsan lebeszél, hogy „operatív szempontból, információszerző céllal” felkeresse Párizsban **Schreiber Tamást**, a francia rádió kelet európai osztálya vezetőjét, mert a párizsi rezidentúra már kapcsolatban áll vele, „Magyari”-val. Egy dokumentációs központ holland titkárnője olyan iratokhoz juttatja, melyeket nem tárnak a nyilvánosság elé.

Idővel viszont önkritikusan beismeri, hogy az általa felvetett „lobby irodák” tekintetében nem tud eredményt felmutatni, túlbecsülte lehetőségeit.

Kapcsolattartó tisztjét 1978-ban **Szilvási Lajos** r. alezredes váltja, őt pedig 1979-ben **Dóczi György** r. főhadnagy. Dóczi egyik beszámolójából ismert, hogy „Kenderesi” **NSZK vízumát átmenetileg megtagadták** a nyugatnémet hatóságok, mert árulók és szakmabeli disszidensek (BM, MTI) ügynökként nyilatkoztak róla. Hivatalos NSZK személyiségek azonban csak átmeneti nyilvántartási problémákra hivatkozva léptek túl nagyvonalúan az ügyön, s helyreállhatott a korábbi zavarmentes állapot.

1979-ben és 1980-ban kétszer is előfordul, hogy a III/I-14-es osztály anyagi és szervezési segítséget kér titkos munkatársa számára a **Press Rezidentúrától**. Borsányi Imre r. alezredes, a 14-es vonal vezetője először azért fordul levélben a BM III/I-B. Önálló Alosztály vezetőjéhez: Dercze István r. századoshoz, mert „Kenderesi”-nek operatív érdekből Dublinba kellene utaznia, de az MTI számottevően csökkentette utazási keretét. Négy hónappal később – szintén operatív érdekből – egy, a MÚOSZ keretében történő beutaztatás előkészítéséhez és realizálásához kérnek segítséget.

Dóczi 1979 végén kezdeményezőbb, aktívabb, informatívabb munkára kérte „Kenderesi”-t, a rezidentúra pedig úgy látta 1980. márciusában, hogy a tm. információszerző munkája visszaesett. Ezt maga „Kenderesi” is önkritikusan értékelte következő, augusztusi beszámolatán. *„Ennek keretében merült fel Kenderesi elvtárs váltásának kérdése is. A tervek szerint a jövő évben kerül váltásra, váltója Magyar Péter lesz.”* –írta az augusztus 21-i jelentés. 1981. június 10-én egy „Szigorúan titkos! Különösen fontos” utasításban viszont már az új tudósító fedőnevét is közlik a brüsszeli rezidentúrával: *„Értesítjük rezidens elvtársat, hogy Kenderesi elvtárs váltója, Nemere elvtárs június 15-én indul Brüsszelbe gépkocsival, előreláthatólag 18-án érkezik állomáshelyére. Nemere elvtárs kapcsolattartójának a Központ Ujlaki elvtársat jelölte ki.”*

Június 29-én a brüsszeli rezidentúra táviratilag jelenti a Központnak: „Kenderesi elvtárs július 1-én indul végleg haza gépkocsival, az NSZK és Ausztria érintésével. A kapcsolatok átadása Nemere elvtársnak rendben megtörtént.”

[„Kenderesi” átadott információs kapcsolatai közül említést érdemel:

- Marina Gazzo olasz újságíró, akinek apja Emanuele Gazzo, gazdag lapkiadó, az Europe és az Atlantic News tulajdonosa, főszerkesztője, gyakran feltűnik a német és a francia államelnök környezetében;
- Henry Schavoir, a DPA brüsszeli tudósítója, lótenyésztő, lóistálló tulajdonos, akinek a magyarországi beutaztatását tervezik a lovassport megismertetése címén;
- Keith Richardson eredetileg újságíró;
- Gerard Arbous, a holland külügyminisztérium sajtófőnöke;
- Maria Banky (Brennan) Polgár távoli rokona, akinek a feldolgozását végül is Budapestre teszik át, nem adják át „Nemeré”-nek]

A 96 éves Polgár Dénes 2008-ban

1981. júliusi hazatérése után 1983. április 26-án Dóczy György r. főhadnagytól **Tóth István** r. főhadnagy vette át Polgár Dénes hálózati személyi foglalkoztatását a III/I-5 osztály keretében. Ez az osztály a tudományos és műszaki hírszerzés feladatait látta el.

1983. augusztus 12-én, 71 éves korában a magyar hírszerzés **kizárja a hálózatból**. Csúpan azt tervezi, hogy szükség esetén hivatali társadalmi kapcsolatként veszik igénybe szolgálatait. A kizárás tényét azonban érzelmi kötődése miatt nem közlik vele, tehát továbbra is titkos munkatársként tudja magát.

Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások (XII.) Újságíró szövetségek és rejtélyes vállalatok a KGB nemzetközi hálójában, rivalizáló titkosszolgálatok

Bevezetésként emlékeztetek a sorozat korábbi részében megfogalmazott néhány gondolatra.

Az 1960-as években a **BM** és a **HM** hírszerzése (BM III/I és MNVK/2 csoportfőnökség) felismerte **a magyar újságíró társadalom nyugati kapcsolataiban rejlő fokozott hírszerzési lehetőségeket**, s szovjet irányítással létrehozták illetve bővítették hírszerző bázisaikat.

1964 nyarán hosszas előkészítés után Czinege Lajos honvédelmi és Benkei András belügyminiszter aláírta a HM 2. Csoportfőnökség és a BM III (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség szerveinek együttműködéséről szóló **002. számú szigorúan titkos parancsot**, amely szabályozta az együttműködés megvalósításának módját a külföldön folytatott tevékenység feltételeinek biztosításában, az operatív és tájékoztató munkában.

Czinege Lajos, Benkei András

A **Press Rezidentúra** (BM. III/I-B önálló alosztály) a hazai sajtószervek nemzetközi kapcsolatait felügyelte: Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ), Magyar Távirati Iroda (MTI), Magyar Rádió (MR), Magyar Televízió (MTV), Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala (TH). A Rezidentúra 1967-ben annak a Magyar Újságírók Országos Szövetségének (MÚOSZ) székházába költözött be, amely – mint majd láthatjuk – az **SZKP nemzetközi osztálya alá rendelt és közvetlenül a KGB irányítása alatt álló, prágai központú Nemzetközi Újságíró Szervezet (NÚSZ)** legaktívabb tagja volt, a nyugati kapcsolatok felé irányuló hír-és információ szerző titkos megbízásokkal, különös szervezési, gazdasági és vég-

rehajtási feladatokkal, amelyek a kapitalista tömegmédia befolyásolását, újságíróinak megnyerését, a kiszemeltet beszervezését és kiképzését, valamint új pénzügyi források előteremtését és tartós biztosítását célozták. Különös feladata volt a magyar tagszervezetnek (is) a gyarmati függőségből felszabadult harmadik világ újságíróinak megnyerése a politikai befolyásolás egyre bővülő eszközeivel, mindennek előtt Fekete-Afrika országaiban.

A volt MÚOSZ székház

A **Nemzetközi Újságíró Szervezet** (NÚSZ)[International Organization of Journalists (IOJ)] 1946-ban alakult meg Koppenhágában kelet-és nyugat európai újságíró szövetségekből, s 1947-ben költözött Prágába. A kezdetektől fogva éles viták folytak a vezetésben a sajtószabadságról, a demokratikus szabadságjogokról, az újságírók felelősségéről, függetlenségéről és „pártos elkötelezettségéről”. 1950-ben, amikor az elnökség szovjet nyomásra kizárta a jugoszláv szövetséget, a legnagyobb nyugati szervezet, az 1926-ban alapított **IFJ** (International Federation of Journalists) kilépett a NÚSZ-ból, amely ettől kezdve egyértelműen szovjet irányítás alá került és későbbi kritikusai szerint egyike lett azon kiemelt nemzetközi civil szervezeteknek, melyek **szovjet titkosszolgálati fedőszervként** területen kívüli jogosultságokat élvezve – állam az államban – rendkívüli műveleti feladatok sorát hajtották végre törvénytelenül, a tagság és a tagországi szervezetek vezetőinek tudta nélkül. A NÚSZ-nak 1990-ben kb. 250 ezer tagja volt mintegy 120 országban.

A magyar feladatok megoszlottak a BM és a HM hírszerzés (BM III/I. és MNVK/2) között. Míg az utóbbi iratai nem kutathatók, többet tudunk a **BM III/I-B. önálló alosztályáról**, amely még hivatalos fejlécében is a **Press Rezidentúra** nevet viselte. Vezetője (**Szolnok Péter, Regős János**) és munkatársai a MÚOSZ Népköztársaság útja 101. szám alatti székházában szorosan együttműködtek a szövetség választott vezetőivel, akik közül a kulcsfontosságú posztokon állók többnyire beszervezett hálózati személyek voltak, néhányan hivatásos állománybeli múlttal. (Például: a beavatott főtitkárok: **Siklósi Norbert** és **Megyeri Károly** mellett olyan kiválasztott és kipróbált, Moszkvával tárgyalóképes fedett állományú vagy hálózati újságírók voltak a főtitkár-helyettesek, mint **Vajda Péter** r. százados vagy **Fábián Ferenc**, „Újfalusi” titkos munkatárs. A kiemelt fontosságú nemzetközi főosztályt **Éles Tibor**, a kémelhárítás majd a politikai rendőrség szttisztje vezette 1964-től 1968-ig. (Ő szervezte be 1963-ban a másutt említett „Gyarmathy Csillát”, Siklósi titkárságán.)

Innen irányították az egyre szaporodó olyan fedőszerveket, mint amilyen például az Interpress Nyomdai és Lapkiadó Vállalat (Stark György), a Sajtódokumentációs Kutató Központ (Dersi Gyula), az Interpress Filmstúdió (Falus György, Jutasi Dezső), vagy a későbbiekben a Vue Touristique Idegenforgalmi és Propaganda Kiadó Vállalat, röviden: IPV (Siklósi Norbert, Teszár József) volt, amelyekhez szolgáltatók is kapcsolódtak, így a balatonszéplaki nemzetközi újságíró üdülő, a Hotel Interpress (Lutz József, Kató Árpád.) Az üzletből többen megdagodtak, sokan magas kitüntetések kaptak; a rendszerváltoztatásnak még a szándékát is kontrázták, majd 1990 után kellő információk és kapcsolatok birtokában sikeresen átalakultak és elvegyültek a jövő-menő hatalom gazdasági-pénzügyi hátterében.

1966-tól a prágai központú NÚSZ egyik alelnöke lett a MÚOSZ mindenkor **főtitkára**, aki egyúttal a nemzetközi szervezet **kincstárnoki** posztját is betöltötte. A budapesti kincstárnoknak sohasem volt pontos és hiteles információja a prágai nyílt és titkos pénzügyi mozgásokról, a konspiratív gazdasági tevékenység valós bevételeiről és kiadásairól, a tényleges főkönyvi adatokat csak Moszkvában látták át megközelítő pontossággal. A NÚSZ propaganda osztályának vezetője volt Prágában **Roszol János** r. alezredes, aki 1983-ban a BM külügyi osztályát vezette.

A MÚOSZ **szakosztályai** közül a nemzetközi kapcsolatok megszervezésében és működtetésében kiemelkedő szerep jutott az idegenforgalmi, a gasztronómiai-borászati és turisztikai, a kulturális (filmkritikusok) és sportújságírói szakosztálynak. A katonai hírszerzés főleg a turisztikai újságírók vonalába [FIJET] épült be, arccal Olaszország felé. A Press Rezidentúra 10 szttisztje átlagosan 100 kvalifikált ügynököt mozgatott itthon és külföldön. A Nemzetközi Újságíró Továbbképző Központ budapesti és balatonszéplaki helyszíneken képezte a NÚSZ ügynökeit, utolsó igazgatója **Rybka Géza** r. alezredes, (III/I-B óá. aloszt.) helyettes rezidentúra vezető volt.

Az **egymással rivalizáló** polgári és katonai hírszerzés sakktábláján már a hetvenes évektől erősödtek a HM vezérkar (Magyar Néphadsereg Vezérkara (MNVK) 2. csoportfő-

nöksége (**Markotán Benedek alezredes**) pozíciói az újságírók között, annak köszönhetően is, hogy a katonai hírszerzés információi gyorsabbak, pontosabbak, hitelesebbek voltak a Varsó Szerződés tagállamainak szervezettebb, hatékonyabb vezérkari együttműködése következtében, mint a több áttételes, lassú és körülményes BM III. Főcsoportfőnökségen a polgári hírszerzésé, ahol a KGB tanácsadók néha hónapokat aludtak olyan ügyek fölött, melyek haladéktalan elemzést, az összefüggések mielőbbi feltárását és aktív operatív végrehajtást igényeltek volna.

Tegyük hozzá nyomban a most következő egyik tanulmány (Lehel Miklós) ide vonatkozó fontos megállapítását: **az MNVK/2 csoportfőnöksége már egyetemista korban kiválasztott és elkötelezett tehetséges fiatalokat**, akiket az MTI-hez, s más vezető sajtószervekhez irányított. Így lettek a katonai felderítés által fiatalon megnyertek sokkal erősebb kötődésűek a HM csoportfőnökségéhez, mint az alkalomszerűen megszarolt, vagy hazafias alapon (a párttagok elkötelezettségével) néhány hét alatt beszervezett hálózati személyek a belügyi hírszerzés valamelyik osztályán. Az MNVK/2 **pályamodellben gondolkodott hosszú távon, s azt minden eszközzel támogatta**, míg a BM előrelátása legtöbbször egy kiküldetési ciklusra, négy esztendőre szolt, arra pedig kész embert kellett találnia, de gyorsan. A HM értehetően nem szívesen engedte át „megnyert” és felkészített hálózatának tagjait a BM-nek, a külföldi tudósítói helyek elosztásáról – a két tárca „illetékességi” jelenlétéről - viszont a pártközpontban döntöttek, akárcsak egyes fontos személyek hovatartozásáról folytatott belső „szervi” vitákról.

A mai napig nem ismerjük kellő mélységben, csak sejtjük a különböző titkosszolgálati csoportok (ÁVH, HM Katonapolitikai Osztály, BM III. Főcsoportfőnökség, MNVK/2), a Külügyminisztérium, mint fedőszerv **rejtett rivalizálását, pozíció harcait, személyi összetűzéseit**, árnyalva azzal is, hogy éppen kit támogatott jobban a nagy testvér valamelyik belügyi vagy katonai állambiztonsági szerve. Érdekes bepillantani a feltáró munkában egyes hatalmi csoportosulások, politikai platformok, állami nagyvállalatok és tájékoztatási bázisok (MTI, Népszabadság, MÚOSZ, MRT) **titkosszolgálati szerepvállalásaiba**, pillanatnyi vagy tartós érdekközösségeibe, meglepő együttműködéseibe, kontra akcióiba, párhuzamos karriertörténeteibe. Nem mindig tudjuk (még) megfejtetni az igazi mozgatórugókat, a bonyolult és rejtett érdek összefüggéseket, majd azok felbomlását.

Siklósi Norbert

Siklósi Norbert (1924 – 2008), **a MÚOSZ főtitkára** 1958 és 1973 között. Eredeti foglalkozása: bórdíszműves, bőröndös. 1945-től az MKP tagja. 1950: a Szabad Nép munkatársa. 1954-1956: a Szabolcs-Szatmár megyei Néplap főszerkesztője és a Magyar Rádió nyíregyházi stúdiójának vezetője.

1956-ban a Minisztertanács Titkárságán dolgozik, 1957-től a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának főosztályvezetője, majd a MÚOSZ és az Írószövetség kormánybiztosa Kádár János bizalmából. 1958-tól tizenöt évig a MÚOSZ főtárháza. (Elődje: Vadász Ferenc, 1950 – 1957, a Szabad Nép, illetve a Népszabadság munkatársa). Siklósi hajtja végre a tagrevíziót, szervezi meg a kétéves Újságíró Iskolát, s vezetése alatt lesz a szövetség a KGB irányította prágai központú Nemzetközi Újságíró Szervezet legaktívabb tagja. 1966-tól a **NÚSZ alelnöke és kincstárnoka**. (Ezt a posztot öröklék utódjai, a mindenkori főtárházak).

Siklósi Norbert

Kezdetektől szoros kapcsolatot ápol a KGB-vel, a szovjet nagykövetség diplomataival, így Andropov nagykövettel (aki később a KGB főnöke, majd az SZKP főtárháza) és a magyar katonai hírszerzéssel. Jól értesült bennfentesek szerint **kettős alárendeltségben dolgozott: a KGB és az MNVK 2 irányítása alatt**. Támogatta a belügyi hírszerzés Press Rezidentúráját (BM III/I-B önálló alosztály), amely 1967-ben beköltözött a Népköztársaság úti MÚOSZ székházba.

Ügyelt arra, hogy helyettesei és az apparátus, valamint a legfontosabb bizottságok kulcsfigurái is avatott titkosszolgálati (hálózati) elkötelezettséggel és teljes lojalitással támogassák célkitűzéseit, ide értve a törvénytelen sötét üzleti akciókat is. (A 60-as évek elején még a titkárnője is állambiztonsági hálózati személy volt: a „Gyarmathy Csilla” fedőnevű B. Szilvia, akit a III/II-3-c szervezett be, később a „Népszabadság” munkatársa, majd a 70-es években szöke bombázóként tűnt fel „bódító Szilvia” az MTV képernyőjén.)

Balatonszéplakon a Nemzetközi Újságíró Üdülőben a prágai központ diktálta politikai viták folynak a célirányosan meghívott európai újságírók körében, az agymosásban szerepet vállal a Duna Klub is. Siklósi kellő gonddal megteremti a zavartalan feltételeket a NÚSZ iskola működéséhez, ahhoz, hogy a Press Rezidentúra eredményesen megszervezhesse a kisközlemények oktatását, titkosszolgálati felkészítését és kiképzését. A NÚSZ legfőbb vezetői: **Jiri Kubka** főtárház és **Pavel Jerofejev** titkárház elégedett volt a magyar tagszervezet aktív közreműködésével. A **Nemzetközi Újságíró Továbbképző Központ** utánpótlást válogatott a szovjet hírszerzés számára. Kihelyezett tanfolyamok helyszínei voltak Fekete Afrika megcélzott országai, az operatív érdekek által elsődlegesen kisközleményezett Nigéria, Guinea, Ghána, Etiópia, Tanzánia, Szenegál, Mali.

1971-től a Vue Touristique Idegenforgalmi Propaganda és Kiadóvállalat igazgatójának is kinevezik. 1973-ban ér véget főtárházának a MÚOSZ-ban. Nyomban a a Lapkiadó Vállalat,

majd jogutódja: a Pallas Lap-és Könyvkiadó Vállalat vezérigazgatója. Jó üzleti érzékkel segíti elő a katonai hírszerzéssel (MNVK/2) együtt létrehozott közös vállalatok alapítását. Tizenhat év után , 1989-ben a Pallas vezérigazgatójaként nyugdíjazták.

Megyeri Károly

Megyeri Károly (1927 – 1999), a **MÚOSZ** **főtitkára** 1983 – 1989.

Kereskedelmi iskolát végzett a Mester utcában. Katona, majd továbbszolgálóként a honvédség kecskeméti művelődési házának parancsnoka. Onnan emelték ki a Magyar Rádióba 1957-ben, az Aktuális Főosztály munkatársaként kezdett dolgozni. 1959-ben átkérte a Televízió riporternek. 1966-ban már az ipari rovatot, 1968-ban a Népgazdasági Osztályt vezette. Karrierje töretlenül ívelt felfelé: párttitkár, 1969-től a Politikai Adások főszerkesztője, 1974-től 1983-ig **az MTV politikai elnökhelyettese**. Kiemelt politikai nagy interjúk készítője, Kádár János rendszeres kérdezője.

Megyeri Károly

Politikai konzervativizmusa az 1957 utáni vezetőréteghez kötötte, megbízhatóságát, osztályalapú gondolkodását több kitüntetéssel ismerték el. 1983-ban, **Aczél György** személyzeti politikájának áldozata lett **Nagy Richárd** elnök, vele együtt kellett távoznia neki, az elnökhelyettesnek is, noha nem akart a MÚOSZ-ba menni, ahogyan mondta: „*erőm teljében helyeznek át, én televíziós vagyok*” Aczél a saját embereit állította az elnöki és elnökhelyettesi posztjára: **Kornidesz Mihályt** és **Vajda Györgyöt**. Rajtuk kívül már ott volt: **Szinetár Miklós**. Megkezdődhetett az állami televízió egyfajta „átalakítása”.

A MÚOSZ-ban akaratan kívül, tehetetlenül került rá a prágai futószalagra, de engedelmes pártkatonaként fegyelmezetten hajtotta végre a feladatokat, noha nem egyszer értetlenségének adott hangot. Elvtársi meggyőzését a pártközponton kívül, segítették régi ismerősei a HM-ből, az MNVK 2. csoportfőnökségének jelenlétét és aktív közreműködését pedig igyekezett megérteni és lehetőségei szerint támogatni..

Élete végéig nem titkolt nosztalgiát érzett a televíziós munka iránt, jó néhány volt kollégájával közeli barátságot ápolt a Szabadság téren. Az 1988. április 22-25 között Braziliában tartott NÚSZ elnökségi ülésen azon háromtagú bizottság tagjává választották (mint alelnökinkestárnokot), amelynek feladata lett a NÚSZ tevékenységének megújításáról és vezetésének korszerűsítéséről szóló javaslatok kidolgozása.

Régi harcostársa, az MRT volt párttitkára: Grósz Károly pártelnöksége átmenetileg még felvillanyozta, de 1989-ben csalódottan visszavonult és nyugdíjazását kérte.

Vajda Péter

[
V
a
j
d
a

Fábián Ferenc

Fábián Ferenc főtítkárhelyettesről a sorozat VIII. részében: „Állambiztonság és káderpolitika, több kudarc, mint siker a hírszerzés bázisain: MTI, Népszabadság, MÚOSZ”, <http://www.utolag.com/Ilkei/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVIII/UjsagirokSzerkesztokSajtomunkasokVIII.htm>]

Beke József („Karrierista”)

1974. novemberében a BM kémelhárító csoportfőnökség (III/II) helyettes vezetője: Bodrogi László r. ezredes **bizalmas nyomozást** engedélyez **Beke József** (1933. márc. 21., Budapest, Jecs Mária) újságíró ellen, aki érettségivel rendelkezik, szakképzettsége: gépkocsivezető, autószerelő, az MSZMP-ből kizárt, volt BM dolgozó, nő, budapesti lakos. Öt világrészre érvényes szolgálati útlevele volt. (ÁBTL. 3.1.5. O-17423)

Azzal gyanúsítják, hogy külföldi szervezet, vagy annak megbízottja részére folytat hírszerző tevékenységet. Szükség esetén őrizetbe vételét is engedélyezik.

Két év múlva, 1976. októberében a bizalmas nyomozás **eredményéről** jelentés és határozati javaslat kerül a III/II. csoportfőnöke (egyben főcsoportfőnök-helyettes): Havasi (Hemberger) László r. vezérőrnagy asztalára. A nyomozás a már említett Beke József (fedőneve: „Karrierista”) büntetett előéletű újságíró, az Interpress Nyomda- és Lapkiadó Vállalat osztályve-

zetője és **Halász Ferenc** (1919. dec. 16, Mezőkaszony, Weinberger Jolán) osztrák állampolgár, a bécsi Kasimex cég tulajdonosa (fedőneve: „Kereskedő”) ellen folyt.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/II. Csoportfőnökség
10-c. osztály

SZIGORUAN TITKOS 1 177
248

Engedélyezem:

Bodrogi László
Bodrogi László r. ezredes
csoportfőnökhelyettes

J A V A S L A T
Budapest, 1974. november 18-án

Jelentem, hogy az operatív és más forrásból származó adatok alapján bizalmas nyomozás alá vontuk Beke József /: Bp. 1933. március 21. anyja: Jecs Mária :/ magyar nemzetiségű és állampolgár, nős, MSZMP-ből kizárt, volt BM beosztott, középiskolai érettségivel rendelkező, szakképzettsége gépkocsivezető, foglalkozása újságíró, Budapest II., Bem József u. 22. IV.e. 3. sz. alatti lakost.

Nevezettet azzal gyanúsítjuk, hogy külföldi szervezet vagy ezek megbízottja részére folytat hírszerző tevékenységet. Őt világrésze érvényes szolgálati utlevéllel rendelkezik.

Kérem "M" esetén nevezett őrizetbevételét engedélyezni.

Javaslom:

Püspöki József
Püspöki József r. alezr.
osztályvezető

Dr. Varga Ferenc
Dr. Varga Ferenc r. alezr.

Egyetértek:

Dr. Szombath Jenő
Dr. Szombath Jenő r. őrgy.
osztályvezető

A kémelhárítás bizalmas nyomozást rendelt el 1974-ben

A bizalmas nyomozás során megállapították, hogy a Kárpátaljáról származó Halász Ferenc 1947-ben Budapestről Bécsbe emigrált, s ott az 50-es évek elején az USA hírszerzés egyik rezidense volt. Gazdasági visszaélések miatt eljárás indult ellene. A 60-as évek második felében kémkedés gyanújával a bolgár állambiztonsági szervek folytattak ügyében nyomozást, majd országukból kitiltották. 1968-ban létre hozta saját export-import vállalkozását, a bécsi székhelyű Kasimex Kereskedelmi Vállalatot. Azóta Magyarországon kereskedik, legfőbb támogatója **Siklósi Norbert**, elsődleges partnere: a MÚOSZ és az Interpress. A BM úgy látja: bizalmas munkakört betöltő személyek között igyekszik kapcsolatait úgy aktivizálni, hogy az tippkutató feladatok ellátására enged következtetni. Halász két fia közül az egyik sikeres közgazdász, banktisztviselő Párizsban, volt moszkvai ösztöndíjas, aki az osztrák hadsereg tartalékosaként a vezérkari főnökségen teljesített szolgálatot.

Beke József

Halász egyik legbizalmasabb, anyagi-erkölcsi elkötelezettségen alapuló kapcsolata: **Beke József** („*Karrierista*”), akit 1963-ban különösen fontos államtitok megsértésének büntette miatt a Katonai Bíróság kettő és fél év börtönbüntetésre ítélte, a közügyektől egy évre eltiltott, ezzel egy időben az MSZMP-ből kizártak. Mint az Interpress vezető beosztású dolgozója, munkaköréből, valamint államtitkokat hordozó kapcsolati köréből adódóan fontos titkok, bizalmas információk birtokába került. Beosztása jellegéből következett, hogy korlátlanul utazhatott nyugati országokba, útjait gyakran egyedül tette meg, így az utazások igazi célját, kapcsolatait nem ellenőrizte senki.

Nyugati útjai során Beke nagyon gyakran felkereste bécsi lakásán Halászt, aki szállást biztosított neki és személyes kapcsolatai révén segített „ügyei” sikeres intézésében. Viszonyul Beke minden ismeretségét latba vetve támogatta Halászt magyarországi kapcsolatkörének kialakításában, kedvező üzletkötéseinek realizálásában.

A kémelhárítás 10-c alosztályának javaslatára a III/II. csoportfőnöke úgy dönt, hogy figyelemmel a két személy felderített tevékenységének közös vonásaira, kapcsolatuk jellegére, a feltételezett bűncselekmény dokumentálása érdekében az operatív erők és eszközök célirányosabb alkalmazásával a jövőben a bizalmas nyomozást egyesítve, **csoport dossziéba** rendezve folytassák. Ezért úgy határozott, hogy parancsával a „*Kereskedő*” és a „*Karrierista*”

fedőnevű személyi dossziékat „Üzlettársak” fedőnéven vonják össze és csoportdossziévá minősítsek.

111602

A MAGYAR NÉPKÖZTARSASÁG BELÜGYMINISZTERIUMA

TÁRGYKÖRÖK SOROLÁSA

SZIGORÚAN TITKOS!

A MINISZTERIUMSÉGEN
a 2-
bekezdésre figyelemmel

B/56
1985. szept. 11.
SZERV: BM
OSZTÁLY: 11/11-10-C

CSOPORT DOSSZIÉ

SZAM: 13-65-808

FEDŐNÉV: „Üzlettársak”
1. kötet

MR Nemzetbiztonsági Hivatal
Az irat az 1964. évi LXV. törvény alapján felvett.
Tárgy: 13-65-808
Érvényesség: 25 év

MEGNYITVA: 1976. XI. 9.

LEZARVA: 19...

ARCHIV SZAM: ...

VIZSGALATI DOSSZIÉ SZAM: ...

VIZSGALATI DOSSZIÉ ARCHIV SZAM: ...

0-17423

25.12.1976

„Üzlettársak” csoport dosszié, 1976

Ezek után nézzük meg kissé alaposabban: ki is ez a Beke József és Halász Ferenc, akik a rivalizáló titkosszolgálatok között néha azok fejére is nőnek, s csúfot űznek belőlük, együtt és külön-külön is. Szabálytalanul közlekedve megtalálják a nyitva hagyott kiskapukat, kiismerhetetlen úton-módon sötét üzleteteket kötnek, büntetlenül gazdagodnak, gátlástalanságukban határt nem ismernek, ha akadályba ütköznek, **magasabb személyekre és szempontokra, s különleges feladataik rendkívüliségére** hivatkoznak. A sárosak vonzódnak a sárosakhoz fent is, lent is.

Beke József apja postaalkalmazott, anyja háztartásbeli, testvére Attila 1959-ben meghalt. A gimnáziumi érettségi után gépkocsivezetői és autószerelői szakmunkás bizonyítványt szerzett. Két évet végzett az Idegen Nyelvek Főiskoláján. A Talajjavító Vállalatnál és a HŐTERV-nél dolgozott. 1953-tól 1956-ig teljesített sorkatonai szolgálatot, őrzetőként szerelt le, de lopás miatt félétet büntetőszázadban töltött. Utána zenészként (!) helyezkedett el a Balaton-környéki Vendéglátóipari Vállalatnál.

A forradalom alatt egy Pobjeda gyártmányú gépkocsit szerzett, amit felajánlott a **BM Karhatalomnak**, ahova be is lépett gépkocsivezetőként. 1957. május 3-ig teljesített szolgálatot a Karhatalomnál, majd ismét zenészként dolgozott a Balaton körül.

Beke Józsefné Kling Gizella

1957. november 20-án újra gépkocsivezetőnek jelentkezett a BM-ben és a **II/9 osztály** állományába vették fel. (BM II. Politikai Nyomozó Főosztály környezettanulmány készítő és figyelő osztálya.) Innen fegyelmi úton a **BM Központi Garázsba** került r. törzsőrmesteri ranggal.

1958-ban megnősült, felesége: **Kling Gizella** (1938. 07. 22., Párizs, Bósze Rozália), az isaszegi Damjanich János Mezőgazdasági Tsz. melléküzemágának vezetője volt; házasságából gyermeke nem született. Apósa jó módú ember hírében állt.

[1958. június 26-án állította ki a BM. II/5.-f alosztály (a Belső reakció elhárító osztály – politikai rendőrség - azon alosztálya, amelynek feladata: az ifjúság, a középiskolai és egyetemi oktatás, a tudományos élet egyes intézményei és a sport területének elhárítása volt) azt a **6/b kartont**, amely a XIII. ker. R. Wallenberg utca 7. II. 1. sz. alatti lakást „**Bekelak**”

fedőnéven kapcsolta Beke Józsefhez. (6/b karton: az állambiztonság hálózati nyilvántartásában a konspirált és találkozási lakások adatait tartalmazó karton.))]

megf. 968.5.18 463.11.30 1851.11.8.11/6-a

SZIGORATLAN TITKOS! Csak a BM. államvédelmi szervek használatára

0013-250-9 Minősítés törölve: 6/b

B7M alírási 1963.11.14.7-62300

Város (község): Budapest XI. Kerület: XII.

Utca: Raoul Wallenberg. sz. szám: 7. emelet: II. ajtó szám: "Bekelak"

Fedőnév: "Bekelak"

Családi név: Beke József

Utóneve:

Előző neve (leánykori neve):

Szül. év: Budapest, Szül. hely: 1933. Anyja neve: Jecs Mária

Dossze szám: H-18746

Osztály: BM. 11/5.-f. alosztály.

Kiállítás: 1958. év jun. 26. nap.

1974 OKT 17 osztályvezető

ÁBTL - 2.2.2.

15 ÁBTL - 2.2.2.

„Bekelak” 6/b karton a titkos lakásról

1962. szeptember 29-én a **Katonai Főügyészség** előzetes letartóztatásba helyezte, majd a **Katonai Bíróság** 1963. szeptember 26-án különösen fontos **államtitkok tekintetében elkövetett államtitoksértés**, két rendbeli folytatólagosan, jelentős értékkel kapcsolatban elkövetett, devizagazdálkodást sértő bűntett, csalás miatt 2 év 6 hónapi szabadságvesztésre és egy év közügyektől eltiltásra ítélte.

Az ítélet indoklásából – egyebek között – kiderül, hogy Beke mint titkos állományú beosztott az általa megismert operatív módszerekről fecsegett illetéktelenek előtt, így dekonspirálta a Belső reakció elhárító osztály „**K**”-lakását. Külföldi utazásait széleskörű csempésztevékenységre használta (gépkocsi, óra, valuta). Nyugati útja során Bécsben megismerkedett Kása Ferencsel, aki az osztrák rendőrségnek dolgozott és az amerikaiakkal állt üzleti kapcsolatban.

A büntetőeljárás során folytatott nyomozás feltárta Beke jellemét is, miszerint: „Jellemét tekintve karrierista, beképzelt, felváltva alkalmazza a behízalgő, sima modort és a határozott fellépést. Elsősorban vezető beosztású személyek ismeretségére törekszik, hogy aztán kapcsolatát saját anyagi érdekében kihasználja.”

1968. augusztus 14-én kelt önéletrajzában Beke a következőket írja:

*„Két kormánykitüntetésben részesültem: 1956-ban a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékéremmel, majd 1960-ban a Közbiztonsági Éremmel tüntettek ki. Az MSZMP-nek tagja voltam megalakulása óta, de a bírósági ítélet folytán a párttagság soraiból **kizártak, kitüntetéseimet bevonták.**”*

Egy év és nyolc hónap letöltése után a Ganz-Mávag termelési osztályán talált munkát. 1965-ben áthelyezéssel került a **MÚOSZ-ba** gépkocsivezetőnek, majd ügyes karrierépítéssel példátlanul gyorsan haladt a ranglétrán. Hamarosan az **Interpress** Szervezési és Propaganda Osztályának vezetője, hozzátartozott a protokoll is. Büntetett előélete ellenére már 1969-ben fontos, 1972-ben pedig vezető beosztást kapott: az Interpress Vállalat nemzetközi ügyekért felelős főosztályvezetője. Útlevelét 1971-ben Európára, 1974-ben öt világrészre kiterjesztették, így nyomban az első évben járt az NSZK-ban, Indiában, Afrikában, Ausztráliában és Kubában.

Annak ellenére, hogy Beke nem kereskedelmi tevékenységet folytat, támogatóként részt vesz Halász több országra kiterjedő üzleteiben, (például a TESCO-n keresztül), úgy mond: „Magyarország érdekeit messzemenően szem előtt tartva...”

Halász huszonnyolc éves korában disszidált Magyarországról, többoldalú adatok szerint nyugati szervek részére dolgozott, de Bécsben élő személyek Magyarország irányába folytattak aktív tevékenységével is meggyanúsították. Halász mint kereskedő, Siklósi Norbert segítségével hozott be Magyarországra például különböző gyümölcszörpöket, s mint ilyen külkereskedelmi tevékenység folytatója lett az Interpress munkatársa. Munkaviszonyát azonban 1974. júniusában megszüntették. De ez nem rázta meg. Rendszeresen jár Budapestre, a Gelért Szállóban lakik, továbbra is szoros kapcsolatot tart **Stark György** igazgatóval, helyettesével: Beke Józseffel és a vállalat több vezetőjével, részt vesz a kereskedelmi-üzleti ügyekben, így például filmek készítése és forgalmazása területén, s lassan áteszi székhelyét Prágába, a NÚSZ cégéhez: a Videopresshez, amelynek egyik leányvállalata a budapesti Interpress Nyomda és Lapkiadó Vállalat.

„Üzleti tevékenysége áttekinthetetlen, nemzetközi szélhámosként ismert.” – állapította meg 1974. szeptember 12-i jelentésében Bodrogi László r. ezredes kémelhárító csoportfőnökhelyettes. Halász beutazásainak száma jelentős, Magyarországon él 3 testvére. Lám István, az Intereurop Export bécsi kirendeltségének vezetője úgy beszélt Halászlól, mint aki az osztrák rendőrségnek dolgozik. Kapcsolata élénk a NÚSZ prágai gazdasági részlegével és párizsi kirendeltségével. Bodrogi ezredesnek a vállalat általános helyzetére vonatkozó összegező megállapítása lesújtó:

*„Az Interpress Kiadó és Nyomda Vállalat ügyében lefolytatott ellenőrzés adatai megerősítik azt, hogy a vállalatnál **sorozatos rendellenességek** történnek. A vállalat dolgozói részére jogtalan kifizetéseket eszközölnek, **a vállalat egyes vezetői között***

büntetett előéletű szélhámosok találhatók, akik beosztásukból adódóan gyakran tesznek külföldi utazásokat, egyesek meg nem engedhető módon, valószínűleg megfélemlítés céljából olyan hangulatot keltenek, hogy **a vállalat egy fedőszerv.**”

Az Interpress Kiadó és Nyomda Vállalat ügyében lefolytatott előzetes ellenőrzés adatai megerősítik azt, hogy a vállalatnál **sorozatos rendellenességek** történnek. A vállalat dolgozói részére jogtalan kifizetéseket eszközölnek, hogy a vállalat egyes vezető dolgozói között **büntetett előéletű szélhámosok** találhatók, akik beosztásukból adódóan gyakran tesznek külföldi utazásokat, hogy a vállalatnál meg nem engedhető, valószínű megfélemlítés céljából olyan hangulatot keltenek egyesek, hogy az **fedőszerv stb.**

Az előzetes ellenőrzés során keletkezett adatok alapján javaslom, hogy a vállalat ügyében további felderítést, nyomozást folytassanak szerveink.

Bodrogi László
Bodrogi László r. ezredes
csoportfőnökhelyettes

Egyes vállalati vezetők büntetett előéletű szélhámosok

A III/II. Csoportfőnökség Bodrogi ezredes vezette vizsgálatára azután került sor, hogy 1974. augusztus 29-én a NÚSZ Interpress Kiadó-és Nyomda Vállalatának tevékenységével kapcsolatban bejelentést tett **Falus György** (1916. 08. 14, Budapest, Grünwald Róza), a vállalat filmstúdiójának vezetője. (Nem mellékesen volt BM alezredes, a hálózati nyilvántartásban szerepel, az állambiztonság aktív társadalmi kapcsolata.)

Közölte: másfél éve dolgozik a vállalatnál, de nyugdíjba vonul, mert nem akar részt venni a visszaélésekben. A vállalat olyan tevékenységgel is foglalkozik, melynek semmi köze a NÚSZ-hoz. Az igazgató: **Stark György** több osztályt közvetlenül irányít, de a legfontosabb osztályok **Dr. Bárdos György** igazgatóhelyetteshez tartoztak a közeli múltig.

*„Falus elvtárs elmondta, hogy a vállalat rendeltetésszerű feladatát szinte **alig lehet áttekinteni, de hallatlan luxus módon működik**, bérfizetésben, jutalékokban, reprezentációban, gépkocsikban, napidíjakban, stb.”*

Egyesek – az igazgató és Beke József – külföldi útjaik során nem is napidíjat, hanem zsebpénzt kapnak. Stark igazgatónak CK-s rendszámú gépkocsija van. (Mások is CK-s és

prágai XX-es sárga alapú rendszámmal jártak, a vállalat a legmodernebb gépkocsiparkkal rendelkezett, a vétel során vámkedvezményre voltak jogosultak.)

Az Interpress Vállalat központja Budapesten a II. Tövis utca 14. szám alatt volt. (Az **Interpress** és a **Vue Touristique** szétválasztása után az utóbbi Brüsszelben székelő tőkés cég budapesti kirendeltségét Zuglóba, a Gyarmat utca 52 sz. alá költöztette.) A vállalat szervezeti felépítésében feltűnt egy intézet, amely sehol sem volt található. A **Nemzetközi Újságíró Szervezet Sajtódokumentációs Kutató Központja egy blöff volt**, de másfél évig „működött” 8 munkatárssal és **Dersi Gyula** vezetésével. Senki sem tudott vagy akart emlékezni arra, mivel is foglalkozott ez az intézet. Aztán hirtelen kimúlt. (A kémelhárítás feljegyzése szerint, ennél az intézetnél dolgozott a neves kommunista újságíró: Szemes Piroska lánya. Egyszer Szemes bement a céghez, s azt kérte: magyarázzák meg neki, minek alapján kap az ő fiatal lánya példátlanul magas fizetést. Mert attól tartott, hogy az ismeretlen tárgyú napi munkavégzés mögött valamilyen bűnös tevékenység húzódhat meg.)

A Kiadó- és Nyomdai Főosztály **Várkonyi István** (korábban a Népszava főszerkesztője) vezetésével három lapot adott ki, de egyiket sem a saját nyomdájában, hanem másutt nyomtatta. Az „**Interpress Graphik**” szerkesztője Szántó Tibor grafikusművész volt, három nyelven jelent meg, egy példánya 10 dollárba került, de igen nagy ráfizetéssel tonnaszám állt raktáron, összesen 8 előfizetője akadt. Az „**Inform**” című lap szinte csak hirdetéseket közölt a tagországokban. A vállalat üzletkötői budapesti és vidéki vállalatvezetőket győztek meg szép jutalékért, hogy adjanak fel hosszú szöveges hirdetéseket, amelyeket aztán propaganda költségkeretre számoltak el. A „**Demokratikus Újságíró**” című lap 500 példányban jelent meg, a főszerkesztőn kívül akadt politikai rektora, s más jól fizetett vezető munkatársa, 120 előfizetőt mondhatott magáénak.

Bodrogi László rendőr ezredes

Stark igazgató hallatlanul nagy összegek felett diszponált, amelyekért tervszerűtlen, kapcsolódó, zűrzavaros tevékenység folyt, a már említett indokolatlan külföldi utakat tetézték **a vállalat terhére fenntartott, fényűző módon berendezett villák és lakások, melyek valódi rendeltetését senki sem ismerte.** Étel- és italkészletüket néhány kiválasztott dolgozó töltötte fel.

*„Stark legfőbb beavatottja és támogatója Beke József, volt BM beosztott, államtitok-sértésért elítélt főosztályvezető. Ha bárki valamit tisztázatlannak vél, magyarázatot kér, úgy **magas körökből felső kapcsolatokra hivatkoznak és a vállalat különleges rendeltetését, feladatát hangsúlyozzák.** Gyakran elhangzik Beke, Stark, de megjegyzésként mások részéről is, hogy az Interpress Kiadó- és Nyomda Vállalat **fedőszerv.**”*

De az ott uralkodó állapotok ellentmondanak minden konspiratív elvnek, másrészt a személyi összetétel sem alkalmas a feladatra.”

Stark legfőbb beavatottja és támogatója Beke József, volt BM beosztott, államtitok-sértésért elítélt főosztályvezető. Ha bárki valamit tisztázatlannak vél, magyarázatot kér, úgy magas körökből felső kapcsolatokra hivatkoznak és a vállalat különleges rendeltetését, feladatát hangsúlyozzák. Gyakran elhangzik Beke, Stark, de megjegyzésként mások részéről is, hogy az INTERPRESSZ Kiadó- és Nyomda Vállalat fedőszerv. De az ott uralkodó állapotok ellentmondanak minden konspiratív elvnek, másrészt a személyek összetételét sem tartja e feladatra alkalmasnak.

Magas körök, felső kapcsolatok, különleges rendeltetés

Az Audiovizuális Főosztály vezetője az MSZMP-ből kizárt **Kató Árpád** volt, korábban a balatonszéplaki nemzetközi újságíró üdülő étteremvezetője. Budapest különböző pontjain reklámokat vetítenek. A Kereskedelmi Osztály vidéki ügynökei havi 13-15 ezer forintot keresnek, [1974-et írunk!], ők hajtják fel az üzletet, hirdetéseket (film, dia, stb.). „Ezen az osztályon dolgozik **Rényi István** nyomdász elvtárs is, aki jelenleg párttitkár, de nem mer szólni, mert 10-12 ezer forintos jövedelmet biztosítanak részére.”

A Szervezési és Propaganda Osztály vezetője: Beke József és Stark igazgató különösen szoros, elvtársi kapcsolatot ápol a **XII. kerületi pártbizottság első titkárával**: személygépkocsit biztosítanak számára, népszerűsítik a kerületet, bemutatják látványosságait.

Beke gépkocsik vételével és eladásával is foglalkozik, Budapesten szolgálatot teljesítő diplomataktól vesz és Bécsben elad. Bekéhez tartoznak a vendégszobák, van hova vinnie a barátnőjét is. „Van egy hallatlanul reprezentatív módon berendezett villa a Júlia utca 11-ben, ahol senki által nem látható üzletfelekkel tárgyal és reprezentál Stark, Beke és Siklósi Norbert.” A villát leggyakrabban Siklósi Norbert vette igénybe. (Ő, amikor bizonyos pénzek elszámolására felszólították, azt kiáltotta válaszul: „**Ha kinyitom a számat, baj lesz!**”) Siklósi is fedőszervről beszélt. Ilyen lakása volt a vállalatnak a Tanács krt. 11-ben és a Böszörményi úton. (A Tanács körúti lakáson rövid ideig a következő tábla volt: „Tömegkommunikációs és Tudományos Tájékoztató Központ.”)

[A Tanács körúti lakás egyébként **Pavel Jerofejev**, a NÚSZ titkára és magyarországi képviselője nevének volt legalizálva.]

Azzal is a fedőszerv mítoszát keltik, hogy különböző felszabadítási mozgalmak részére (például Angolának) kis példányban időnként lapot nyomtatnak, amit hajóval juttatnak el, de

olyan látszatot is adva a segítségnek, mintha fegyvercsempészésről lenne szó.

A Fotó Osztályon dolgozik Komlós János, volt államvédelmi őrnagy fia. Az osztály **Bíró Sándor** révén jó barátságot ápol **Bagyul** szovjet diplomatával, aki a Barátság Házában lévő modern fotó laboratóriumot rendelkezésükre bocsátja.” *Különböző szívességekkel bizalmat szavaztatnak maguknak a szovjet elvtársak körében.*”

A vállalat igazgatóhelyettese: **Dr. Bárdos György** korábban a Pénzügyminisztériumban dolgozott. Testvére belügyi hírszerző tiszt volt. (III/I.) 1974. tavaszán összehalkolta dolgait a vállalatnál, s azt mondta: nem csinálja tovább. Feljelentést tett a **Pénzügyminisztériumban** a vállalati szabálytalanságok miatt. A minisztérium a feljelentést átadta a **Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának**, amelyik behívta Stark igazgatót, olvassa el, majd felkérte a Pénzügyminisztériumot a revízió megtartására. Ez meg is történt, de „...az ellenőrzés időszakában az ellenőrzést végző elvtársat a beavatott személyek, főleg Dr. Aczél Béla, a prágai NÚSZ főellenőre olyan kedvességgel, s protokollal vette körül, hogy az ellenőr lényegesebb észrevételeket, hibákat a vállalat munkájában nem tapasztalt.” **”A prágai revizorok idejük nagyobb részét a Maximban töltötték.”**

[**Dr. Aczél Béla** NÚSZ főellenőr havi 16 ezer forintot kapott a vállalatától – a feljegyzés szerint - ő szervezte a pénzügyi revizor rendszeres szállítását, konyakoztatását, aminek eredményeképpen a súlyos pénzügyi szabálytalanságokat kis hibákként értékelte és javasolta a feltárt kérdések „belső lerendezését”.]

Falus György, - aki a filmstúdió vezetőjeként a NÚSZ eredeti feladatai helyett nyalókák, lecsók és különböző élelmiszerek reklámfilmjeivel foglalkozott – lemondása után **Jutasi Dezső** lett a stúdió vezető, aki a MAFILM-től került a céghez. „Magáról nyíltan azt terjesztette, hogy ő a vállalatnál a kémelhárító tiszt, ha bárkinek bármilyen problémája van elhárítási kérdésben, forduljon hozzá.” (Hasonlóképp viselkedett **Szalai Béla** is, tartottak tőlük.)

Tény, hogy Jutasi a vállalatához kerülése előtt az amerikaiak részére végzett munkát, amiért 3 hónapra meghívták nyaralni, ebből három hetet töltött az USA-ban, három hetet pedig Spanyolországban és az NSZK-ban. (Bodrogi r. ezredes megjegyzi: Jutasi Dezső sohasem volt kémelhárító tiszt, édesapja viszont a katonai elhárításnál szolgált Kunmadarason, innen vette a legendáját.)

A társadalmi kapcsolat előadásából egyre teljesebb kép rajzolódik ki **Halász Ferencről** a vizsgálatot végző csoportfőnök-helyettes előtt. Többek szerint: fezőr, besúgó, többfelé is eladta magát. Kárpát-Ukrajnából származott, a Vöröshadsereg tolmácsaként dolgozott Debrecenben. Bécsbe távozva osztrák állampolgárságot szerzett. Amikor bútörüzlete tönkrement, akkor alapította a Kasimix külkereskedelmi vállalatot, ő szállította Magyarországra a görög Olimpos termékeket. Vállalatának levélpapírján az Interpress-t is feltűntette, még azután is, hogy az Interpress 1974. június 30-án felmondott neki.

Falus társadalmi kapcsolat szerint Halász tevékenysége mögött teljes mellszélességgel ott

állt Siklósi Norbert, így az mindennel foglalkozhatott: gyümölcscsel, cementtel, olajjal, s filmkészítéssel is. Üzletelt Dr. Helmut Zirckkel, az osztrák tv igazgatójával, akivel sűrűn megfordultak a budapesti **Maxim bárban**, s a szintén sikeres fezőrrel: a Münchenben élő **Ferenczi Józseffel**, akit több titkosszolgálatlaltal is összefüggésben emlegettek.

[A Maxim bár – akárcsak a Rózsakert, a Savoy, az Anna, vagy a Budapest – veszélyes szórakozóhely volt, ahova mélyen beépült az állambiztonság. A Maxim bár igazgatója: **Barna István** (1920. 11. 30. Budapest, Deutsch Klára) 1961. óta „*Lengyel Gyula*” fedőnéven jelentett a politikai rendőrségnek, érdemeit elismerték. 1965-ben az Ónodi ügy kapcsán néhány hónapos szabadságvesztés büntetést szabtak ki rá, de a végrehajtást felfüggesztették, fellebbezés folytán pedig a vád alól is felmentették.]

Az egyre zavarosabb filmforgatási tervekhez a Külügyminisztériumban és a HM-ben is találtak támogatót. Az amerikaiak és a franciák részére is forgattak filmeket Magyarországon, a stábok tagjai időnként rejtélyes módon érkeztek, cserélődtek, itt tartózkodott E. J., Párizsban élő orosz rendező is, akinek szocialista ellenes magatartása közismert volt, a helyenként ellenséges tartalmú felvételeket úgy vitték ki az országból, hogy egy vám-és pénzügyőr hadnagy párszáz forintért lezárta és lepecsételte a dobozokat.

A kémelhárítás 1974. szeptember 12-i jelentése ismételten aláhúzza: a vállalat tevékenysége nemcsak áttekinthetetlen és **az alapító okirattal ellentétes**, hanem „...*egyes kétes, politikailag megbízhatatlan elemek igen nagy kedvezményben részesülnek, tevékenységük nem ellenőrizhető.*” A deficitese gazdálkodás további ellenőrzését javasolja a Pénzügyminisztériumnak, mert az eddigi vizsgálatok nem voltak elég alaposak. Azt is nyomatékosan hangsúlyozza a jelentés: „... *a rendellenességeket szóvá tevő dolgozókat azzal félemlítik meg, hogy az Interpress fedőszerv.*”

A csoportfőnök-helyettes megerősíti: „...*a vállalat vezetőinek személyi összetételében több kétes, büntetett előéletű, pártból kizárt személy található, akik fontos munkakört nem tölthetnének be.*” Ezt követően – egyebek között – a következőkkel egészíti ki eddigi személyi ismereteinket:

Stark György igazgató (1933. 03.19, Budapest, Klacsmányi Elvira), MSZMP-tag, munkásszármazású, eredeti foglalkozása: nyomdai könyvkötő. Az MNVK/2. csoportfőnökség kapcsolata. (Tehát a katonai felderítő hálózat megnyert tagja)

Siklósi Norbert (1924. 02.21., Budapest, Kutner Etel), MSZMP-tag, a VI. kerületi Pártbizottság tagja. A Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója, az Utazási Magazin felelős kiadója (már 1974-et írunk). Jelentős összegeket vesz fel jogosulatlanul (nyereség, külföldi kiküldetés, közlekedési költségterítés, kölcsön gépkocsi vásárlásra, stb.)

Bárdos György igazgatóhelyettes, (1910. 11. 03., Debrecen, Rosenfeld Irén) MSZMP-tag, májusban önként kilépett. Jogot végzett, a Pénzügyminisztérium titkárságának vezetője

volt 1974-ben történt nyugdíjazásáig, ezután került az Interpresshez. A Szocialista Hazáért Érdemérem kitüntettetje. A BM nyilvántartásában mint volt állambiztonsági hálózati személy szerepel. (Testvére - említetten – belügyi hírszerző tiszt.)

Dénes Sándor (1921. 05. 18, Budapest, Müller Erzsébet), MSZMP-tag, az Interpress osztályvezetője. Korábban a VII. kerületi Vendéglátóipari Vállalat főosztályvezetője. 1945-ben a Budapesti Rendőr-főkapitányságon mint nyomozó kezdett dolgozni. A BM nyilvántartási rendszerében volt hálózati személyként szerepel.

Dr. Aczél Béla (1907. 12. 01., Antalfalva, Fischer Gizella), az Interpress Gazdasági Osztályának vezetője és NÚSZ ellenőre. (*... a pénzügyi revíziót folytató elvtársat végig igyekezett korrumpálni*). Egy testvére él az USA-ban, rendszeresen utazik Nyugat-Európába, felelőse is az Interpress dolgozója: a nyomda belső ellenőre.

Rényi István (1920. 01. 12. Budapest, Schlesinger Fáni), párttitkár, az Interpress nyomdájának vezetője volt, de leváltották és a kiadóba helyezték át. Korábban az ÁVH Katonai Elhárító Főosztályának tisztje.

Dersi Gyula (1923. 04.18. Budapest, Weckler Borbála), az Interpress osztályvezetője, azé a Sajtódokumentációs Kutató Központé, amelynek elnevezése mögött semmilyen érdemi, hasznos munka nem folyt, s minden nyom nélkül szűnt meg. Dersi szociáldemokrata ifjúsági vezetőként tűnt fel, Siklósihoz kötődött és a belügyi hírszerzés támogatásával került a MÚOSZ-ba, majd az Interpresshez.

Jutasi Dezső (1924. 10. 20., Budapest, Hajdú Júlia), MSZMP-tag, az Interpress Filmstúdió vezetője, korábban a BM állományában teljesített szolgálatot. 1948-ban 6 hónapos pártiskola elvégzése után a Néphadseregben szolgált, onnan 1953-ban leszerelték, majd a MAFILM-nél helyezkedett el. Igen sok hivatalosnak feltűntetett nyugati utazása volt. Ismert megállapítás szerint, azt terjeszti magáról, hogy ő a vállalat kémelhárító tisztje, s úgy is viselkedik. A dolgozók tartanak tőle. A filmstúdióban készülő kisfilmek legtöbbször magyar árúk propagálását célozzák. „*Ez jól jövedelmez a vállalatnak, ugyanakkor semmi köze a Nemzetközi Újságíró Szervezet szolidaritási tevékenységéhez. Az utóbbi időben több olyan film forgatására vonatkozóan kötöttek előszerződést és kértek engedélyt a Külügyminisztérium Sajtófőosztályától, amelyeket ellenséges propaganda célra is fel lehet használni.*”

[A bevezetőben már említettem, hogy különös feladata volt a NÚSZ magyar tagszervezetének a gyarmati függőségből felszabadult **harmadik világ újságíróinak megnyerése** a politikai befolyásolás egyre bővülő eszközeivel, mindenekelőtt Fekete-Afrika országokban.

Ezzel kapcsolatban Dénes Sándor vállalati osztályvezető 1975 júliusában – egyebek között – ezt mondja Dr. Varga Ferenc r. alezredesnek (III/II-10-c):

„Bár hivatalosan nem tudhatja, de ismeretekkel rendelkezik arról, hogy az

afrikai haladó mozgalmakat a vállalat támogatja. Az ehhez, továbbá a NÚSZ újságíró iskola és a párizsi iroda fenntartásához szükséges pénzt nekik kell kitermelni.”

A Belügyminisztériumban a **III/I-11. Osztály** látja el a koordinációs feladatokat, Berényi István r. alezredes, osztályvezető irányításával, itt nyitják meg a „*Fekete Afrika Hazai Bázis*” c. objektum dossziét is. Legfontosabb partnere a Külkereskedelmi Minisztérium felügyelete alá tartozó **TESCO** (Nemzetközi Műszaki –Tudományos Együttműködési Iroda), rajta keresztül bonyolította ügynökei telepítését a belügyi és katonai hírszerzés is. A leginkább megcélzott országok: Nigéria, Guinea, Szenegál, Ghána, Tanzánia, Etiópia, Mali. A meghívottak közti tippkutatás a Nemzetközi Újságíró Továbbképző Központban zajlott.

A NÚSZ megbízásából **Borbély Endre** újságíró („*Perjési*” tm.) utazott a legtöbbet Afrikába, s a belügyi hírszerzésnek jelentett. Amikor 1970 őszén egy négyhetes szemináriumot szerveztek Lagosban, a négy tanár közül kettőt Magyarország küldhetett. Ekkor a belügyi hírszerzés Press Rezidentúrája a következőképpen döntött:

*„Annak érdekében, hogy a szemináriumot kihasználjuk operatív céljaink érdekében, javaslom, hogy **Kalmár György, Bochkor Jenő** a két magyar előadó legyen, akik a budapesti iskolán rendszeresen előadnak és színvonalas előadásokat tudnak tartani Lagosban is. Ugyanakkor **mindketten régi operatív kapcsolatok, akik alkalmasak arra, hogy operatív feladataikat sikeresen hajtsák végre.**”*

Kalmár György (1926-2002) az MR, a Népszabadság, az Új Tükör és az MTV Külpolitikai Szerkesztőségének munkatársa. Bochkor Jenő (1932-1988) az MTI munkatársa, berlini tudósítóként a katonai felderítés kapcsolata.]

A III/II-10-c alosztály 1974. október 30-i jelentése már úgy fogalmaz Beke József osztályvezetővel kapcsolatban, hogy:

*„Az operatív és más úton tudomásukra jutott információk és adatok alapján végrehajtott előzetes ellenőrzés eredménye megerősítette azt a gyanúsítást, mely szerint az Interpress nemzetközileg elismert státuszát és az alapító levélben engedélyezett tevékenységet háttérül felhasználva, osztályvezetői beosztásban biztosított – vitatható – jogkörével visszaélve **állam elleni, államigazgatás és népgazdaság elleni bűncselekményt követett el.**”*

Kalmár György

BELÜGYMINISZTERIUM
III/II. Csoportfőnökség
10-c. alosztály

SZIGORUAN TITKOS !

197
256

Tárgy: Beke József magyar
állampolgárról

Handwritten signature and initials

J E L E N T É S

Budapest, 1974. október 23-án

Jelentem, hogy a rendelkezésünkre álló anyagok alapján Beke József Organizációs és Technikai Osztály vezetőjéről /hoz-
zá tartozik a protokoll is/ a korábban készített jelentést
az alábbiakkal egészítjük ki:

Az 1973. évi összes keresete /a pénzügyi vizsgálat által hi-
vatalosan kimutatva/ 130.400.- Ft volt.

Az operatív és más úton tudomásunkra jutott információk és
adatok alapján végrehajtott előzetes ellenőrzés eredménye
megerősítette azon gyanúsítást, mely szerint az Interpress
Kiadó és Nyomda Vállalat nemzetközileg elismert státuszát
és az alapító levélben engedélyezett tevékenységet háttérül
felhasználva, osztályvezetői beosztásában biztosított - vi-
tatható - jogkörével visszaélve állam elleni, államigazga-
tás és népgazdaság elleni bűncselekményeket követett el.

Beke állam-, államigazgatás- és népgazdaság elleni bűncselekményeket követett el

Dr. Varga Ferenc r. alezredes, a jelentés aláírója még három személyre hívja fel a figyel-
met:

Libik András 1956-os magyar disszidens, TV producer, NSZK állampolgár, müncheni lakos,
a Magyar Televízióval „Andre Libik Filmproduktion” néven koprodukciós filmeket készít
Budapesten. Az üzletbe bevonta Bekét, akivel közösen játsszák ki a vámszabályokat, szá-

mára jelentős összegű honoráriumot fizet. A NÚSZ vámmentességet kapott a kapitalista országokkal folytatott kereskedelemben, ezt kihasználva az árút (például nyomda-és filmtechnikai berendezéseket) előbb Prágába vitték, majd onnan ajándékként vámmentesen hozták Budapestre a leányvállalathoz. Libik és Ferenczi a NÚSZ megbízásából értékes antik tárgyakat csempész ki Csehszlovákiából és értékesít az NSZK-ban, bevételhez juttatva a KGB civil fedőszervét. (Van némi alapja annak a feltételezésnek, hogy Ferenczi a szovjet titkosszolgálatokkal is együttműködött.)

Ferenczi József

Ferenczi József osztrák állampolgár, müncheni lakos, sajtóügynökség és kiadó tulajdonos 1948-ban szökött ki az országból, az állambiztonsági nyilvántartás szerint amerikai CIC ügynök volt. Ferenczi az Interpress stábjával szándékozik filmeket készíteni, ezekhez Bécsből szerződött rendezőt Lázár Imre személyében, aki 1956-os disszidens, osztrák állampolgár, az ORF rendezője. Halász kapcsolatot tart Rényi Tamás rendezővel és Müller Péter dramaturggal. Ferenczi beutazását állítólag Stark intézte a Külügyminisztériumban, ahol mindenben számíthattak Batha Jenő Sajtóféosztály vezető pártfogó támogatására. Nem véletlenül, Batha a katonai titkosszolgálat alezredese volt. Fia az MTV-nél dolgozott.

[Ferenczi Józsefről írtam: „Josef von Ferenczy a katonapolitika őrnagya „y” és „von” nélkül.”

<http://www.utolag.com/Ilkei/Ferenczy/FerencziJozsef.htm>]

A III/II-10-b alosztályon hírszerzés gyanújával ellenőrzés alatt tartott „**Bródi**” fedőnevű személy szintén Beke látókörében tűnt fel, s gépkocsi adás-vétel ügyeket, forint kiajánlási ügyletet, személyek protekcióval történő álláshoz, szerződéshez juttatását intézte.

Dr. Bárdos elmondja a kémelhárításnak, hogy a felelőtlen fecsegés tipikus esetének tartja Siklósi Norbert azon elejtett megjegyzését, mely szerint az Interpress-nek vannak az ismerteken kívül más jellegű feladatai is, amit szűkebb körben **katonai**, vagy **Stark György** igazgató szóhasználatával „**nadrágszűj**” témaként emlegetnek. A vállalattal korábban együtt szereplő Vue Touristique –ről pedig azt jelentette ki Siklósi teljes egyértelműséggel, hogy **az is valami katonai szerv.** (A kijelentés után Siklósi figyelmeztette Bárdost, hogy közlését azonnal felejtse el.) [III/II-10-c, Jelentés 1974. december 3.]

Bárdos volt igazgatóhelyettes hozzátette: a „sötét ügyletek” nem alaptalanul képezik találkozás tárgyát a vállalat dolgozói körében, ő a megkérdezése nélkül bonyolított „sötét ügylete-

kért” sosem volt hajlandó felelősséget vállalni.

Ezekhez sorolta például a következőket:

Halással 1976-ig volt szerződésük, de azt nem engedélyeztették az MNB Deviza Főigazgatóságával. Miután ezt ő kifogásolta, az igazgató felbontotta a szerződést. Ám nyomban készítetett egy ideiglenes megbízást Dr. Aczél Béla NÚSZ ellenőrrel, mely szerint Halász most már **a NÚSZ üzletkötőjeként** tevékenykedik. Halász több magyar külkereskedelmi vállalattal van kapcsolatban, a kivitelre kerülő áruk megszerzésében közreműködött Siklói Norbert és Beke József is.

Stark György igazgató korlátlan hatalom birtokosa. Kérkedik **kapcsolataival**, melyek közé sorolja a NÚSZ prágai főtítkárát, **Jiri Kubkát**, (nem hivatalos értesülés szerint a csehszlovák állambiztonsági szervek ezredese), a NÚSZ titkárát és egyúttal budapesti megbízottját: **Pável Jerofejevet** és a Szovjetunió budapesti nagykövetségének vezető beosztású diplomatáit (köztük: **Ivan Bagyult**, a Szovjet Kultúra Házának igazgatóját) és a **XII. kerületi pártbizottság** több vezetőjét is. Az átlagosnál magasabb fizetéssel és prémiummal „érdeklétté teszi” a tekintélyét elismerő, törekvéseit támogató beosztott vezetőket és munkatársakat, ugyanakkor igyekszik minden áron megszabadulni ellenlábasaitól. A kényes ügyeket **Bekére** bízta, - akit második emberként tartanak számon -, támogatta a pártba való visszavételét is. Amikor azt a KEB elutasította, vállalati szakszervezeti titkárt akart csinálni belőle. A pártszervezet azonban ellenállt.

Morálisan igen rossz visszhangra talált a dolgozók körében, hogy a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala megbízásából lefolytatott pénzügyminisztériumi vizsgálat objektivitása nyilvánosan megkérdőjeleződött. Jellemző, hogy a lemondott igazgatóhelyettest nem keresték meg a revizorok, noha ő ezt igényelte, sőt, a NÚSZ-t sem érdekelte gyors távozásának oka.

Késlekedtek a volt főkönyvelő **Tamás Gyuláné** (Kalános Margit, 1928. 10. 07., Sátoraljaújhely, Kecskeméti Margit) meghallgatásával is, pedig ő a vállalat indulásától kezdve ismerte a fejleményeket. Elvesztette Stark bizalmát, leváltották, belső ellenőrként foglalkoztatják. (Férje a büntetés-végrehajtástól került a belügyi hírszerzéshez.)

Egyre gyakoribb az igazgató és a személyzeti osztályvezető: **Horváth Lajosné** (Erdei Erzsébet, 1932. 09. 30. Bagamér, Mucsi Róza) összeütközése, bár Horváthné roppant vigyázott arra, hogy munkahelyi viszonyuk ne mérgesedjen el. (Férje: Horváth Lajos korábban a KISZ KB apparátusában dolgozott, majd a BM III/III-2-a alosztály beosztottja.)

1975. január 15-én a kémelhárítás összegezi Beke („*Karrierista*”) ügyében addig tett intézkedéseket, s megállapítja, hogy a bűncselekmény elkövetésének gyanúja fennáll, további bizonyítékok beszerzése folyamatban, az eddigiek egyértelműen arra utalnak, hogy a vállalat Stark György igazgatóval az élén,

„... a legális tevékenység mellett végzi el az un. más jellegű feladatokat, amelyeket minden valószínűség szerint az igazgató kap ismeretlen szervtől, valószínűleg tünik,

hogyan az MNVK/2-től. [HM katonai felderítő csoportfőnökség]

Az ellenőrzés során keletkezett anyagok, ismeretek egyértelműen arra utalnak, hogy "Karrierista" a vállalat igazgatója Stark György irányításával végrehajtója mindazon feladatoknak, amelyek legálisan, a vállalat alapítólevelében körülírt tevékenységi körébe tartoznak. Ezzel együtt, illetve a legális tevékenység mellett végzi el az u.n. másjellegetű feladatokat, amelyeket minden valószínűség szerint az igazgató kap még ismeretlen szervtől, valószínűnek tűnik, hogy az MNVK/2-től.

... más jellegetű feladatokat kap, valószínűleg az MNVK/2-től

Majd így folytatódik a III/II-10-c alo. jelentése:

„Karrierista”, mint szürke eminenciás magabiztosan dolgozik a vállalatnál kialakult misztifikált légkörben, amelyet felesége révén a lakókörnyezetében is elhintett. E légkör megteremtésében szerepe van Siklósi Norbertnek – a MÚOSZ főtitkára volt -, és a vállalat igazgatójának, akik „katonai”, vagy „nadrágszűj” témaként emlegetnek bizonyos feladatokat. A vállalat és személyük tekintélyének növelése céljával hivatkoznak a pártra (mintha a vállalat a párté lenne)...”

Beigazolódottnak tekinti a vizsgálat, hogy a vállalat és Halász között üzleti kapcsolat van, Halász bécsi lakását „támaszpontként” használják fel, itt készítik elő az osztrák, vagy NSZK állampolgárságú személyekkel történő találkozásokat, kinti tevékenységük során az ő lakásáról indulnak és térnek oda vissza.

A jelentés azzal zárul – egyebek között -, hogy magasabb vezetői szinten konzultálni kell a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalával, a XII. kerületi PB első titkárával és tisztázni kell Pável Jerofejev valódi szerepét.

A kémelhárítás tájékoztatást kér a hírszerzéstől, a III/I-11. osztálytól (hírszerzés harmadik országokban, anyagi-pénzügyi, rejtjelező, diplomáciai és futár ügyek). Berényi István r. alezredes, osztályvezető válaszából újabb részletek derülnek ki, például Siklósi és Beke viszonyáról. Beke nemcsak gépkocsivezetőként, gépkocsi előadóként dolgozott a MÚOSZ-ban, hanem gondnokként is, egy ideig a Magyar Sajtó Háza Éttermének vezetője, a balatonszéplaki nemzetközi üdülő helyettes vezetője. Intézte Siklósi magánügyeit is, s szerezte a MÚOSZ-nak a jobbnál jobb nyugati személygépkocsikat. Siklósi többször kiküldte Bekét Bécsbe, rendszerint vásárlási céllal, természetesen a MÚOSZ gépkocsiinak alkatrész pótlása ürügyével. Prágai hivatalos útjaira is gyakran vitte a főtitkár magával nélkülözhetetlen segítőjét. Siklósi főtitkár hálás volt és futtatta emberét, a gazdasági osztály munkatársaként már akkor a legszorosabb kapcsolatban állt Stark igazgatóval. Számtalan esetben bizalmas tárgyalásokon vett

részt Siklósi és Stark társaságában. Siklósi Starkból igazgatót, Bekéből pedig gyakorlatilag igazgatóhelyettest csinált.

A balatonszéplaki Interpress üdülő

A kémelhárítás ezek után - 1975. február 17 - **priorálja az Interpress személyi állományát a társszervek segítségével.**

Megerősíti, hogy Stark György igazgató valóban szerepel a katonai felderítés (MNVK/2 csoportfőnökség) nyilvántartásában.

Új információként közli, hogy ugyancsak ott szerepel a már említett Szemes Piroska lánya: Mészáros Piroska (1948. 11.11. Budapest) is.

Beke József osztályvezető, s egyben igazgató-helyettes a belügyi nyilvántartásban kizárt hálózati személyként van feltüntetve.

Bárdos György igazgató-helyettes ugyancsak kizárt hálózati személy a BM központi nyilvántartásában.

Dénes Sándor kereskedelmi osztályvezetőről azt jelezte a belügyi nyilvántartás, hogy szerepel, de az operatív kapcsolat 1956-ban megszakadt vele, anyaga megsemmisült.

Falus György filmstúdió vezető hasonlóképpen érintett a nyilvántartásban, anyaga azonban 1956 óta nem került elő.

1975. július végén a kémelhárítás III/II-10-c alosztálya rájön, hogy egy másik osztály, a III/II-4-b „**Békési**” fedőnevű ügynöke és annak felesége (az Autóalkatrész Kereskedelmi Vállalat könyvelési csoportvezetője) bizalmas kapcsolatban van Beke Józseffel. „**Békési**” a budapesti japán nagykövetség gépkocsivezetője, **autó adás-vételi ügyletek** bonyolításában vesz részt Bekével, a szabálytalan szerződések hasznából részesedik másokkal együtt. Az üzlet mélyebb feltárása érdekében a III/II-10-c megpróbál kapcsolatba lépni „**Békési**”-vel.

A titkos nyomozás, sokoldalú adatgyűjtés, az Interpress volt hálózati tagjainak kikérdezése után lassan a vége felé közeledik az információ gyűjtés **Beke Józsefről**. Ám még mindig előkerül új informátor, figyelemreméltó jelentéssel. 1975. szeptember 2-án Katona László r. alezredes, a III/II-4 osztály vezetője és Iglói Pál r. alezredes alosztályvezető arról tájékoztatja Dr. Szombath Jenő r. őrnagyot, a III/II-10 osztály vezetőjét, hogy egy megbízható, ellenőrzött kapcsolatuk **zárvatársa** volt Bekének a katonai börtönben (1964) és érdekes vallomást tett.

A zárvatárs jelentése szerint Beke nem barátkozott senkivel, de neki elmondta, hogy letartóztatása lényegében személyi bosszú volt, – noha azért gazdasági okai is voltak börtönbe jutásának. Idővel jó emberi kapcsolat alakult ki köztük, bár észrevette: Beke az operatív tiszthez jár. Politikai magatartásáról, felfogásáról – egyebek között – ezt jelentette:

*„Két ember volt a mintegy hatvan elítélt között, aki azt állította, hogy személyi bosszú áldozata, de nem a rendszer a hibás és továbbra is a rendszer híve, baloldali felfogású maradt. Az egyik **Beke József** volt.”*

Szabadulásuk után a polgári életben is tartották a kapcsolatot, a két család összejárt. Úgy látta: Beke évekig egyszerűen, szerényen, kiegyensúlyozottan élt, lakást cserélt, kocsit vett, felesége igen jól keresett. Majd változást vett észre:

*„Az utóbbi években világnézete ugyan változatlan maradt, de **elpolgáriasodott**. Nagyvonalúbb lett, kocsija és életstílusa is. Munkahelyén félnek tőle, mert igen nagy beleszólása van a vállalat minden ügyébe.”*

1975-ben **lezárult** a magyar állambiztonság nyílt és titkos nyomozása az Interpress, Beke József és Halász József ügyében. **A dokumentációt nem adták át a vizsgálati osztálynak, az ügyészség nem emelt vádat, s nem került semmi sem a bíróság elé.** Nemcsak a rivalizáló, s helyenként egymás ellen is dolgozó titkosszolgálatok üzleteire, módszereire derülhetett volna fény a nyilvánosság előtt, hanem egyes hazai és nemzetközi politikai körök érintettségére is. A szálak majd minden esetben a NÚSZ-t működtető KGB-hez, illetve az azt irányító SZKP-hez vezettek. Sem a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala, sem az MSZMP Központi Bizottságának érdekelt osztályai nem akartak ujjat húzni a felettes erőkkel, s eleve megakadályozták, hogy bármi is kiszivároгjon a sajtó, rádió és televízió számára.. Azon kívül, hogy titkos jegyzőkönyvek cseréltek gazdát Budapesten, Prágában és Moszkvában, mély csend és

hallgatás következett. A szocialista szennyes elhallgatása és szőnyeg alá seprése közös érdek volt.

A Szovjetunió összeomlása után a NÚSZ helyzete ellehetetlenült Prágában, ötévi pereskedés után a cseh jobboldali kormány **kiutasította a szervezet teljes vezetését** az országból. A tagság többsége az ellenlábas **IFJ** (International Federation of Journalists) szervezetébe távozott, amely **Brüsszelben** rendezte be székhelyét.

A NÚSZ azonban 1990. május 6-8 között Bala-tonfüreden még megtartotta elnökségi ülését, amelyet oly fontosnak tartott **Göncz Árpád** köztársasági elnök, hogy személyesen jelent meg és fel is szólalt.

Ettől kezdve a közös érdekek szolgálata, az akcióegység és a szakmai együttműködés lett az egymással szemben álló tömörülések jelszava a nemzetközi fórumokon. A gyakorlatban ennek ellentmondóan példátlan szembenállással kezdődött meg és folyt a médiaháború. A NÚSZ sikeres magyar vállalatok – Interpress, IPV – úgy éltek túl a rendszerváltást, hogy kapitalista módra vagy leányvállalatokba szervezték ki a nyereséges üzletágakat, vagy külföldi tőke bevonásával alapítottak vegyes vállalatokat.

Göncz Árpád

Erőss Ferenc („Gyömbér”)

Erőss Ferenc (1925. március 26, Nagykanizsa, Szépadvari Margit) , a **Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom (SZIM) főtitkárhelyettese**, 1948 januárjában jobboldali nézetei miatt disszidálni kényszerült. **Brüsszelben** az emigráns szociáldemokraták balszárnyához csatlakozott, 1955-ben a belügyi hírszerzés (BM I. Államvédelmi Főcsoportfőnökség II. főosztálya) belgiumi rezidentúrája beszervezte. „**Gyömbér János**” fedőnéven bomlasztotta a jobboldali szociáldemokraták sorait, akadályozta az emigráció egységének létrejöttét, szocialista nemzetközi kapcsolatokat alakított ki. Miután a belga elhárítás kétszer is letartóztatta, 1959. október 1-én **hazamenekítették**. Lakást kapott, a **Magyar Rádió és Televízió** műsorújságjának szerkesztőségében helyezték el. 1960-ban átvette a belső elhárítás, ám hírszerző lehetőségek hiányában 1962-ben a hálózatból kizárták.

Az MRT-től 1969-ben történt távozása után később a katonai felderítés alapította **Idegenforgalmi Propaganda Vállalat (IPV)** összekötője a Minisztertanács rendeletével 1979-ben létrehozott **Pressinformnál**, amely a külföldi újságírók ellenőrzésével foglalkozott. (ÁBTL.

Erőss Ferenc

Iskoláit Nagykanizsán végezte, 1943-ban érettségizett a piarista gimnáziumban. Apja régi szociáldemokrata (1918), a városi adóhivatalban dolgozott, anyja kisparaszti családból származott, a háztartást vezette. Apja már adóhivatali főtanácsos, amikor fia disszidálása miatt elbocsátják, majd pedig megvonják nyugdíját, díjbeszedőként dolgozik. Amikor „Gyömbér”-t szervezték, kérte apja nyugdíjának visszaadását is. Az állambiztonság ezt is elintézte 1956 márciusától. (A forradalom után azonban a nyugdíj intézet megszüntette a nyugdíj folyósítását.)

[Testvére: László (1924, Nagykanizsa) 1945 után 8 hónapi börtönbüntetést kapott, mert német hadikórházban segédorvosként dolgozott. Szabadulása után önként jelentkezett a nagykanizsai államvédelmi osztályon, ahol szervezték és ügynökként foglalkoztatták. 1947-ben felesége ösztönzésére az NSZK-ba távoztak jogellenesen. Amikor felesége elhagyta, visszatért Magyarországra. Három és fél évi börtönbüntetést kapott, szabadulása után 1951-ben internálták, amelynek során ismét szervezték. Miután kiengedték az internálótáborból, 1954 januárjában jelentkezett az ÁVH Zala megyei főosztályán, amely „Mikola” fedőnéven foglalkoztatta a nagykanizsai járási osztályon. Következő disszidálása után Argentínában kötött ki.]

Belügyminisztérium
II. osztály.

Szigoruan titkos!

37

Ikt.sz: 90-2667/55.

Tárgy: "Gyömbér János" ügynökről

Hírszerzői tevékenységéről

Budapest, 1955. szeptember 7-én.

Jelentem, hogy a BM. belgiumi rezidenturája 1955. júniusában a Magyar Népköztársaság államvédelmi szerveivel való titkos együttműködésre beszervezte Erőss Ferenc-et, továbbiakban fedőneven "Gyömbér Jánost", sz. 1925. Nagykanizsa, apja volt adóügyi főtanácsos. Családi állapota nős, egy gyermeke van. Szakképzettsége gépészmérnök. Jelenlegi foglalkozása nyomdász, a Belga Szociáldemokrata Párt nyomdájában a "La Peuple" c. lapnál. Lakcime: Bruxelles, Rue de Vallon 22.

"Gyömbér" szülei és testvére Nagykanizsán élnek. "Gyömbér" 1945-ben Nagykanizsán a SZIM. titkára volt, majd a SZIM. országos főtitkárának helyettese lett. 1947. decemberében Peyerrel való kapcsolata miatt kizárták az SZDP-ből és a SZIM-ben betöltött funkciójából való leváltását is követelték. 1948. januárjában disszidált. ~~szöveg hiányzik az országból.~~

A velünk való együttműködést későbbi büntetlen hazatérésének biztosítása, valamint itthon élő szüleinek támogatása ellenében vállalta.

A kapcsolatot személyes találkozók formájában tartjuk. Az eddigi együttműködés során "Gyömbér" több esetben adott információt a magyar emigráns szociáldemokrata szervezetei tevékenységéről, elsősorban a Szélig és a Peyer-féle szociáldemokrata csoportokra vonatkozóan. Mint eredeti dokumentumot átadta a fasiszta magyar emigránsok által készített memorandumot, amelyen rajta keresztül akartak eljuttatni a genfi értekezleten résztvevő nyugati kormányfőkhöz. A memorandum eljuttatását Spaak belga külügyminiszteren keresztül akarták eszközölni. "Gyömbér" közbenjárásával, mivel Spaakkal jó kapcsolatban van. Megbízásunkból résztvevő a Szociálista Internationale Londonban nemrég megtartott konferenciáján, melynek lefolyásáról, határozatairól írásbeli jelentést adott.

"Gyömbérnek" komoly hírszerző lehetősége van a magyar és más nemzetiségű emigráns szociáldemokraták ellenséges munkájának felderítésére. A belga kormánykörök felé meglévő kapcsolatai is komoly lehetőséget biztosítanak titkosjellegű információk és dokumentumok megszerzésére.

Hárs István
Hárs István áv. ezredes
osztályvezető.

Készült: 2 példányban
gépelte: Hné.

ÁBTIL 3.2.1. BI-863 I.

Erőss a BM belgiumi rezidenturája szervezte be 1955 nyarán

Erőss Ferenc a budapesti Műszaki Egyetem gépészmérnök karán két félévet végzett el. A SZIM munkájába Nagykanizsán kapcsolódott be 1945-ben, helyi titkár, majd Budapestre

kerül, ahol a **SZIM** 11 tagú országos bizottságának tagja, s hamarosan főtítkárhelyettese. A párton belül a **Bán Antal – Szélig Imre** irányvonalhoz tartozott, a kommunistákkal szemben védte a szociáldemokrácia hagyományos értékeit. Jó viszonyt ápolt Bölcsföldi Andorral, Gál Jenővel, Mezei Lászlóval, Schmidt Ferencsel, Pusztai Lászlóval, Király Ernővel. Ellenfelei jobboldali peyerista kapcsolatokkal vádolták meg, aláírásokat gyűjtöttek ellene, kizárását tervezték. Helyzete egyre romlott, ezért **Kéthly Anna** tudomására hozta, hogy nem tudják megvédeni a letartóztatástól. Megfogadva Bán Antal tanácsát, 1948 január 9-én Király Ernővel Rajkánál illegálisan átlépte a határt, Csehszlovákián át **Ausztriába** szökött. Belgiumba érkezése előtt megfordult Svájcban, Svédországban, Finnországban, Franciaországban.

Brüsszelben telepedett le. Itt ismerkedett meg feleségével, Kajlinger Erzsébettel (1922, Hatvan), aki 1948-ban látogató útlevéllal ment Belgiumba, de nem tért vissza. 1952-ben kötöttek házasságot, egy leánygyermekük született. 1951-ben Andreánszky Istvánnal megalapították a „**Fáklya**” c. időszakos magyar emigráns újságot. Céljuk az volt, hogy az „antimarxista szocializmust” terjesszék. A lap kezdetben havonta kétszer, majd egyszer jelent meg, egy év múlva azonban anyagiak híján megszűnt. Erőss ekkor a belga Szociáldemokrata Párt „Le Peuple” c. lapjánál helyezkedett el nyomdászként. Innentől számítható eltávolodása a Peyer féle jobboldali eszméktől, balratolódása viszonylag gyors. Szoros kapcsolatba lépett belga baloldali vezetőkkel – szociáldemokratákkal és szocialistákkal egyaránt - , így René Evelenko, Henri Rolin, és Franz Tielemans szocialista szenátorokkal.

A magyar hírszerző rezidentúra elismeréssel jelentette Erőss napi együttműködését a belga Szociáldemokrata Párt balszárnyát képviselő vezetőkkel, akik anyagi és erkölcsi segítséget ígértek arra az esetre, ha az emigrációban élő szociáldemokraták között egy, az ő politikai nézeteiket követő csoportot sikerül létrehozni. Ennek megalakítása érdekében Erőss tárgyalásokat folytatott Presser István, Svájcban élő magyar szociáldemokrata vezetővel, valamint Borsos Sándorral, a Nemzeti Parasztpárt Párizsban letelepedett képviselőjével. De 1955-ben nélkülük hozta létre a magyar emigráns szociáldemokraták „**Permanens Konferenciáját**”, amelyhez csatlakozott az Andreánszky által vezetett belgiumi „Magyar Szocialista Mozgalom” elnevezésű csoport is.

Dékán István áv. vezérőrnagy, a belügyminisztere első helyettese 1955 nyarán Hárs István áv. ezredes hírszerző főnök előterjesztésére jóváhagyta Erőss Ferenc **beszervezését** „*Gyömbér János*” fedőnéven. („1955 nyara óta kapcsolatban voltam a magyar kormányzat megbízottjával, a brüsszeli követség első titkárával: Füredi Gáborral. Az első beszélgetésnél már megtaláltuk a közös hangot...”- írja önéletrajzában.) A titkos együttműködést azzal a **feltétellel** vállalta, hogy a magyar belügyi hatóságok később lehetővé teszik büntetlen hazatérését, itthon élő szülei megélhetését pedig folyamatosan támogatják.

csak fegyveres erővel lehetett már megfékezni. 1955 nyara óta kapcsolatban voltam a magyar kormányzat megbízottjával, a brüsszeli követség első titkárával, Füredi Gáborral. Az első beszélgetésnél már megtaláltuk a közös hangot, a béke megőrzésének elsőrendű szükségességét. Ezt követően behatóan megvizsgáltuk a kinti lehetőségeket úgy emigrációs, mint nemzetközi szocialista vonalon. Mert

Eröss: kapcsolatban voltam a magyar kormányzat megbízottjával

Bizalmas információkat és dokumentumokat adott át a szociáldemokrata emigráció tevékenységéről, annak vezetőiről, baloldali csoportot szervezett, amely hangja a „**Szocialista Szemle**” c. folyóiratban jelent meg. Közvetlen kapcsolatot alakított ki Spaak külügyminiszterrel, neki és Tielemansnak köszönhetően 1956 márciusában mint tanácsadó részt vett a Szocialista Internationale **londoni** konferenciáján, ahol tekintélyes vezetők társaságában tűnt fel. Részletes jelentésével **elégedettek** voltak a magyar állambiztonság illetékesei. A belga kulturális miniszterhelyettessel olyan családi viszonyt ápolt, hogy az 1954 őszén gyermekét magához vette és egy hónapig viselte gondját saját lakásán. 1952-ben bizalmába férkőzött Zákó András volt vezérőrnagynak, az MHBK vezetőjének, annak belgiumi útja alkalmával, s támogatását ígérte neki. Személyesen ismerte a brüsszeli „Magyar Ház” látogatóit. Jó információkhoz jutott a szerveződő magyar emigráns hadseregről, az amerikaiak ezzel kapcsolatos terveiről.

A forradalom után a csoport – lehetőségeihez mérten – nyíltan kiállt a Kádár kormány mellett, s a munkás-paraszt hatalom támogatására hívott fel, élesen támadva **Kéthly Annát** és **Király Bélát**. A rezidentúra utasítására folyamatosan közöltek lejárató, bomlasztó cikkeket. Kéthly Anna azonban felhívta a belga rendőrség figyelmét Eröss és társai gyanús tevékenységére, feltételezett ügynöki szerepére.

Ennek következtében zaklatások érték és **a belga elhárítás** (Surete) „Kékesi” ügynökkel együtt letartóztatta. Bizonyítékok hiányában és a belga szociáldemokraták vezetőinek közbenjárására azonban szabadlábra helyezték („Kékesi”-vel együtt), ám állandó szoros ellenőrzés alá vonták. Hírszerző feladatait azonban nem adta fel, amiért is 1957 júniusában a belga elhárítás másodszor is letartóztatta. Beszervezésére kísérletet tettek, ám azt épp úgy, mint a gyanúsítást visszautasította. A bizonyítékok megint hiányoztak, s Tielemans szenátor fellépésére kiengedték azon nyilatkozat aláírása ellenében, hogy a jövőben semmilyen politikai tevékenységet nem fejt ki.

(„A következménye mindennek az lett, hogy ... állásomból nem egyszer kidobattak, ismételten letartóztattak Belgiumban, kizárattak a menekültügyi szervezetből, elvesztettem a munkaengedélyhez való jogomat, megtagadták a munkanélküli segélyt és végül – mivel a harcot még akkor sem adtam fel – kiutasítottak Belgiumból. Mindez illegális volt, mert konkrét adat a hatóságoknak és a politikai rendőrségnek nem állt a rendelkezésére arról, hogy én kémszolgálatot vagy más törvényellenes akciót

folytattam volna. Családommal együtt a pusztai lét kérdése is bizonytalanná vált... a politikai rendőrség meg nem szűnő akciói, az állandó figyelés, megfélemlítés, idézések, stb. arra az elhatározásra bírta, hogy kérem hazatérésem engedélyezését a követség útján. A követség tisztviselői 1957 november elsején át is vették kérelmemet...”)

Brüsszel, 1959 szeptember hó 3-án.

Igen tisztelt Elvtársak !

Tavaly novemberében Borsányi elvtárstól kértem családommal együtt történő hazamenetelem ideiglenes függőben tartását, melynek okait akkor részletesen megadtam. Ezek az okok most elveszítették aktualitásukat, tehát megkérem Önöket arra, hogy értesítsék a budapesti illetékes elvtársakat, hogy kész vagyok az azonnali hazatérésre, sőt kérem azt hogy ez mielőbb megtörténhessen.

Várva ezügyben sürgős intézkedésüket, esetleg a levelem átadóján keresztül való üzenetüket,

Őszinte szocialista üdvözleteimet küldöm.

Erőss Ferenc,

189, rue Brogniez, Anderlecht.

U. i. : Az ismert okok miatt megkérem az elvtársakat a legnagyobb diszkrécióra úgy az előkészítést mint a kapcsolatot illetően.

1959 szeptemberében sürgős intézkedést kér azonnali hazatérése érdekében

A magyar hírszerzés felvetette, hogy települjön át Franciaországba és ott folytassa eredményes munkáját. „Gyömbér” ezt kezdetben helyesléssel fogadta, később azonban meggondolta magát.

Biszkú Béla belügyminiszter **1958** októberében **engedélyezte hazahozását konspirált módon**. De Erőss novemberben kérte hazamenetele ideiglenes függőben tartását. **1959.** szeptember 3-án viszont már intézkedést sürgetett azonnali visszatérése érdekében. Erre csak **1959.** október 1-én kerülhetett sor.

Hozta magával a belga Szociáldemokrata Párt baloldali vezetőinek üzenetét: szeretnének az MSZMP vezetőivel megbeszélést folytatni „konspirált formában”. Hazatérése után havi 2500 forintos fizetést kapott a hírszerzéstől és érdemei alapján egy két szoba összkomfortos, berendezett lakás biztosítottak számára Angyalföldön, a Gyöngyház utca 6. szám alatti ház I. emeletén. (Az erről szóló szolgálati jegyet 1959. október 20-án közvetlenül Tömpe András r. vezérőrnagy, a hírszerzés főnöke írta alá.)

1960-ban elhelyezték az **MRT** műsorújságjának szerkesztőségébe, ahol a televízió műsoraival foglalkozott, s időnként a „Szülőföldünk” c. adás részére készített riportokat. Fizetéséből nem tudott megélni, ezért vitákba keveredett a rádió vezetőivel. Amikor nem tudtak zöld ágra vergődni, meghallgatást kért egykori szociáldemokrata ismerősétől: **Marosán Györgytől**, ő azonban elfoglaltságára hivatkozva nem fogadta.

Kedvetlen és kritikus véleményét, helyenként önmarcangoló gondolatait („*Miért kellett nekem hazajönni?!*”) hallva, a hírszerzés **titoktartási nyilatkozatot** vett tőle. Az 1960. július 7-i dátumot viselő „Szigorúan titkos” dokumentum – egyebek között - elismeréssel állapítja meg, hogy:

„...megbízható tevékenységet és értékes munkát fejtett ki a Magyar Népköztársaság érdekében. Értékes információkat adott az emigráció életéről és munkájával hozzájárult az emigráció bomlasztásához. Itthon a kíváncsalmaknak megfelelően átadta az emigrációban szerzett tapasztalatait, értesüléseit.”

A nyilatkozat kellő figyelmeztetéssel és tiltással folytatódik:

*„Nyugodt élete, egyéni biztonsága és fontos államérdekek megkövetelik a további **tőkéletes konspirációt**. Ennek érdekében kinti tevékenységéről és a részünkre végzett munkájáról közölt beszámolóját, írásos anyagát elfogadtuk és azt lezártnak tekintjük. A határon túli munkájával kapcsolatban, az ott szerzett értesülésekről, a kapcsolattartás módjáról és a felderítő munkával összefüggő legkisebb – jelentéktelennek látszó – kérdésekről sem adhat senkinek tájékoztatást. E kérdésekben kizárólag az állambiztonsági szervek azon munkatársa jogosult Önnel megbeszélést folytatni, vagy további tájékoztatásokat kérni, **aki ezen nyilatkozatot felmutatja.**”*

SZIGORUAN TITKOS!

TITOKTARTÁSI NYILATKOZAT

Ön, Erőss Ferenc 1955 júniusában külföldön kapcsolatba került felderítő szerveinkkel. Ez időtől kezdve megbízható tevékenységet és értékes munkát fejtett ki a Magyar Népköztársaság érdekében. Értékes információkat adott az emigráció életéről és munkájával hozzájárult az emigráció bomlasztásához. 1959 október 1-én saját kérésére hazatért, s hasznos tevékenységének megfelelő anyagi és erkölcsi elismerésben részesült. Itthon a kívánalmaknak megfelelően átadta az emigrációban szerzett tapasztalatait, értesüléseit.

Életének kinti periódusa ezzel lezárult, Ön beilleszkedett a hazai életbe és aktív tagja lett a dolgozó magyar társadalomnak. Nyugodt élete, egyéni biztonsága és fontos államérdekek megkövetelik a további tökéletes konspirációt. Ennek érdekében kinti tevékenységéről és részünkre végzett munkájáról közölt beszámolóját és írásos anyagát elfogadtuk és azt lezártnak tekintjük. A határon túli munkájával kapcsolatban, az ott szerzett értesülésekről, a kapcsolattartás módjáról és a felderítő munkával összefüggő legkisebb - jelentéktelennek látszó - kérdésekről sem adhat senkinek tájékoztatást. E kérdésekben kizárólag az állambiztonsági szervek azon munkatársa jogosult Önnel megbeszélést folytatni, vagy további tájékoztatásokat kérni, aki ezen nyilatkozatot felmutatja.

A fentieket megértettem, annak fontosságát és szükségességét ismerem és kötelezem magam a nyilatkozatban foglaltak betartására.

Budapest, 1960. július 1.

„Gyömbér” titoktartási nyilatkozata 1960-ban

1961 végén a Külügyminisztérium megrendelésére a Corvina-Pannónia Kiadó megjelentette „Magyar munkásvezérek Nyugaton” című vékony kötetét. Számos nemzetközi gratuláció

érkezett magánlakására Nyugat-európai szociáldemokrata politikusoktól, így többek között Victor Larock korábbi belga külügyminisztertől (akkori kultuszminisztertől), régi ismerősétől: Franz Tiemanstól, aki időközben pénzügyminiszter lett, Marcel Hicter belga politikustól, a nemzetközi kulturális kapcsolatok igazgatójától, André Renard ismert szakszervezeti vezetőtől (az 1960-as országos sztrájk szervezőjétől) és másoktól.

1962-ben **kizárták** a hálózathoz, 1969-ben az MRT-től vezetett útja a BM hírszerzés (III/I) és a katonai felderítés (MNVK 2) által vegyesen működtetett, már említett **fedőcégekhez**. Azt nem tudjuk (még), hogy a katonai felderítés átvette-e belügyi riválisától.

Lehel Miklós („Ölvecki”, „Petres”)

Lehel Miklós (1923. december 22, Debrecen, Sternberger Júlia) 1941-ben érettségizett Debrecenben. A középiskolával párhuzamosan apja nyomdájában kitanulta a betűszedést, s 1942-ben nyomdász segéd lett, attól kezdve a Nyomdász Szakszervezet tagja, egyúttal fizeti a Szociáldemokrata Párt tagsági díját is. A nyomdában féllegálisan a KMP néhány kiadványa is készült.

A II. világháború vége felé a nyomda a légitámadások következtében elpusztult a felette lévő lakással együtt, a gépek egy részét kimentették és később eladták. 1944-ben munkaszolgálatot teljesített a 121. vasútépítő században, majd hamis védlevéllel megszökött és Budapesten bujkált. 1945 január 31-én érkezett haza Debrecenbe, s másnap már az MKP nyomdájában dolgozott, ahol az a Ménes János volt az igazgató, aki apjánál szedőgép szerelőként dolgozott.

Lehel Miklós

1945. március 15-én felvették a kommunista pártba. Deportált apja május 30-án Ausztriában meghalt, anyja hazatért és fiával élt. Egyik unokabátyja javasolta, hogy vándoroljanak ki Izraelbe, ő azonban már tudatosan látta – írja önéletrajzában –, azokat a cionista törekvéseket, amelyek miatt visszautasította a családi elképzelést. Ehelyett aktívan bekapcsolódott a pártmunkába, szakszervezeti funkciókat vállalt, aminek eredményeképp 1948-ban a **Nyomdász Szakszervezet** kongresszusán a választmány tagja lett. 1949 tavaszán már a **SZOT** szervezési osztályának alosztályvezetője, 1952-ben a „**Munka**” című szakszervezeti folyóirat szerkesztője. Itt dolgozott 1961-ig, amikor az **MTI**-be került.

1954-ben állami kitüntetést kapott jó munkájáért. A Szaktanács apparátusában töltött 12 év alatt mindvégig tevékeny **pártmunkás**: pártcsoportbizalmi, alapszervezeti vezetőségi tag, majd titkár, de dolgozik a VI. kerületi pártbizottságon is: az oktatási bizottság, majd a politikai gazdaságtan szakcsoport tagjaként.

A forradalom alatt végig a SZOT épületében tartózkodott, december elején átigazolását kérte az **MSZMP**-be. December 6-án a Vasas székházból kiinduló csoporttal részt vett a párt ellentüntetésén, 1957 februárjában belépett az építők **munkásőr** zászlóaljába, amelynek tagja volt külföldi kiküldetéséig. 1966-ban szerelt le, emlékéremmel ismerték el a munkáshatalomhoz való hűségét.

1961 szeptemberétől a **Magyar Távirati Iroda** turnusvezetője a külpolitikai szerkesztőségben. Itt is nyomban bekapcsolódott a pártszervezet életébe: pártcsoportbizalmi, majd 1963-tól a szerkesztőség **alapszervezeti titkára**. Rendszeresen tartott előadást a pártnapokon, tagja volt a KB agit.-prop. osztálya mellett létesített nemzetközi kérdésekkel foglalkozó előadói szakcsoportnak.

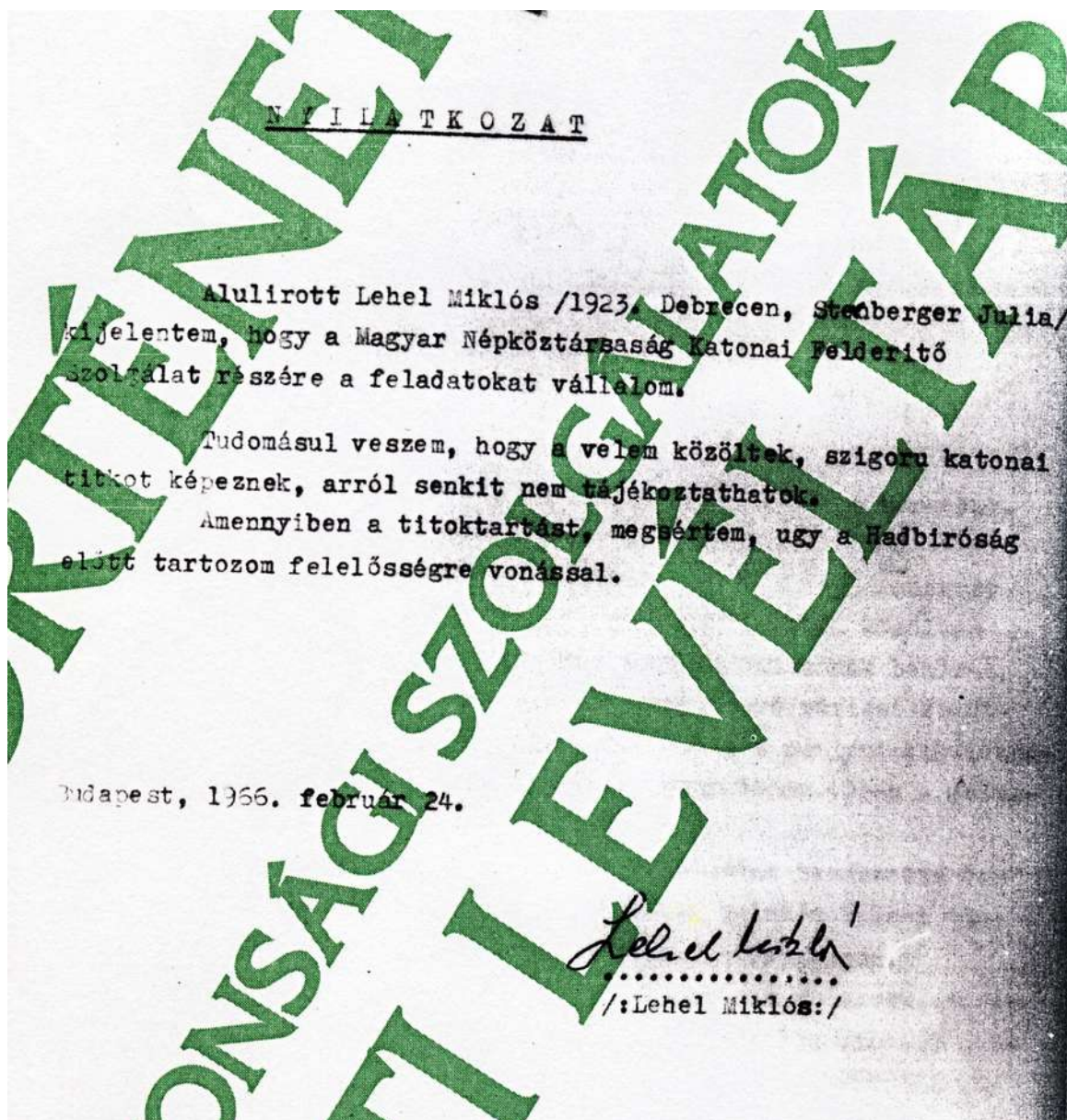
Az MTI több alkalommal bízta meg szakmai és politikai feladattal külföldön. 1962 nyarán például helyettesítette a párizsi tudósítót, 1964-ben részt vett Genfben az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Világértékeztetésén, 1965-ben a Vietnami Demokratikus Köztársaság rendszeres bombázásának megindulása után Hanoi-ba küldték a politikai helyzet megismerése és egyes tudósítói feladatok ellátása céljából; 1963 őszén a MÚOSZ megbízásából két hetet töltött a Mali Köztársaságban.

1952. július 15-től október 15-ig tartalékos tiszti tanfolyamon vett részt és a hadtápparancsnok politikai helyetteseként szerelt le alhadnagyi rendfokozattal.

1949-ben nősült meg. Első felesége **Czibere Erzsébet** a Magyar Hajó-és Darugyár munkügyi előadója volt. Adoptálta felesége első házasságából származó, Éva nevű lányát, aki a nevét viselte. 1961-ben azonban elvált.

Három év múlva ismét megnősült: **Ernst Mária Anna** (1931. december 29, Budapest)

nagypolgári családból származott, - apja orvos volt, koncentrációs táborban halt meg - könyvtáros –magyar szakos diplomát szerzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Anyja betegsége miatt 1957-ig csak rövid időközökre vállalt állást. Segéd könyvtáros, majd 1960-tól tanszéki labor asszisztens a Budapesti Orvostudományi Egyetem Élettani Intézetében, kezdő költőként tagja volt a fiatal írók munkaközösségének. Lehel Miklós édesanyja, - aki időközben férjnél is volt -, nyugdíjasként fia családjával élt együtt. (Lehel anyósa és édesanyja még sok családi konfliktus forrása lesz, s nehezen boldogul velük külföldön, tudósítói munkáját zavarják, sőt ellehetetlenítik.)

Lehel Miklós szervezési nyilatkozata

Első külföldi tudósítói munkahelyének elfoglalása előtt Lehel Miklóst berendelték a HM-

be, ahol a **Katonai Felderítő Szolgálat** osztályvezetője: Kapás Pál alezredes várta. Lehel nem lepődött meg, amikor az alezredes megkérdezte: párizsi kiküldetése alatt dolgozna-e nekik? Mint elmondta: „különböző feladatokat már eddig is végzett külföldi útjai alkalmával, s ezekről **Ugrai elvtársnak**, illetve **Sárközi vezérőrnagy elvtársnak** be szokott számolni” [Társadalmi kapcsolatként kisebb feladatokkal bízták meg.]

A munka melletti segítségnyújtást természetesnek tartotta, készül a párizsi állandó tudósítói munkára, ám megjegyezte azt, amit jelentésében Kapás alezredes így fogalmazott meg: „Azt tervezik, hogy édesanyja is velük megy, mivel nincs kire hagyni idehaza. Várható, hogy anyósa is huzamosabb időre ki akar hozzájuk utazni, aminek egyáltalán nem örül, de a családi béke miatt nem tud mit tenni.” Előzetesen az is bonyolította kissé a felderítés aggályait, hogy Lehel izraeli rokonai szeretnek utazni, hozzátartozókat látogatni, s ezek az utak eddig sem voltak mentesek különböző biztonsági problémáktól...

A baráti és elvtársias hangulatú találkozó végén a katonai felderítő szolgálat (MNVK/2) osztályvezetője a következő nyilatkozatot íratta alá Lehel Miklóssal:

„NYILATKOZAT

Alulírott Lehel Miklós (1923, Debrecen, Sternberger Júlia) kijelentem, hogy a Magyar Népköztársaság Katonai Felderítő Szolgálat részér a feladatokat vállalom.

Tudomásul veszem, hogy a velem közöltek szigorú katonai titkot képeznek, arról senkit sem tájékoztathatok.

Amennyiben a titoktartást megsértem, úgy hadbíróság előtt tartozom felelősségre vonással.

Budapest, 1966. február 24.

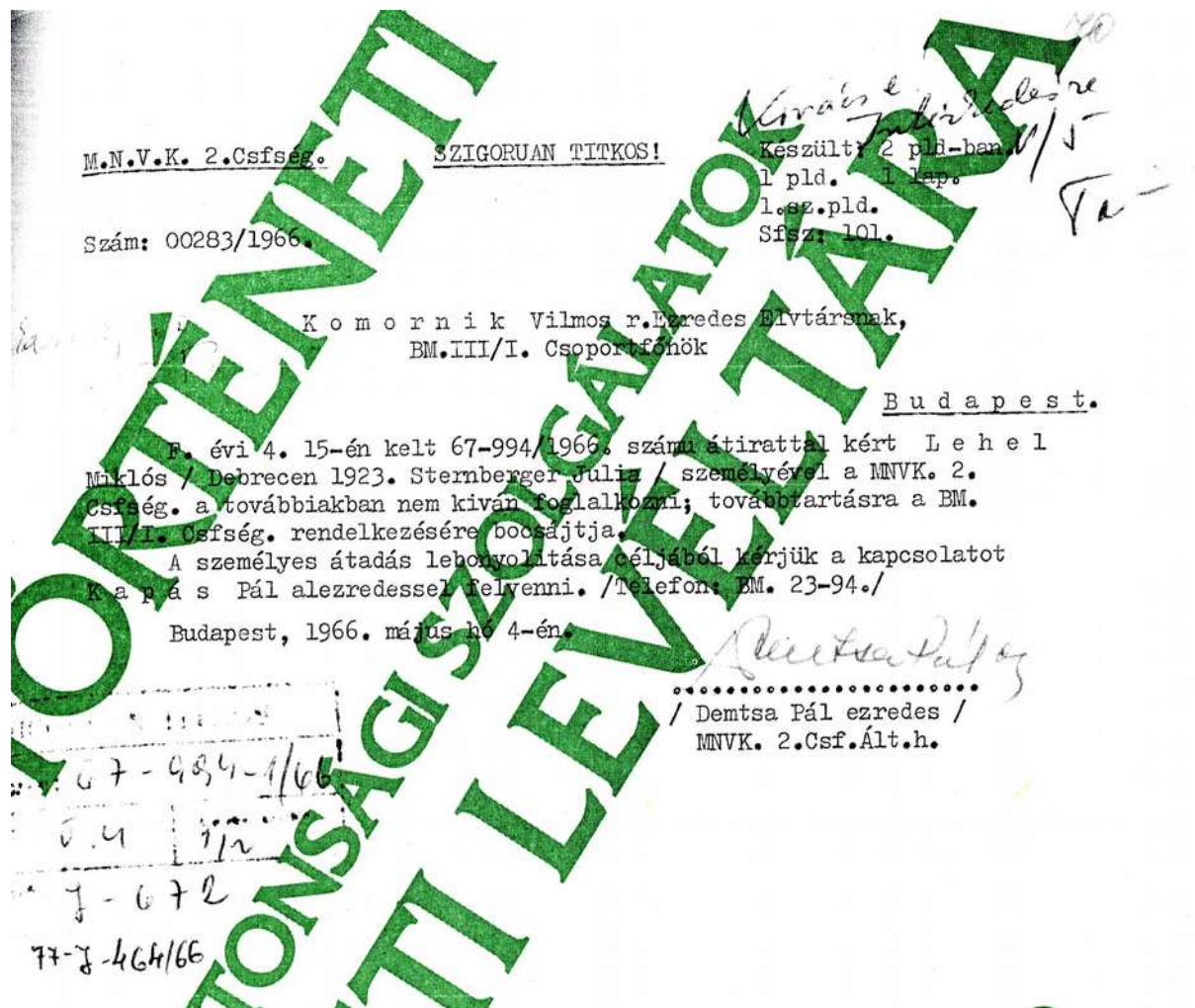
Lehel Miklós”

Két hónap sem telik el, s a katonai felderítés főnöke: **Sárközi Sándor** vezérőrnagy, az MNVK/2 csoportfőnökség vezetője levelet kap a BM hírszerzés (III/I) csoportfőnökétől: **Komornik Vilmos** r. ezredestől. Ebben a belügyi hírszerzés főnöke közli, hogy a két szerv között történt korábbi megállapodás alapján az MTI párizsi tudósítói munkakör az ő **csoportfőnökségük hatáskörébe tartozik**. Ezért kéri, intézkedjen, hogy Lehel Miklóst további tartás végett **átadják**, s egyúttal kér róla egy szokásos összefoglaló jelentést is. Lehel átvételére a r. ezredes Kovács János r. őrnagyot jelölte ki 1966. április 15-én.

Nincs mit tenni, a helyek elosztásáról párt jóváhagyással korábban a két miniszter állapodott meg.

Május 4-én az MNVK 2. csoportfőnökség vezetőjének általános helyettese: Demtsa Pál ezredes levélben válaszol Komornik Vilmos r. ezredesnek, s közli, hogy a felderítő szolgálat

Lehel Miklóst további tartásra a BM III/I. Csfség rendelkezésére bocsátja. Június 1-én pedig megérkezik Lehel Miklós anyaga a belügyi hírszerzés vezetőjéhez. Ebből és ekkor derül ki, hogy Lehel Miklóst „Ölvecki” fedőnéven szervezte be a katonai felderítés. Ez változott a belügyi nyilvántartásban „Petres Géza” fedőnévre június 9-én. (ÁBTL. 3.2.1. Bt-2262)

A katonai felderítés átadta Lehel Miklóst a belügyi hírszerzésnek

Ezen a napon a Metropol szálloda eszpresszójában Kapás Pál alezredestől, a katonai felderítő csoportfőnökség A/5 osztályának vezetőjétől Lehel Miklóst átvette Dr. Farkasinszki Zoltán r. őrnagy, a BM III/I csoportfőnökség 3-J alosztályának képviselőjében, aki első benyomásáról azt jelentette a „Petres Géza” fedőnevet kapott titkos munkatársról, hogy:

*„Előnytelen külsejét nagyban ellensúlyozza szellemi frissessége és megnyerő modora. A kapcsolat átadását szívesen fogadta, úgy érzi, hogy a tőlünk kapható leendő feladatai közelebb állnak kinti beosztásához, munkaköréhez, mint amilyen feladatokat az MNVK/2 Csfségtől kapott volna. A nekünk végzendő munkát **kommunista kötelezettségének** tekinti.”*

„Petres” 1962 júliusában már volt Párizsban, akkor 3 hétig helyettesítette a szabadságát

töltő állandó MTI-tudósítót. 1966 nyarán azonban nem egyedül készült tartós kiküldetésére. Ezt a helyzetet a belügyi hírszerzés június 29-én – miután megvizsgálta a tm. konspirációs körülményeit - így értékelte:

*„Negatívan értékelendő biztonsági helyzete szempontjából, hogy **több rokona él külföldön**, akik nyilvánvalóan levelezési kapcsolatba lépnek vele, s számíthatunk arra is, hogy meglátogatják Párizsban. Mindkét esetben a külföldi rokonok felületet jelentenek ellenőrzéséhez. [Izraelben: Dr. Liebermann László, Dr. Ungár Sándorné, Havas György, Havas Gábor, Kondel László őrnagy; továbbá: özv. Szilárdné és családja Kanadában, özv. Fodor Jánosné Franciaországban.]*

*Ugyancsak kedvezőtlen lehet biztonsági helyzetére az a körülmény is, hogy felesége gazdag polgári családból származik, akinek anyja több hónapot kíván velük Párizsban eltölteni. Anyósa életszemlélete egyes vonatkozásokban kozmopolita, **szocialista erkölcsi normákkal szemben álló**, s ez ugyancsak kedvező lehetőséget nyújthat a francia elhárításnak, ha technikai eszközökkel ellenőrzik párizsi lakását.*

Külföldi rokonai és szűkebb családi környezetéből fakadó veszélyekre felhívtuk figyelmét és részletesen megbeszéltük, hogy milyen módszerek és szabályok alkalmazásával, illetőleg betartásával csökkentheti azt a felületet, amit kedvezőtlen rokoni kapcsolatai nyújtanak a francia elhárító szerveknek.”

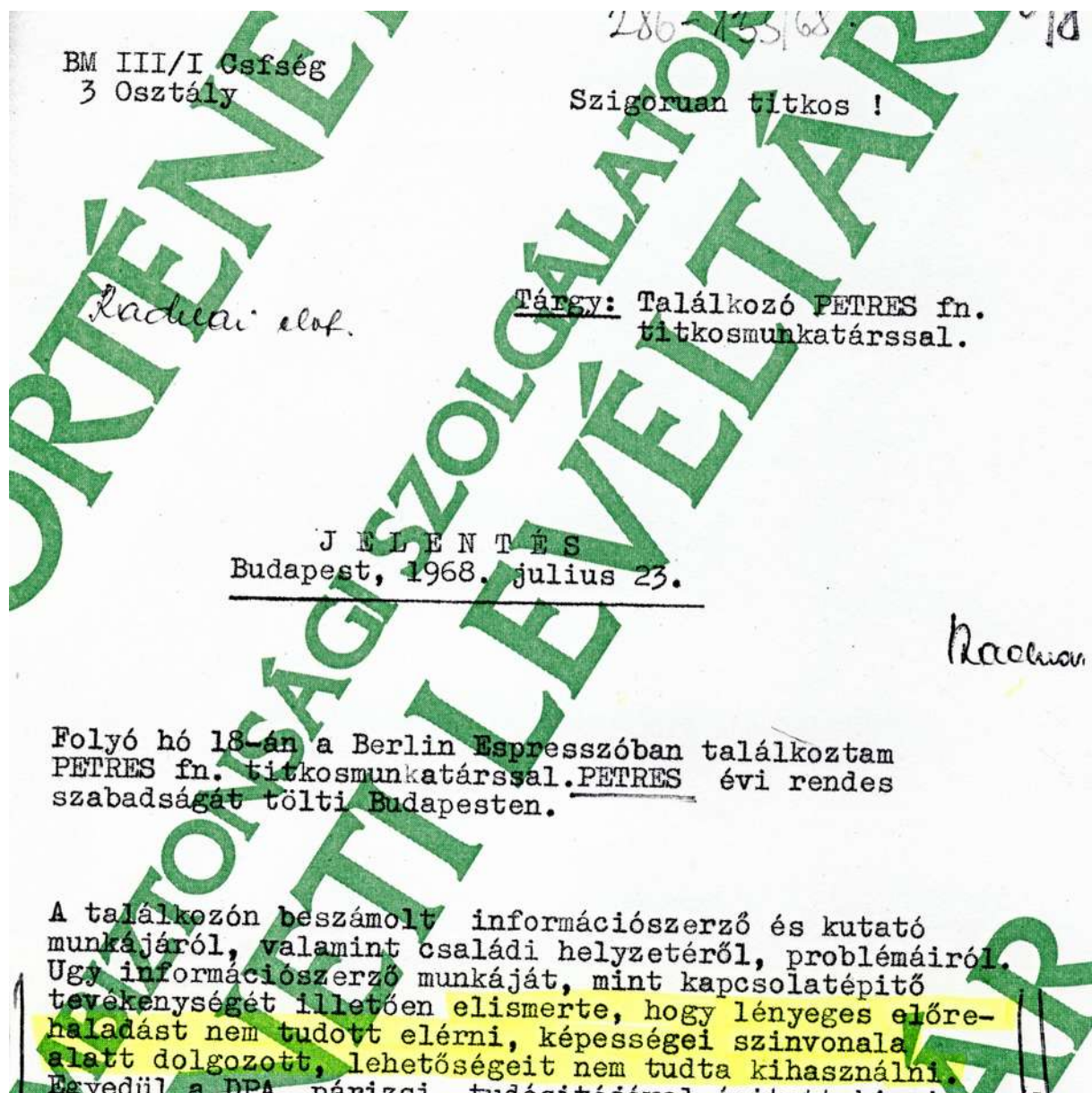
Július 25-én Lehel Miklós („Petres” tm.) aláírja azt a „Megbízás”-t, amelyben a Belügyminisztérium feladatokat fogalmazott meg számára. (Az ilyen diktátumok egyoldalúságáról másutt már többször írtam.) A végrehajtandó feladatok közül – egyebek között - kiemelik a következőket:

- 1., Kutató munka a személyek tanulmányozása és feldolgozása területén. Ne csak olyan nyugati újságírók megismerésére törekedjen, akik a politikai és gazdasági hírszerzés területén bevonhatók a magyar hírszerzéssel való együttműködésbe, hanem olyan személyek kiválasztására is, akik a NATO valamelyik központi szervében, fontos amerikai objektumokban, valamely integrált politikai, gazdasági szervezetben (Közös Piac, Euratom, OECD, stb.), vagy a francia államigazgatás kiemelt területein dolgoznak, vagy ott személyes kapcsolatokkal bírnak.
- 2., Az információszerzés területén a párizsi kapcsolattartótól kapott hírigény alapján folyamatosan szerezzen titkos vagy bizalmas jellegű információkat és dokumentációs anyagokat. Amennyiben egy tanulmányozás alatt álló kapcsolatától egy találkozó keretén belül információt kap, úgy két jelentést adjon: külön egy információs jelentést és külön egy olyan jelentést, amely a találkozó lefolyását, az illető személy magatartását, a róla megszerzett új adatokat, a vele történt korábbi megállapodásokat, vagy a saját javaslatait tartalmazza.
- 3., Minden provokációt vagy olyan eseményt, tényt, jelzést, körülményt, amely az elhárítás tevékenységére utal, azonnal jelentsen párizsi kapcsolattartójának (hírszerző rezidentúra).

Amennyiben a francia elhárító vagy hírszerző szervek azzal provokálják, hogy a hírszerzés részére is dolgozik, provokációjukat utasítsa vissza. Mindenféle közeledésükkel szemben legyen elutasító, az un. „kettős játék”-ba nem mehet bele.

[Hasonló eligazítást kaptak megbízatásuk kapcsán más külföldi tudósítók is, az ismétlődő sablonok és közhelyek alig változtak az évek során.]

„Petres” titkos munkatársat természetesen részletesen kiképezték a francia elhárítás módszereiről és az ellenük való védekezés módjáról, a „sötét hírszerzés” eszközeiről, a jelentésírás és a konspiráció szabályairól, a találkozók rendjéről és a további tankönyvszerinti hálózati hírszerző tudnivalókról.

... képességei alatt dolgozott, lehetőségeit nem tudta kihasználni

Az első két párizsi év nem hoz hálózati sikereket „Petres”-nek. A belügyi hírszerzés 3.

osztálya úgy értékeli 1968. július 23-i jelentésében, hogy az MTI tudósítója maga is elismerte: **sem az információszerzésben, sem a kapcsolatépítésben nem tudott lényeges előrehaladást elérni.** „képeségei színvonala alatt dolgozott, lehetőségeit nem tudta kihasználni.” Egyedül a DPA párizsi tudósítóival (Ernst Burkart és Werner Frey)) épített ki viszonylag rendszeres kollegiális kapcsolatot, de „*folyamatosan használható, információs forrás feldolgozására alkalmas kapcsolata nincs, információit a sajtóból és hivatalos kapcsolatoktól szerezte.*”

Lehel Miklós – a jelentés szerint – elismerte: munkája eredménytelenségén kívül, **családi helyzete veszélyezteteti biztonságát, tudósítói tekintélyét** is. Közölte: anyját az előbbi okok miatt otthon hagyná, ám akkor az anyósa akarna kiutazni hozzájuk Párizsba, de egészségi állapota igen gyenge. (Ennek ellenére előfordult, hogy néhány hétig mindkét mama kint volt.)

A hírszerző rezidentúra vezetője már 1967-től folyamatosan kénytelen volt „Petres” tm. családi viszonyaival foglalkozni, mert az alapvetően gátolta hálózati munkáját. Igaz, „Fehér” elvtárs rögtön úgy látta, hogy **rossz megjelenése és alaptermészete** miatt a titkos munkatársnak eleve gátlásai vannak az emberekkel való ismerkedést illetően, s ez még sokáig így lesz. Ráadásul azonban Lehelné nem viselte el férje édesanyjának rigolyáit, s azzal fenyegette meg a velük egy párizsi lakásban élő anyósát, hogy megöli. Ezért az nem mert vele egyedül maradni, hanem vagy elkísérte a fiát tudósítói útjára, vagy az utcán a kocsiban várta meg a sajtótájékoztatók végét, netán kávéházakban üldögélt, esetleg lakásuk környékén sétált. „Petres”-nek ráadásul mindig időben otthon kell lennie miután bevásárolt, mert ő eteti és fürdeti a gyereket, takarítja a lakást, mos és vasal, háztartási munkát végez. Mindez megakadályozta például abban, hogy valakivel együtt vacsorázzon, vagy egy fogadáson, esti rendezvényen 20:00 óránál tovább maradjon. Így a lakásukra is a legritkábban tudtak vendéget hívni. A késő esti és éjszakai veszekedések, kiabálások pedig teljesen **lejáratták** a magyar tudósítót a ház lakói előtt.

Párizs a Központnak 1968. december 31-én:

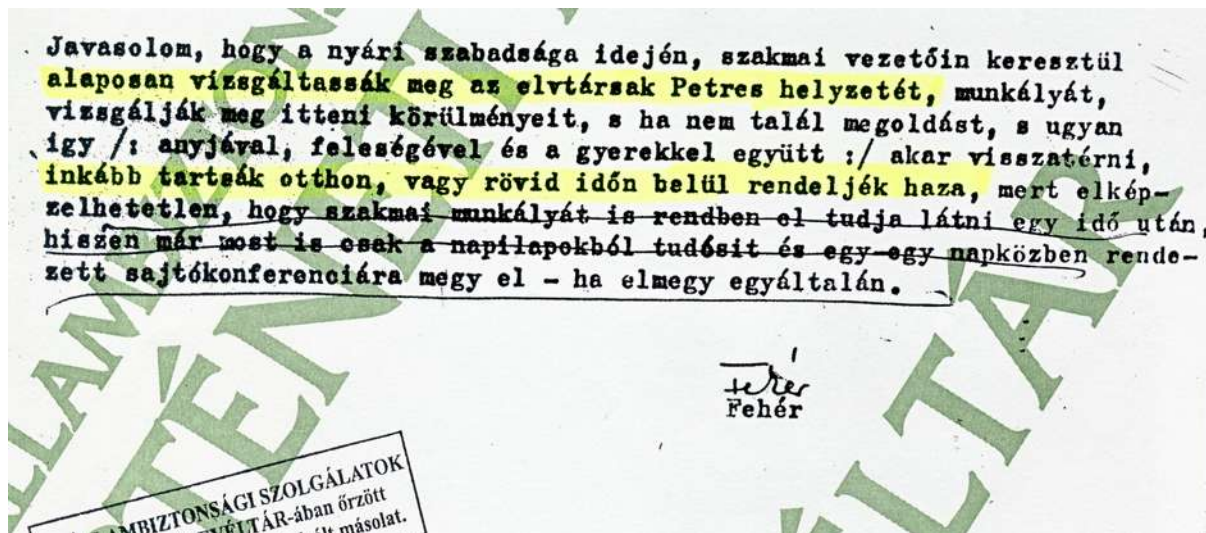
*„Az elmúlt időszakban rendszeresen találkoztam „Petres” elvtárssal. Találkozóink jó része abból állt, hogy én be akartam számoltatni a kapott feladatokról, „Petres” pedig rendszeresen megmagyarázta: **miért nem tudta azokat végrehajtani**, vagy mi volt az oka annak, hogy a feladatok végrehajtását illetően – elsősorban új kapcsolatok építése – nem jutott előbbre.”* (ÁBTL. 3.2.3. Mt-1532)

„Fehér” elvtárs, a rezidentúra vezetője hosszan panaszkodik: hiába ismétli újra és újra hírigényeik legfontosabb tételeit – például a nyugatnémet újságírók iránt - a beszámoltatások semmi előrelépést nem mutatnak, **a tm. kezdeményező készsége nulla.** A hírszerző főtiszt egyenesen kifakad az MTI tudósítójára jelentésében:

*„Információs igényeinknek vagy a személyek tanulmányozására vonatkozó kérdések felvetése helyett a lakásproblémáiról beszél, ami meggyőződésem szerint nem Burkhardték, hanem kizárólag az ő problémái voltak, s annak ellenére, hogy a közelmúltban **lakáscsere problémája** megoldódott, még mindig ezzel a témával traktálja*

partnereit, nemcsak engem, a kolónia más tagjait is...”

A rezidentúra vezetője számtalan jó tanácsot adott „Petres”-nek, aki azokat rendszeresen **elhárította**. Megunva a tarthatatlan állapotokat, a párizsi hírszerző főtiszt azt kérte a budapesti központtól, hogy ha a titkos munkatárs képtelen rendbe tenni családjá dolgait, **nyári szabadságából** vissza se jöjjön, mert előbb-utóbb úgy is vissza kell rendelni.

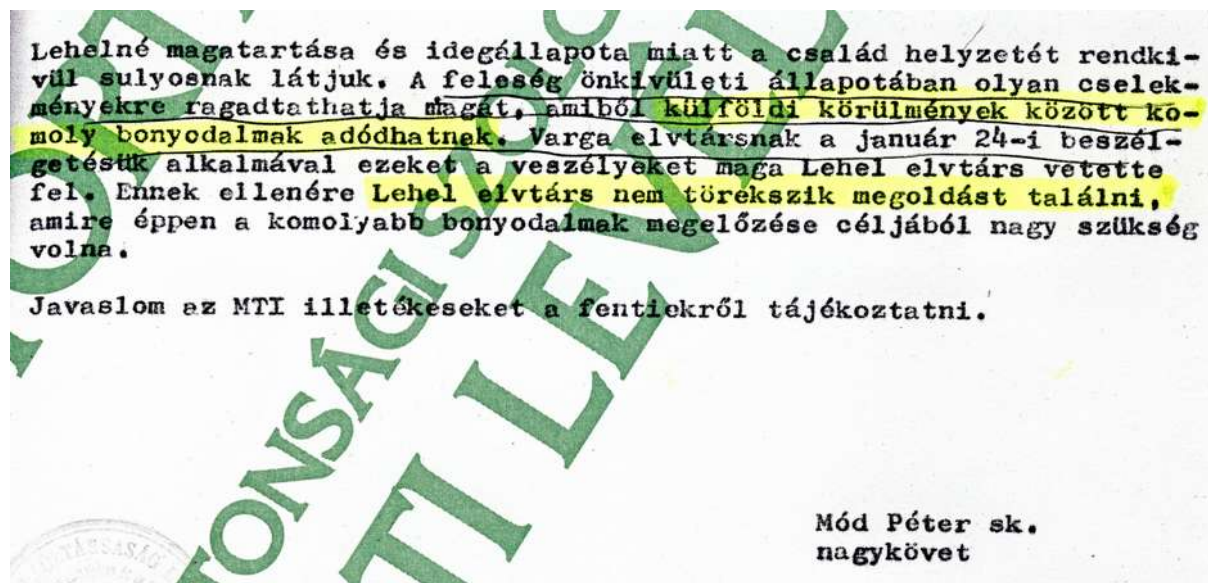
A rezidentúra: inkább tartsák otthon, vagy rendeljék haza

De visszajött, még pedig az MTI vezetőinek támogatásával, mert mindenképpen ki akarta húzni a négy évet párizsi állomáshelyen.

1969. márciusában már **a párizsi nagykövetnek: Mód Péternek kellett foglalkozni Lehel Miklós családi viszályával**, miután Varga Sándor sajtóattasé is tehetetlennek bizonyult az egyre súlyosabb feszültség feloldásában. (Lehel egy alkalommal kétségbeesett hangon telefonált a sajtóattasénak, hogy azonnal menjen a lakásukra. Megérkezésekor Varga diplomata a lépcsőházban találta a házfelügyelő társaságában, aki a lakók követelésére lépett fel erélyesen az MTI tudósítójával szemben, mert a késő esti és éjszakai hangoskodások egyre sűrűbben ismétlődtek.)

Máskor a Place de la Concorde közelében hallatszó utcai veszekedésre a posztos rendőr is odament, érdeklődésére „Petres” ügynök közölte, hogy csupán családi összeszólalkozásról van szó. A rendőr felírta a gépkocsi rendszámát és távozott. Mód Péter nagykövet március 1-én kénytelen volt jelenteni Budapestnek:

*„Lehelné magatartása és idegállapota miatt a család helyzetét **rendkívül súlyosnak** látjuk. A feleség önkívületi állapotában olyan cselekményekre ragadtathatja magát, amiből külföldi körülmények között komoly bonyodalmak adódhatnak. Ennek ellenére **Lehel elvtárs nem törekszik megoldást találni**, amire éppen a komolyabb bonyodalmak megelőzése céljából nagy szükség volna.”*

A nagykövet: Lehel elvtárs nem törekszik megoldást találni

December 3-án az új rezidentúra vezető azt jelenti, hogy „Petres” tm. a Közös Piac brüsszeli irodájában információkat gyűjt a hágai csúcsértekezletről, ám még mindig csak általános kollegiális hírforrásai vannak, állandó és szoros kapcsolatai nincsenek. Ráadásul, ismét szorong: most az anyósa jön Párizsba, akit neki kell majd kiszolgálnia és elviselnie.

Ugyanakkor a titkos munkatárs hozzákezdett váltásának előkészítéséhez, ami 1970 augusztusában várható, ha zavartalan lesz kiszemelt utódjának felkészülése.

1970. június 30-án a Központ elemzi és értékeli „Petres” tm. legutóbbi jelentéseit. Egyebek között megállapítják:

- A „Pompidou sajtófogadása” című információt ismereteik bővítésére használták fel. A kérdés egyes részleteiben adataikat erősíti.
- „Az Európai Biztonsági Konferenciáról” készült információt nem tudták használni, hiányos. Inkább kérdezősködés, mint információ. Ami az NSZK tartományi választásainak esélyeit illeti, ez is egy a sok feltételezés közül.
- Az „NSZK-francia katonai együttműködésről” szóló információt ismereteik bővítésére használták fel... de hiányos. Érdekes, ám önállóan nem használható információ, mert halloásra és nem tényekre hivatkozik, konkrét hely-és kapacitás meghatározást nem tartalmaz. Hasonló, de bővebb és pontosabb adatokat kérnek.
- Az „UDR politikájáról” készített információ a kérdés egyes részleteiben ismereteiket bővíti. Jó képet nyújt az UDR ortodox szárnyának véleményéről.
- A „Pompidou elnök amerikai útjáról” szóló információt anyaggyűjtéshez használták fel.

Nem új és nem is eredeti, de ellenőrző anyagnak megfelel.

- Az „Angola belépése az EGK-ba” tárgyában készített információ ... csupán általános vélemény, nem tartalmaz hírszerző értesülést.

Ezzel aztán gyakorlatilag véget is ér „Petres” titkos munkatárs **állambiztonsági teljesítménye, ami alig volt mérhető** a Párizsban eltöltött négy év alatt, inkább csak zajos családi botrányai maradtak meg egyedülálló módon a hírszerző hálózat történetében. Az MTI azonban mintha elégedett lett volna a tudósító szakmai munkájával. Bár közismert volt a távirati iroda személyzeti politikájában, hogy nem feltétlenül a szakmai rátermettség és eredményesség alapján került valaki vezető beosztásba - a kontra produktivitás megnyilvánulásait és a rejtélyes csoportérdekek következményeinek példáit nem itt taglalom – Lehel Miklós **kinevezése a külpolitikai szerkesztőség élére** azért sokakat meglepett házon belül és kívül. Mint külpolitikai főszerkesztőnek aztán volt lehetősége a hazatérését követő hét esztendőben, hogy összegereblyézzon annyi értékelhető piros pontot a külföldi kiküldetésről döntő párt-és állami szervek vezetőinél, hogy 1977-ben már egy percig se lehessen vitás ismételt tudósítói kiküldetése, ezúttal **Madridba**.

De mi történt addig? Amikor a folyamatos kapcsolattartás jegyében 1973-ban felkeresi a munkahelyén Varga Sándor r. alezredes, a korábbi tartója és Bíró Ferenc r. őrnagy a III/I-3-A alosztályról, kiderül, hogy a főszerkesztő meglehetősen helyhez kötött, csakis a kiemelkedő politikai események kapcsán utazik külföldre, ám gyakran dönt munkatársai utaztatásáról. Szakterülete változatlanul a NATO és a Közös Piac. A hírszerző főtiszteknek elmondta: **továbbra is szívesen áll rendelkezésükre**, itthon a neves külföldi újságírók beutazásánál, külföldi útjainál pedig az egyeztetendő belügyi hírigény szerint. Megértéssel fogadta, hogy a hírszerzést elsősorban az NSZK érdekli, azt meghaladóan a NATO, a Közös Piac és az UDR [Union des Démocrates pour la République: Demokraták Egyesülése a Köztársaságért, francia politikai párt rövidítése.]

1973. decemberében Bogye János r. alezredes, a III/I-3. osztály vezetője engedélyezte, hogy Lehel Miklóst, az MTI külpolitikai főszerkesztőjét („Petres Géza” titkos munkatárs) a BM hírszerzés 7-es osztálya **szakértőként** foglalkoztassa.

[A hírhedt 7-es vonal feladata a hírszerzés és bomlasztás volt az emigráns szervezetekben, továbbá harc a fellazítási objektumok ellen. A három alosztályt magában foglaló III/I-7 osztályt ekkor Zsiga Árpád r. alezredes vezette. „Petres” tm. Szabó János r. hadnagy irányításával látta el szakértői feladatait. Megj.: I. Cs.]

Leterheltségére hivatkozva azonban nem mindig tudja határidőre elkészíteni a 7-es osztály által kért szakértői jelentéseket, másfelől kicsit ismét Párizsra kacsint, felvillant ugyanis annak lehetősége, hogy 1975. nyarán ő váltsa ott Dobsa Jánost, az MTI tudósítóját.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I. CSFSEG
7-es Osztálya

SZIGORUAN TITKOS!

67-87-1126 /1973.

249-494/73

Bre et

igen!

2.6

Bogye János r. alezr. elvtárs,
BM. III/I-3. Osztály Vezetője!

B u d a p e s t

Kérem Osztályvezető Elvtársat járuljon hozzá, hogy
"PETRES" fn. titkosmunkatársat a 7-es osztály **szakér-**
tőként igénybe vegye.

A 7-es osztály részéről Szabó János r.hdgy. elvtársat
bizom meg "PETRES" fn. titkosmunkatárs szakértői fog-
lalkozásával.

Budapest, 1973. december 17.

Zsiga Árpád
ZSIGA ÁRPÁD r.alez.
osztályvezető mb.

1973: a belügyi hírszerzés szakértőként alkalmazza

1974. májusában azonban váratlan bizalmas nyomozás indul rokonsága múltja miatt, ami

kissé felkavarja az álló vizet „Petres” tm. körül.

A belügyminiszter bizalmas nyomozást engedélyezett a **katonai elhárításnak** Lehel Miklós anyósa: Dr. Ernst Zoltánné érintettsége okán a „**Vallásos**” fedőnevű ügyben. Dr. Dohány Zoltán r. alezredes, a III/IV-7 osztály vezetője irányította a vizsgálatot, s határozta meg azokat a kérdéseket, melyeket Dr. Táttár László r. alezredes mb. osztályvezetőnek a III/I-3 osztályon tisztáznia kellett. Az osztály megbízásából a jól tájékozott Bíró Ferenc r. őrnagy járt el, ő hallgatta ki Lehel Miklóst.

A nyomozás a JOINT által 1945-ben fenntartott ERNST Szanatórium működésének feltárására irányult. A szanatórium Lehel anyósának lakásán működött. Az ott megfordult személyek és a keletkezett okmányok sorsa azonban jórészt még ismeretlen volt az állambiztonság számára. Lehel 1964-ben, második házassága kapcsán került kapcsolatba felesége családjával és rokonságával. Anyósa 1973-ban hunyt el.

Dr. Ernst Zoltánné 1945-ben az Egészségügyi Minisztériumtól kapott engedélyt az Ernst Szanatórium működtetésére. Az engedély megszerzésében nagy szerepe volt a későbbi egészségügyi miniszternek: dr. Doleschál Frigyesnek. A szanatórium nem végzett aktív gyógykezelést, csupán utókezelést látott el és idősök otthonául szolgált Ernstné vezetésével. Amikor a **JOINT**szervezete átveszi az intézetet, kizárólag idősök otthonaként tartja fent, részben kiegészítve egy diák menzával. A szanatórium vezető főorvosa dr. Ernstné sógora: Dr. Ungár Sándor fogorvos volt, aki a negyvenes évek végén kivándorolt Izraelbe.

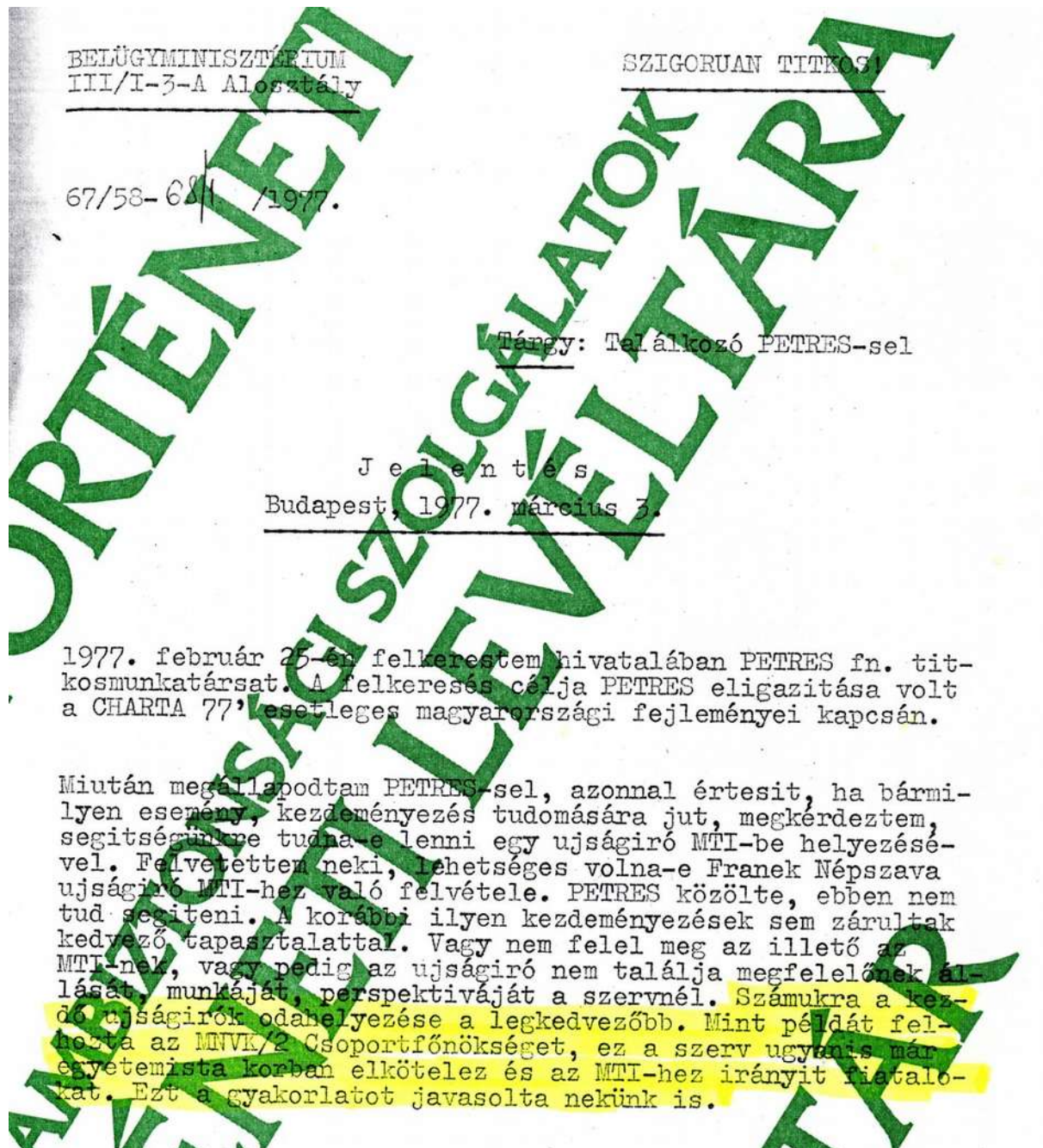
A szanatórium engedélyezését vizsgáló katonai elhárítás látókörébe került Dr. Rusznyák István akadémikus is, aki Dr. Ernst Zoltán korábbi klinikai orvostársa volt, és Dr. Kenedi István orvos ezredes, a Honvéd Kórház főorvosa, a család közeli barátja. A szanatórium irattárának legfontosabb okmányait – így a működési engedélyt is – **Lehel Miklós semmisítette meg**, amikor anyósa halála után, 1973 decemberében, a hagyaték felszámolása, az iratok rendezése során úgy gondolta: ezekre már nem lesz szükség.

A bizalmas nyomozás nem rendítette meg „Petres” tm. helyzetét, kérésére feleségét sem hallgatták ki, - aki az események idején csupán 13-14 éves volt -, ő kérdezte ki a vizsgáló bizottság érdeklődésének megfelelően, s továbbította válaszait Bíró őrnagynak.

„Petres” tm. mint az MTI külpolitikai főszerkesztője és Bíró Ferenc r. őrnagy (III/I-3-A) rendszeresen találkozik, konzultál a külföldi tudósítói helyeken várható kádermozgásokról, az egyes tudósítók munkájával kapcsolatos észrevételekről, a vitás kérdések megoldásáról. Ennek során 1976. november 9-én az MTI főszerkesztője közli a belügyi hírszerzés képviselőjével a következő változást:

*„A tudósítói kinevezések a jövőben új mechanizmus szerint történnek. E szerint az MTI vezetője előzetesen szóbelileg konzultál az **MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságával** a kiküldendő személyéről. Ezt követően írásbeli előterjesztést*

(javaslatot) készít a **Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának** a tudósítói kinevezésre. A Tájékoztatási Hivatal megszerzi az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának a beleegyezését, majd hivatalosan **jóváhagyja a kinevezést.**” [A korábbi gyakorlat szerint az MSZMP KB hagyta jóvá hivatalosan is a tudósítói kinevezéseket.]

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-3-A Alosztály

SZIGORUAN TITKOS

67/58-68/1 /1977.

Tárgy: Találkozó PETRES-sel

J e l e n t é s
Budapest, 1977. március 3.

1977. február 25-én felkerestem hivatalában PETRES fn. titkosmunkatársat. A felkeresés célja PETRES eligazítása volt a CHARTA 77' esetleges magyarországi fejleményei kapcsán.

Miután megállapodtam PETRES-sel, azonnal értesít, ha bármilyen esemény, kezdeményezés tudomására jut, megkérdeztem, segítségülre tudna-e lenni egy ujságíró MTI-be helyezésével. Felvettem neki, lehetséges volna-e Franek Népszava ujságíró MTI-hez való felvétele. PETRES közölte, ebben nem tud segíteni. A korábbi ilyen kezdeményezések sem zárultak kedvező tapasztalattal. Vagy nem felel meg az illető az MTI-nek, vagy pedig az ujságíró nem találja megfelelőnek állását, munkáját, perspektíváját a szervnél. Számukra a kezdő ujságírók odahelyezése a legkedvezőbb. Mint példát felhozta az MNVK/2 Csoportfőnökséget, ez a szerv ugyanis már egyetemista korban elkötelez és az MTI-hez irányít fiatalokat. Ezt a gyakorlatot javasolta nekünk is.

Lehel a katonai felderítés példáját javasolta a belügyi hírszerzésnek

1977. január 25-én Lehel Miklós („Petres” tm.) hivatalból közli a belügyi hírszerzéssel, hogy megszületett az illetékeseik döntése: **őt küldik Madridba**, az ibériai tudósítót: Simó

Endrét pedig Rómába helyezik.

Február 25-én azt a kiegészítő tájékoztatást adta, hogy előreláthatólag június elején utazik új állomáshelyére, kihelyezése előtt kb. 10-14 napra kiutazik Portugáliába, illetve Spanyolországba új munkakörének átvétele céljából. Ekkor történik a beszélgetés egyik mellékszálaként, hogy Bíró őrnagy megkérdezi a főszerkesztőt: segítségükre tudna-e lenni a Népszava egy tehetséges újságírójának, F.-nek az MTI-hez való felvételében. A főszerkesztő közölte: nem tud segíteni. A korábbi ilyen kezdeményezések sem zárultak kedvező tapasztalattal. Mert vagy nem felel meg az illető az MTI-nek, vagy pedig az újságíró nem találja megfelelőnek állását, munkáját, perspektíváját a szervnél. S ekkor fogalmazza meg Lehel Miklós azt a tanulságos következtetést, ami a belügyi hírszerzés (III/I csoportfőnökség) és a katonai felderítés (MNVK 2) módszertani gyakorlata közötti **különbséget** találóan kifejezte. Így hangzott Bíró r. őrnagy jelentésében:

„Számukra [ti.: az MTI-nek] a kezdő újságíró odahelyezése a legkedvezőbb. Mint példát felhozta az MNVK/2 csoportfőnökségét, ez a szerv ugyanis már egyetemista korban elkötelez és az MTI-hez irányít fiatalokat. Ezt a gyakorlatot javasolta nekünk is.” (ÁBTL, 3.2.3. Mt-1532, 213.old.)

Így lettek a katonai felderítés által fiatalon megnyertek sokkal **erősebb kötődésűek** a HM csoportfőnökségéhez, mint az alkalmasszerűen megszarolt, vagy hazafias alapon (a párttagok elkötelezettségével) néhány hét alatt beszervezett hálózati személyek a belügyi hírszerzés valamelyik osztályán. Az MNVK 2 **pályamodellben** gondolkodott hosszú távon, s azt minden eszközzel támogatta, míg a BM előrelátása legtöbbször egy kiküldetési ciklusra, négy esztendőre szólt, arra pedig kész embert kellett találnia, de gyorsan. A HM érthetően nem szívesen engedte át „megnyert” és felkészített hálózatának tagjait a BM-nek, a külföldi tudósítói helyek elosztásáról – a két tárca „illetékességi” jelenlétéről - viszont a **pártközpontban** döntöttek, akárcsak egyes fontos személyek hovatartozásáról folytatott belső „szervi” vitákról.

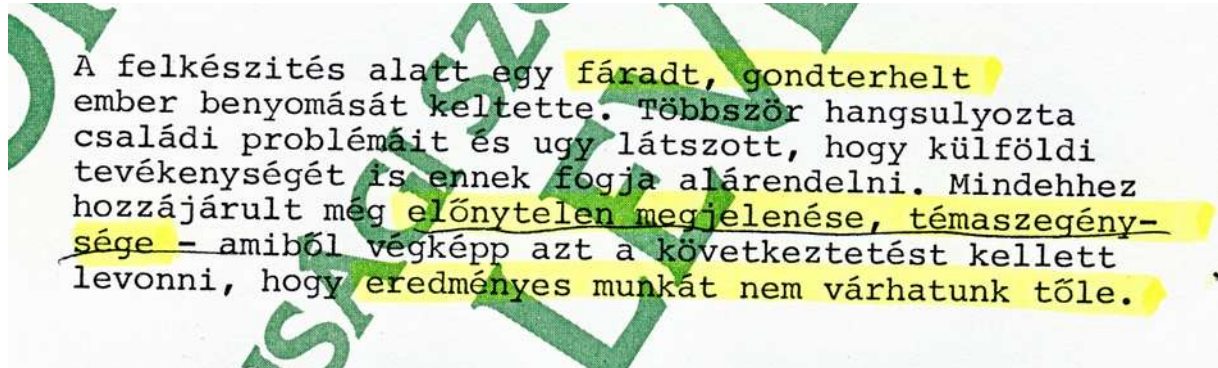
1977. május 23 és június 1 között „Petres” titkos munkatársat a belügyi hírszerzés egy másik osztálya, a III/I-4 készítette fel új tudósítói helyének elfoglalására. Kiképzését és eligazítást négy találkozó keretében 12 óra ráfordítással hajtotta végre Keszthelyi László r. alezredez az „ÉK” fedőnevű „K”-lakáson és nyilvános helyen.

A terveknek megfelelően elsősorban a konspirációs és biztonsági kérdésekkel, továbbá a kapcsolatépítés és fejlesztés módszereivel foglalkoztak. Feladatkörét a NATO-val és az EGK-val kapcsolatos információk birtokában lévő személyek felkutatásában, a kapcsolat elmélyítésében és a témakörben érintett objektumok felderítésében határozták meg.

A kiképzésért felelős Keszthelyi László hírszerző főtitzt kritikusan állapította meg június 2-i jelentésében:

„A várakozással ellentétben „Petres” még a tudósítói munkaköréhez elengedhetetlenül szükséges helyismerettel, tájékozottsággal sem rendelkezett. [...] A felkészítés alatt egy *fáradt, gondterhelt* ember benyomását keltette. Többször hangsúlyozta csa-

ládi problémáit és úgy látszott, hogy külföldi tevékenységét is ennek fogja alárendelni. Mindehhez hozzájárult még **előnytelen megjelenése, témaszegénysége**, - amiből végképp azt a következtetést kellett levonni, hogy **eredményes munkát nem várhatunk tőle.**”

Madrid 1977: Eredményes munkát nem várhatunk tőle

Mindezért is hangsúlyos eligazítást kapott a madridi ügynöki operatív helyzetről, a tudósítói munka beindításához szükséges gyakorlati ismeretekről és a kapcsolattartás hagyományos és rendkívüli módjáról.

„Petres” tm. a kiküldetésének első két évében végzett hírszerző munkájáról minden alkalommal úgy kezdte beszámolóját, hogy elismerte: **eddig semmit sem teljesített** vállalt kötelezettségeiből, de a jövőben jobb teljesítményt kíván nyújtani az információszerzés területén. „A tippkutató, tanulmányozó, feldolgozó munkát azonban nem akarta vállalni idő hiányára, leterheltségére, családi problémáira hivatkozva.” – állapította meg 1979. augusztus 17-i összefoglaló jelentésében Kósa György r. őrnagy.

A tudósító azt mondta: nem tudja vállalni, hogy az említett területeken folyamatosan és rendszeresen éveken át nagy gyakorisággal találkozzon a kiválasztott személyekkel. Segítségért ígértek neki bizonyos feladatok átvállalásával. Ám az első két évben olyan spanyol személyiségekkel, akik információs forrásként, vagy tippként szóba jöhettek volna, nem volt érdemi kapcsolata. Noha – mint elmondta – a Madridba akkreditált külföldi tudósítók között mintegy 15-20 igen jól tájékozott nyugati újságíróval olyan szakmai kapcsolatba került, amely mélyíthető annyira, hogy többségüktől „sötét úton” hasznos információkhoz juthat.

A hírszerző rezidentúra két konkrét személy mielőbbi feldolgozását kérte „Petres”-től: John Wheeler az AP és Charles Vanhecke a Le Monde tudósítóját.

„Petres” sem kerülhette el a **spanyol elhárítás** megfélemlítő akcióját. 1981. augusztus 31-én házfelügyelője telefonon közölte a magyar nagykövetséggel, hogy az MTI tudósító személyzeti bejáratát feltörve találta. A helyszíntre „Duba” tm. és a katonai felderítés rezidense ért ki legelőbb. A lakásból semmi értéket nem vittek el, csak néhány fiókot nyitottak ki. Nyilvánvaló volt, hogy a titkos házkutatás látszatát kívánták kelteni a megfélemlítés szándékával. Hasonlóképp járt azokban a napokban egy portugál állampolgárként nyugati szocialista

lapokat tudósító kollégája is: feltúrtak mindent, de nem vittek el semmit sem. Tudatták: figyelik és számon tartják tevékenységét.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-3. osztály

SZIGORUAN TITKOS!

67-58-286/84.

Engedélyezem:

Kiss Oszkár r. ezredes
osztályvezető

AZ ÁLLAMBIZTONSÁGI SZOLGÁLATOK
TÖRTÉNETI LEVÉLTÁR-ában őrzött
eredeti iratról készült anonimizált másolat.

Tárgy: PETRESS fn. tm. pihentetésére

J A V A S L A T
Budapest, 1984. március 27.

Javaslom PETRESS GÉZA fn. titkosmunkatársunk pihentetését, anyagának irattárba helyezését. Nevezett külföldi kihelyezéséről 1982-ben végleg hazatért.

Politikai információszerző munkát családi körülményei miatt csak egyes időszakban tudott végezni. Hazatérése óta helyzete nem változott, családi körülményei gátolják szakmai munkájának, titkosmunkatársi feladatának ellátásában.

A pihentetés tényét nem közöltük vele, aktivizálására - egy-egy konkrét feladat megoldásához lehetőség van. A kapcsolatot dr. Molnár László r. fhdgy. elvtárson keresztül lehet felvenni vele.

Kérem a javaslat engedélyezését.

Dr. Molnár László r. fhdgy.

Készült: 1 pld. 11 lap
Készítette: ML/BE
Nytsz.:

Petress 1986. áprilisában vette át a pihentetéséről az MNV K/2 Csoportot és a családját. A családjában ellátásos betegsége van, munkát nem végez. Működ.

1984: A pihentetés tényét nem közöltük vele

Ne szaporítsuk a szót, nem sok újat és jót lehet írni a titkos munkatárs további munkájáról. Legnagyobb egyéni eredménye az volt, hogy **ismét kihúzta a négy évet külföldön jól fizetett MTI tudósítóként.**

1982-ben tért vissza Madridból Budapestre. 1984. március 27-én a BM III/I-3 osztályának vezetője: Kiss Oszkár r. ezredes Lehel Miklós („*Petres Géza*” titkos munkatárs) **pihentetéséről** és anyagának irattárba helyezéséről döntött. A hírszerzés megállapítása szerint: politikai információszerző munkát csak egyes időszakokban tudott végezni családi körülményei miatt. Hazatérése óta helyzete nem változott, megoldatlan családi gondjai **gátolják** szakmai munkájának, titkos munkatársi feladatainak ellátásában.

Az a döntés született, hogy egy-egy konkrét feladat megoldásához lehetőség lesz aktiválására, de hálózati személyként tartósan pihentetik. A pihentetés tényét hivatalosan nem közlik vele.

Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások, XIII.

Egy televíziós újságírót New Yorkba küldenek, ahol belügyi hírszerző és jól fizetett sajtóhivatalnok lesz az ENSZ Titkárságán

Miután a televízió (MTV) híradójának külpolitikai szerkesztőjeként, 48 éves korában 1972. szeptember 24-én szívinfarktust kapott és elhunyt, egykori munkahelye: a „*Népszabadság*” („*Szabad Nép*”) nekrológban méltatta érdemeit:

„A magyar újságírást újra egy tehetséges, tapasztalt munkásától fosztotta meg a szívinfarktus. A 48 éves, alkotóereje teljében lévő Révész Józsefet, a televízió híradójának egyik vezető szerkesztőjét és kommentátorát ragadta el körünkből.

Révész József elvtárs a párt központi lapjánál kezdte újságírói munkáját. Az ellenforradalom leverése után ismét a Népszabadságnál dolgozott, és politikus, emberséges hangvételű írásaival szolgálta a kibontakozást, a konszolidációt. 1965-ben a Magyar Televízió külpolitikai szerkesztője és kommentátora lett, majd rátermettsége és kiváló nyelvtudása révén 1966-ban őt választották ki a fontos tisztségre, hogy öt éven át szerkessze az ENSZ Tájékoztatási Főosztályának egyik lapját. Nemrég tért haza, s ismét nagy munkakedvvel vetette magát a televíziós újságírásba, hogy gazdag tapasztalatait kamatoztassa.

Korai halála fájdalmas veszteség, emlékét kegyelettel megőrizzük.”

Temetéséről is beszámolt a központi pártlap. A Farkasréti temetőben több rádiós és televíziós – jórészt híradós - búcsúztatta:

„A hamvait tartalmazó urnánál Varga József, a Tv Híradó főmunkatársa méltatta a Magyar Rádió és Televízió dolgozóit, valamint pártszervezete nevében a szocialista tájékoztatás ügyét élete utolsó órájáig híven szolgáló kommunista fáradhatatlan tevékenységét.”

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége nevében **Pethő Tibor** alelnök búcsúzott az elhunytól.

NÉPSZABADSÁG

Elhunyt Révész József újságíró

A magyar újságírást újra egy tehetséges, tapasztalt munkásától fosztotta meg a szívinfarktus. A 48 éves, alkotóereje teljében levő Révész Józsefet, a televízió híradójának egyik vezető szerkesztőjét és kommentátorát ragadta el körünkől.

Révész József elvtárs a párt központi lapjánál kezdte újságírói munkáját. Az ellenforradalom leverése után ismét a Népszabadságnál dolgozott, és politikus, emberséges hangvételű írásaival szolgálta a kibontakozást, a konszolidációt. 1965-ben a Magyar Televízió külpolitikai szerkesztője és kommentátora lett, majd rátermettsége és kiváló nyelvtudása révén 1966-ban őt választották ki a fontos tisztségre, hogy öt éven át szerkessze az ENSZ Tájékoztatási Főosztályának egyik lapját. Nemrég tért haza, s ismét nagy munkakedvvel vetette magát a televíziós újságírásba, hogy gazdag tapasztalatait kamatoztassa.

Korai halála fájdalmas veszteség, emlékét kegyelettel megőrizzük.

A Népszabadság gyász híre

ség I. Csoportfőnökségének hírszerző főtisztjei tudták pontosan azt: kit is temettek valójában. Mert a rádiósoknak és a televíziósok csak a felszínt ismerték, a teljes igazságot nem.

Elbúcsúztatták Révész József újságírót

Hétfőn a Farkasréti temetőben családtagok, barátok, munkatársak, a rádió és a televízió sok munkatársa vett végső búcsút Révész Józseftől, a Televízió Híradó elhunyt felelős szerkesztőjétől, külpolitikai kommentátorától.

A hamvait tartalmazó urnánál Varga József, a Tv Híradó főmunkatársa méltatta a Magyar Rádió és Televízió dolgozóit, valamint pártszervezete nevében a szocialista tájékoztatás ügyét élete utolsó órájáig híven szolgáló kommunista fáradhatatlan tevékenységét. A Magyar Újságíró Szövetség nevében Pethő Tibor alelnök búcsúzott az elhunytól.

Elbúcsúztatták kollégái

A gyászszertartáson részvevő rádiósok és televíziósok csoportjától kissé távolabb két ismeretlen sötétruhás idegen állt szótlanul. Senki sem látta mikor és hogyan helyezték el koszorújukat, s mi volt annak szalagjára írva. Nem beszélgettek senkivel, s a ceremónia befejeztével nyomban távoztak. A parkolóban fekete autó várta őket sofőrrel, de civil rendszámmal.

Csak ők, „A Cég” képviselői, a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnök-

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I.CSFSÉG
1-es Osztály
A.- Alosztály

Szigorúan titkos !

Engedélyezem :

BORSÁNYI IMRE r.alez.
Osztályvezető.

Tárgy: "RÓNA" fn. tm. anya-
gainak irattárba tété-
lére

H A T Á R O Z A T

Budapest, 1972. szeptember 27.-én.

"Róna" fn. tm. magyar nemzetiségű és állampolgár, nő,
MSZMP-tag, újságíró, budapesti lakos.

1967-ben szervezte be hazafias alapon VARGA ISTVÁN r.
fődj. Még az évben szerződést kötött az ENSZ-el és
1972 júniusáig New Yorkban az ENSZ Titkárság OPI rész-
legén dolgozott, majd hazatérése után a Magyar Televí-
ziónál szerkesztő volt.

Külföldi tartózkodása alatt a new-yorki rezidentúra
foglalkoztatta. Eredményes munkát végzett a politikai
információszerzés és kapcsolatépítés terén.

1972. szeptember 24-én szívinfraktus következtében
meghalt.

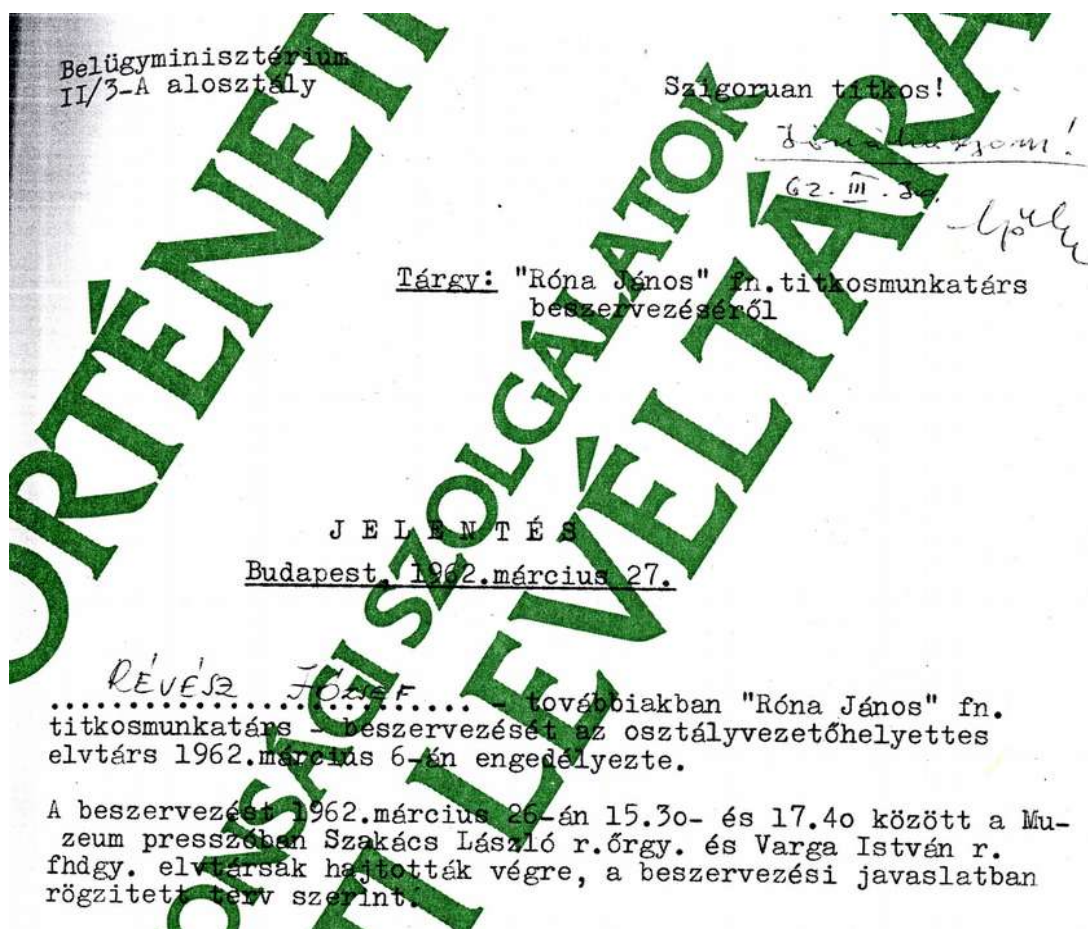
Révész hálózati anyagát 1972 szeptemberében irattárazták

Révész József

Néhány nappal később, szeptember 27-én a BM hírszerzés 1-es osztályának vezetője: **Borsányi Imre** r. alezredes engedélyezte, hogy a „**Róna János**” fedőnevű titkos munkatárs: **Révész József** anyagait irattárba helyezzék.

Az erről szóló határozat tömören megállapítja, hogy „**Rónát**” 1967-ben szervezték be, s még abban az évben New Yorkba küldték, ahol az **ENSZ Titkárság** OPI részlegénél dolgozott 1972 nyaráig, amikor hazatérése után a **Magyar Televízió** híradójánál helyezték el. „*Külföldi tartózkodása alatt a New York-i rezidentúra foglalkoztatta. Eredményes munkát végzett a politikai információszerzés és kapcsolatépítés terén.*”

„**Rónát**” 1962. március 26-án szervezték be először

Csak hát ez sem a teljes valóság. Az információ megtévesztő, félrevezető. **Révész József**

fet először **1962.** március 26-án szervezte be a hírszerzés (BM II. Politikai Nyomozó Főosztály 3. osztályának „A” alosztálya.) a távlati kihelyezés tervével. „*Róna*” ekkor már egy éve az **MTV** Agitációs és Propaganda Osztályának külpolitikai rovatában dolgozott szerkesztőként és képernyős kommentátorként.

A kihelyezést azonban két dolog is hátráltatta:

a., a Külügyminisztérium tévedésből nem, mint újságíró, hanem mint leendő ENSZ rádióst kérte ki az *MRT*-től;

b., emberi hibái miatt az *MRT* vezetése nem támogatta az állambiztonság kihelyezési tervét.

A vita miatt elhúzódott a döntés 1963 szeptemberéig. Az időközben már megalakult **BM III/I.** Csoportfőnökség ekkor volt kénytelen tudomásul venni, hogy a **Magyar Rádió és Televízió elnöksége** – személy szerint **Tömpe István** elnök – álláspontja végleges: **nem járul hozzá** Révész kihelyezéséhez az USA-ba, az ENSZ állás betöltéséhez.

Az állambiztonság illetékesei pedig úgy határoztak, hogy Révészt párttagságára való tekintettel a társszervek sem foglalkoztathatják, ezért az operatív jellegű kapcsolatot megszakítják vele, - a dekonspiráció veszélyének elhárítása miatt is - **hálózati személyként kizárják**, de az esetleges jövőbeli kapcsolatfelvétel lehetőségét a körülmények megváltozása esetén fenntartják vele.

Szögezzük le itt hangsúlyosan: a rádiósok, televíziósok és az állambiztonság titkos együttműködésében **ez az eddig ismert egyetlen eset, amikor az MRT vezetése**, élén a KB tagsággal rendelkező elnökkel - ismerve a pártközpont némely illetékeseinek fenntartásait is - **megtagadja az állambiztonság vezetőinek kérését.** Az árnyaltabb okokról részletesen később, de már most jelzem: Révésszel szemben korábbi munkahelyén, az idézett szép nekrológot közlő „*Népszabadságnál*” is voltak kritikai észrevételei a szerkesztőség vezetőinek, ezeket jellem-és magatartásbeli fogyatékokoságaira vezették vissza, amiért is munkatársai körében is meglehetősen népszerűtlen volt az egyébként tehetséges és törekvő külpolitikus.

BM III/I Csítség
1-A osztály

Szigorúan titkos!

Jóváhagyom:

[Signature]
Szóke Béla r.ales.
osztályvezető
63. 9. 20.

Tárgy: "Róna János" fn. tm. B. dossz-
ziéjának felülvizsgálásáról

J E L E N T É S

Budapest, 1963. szeptember 19.

Jelentem, hogy "Róna János" fn. titkosmunkatárs Z-520/62.sz. B. dossziéját a Csoportfőnök elvtárs utasításának megfelelően felülvizsgáltam. A dossziében lévő anyagok a 006.sz. Nyilvántartási Szabályzat és a Csoportfőnök elvtárs 29.sz. utasításának megfelelően rendben vannak. A 33-38 oldalig kiemelt anyagot javaslom megsemmisíteni, mivel nem tartozik közvetlen "Róna" anyagaihoz.

"Róna" fn. titkosmunkatársat azzal a céllal szerveztük be, hogy az ENSZ titkárságon alkalmazva operatív feladatokkal bízzuk meg. Külföldre való kihelyezéséhez a Magyar Rádió és Televízió elnöksége nem járult hozzá. Javaslom a hálózatból való kizárását és anyagainak irattárba való helyezését, mivel az objektummal foglalkozó társosztály, "Róna" párttagságára való tekintettel, mint hálózatot nem kívánja foglalkoztatni.

[Signature]
Glumácz József r.örgy.

Egyetértek:

[Signature]
Korcsányi Imre r.örgy.
osztályvezető

Láttam:

[Signature]
Kiss Józsefné r. fhdgy.
nyt. vezető

Készült: 1 pld-ban

Gépelte: P-né

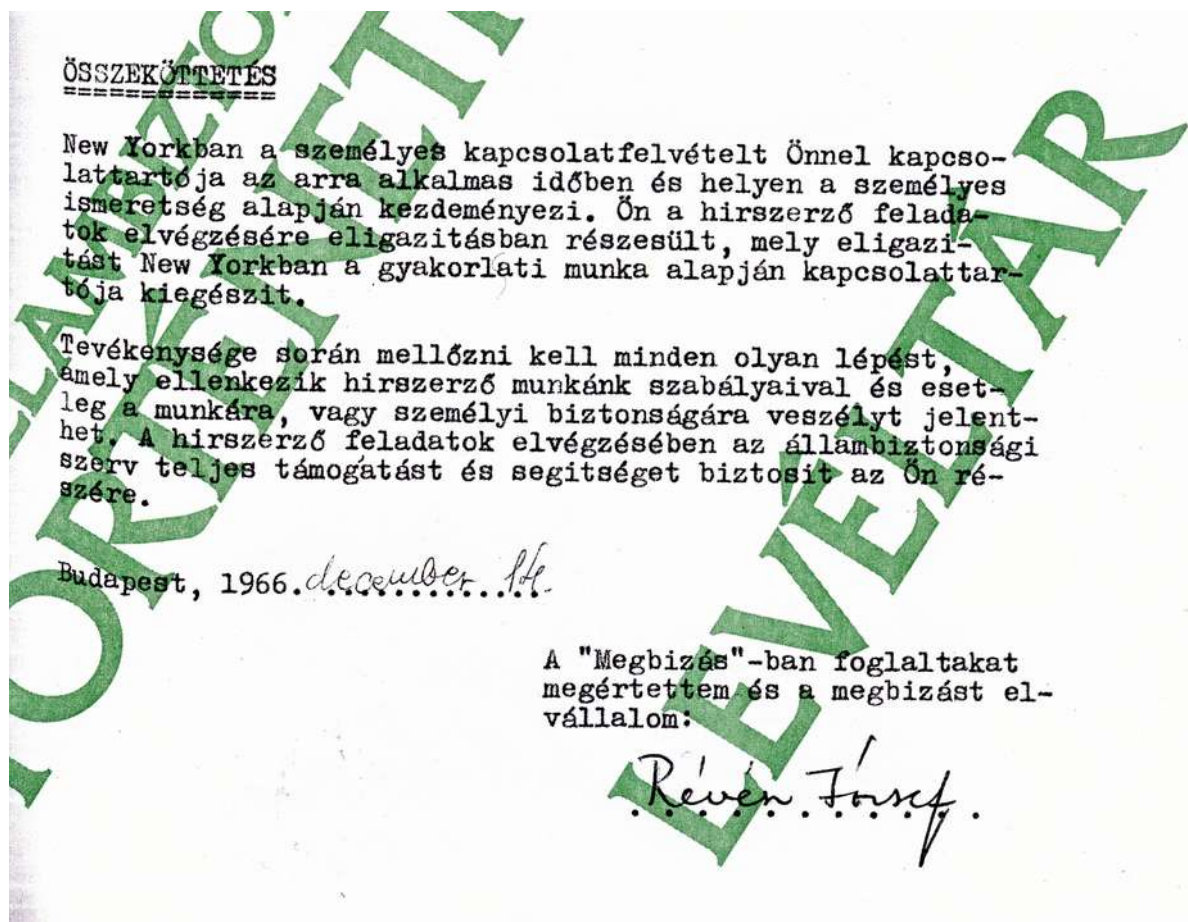
Nytsz: 139-5/1963.

Az MRT nem járult hozzá kihelyezéséhez, a hálózattól kizárták

Tömpe István

A III/I-1 Osztály **1964-ben ismét** titkos kapcsolatot létesít Révésszel és információszerzésre használja fel. **1966.** december 14-én pedig „Róna” titkos munkatárs aláírja **megbízását** hírszerző munka végzésére A kötelezvény részletesen tartalmazza feladatait az információszerzés, a kapcsolatépítő és tippkutató munka, a kiképzés, az összeköttetés és rendszeres kapcsolattartás, stb. területén. Megnyílt az út New Yorkba, bár nem úgy, ahogyan ő képzelte: vérbeli újságíró munkát végző tudósítóként, példaképe: **Polgár Dénes** utódjaként. (Polgár Dénesről e sorozat XI. részeként írtam: „Polgár Dénes az MTV „A Hét” főszerkesztője, az MTI tudósítója 5 fedőnéven 23 éven át szolgálta a belügyi hírszerzést.” címmel; <http://www.utolag.com/-Ilkei/PolgarDenes/PolgarDenes.htm>

A BM Megbízás utolsó fejezete, - aláírva

Ellenkezőleg: Révész Józsefnek meg kellett tapasztalnia a **sajtóhivatalnok** hétköznapijait az ENSZ íróasztala mögött úgy, ahogyan az állambiztonsági rezidentúra a saját szolgálati szempontjai szerint utasítgatta. A képzelet és a valóság közötti különbségből adódtak szakmai csalódásai, melyeket csak kiemelkedő ENSZ fizetése ellensúlyozott.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BELÜGYMINISZTERIUMA

INFORMÁCIÓS HIVATAL
 Minősítése törölve!
 Minősítő neve: CSÖRKE LUDASZ
 Minősítő beosztása: 14/377-378/9/2011
 Megs. íntető hat. száma: 11.28
 Felülvizsgálva: 2011. 11. 28

SZIGORÚAN TITKOS!

INFORMÁCIÓS
 Minősítés felülvizsgálva: 20
 Államtitok minősítés fenntart
 Minősítés jogalapja:
 1995. évi LXV. tv. ÁTKJ...
 2003. évi III. tv. 2. § 2
 Minősítési határozat száma: 4

SZERV: ÁBT
OSZTÁLY: 1-A 220

ÜGY DOSSZIÉ

SZÁM: 2-520
FEDŐNÉV: "Róna János"
AZ ÜGY 1. **KÖTETBEN**
KÖTET SORSZÁMA: I.

MEGNYITVA: 19 70.11.23.
LEZÁRVA: 19 72.7.6.
ARCHIV SZÁM: ~~BT-122~~
BT-122

"Róna János" beszervezési dossziéja az ÁBTL-ben

Ha áttekintjük életútját és szakmai pályáját, jobban megértjük szolgálati viszonyosságait.

1924. október 3-án született Budapesten. Anyja: Salamon Irén 1944-ben a deportálásban halt meg, apja Révész Dezső nagykőrösi ügyvéd 1943-ban hunyt el.

Gimnáziumi érettségi után kitanulta a fényképész szakmát. 1944-ben őt is behívták munkaszolgálatra, az év végén azonban megszökött. Belépett az MKP-ba és 1945 őszén nappali tagozatos orvostanhallgató lett. 1946-ban azonban anyagi gondjai miatt megszakította tanulmányait és Nagykőrösre ment, ahol nagybátyja üvegüzletében elárusítóként dolgozott. Amikor 1947-ben felszámolták az üzletet, Budapesten nem az orvosegyetemet folytatta, hanem ősszel az ELTE Bölcsészkarára iratkozott be, (de csak néhány félévet végzett), egyidejűleg pedig újságíró gyakornok lett az „**Új Magyarország**” című hetilapnál annak megszűnéséig.

1948-ban egyhónapos pártiskola után a „**Szabad Nép**”-hez helyezték, ahol a külpolitikai rovat munkatársa volt 1952 decemberéig. Ekkor azonban **kizárták** a pártból (MDP) és **elbocsátották** állásából, mert életrajzában elhallgatta, hogy tizenhatod magával ő is örökölt elhunyt nagybátyja üvegüzletéből.

1954-ig az EMAG-ban lett fizikai munkás, esztergályos szakmunkás vizsgát tett. 1955-ben az MDP Sajtóosztályának engedélyével visszatérhetett az újságíráshoz és a MÚOSZ javaslatára márciusban a **Magyar Filmgyártó Vállalat** sajtóelőadója lett. 1956 szeptemberében véglegesen rehabilitálta az újságíró szövetség.

1956 novemberében önként jelentkezett munkára korábbi munkahelyén a párt központi lapjánál, s belépett az MSZMP-be. (1957 nyarán a budapesti pártbizottság foglalkozott az MDP-ből történt kizárással, s megállapította, hogy az nem érinti MSZMP tagságát.) 1958 márciusáig a „**Népszabadság**” információs rovatának helyettes vezetője. Ekkor áthelyezték a „**Magyar Nemzet**”-hez, ahol előbb a külpolitikai, majd a belpolitikai rovat vezetőjeként dolgozott.

1959 szeptemberétől az „**Esti Hírlap**” főmunkatársa a külpolitikai rovatban. Angolul jól beszélt, németül és franciául közepesen. (1957-től többször tudósított külföldről, így például Lengyelországból, Londonból, Moszkvából, Amszterdamból, Tiranából, Párizsból.)

[Az MSZMP Budapesti Bizottsága 1960 novemberében jelentést készített az „**Esti Hírlap**” szerkesztőségének munkájáról. Ebből kiderül, hogy a lap politikai és szakmai egységének megszilárdítása végett, káderfejlesztési céllal vitték a laphoz Révész Józsefet, ám nem vált be. „*Révész elvtárs nem tudta végrehajtani a szerkesztőség káder megerősítésére vonatkozó Budapesti VB határozatot. Úgy vitték oda Révészt, hogy rovatvezető lesz, s nem lett az. Előre megmondták neki, hogy pártbizalmi lesz, azután nem lett az...*” „*Segíteni kell a káderproblémák megoldását. Azt a néhány újságírót (Révész József, Kőbányai [György], László [Miklós], stb.), akik dezorganizálják a szerkesztőség munkáját, le kell váltani. Pótlásukra a legjobb üzemi lapszerkesztőket helyezzük.*” (Magyar Országos Levéltár)]

Tehát a legnagyobb probléma a politikai egység hiánya.

Amikor Révész elvtárs átvette a szerkesztőség vezetését, politikai szempontból sürgősen szükség volt erősítésre. Ezért Révész elvtárs néhány újságíróat erősítésképpen a szerkesztőségbe vitt. /Révész József, Ordas, Tarján, stb./ Azonban a tapasztalatok azt mutatják, hogy ez nem erősítette a szerkesztőséget, sőt növelte a problémákat, mivel ezek a munkatársak nem váltak be, emellett helytelen módszerekkel foglalkoztak velük. /Pl. úgy vitték oda Révészt, hogy rovatvezető lesz, s nem lett az, Előre megmondták neki, hogy pártbizalmi lesz, azután nem lett az stb./ Ezek az újságírók kedvetlen, pesszimista hangokat ütnek meg a szerkesztőségben belül. /Ők azok, akik "elmenős" hangulatban vannak./ Természetesen a szerkesztőségben belül ez rossz hatással van a munkafegyelemre és az egész hangulatra.

Ebből megállapítható, hogy Révész elvtárs nem tudta végrehajtani a szerkesztőség kádermegerősítésére vonatkozó Budapesti VB határozatot.

Véleményünk szerint a problémák alapvető gyökere ebben keresendő.

Budapesti Pártbizottság: Révész nem vált be az Esti Hírlapnál

1961-ben került a **Magyar Televízió** Politikai Főszerkesztőségének Aktuális (korábban: Agitációs és Propaganda) Osztályára, ahol a külpolitikai rovatban lett szerkesztő és képernyős kommentátor. Televíziós munkára **Darvasi István** javasolta, ezt **Bányász Rezső** is támogatta, ám ő megjegyezte, hogy nem szimpatikus ember, kollégái nem szeretik. Az utóbbi véleményt megerősítette **Szamosi Károly**, a „Népszabadság” személyzeti és káderyükben illetékes főszerkesztő-helyettese is. Amikor az MTV további vezetőknél érdeklődött, **Nemes Dezső**, a Népszabadság főszerkesztője és **Földes István** főszerkesztő-helyettes hasonlóképpen kritikusan értékelte Révészt, szavaikat így örököztette meg a személyzeti osztály előadója 1961-ben:

„...mindketten jó újságírónak és külpolitikusként tartják, bár az a véleményük, hogy Révész túlértékeli ilyen irányú képességeit. Munkatársai kimondottan utálják, mert rendkívül **áskálódó** természetű.”

Intrikus természete visszatérően fordul elő. Az állambiztonság is több környezettanulmányt és jelentést készít Révész beszerzése előtt. Ezekben kritikus, helyenként ellentmondásos kép rajzolódik ki a beszerzési jelölről a kollektívizmus és a kor kádertpolitikájának jegyében.

„Beképzelt, öntelt, erősen zárkózott... Az egyszerű embereket lenézi, szereti magát azok közül kiemelni. Lakóhelyén szorosabb kapcsolatot nem tart senkivel.” (Környezettanulmány, 1959. 09. 01.)

„... a pártból való kizárását nagyon rossz néven vette, több esetben úgy nyilatkozott lakótársainak, hogy kizárása igazságtalan volt, előfordult, hogy sírva panaszkodott.”
(Környezettanulmány, 1959. 09. 19.)

„Eredetien, jó elemzőképességgel ír, szenvedélyes vitázó. Nagy munkabírású, bár esetenként rapszodikus. Jó szervező. Munkatársaival szemben helyes követelményeket támaszt, bár modora olykor érdes... képességeinek, tekintélyének tudatában van, ami esetenként némi fölényességben is megnyilvánul nála.” (A BM II/3-A alosztály jelentése 1962. 02. 22.)

Bányász Rezső

Darvasi István

Mivel önéletrajza nem található a megmaradt iratanyagban, családi állapotával kapcsolatban csak az egymásnak ellentmondó állambiztonsági környezettanulmányokra és jelentésekre hagyatkozhatunk. Az egyik szerint, 1948-tól 1951-ig közös háztartásban élt egy Irén keresztnévű hölgygel a Fadrusz utcában, aki fényképész volt. A másik szerint, első feleségével, mint egyetemistával ismerkedett meg, egy évfolyamra jártak, nagyon gyorsan és meggondolatlanul kötöttek házasságot, amely nem sikerült és hamar elváltak. Második (?) feleségével: **Schaffer Magdolna** gyors-és gépiróval (1932. 03. 13. Campulung, Sipos Teréz) a „Szabad Nép” szerkesztőségében találkozott. 1951-ben házasságot kötöttek, 1952-ben született **Péter** fiúk. Amikor Révészt 1952 végén elbocsátották a laptól, feleségét áthelyezték a **Magyar Rádióhoz**, majd az Út-és Vasúttervező Vállalat munkaügyi előadója, a vállalat KISZ szervezetének megalapítója. Az egyik hivatalos beszámoló szerint kiegyensúlyozott családi életet éltek, az

asszony munkásszármazású, szerény teremtés volt. A másik környezettanulmány ennek az ellenkezőjét állította: egy-két házbeli bizalmas úgy nyilatkozott a II/9-d alosztálynak, hogy rendezetlen volt a családi életük, a veszekedések többnyire féltékenységből adódtak, előfordult, hogy a feleség néhány napra elköltözött hazulról, mert férje megverte. (Környezettanulmány, 1959. 09. 19.)

A gimnáziumi érettségivel és fényképész, valamint esztergályos szakvizsgával rendelkező Révésznek szakmai és emberi konfliktusai voltak a televíziónál az egy évvel később, 1962-ben érkezett új külpolitikai rovatvezetővel: **Korolovszki Lajossal** is.

[**Korolovszki Lajos** (1915 – 1977) újságíró, szerkesztő, a „Szabad Szó” (1945-1948) és az *MTI* (1949-1959) munkatársa, a *Corvina Kiadó* (1959-1962) szerkesztője, jogi egyetemet végzett, angolul, franciául és olaszul beszélt, művelt, széles látókörű külpolitikus, aki új korszakot nyitott a televízió külpolitikai arculatának kialakításában. 1968-tól az Aktuális Osztály vezetőjének: **Márványi Györgynek** a helyettese, 1973-tól osztályvezető.]

A Révész személyiségéből, természetéből is eredő vitákban kiegyensúlyozó szerepet vállalt **Gellért Endre** főosztályvezető, **Megyeri Károly** párttitkár és **Haynal Kornél** („Nyisztor”, „Nyerges” fedőnevű titkos munkatárs), az MRT elnökhelyettese, a televízió vezetője. [Haynal Kornélról a sorozat III. részében írtam, „Az MTV mint az osztályharc kiemelt küzdőtere” címmel:

<http://www.utolag.com/Ilkei/MTVOsztalyharc/MTVOsztalyharc.htm>]

Haynal írásban is támogatta Révész amerikai kiküldetését. (A viták időnként elfajultak, jellemzően téma lett Révész nevelési módszere is, miután 12 éves fia rossz iskolai társaságba keveredve elszökött otthonról, s a BRFK Gyermekvédelmi Osztályának kellett intézkedni.)

Ezek után térjünk vissza az állambiztonság és „Róna” kapcsolatának alakulására. Tekintsük át a tényeket.

Haynal (Hayn) Kornél

Mint említettem, Révészt, az MTV munkatársát nem 1967-ben, hanem már 1962. március 26-án beszervezte a BM III/I elődje: a BM II. Politikai Nyomozó Főosztály 3. Osztálya. A beszervezést végrehajtó hírszerzők: Szakács László r.örgy., és Varga István r. fhdgy. De már három nappal később: 1962. március 29-én azt írja a beszervezésről szóló jelentésre **Borsányi**

Imre r. őrgy. alosztályvezető, hogy:

„Róna kihelyezése egyelőre nem aktuális. Perspektívában vannak csak ilyen terveink vele. Legfontosabb, hogy körültekintően kiképezzük, s kiképzését gyakorlati munkával kapcsoljuk össze.”

„Róna” Kihelyezése egyelőre nem aktuális.
Perspektívában vannak csak ilyen ter-
veink vele.
Legfontosabb, hogy körültekintően ki-
képezzük s kiképzését gyakorlati
munkával kapcsoljuk össze.

Borsányi
1962. 11/29

Borsányi r. őrnagy: „Róna kihelyezése egyelőre nem aktuális”

[**Borsányi Imre** hírszerző főtiszt (1929. 01. 31. Zagyvarékas, Kovács Erzsébet – 1997. 05. 05. Budapest) végigkíséri Révész József hálózati tevékenységét. 1962-ben irányítja beszervezését, 1963-ban ott van kényszerű, de csak átmeneti kizárásánál, majd 1964-ben a hálózati kapcsolat újbóli felvételénél. S amikor Révész („Róna”) 1967-ben megérkezik az USA-ba, a New York-i hírszerző rezidentúra vezetője nem más, mint Borsányi Imre r. őrnagy, természetesen a Külügyminisztérium fedésében, fedőneve: „Réti”. Ő 1969. június 30-án tér haza, Révész 1972. május 31-én. S Borsányi alezredes, a III/I-1 Osztály (hírszerzés az USA és a nemzetközi szervezetek ellen) vezetője határoz Révész kizárásáról a hálózatból 1972. szeptember 27-én. Ő, rendőr ezredesként 52 éves korában helyezték nyugállományba 1981. december 31-én. Figyelemreméltó karriert futott be: asztalossegédként, 6 elemivel és az MKP egyhónapos ifjúsági iskolájával kezdte belügyi pályáját az Államvédelmi Hatóságnál 1951-ben. Három külföldi szolgálati helyen is megfordult: New York (1965-1969) előtte kétszer Brüsszelben (1951-1953 és 1957-1960), utána pedig Párizsban (1973-1977)]

Borsányi Imre hírszerző főtitkár

mutatják neki, hogyan dolgoznak. Nem lehet tudni, legalábbis a mai napig, hogy Polgár beszélt-e Tömpe Istvánnal és ő hogyan fogadta az esetleg megtett javaslatot.

1962. július 9. Róna”

Miután 1963 szeptemberében az *MRT* elnöksége nem járult hozzá Révész kihelyezéséhez az USA-ba, a hírszerzés a korábban vázolt okokból kizárta a hálózathoz, **titoktartási nyilatkozatot** vett tőle és anyagát az irattárba helyezte.

1963. szeptember 17-én Révész József saját kezével az alábbi Nyilatkozatot írta:

„Nyilatkozat

Én, Révész József, kötelezem magam arra, hogy az állambiztonsági szervekkel való együttműködésem során megismert operatív kérdésekről soha senkinek nem beszélek. Amennyiben az állambiztonsági szervek a későbbiekben igénybe óhajtják venni segítségemet, a velem kapcsolatba lépő elvtárs a „Róna” fedőnévvel jelentkezik és ezzel együtt igazolvánnyal biztosít arról, hogy valóban az állambiztonsági szerveknek dolgozik.

1963. szeptember 17.

Révész József”

Beszervezését követő egyik első jelentését Révész emlékezetesen 1962. július 9-én írta, miután találkozott **Polgár Dénessel** („Virág”, „Kerek”-Kenderesi” titkos munkatárs).

„Feljegyzés

Polgár Dénes, a Magyar Távirati Iroda washingtoni tudósítója egy beszélgetés során elmondta, hogy Tömpe Istvánnak azt fogja javasolni: idén az ENSZ ülészakra ne Randé Jenőt küldjék ki, hanem a TV külpolitikai szerkesztőjét. [Tehát értelem-szerűen őt: R. J.-t.] Ezt Polgár nagyon hasznosnak tartja, mert ő már korábban megbeszélte valamelyik nagy amerikai televíziós társasággal, hogy ha valaki kimegy New Yorkba a Magyar Televíziótól, meg-

83

Nyilatkozat.

En, Révész József, kötelezem magam arra, hogy az állambiztonsági szervekkel való együttműködésem során megismerem az operatív kezelésről soha senkinek nem beszéltek. Amennyiben az állambiztonsági szervek későbbiekben igénybe szeretnék venni segítségemet, a velem kapcsolatba lépő elöttes a „Róna” fedőnévvel jelenthetik és ezzel együtt igazolóan jelölhetik arról, hogy valóban az állambiztonsági szerveknek dolgozik.

1963 szeptember 17. Révész József

Révész titoktartási nyilatkozata két beszervezés között

Mindössze félév telik el és 1964. április 9-én dr. Pintér László r. szds. jelenti a III/I-1-A alosztálynak, hogy utasításra felvették a kapcsolatot „Róna” kizárt ügynökkel, találkoztak vele és megbeszélték az összeköttetési rendszert.

BM III/I Csfeleg
1-A alosztály

Szigorúan titkos!

Tárgy: "Róna" fn. ügynök megismerése

J E N T É S

Budapest, 1964. április 9.

Jelentem, hogy Borsányi Imre r.őrgy., alosztályvezető elvtárs szóbeli beasítására 1964. április 2-án Szakács László r.őrgy. elvtárral együtt felvettük a kapcsolatot "Róna" fn. kizárt ügynökünkkel.

A találkozón "Róna"-val az alábbi összeköttetési rendszerben állapodtunk meg:

- 1./ "Rónát" a következő telefonszámokon hívjuk találkozóra:
266-469 /lakás/, 113-200-288-as mellék /munkahely/.
- 2./ Jelentkezés esetén "Róna" az A-alosztály titkárságának városi telefonszámát - 119-883 - hívja, illetve kapcsolattartóját 166-120 sz. lakástelefonján keresheti.

"Róna"-val Pintér László r.szds. elvtárs tartja a kapcsolatot.

Urhan néven ?

Pintér László
dr. Pintér László r.szds.

Már 1964-ben felvették a kapcsolatot a kizárt ügynökkel

„Róna” rögtön „szorgalmas”, a bizonyítási kényszer fűti. Amerikából beutazókról és oda kiutazókról gyűjt információkat és jelent. Pintér r. szds. értékeli a kezdeményező „*öntevékeny munkáját*”, de azért szükséges (lenne) az amatőrizmus mielőbbi meghaladása...

Az előbbi körben például megtudja Vándor Pál újságírótól, a Népszava munkatársától, hogy kolléganője: Gál Zsuzsa orvos férjével: Dr. Kis Péterrel Amerikába utazott, mert az „*elintézte magának, hogy ösztöndíjat kapjon a New York-i zsidókórházban.*” A gyanús csak az, hogy budapesti lakásukat bérbe adták egy amerikai családnak, amely már meg is érkezett, beköltözött. Huszonöt-harminc éve kivándorolt emberek, már harmadszor vannak itthon Magyarországon rokonlátogatás céljából, „...*a nevük Rosner vagy valami hasonló...*” – jelenti Révész („Róna” tm.) Pintér r. szds. intézkedik, hogy ellenőrizték a beutazó családot, „Róna” pedig folytassa tájékozódását. (Miközben képernyős televíziós szerkesztő és kommentátor.)

Máskor „Róna” a televízió belől értesül **Aczél János** („*Kristály*” titkos megbízott, aki a III/III-4-a kapcsolata) művészeti osztályvezető-helyettestől, hogy Norman Thompson, amerikai rendező Budapestre jön, s egy táncjátékot fog rendezni a Magyar Televízióban. Moszkvában és Leningrádban is járt, most Koppenhágából érkezik és Romániába készül. Azért érdekes, mert „*a szocialista táborra specializálta magát*” és egy – többek között - magyar zeneszerzővel valamint a Hungarofilm egyik munkatársával áll kapcsolatban. „Róna” jelentést ír, mire eligazítási kap: interjúkészítés ürügyén ismerkedjen meg az amerikai rendezővel Budapesten.

Közben a hírszerzés figyel, keresi a jogcímet és az alkalmat „Róna” kijuttatásához. 1964 május elején végre egy kedvező lehetőség ad némi esélyt, csak ügyesen és gyorsan kell cselekedni. A FORD ösztöndíjas jelölésekkel elégedetlen az amerikai fél, ezért 10 személyre kér pótelölést a Kulturális Kapcsolatok Intézetétől.

Az amerikaiak ragaszkodnak ahhoz, hogy a jelöltnek még ne legyen befejezett egyetemi végzettsége, de már van némi előképzettsége, valahol megkezdte azon szakirányú tanulmányait, amelyeket külföldön folytatva és diplomával lezárva itthoni munkahelyén hasznosíthat. Ezen túlmenően még azt a követelményt is támasztották, hogy az ösztöndíjas legyen párttag, aki hazájában figyelemreméltó pozícióban van, s kellő tekintéllyel vonja magára a közvélemény érdeklődését.

Tárgy: Bentaró USA 66.
"laurel" (szöveg)

Hely: Róma

Vette: Pintér L. R. mos.

Feljegyzés.

Dr. Kis Pál orvos (Budapest XI. Agri József
utca 38. V.2.) jelenleg New Yorkban tartózkodik. Az ugyanabban
a házban lakó Vándor Pál újságíró szedte (munkatársa: Nipszava)
Dr. Kis elmondta magának, hogy történelmét napján a newyorki
zsidó körökben. Össze látott 100 dollár. Két-két óra Lőnapja
felé. Jól Zsuzsa újságíró, a Nipszava munkatársa is kiutazott
hozza. (Elindulás előtt beszéltek Tóth Józseffel, a külügyben is talál
Tóth Tibornál is járt.) Jól Zsuzsa az utazásor szabadjegyet vett a
MATEV-től, nem amerikai részről kaptak fedezetek az utazását.
Kisék budapesti barátai Lőnapra beértek egy amerikai
családnak. Hasznos is érkeztek. A beöltöztetéshez, Vándor szerint,
megkaptak a szükséges hatósági engedélyeket. Huszonöt-Lőnapra
ere kivándorolt európai. Vándor szerint kb. 55 körüli munkás
a férfi, New York mellett laknak, most már Lőnapra várnak
hazajutásukra, valami látogatás céljából. Nevük Rosner,
vagy Rosner család.

1964 június

Róma

Ötletelés Róma önkéntes munkáját. Szerző a jelen
tér. A szövegben is próbálkozik. Kell, hogy R. a
beöltöztetés ellenőrzése irányában dolgozzon.

Interjú: A Bentaró amerikai család és ellenő-
rizés kell.

1964. VII. 6.

Pintér Lőnap R. mos.

ÁBTL 3.2.3. M-709 2.

„Róma” jelenti: a Dr. Kis Pál – Gál Zsuzsa házaspár bérbe adta lakását
Rosneréknek

A hírszerzés szakértőinek elemzései azt mutatták, hogy Révésznek lennének esélyei, ha sikerül őt helyzetbe hozni. A következőkkel érveltek:

- Révész múltjában vannak „sértődések”: évekig ki volt zárva a pártból;
- az első között volt a képernyős külpolitikusok közül, aki nyilvános adásban hívta fel a figyelmet az amerikai-magyar viszony enyhülésének szükségességére és kölcsönös előnyeire;
- több ismert amerikai kommentátorral alakított ki jó személyes viszonyt, akik kedvező véleményt adhatnak róla az amerikai félnek;
- a budapesti amerikai követség sajtóattaséjának is feltűnt az Amerikáról szóló tv-adások megváltozott, az objektivitás irányába elmozdult hangvétele, feltehető, hogy részéről is kaphat támogatást a jelölt;
- „Róna” már a korábbi – más tekintetben célt tévesztett – pályázatnál kifejtette, hogy az ENSZ állást is azért pályázta meg, hogy amellet televíziós újságíró szakképesítést szerezzen valamelyik New York-i egyetemen.

A BM III/I. Csoportfőnökség illetékes vezetői körében az a döntés született, hogy az érintett csoportfőnökségek – különösen a III/II-6-B alosztály – hálózati úton érjék el „Róna” póttjelölését a **KKI**-nál, s azt, hogy munkahelye ne támasszon akadályt a FORD Bizottság előtti megjelenés elé. Külön engedélyezték a „Róna” jelölését konspiratíván támogató titkos eljárást.

A fentieket tartalmazó jelentést dr. Pintér László r. szds. terjesztette elő 1964. május 8-án.

A sikeres akciót követően a Külügyminisztérium már „Róna” papírjait készítette elő a külföldi kihelyezésre, amikor **Darvasi István** a pártközpontból érdeklődött az ügy állásáról **Harangozó Szilveszter** r. alezredesnél, aki akkor még a III/III-4 osztály vezetője volt. [Később, 1985. 05. 01. – 1989. 04. 30. között a BM III. Állambiztonsági Főcsoportfőnökség vezetője, a belügyminiszter helyettese altábornagyi rangban.] Harangozó megkereste a III/I-1-A alosztályt, s elmondta, hogy annak a Darvasi elvtársnak, aki korábban támogatta Révész Józsefnek az MTV-hez kerülését és az őt legtehetségesebb magyar külpolitikai újságíró között tartotta számon, most **fenntartásai vannak a kiküldetést illetően**, „...nevezett magatar-

Harangozó Szilveszter és Ilkei Csaba a Nemzetbiztonsági Bizottság ülésén 1990-ben

tásbeli tulajdonságai (durvaság, lekezelő magatartás, stb.) miatt.” A hírszerző terület megkérte Harangozót, hogy a válasz megadásánál támogatóként foglaljon állást, mert „Róna” kiutazásához operatív érdekei fűződnek a hírszerzésnek. Harangozó Szilveszter alezredes erre ígéretet tett.

BM III/I Csfség
1-A alosztály

Szigoruan titkos!

Darvasi elvtársnak fenntartásai vannak a kiutazásáról.
X.23.
Harangozó

Tárgy: "Róna" fn. tm. külföldi kihe-
lyezése

J E L E N T É S
Budapest, 1965. október 22.

Jelentem, hogy 1965. október 20-án "Róna" ügyében telefonon az alábbi megbeszélést folytattam le Harangozó Szilveszter r.ales. elvtárrsal.

Harangozó elvtárs közölte, hogy az MSZMP Központból Darvasi elvtárs érdeklődött a BM szervek véleményéről "Róna" amerikai kiutazását illetően. Harangozó elvtárs a válasz megadása előtt felvette a kapcsolatot a III/I Csfség titkárságával, ahol a III/I-1 A-alosztályt értesítették.

Telefonhívásomra Harangozó elvtárs elmondotta, hogy Darvasi elvtársnak fenntartásai vannak "Róna" kiküldését illetően, elsősorban nevezett magatartásbeli tulajdonságai / durvaság, lekezelő magatartás, stb./ miatt.

Alosztályvezetői utasításra közöltem Harangozó elvtárrsal, hogy "Róna" kiutazásához operatív érdekeink fűződnek. Kértem, hogy a válasz megadásánál támogatólag foglaljon állást "Róna" kiutazását illetően. Erre Harangozó ígéretet tett.

A jelentést "Róna" B-dossziéjában való tárolás végett készítettem.

Pintér László
Pintér László r.szds.

Készült: 1 pld.-ban
Gépelte: V-né
Ny.sz.: 34-A-...../1965.

Darvasi elvtársnak fenntartásai vannak „Róna” kiküldetését illetően

1966. május 26-án „Róna” foglalkoztatását Pintér László r. szds.-tól a hálózati és operatív dossziékkal együtt átvette Varga István r. szds.

Révész szeptember 29-én reggel megkapta megbízólevelét az ENSZ New York-i központjától: 5 évre szerződtek „Editor-Writer” beosztásban, munkahelye: Office of Public Information, ezen belül: Publications and Public Service Division (Press Section). Erről október 6-án a „Tátra” fn. „K”- lakásban tájékoztatta a III/I-1-A alosztály beosztottját: Róna István r. hdgy.-t, aki tapasztalatcsere céljából összehozta „Dexler” kapcsolattal. A találkozóról írt jelentésében Róna hadnagy – egyebek között – beszámolt arról is:

*„Felhívtam figyelmét arra (ti.: Révésznek) hogy jövedelmének megfelelő módon kell élnie, mivel néhány mondatából arra következtettem, hogy „Róna” kissé **anya-gias**. Voltaképpen az ENSZ azért biztosít ilyen jövedelmet, hogy beosztottai nyugodtan, kényelmesen végezhesék munkájukat. E kényes problémát is oly módon vettem fel, hogy az semmiképpen se sértse „Rónát”.*

Még néhányszor átismételték a New York-i operatív helyzetet a „K”-lakáson, a kellő kiképzést megkapta, a többi odakint várta. Majd december 14-én – mint már említettem – a titkos munkatárs aláírta megbízását a Belügyminisztériummal az ENSZ New York-i szervezeténél kapott állásának felhasználásáról hírszerző feladatok végrehajtása céljából.

Utolsó hazai találkozásán 1966. december 17-én „Róna” tm. elmondta a III/I-1-A alosztály felkészítő tisztjének: Róna István r. hdgy.-nak, hogy Tömpe István, az MRT elnöke megkérte: tanulmányozza az amerikai televíziók tömegbefolyásoló és propaganda műsorait, azokat a módszereket, melyekkel a leghatékonyabban tudjuk itthon is befolyásolni a politikai gondolkodás alakítását. Ehhez elengedhetetlenül szükséges lesz néhány jó ismerőst szerezni a tv-társaságoknál és hatékony kapcsolatokat kiépíteni velük.

„Róna” december 15-től 29-ig családjával üdült, majd hozzákezdett az utazási előkészületekhez.

1967. január 10-én repült el **New Yorkba**.

Mielőtt ott leszállna, „Réti” elvtárs, a New York-i rezidentúra vezetője (**Borsányi Imre** r. őrnagy, III/I.) megkapja az I/18 sz. utasítás a központból „A”-tól „Róna” ügyében. Közlök vele, hogy „Nagy” elvtárs (**dr. Pintér László** r. százados, III/I.) fogja tartani a kapcsolatot az érkező titkos munkatárssal. Egyelőre az ENSZ által felajánlott lakásban fog lakni. Állandó lakásának megválasztásában „Nagy” elvtárs nyújtson segítséget, mert:

„Elhelyezkedésével és életmódjával kapcsolatban ügyelni kell arra, hogy levetkőzze az itthon tanúsított anyagiasságát, hiszen az ENSZ olyan jövedelmet biztosít számára, amiből igen kényelmesen élhet családjával.”

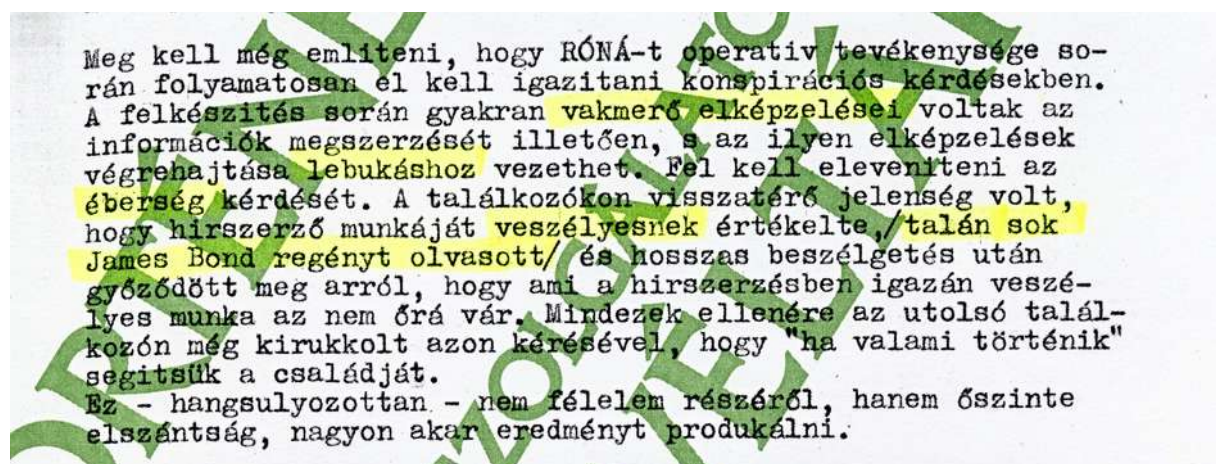
Felhívják a rezidentúra figyelmét „Róna” legfrissebb kapcsolataira: a Magyarországon járt Time-Life csoport fontos tagjaira. Henry Luce, a Time-Life Inc. tulajdonosa és egyben főszerkesztője, Otto Fuerbringer pedig a Time felelős szerkesztője. Mindketten megkérték

„Róna”-t, hogy feltétlen keresse meg őket New Yorkban. Törekedjen arra, hogy a főnökökön keresztül a magazinok minél több munkatársát megismerje.

Korábbi kapcsolatai közül kiemelt tudósítói helyen szerepel: Gwetzman és Hines Washingtonból; Tatarian UP New York, Nancy Newman Time New York, valamint Róna Veronika New York. A helyi szokások ismeretében szüksége lesz „Hardy” hálózati segítségére is.

Nyomatékosan felhívta a Központ a rezidentúra vezetőjének figyelmét a következő veszélyes körülményre:

„Rónát operatív tevékenysége során folyamatosan el kell igazítani konspirációs kérdésekben. A felkészítés során gyakran **vakmerő elképzelései** voltak az információk megszerzését illetően, s az ilyen elképzelések végrehajtása **lebukáshoz** vezethet. Fel kell eleveníteni az éberség kérdését. A találkozókon visszatérő jelenség volt, hogy hírszerző munkáját **veszélyesnek** értékelte (**talán sok James Bond regényt olvasott**) és hosszas beszélgetés után győződött meg arról, hogy ami a hírszerzésben igazán veszélyes munka, az nem órá vár. Mindezek ellenére az utolsó találkozón még kirukkolt azon kérésével, hogy „ha valami történik”, segítsük a családját. Ez – hangsúlyozottan – nem félelem részéről, hanem őszinte elszántság, nagyon akar eredményt produkálni.”

Meg kell még említeni, hogy RÓNA-t operatív tevékenysége során folyamatosan el kell igazítani konspirációs kérdésekben. A felkészítés során gyakran **vakmerő elképzelései** voltak az információk megszerzését illetően, s az ilyen elképzelések végrehajtása **lebukáshoz** vezethet. Fel kell eleveníteni az éberség kérdését. A találkozókon visszatérő jelenség volt, hogy hírszerző munkáját **veszélyesnek** értékelte, **/talán sok James Bond regényt olvasott/** és hosszas beszélgetés után győződött meg arról, hogy ami a hírszerzésben igazán veszélyes munka az nem órá vár. Mindezek ellenére az utolsó találkozón még kirukkolt azon kérésével, hogy „ha valami történik” segítsük a családját. Ez - hangsúlyozottan - nem félelem részéről, hanem őszinte elszántság, nagyon akar eredményt produkálni.

Hírszerzés: „Róna” talán sok James Bond regényt olvasott

„Róna” irányításához még szükségesnek tartják megjegyezni Budapestről: inkább leköti munkája, mint a családi élete. „Rá kell venni, hogy a hazainál élénkebb társasági életet éljen...miután kellő gyakorlatot szerzett az ENSZ munkában. 16 éves fia nem tartozik az eminens tanulók és a jó magaviseletű, szorgalmas gyerekek közé. Egyetlen dologgal lehet csak kordában tartani, ez a sport.”

Az első jelentések még megnyugtatóan arról szóltak, hogy a New yorki rezidentúra irányításával aktívan kezdett dolgozni, jól hasznosítható információkat szerez, személyeket tanulmányoz, s a tippkutatást is biztatóan kezdi. Bár egyetemi végzettség nélkül és csak önképzésre alapozott általános műveltséggel. Munkáját kissé megzavarta, mégis józanul és higgadtan fogadta azt a rezidentúrától kapott hírt, hogy a hazaárulást elkövetett **Bernáth Ernő** is-

merte az ő valódi-és fedőnevét, tisztában volt lehetőségeivel. „Róna” emlékezett arra, hogy B. egy alkalommal segítséget is kért tőle tartótisztjén keresztül.

67

37
IV/...../67/A-nak

SZICHUAN TITKOS

Róna stb.

Tárgy: B. Borsuk személye
Adta: Róna
Vette: Nagy

*Hozzuk fel a Róni figyel
mél Róna tapasztalatok
saját (és talán ismételt)
gyűjteménye (oldalaiban) mely nagyon alapos eligazítást és a
"bővebb dolgok" mely felmérését teszi szükségessé.*

J e l e n t é s
New York, 1967. április 13. V. 4. ef.

1967. április 3-án együtt ebédeltünk Bestram Borsukkal, az OPI
administrative officer-ével. /Lásd márciusi feljegyzéseket/
Borsuk elmondta, hogy jól alakul bécsi áthelyezése. Szó van
arról, hogy az OPI másik administrative officer-e, az angol
állampolgár Miss Frances Chell is Bécsbe megy az Unido-val.
Borsuk igen örül annak, hogy szerinte Bécsben jobb anyagi hely-
zetben lesz.

A beszélgetés közben Borsuk felhívta a figyelmemet, hogy meg-
kellene ismernem az OPI munkájának minden ágát. Ha jól dolgozom
még valamelyik Information Center vezetője is lehetek. Az komoly
önálló, politikai súllyal járó munka. Mit gondolok, van-e kilátás
arra, hogy 5 év után meghosszabbítom-e a szerződést, mi most
a magyar álláspont ezzel kapcsolatban? Válasz: Erre most még nem
gondoltam, ezen nem is gondolkodtam, előbb látni akarom, hogyan
alakulnak a dolgaim, szeretném minnél jobban végezni a mostani
munkakörömet.

Később Borsuk visszatért a témára, megkérdezte: gondolok-e arra,
hogy fiam itt járjon egyetemre. Válasz: igen, hiszen fiam a
középiskolát 4 év alatt elvégzi és akkor továbbmegy egyetemre.
Borsuk biztosított, hogy fiam előtt nyitva állnak a legjobb
amerikai egyetemek.

Következtetés:
A találkozó megerősítette azt a véleményt, hogy Borsuk az ameri-
kai hírszerzésnek dolgozik. Sőt tovább is vitte: úgy látszik,
hogy keleteurópára specializálja magát, mert mondta, hogy Bécs-
ből sokat szeretne a szocialista országokba utazni.

Róna

Értékelés:
Borsuk ez alkalommal is "kóstolgatta" Rónát. Magatartása korábbi
megállapításunkat támasztja alá.

Nagy
Nagy

Összefoglalás:
Rónát eligazítottuk, hogy viselkedése ne legyen elutasító, de ne
is adjon alapot arra, hogy Borsuk provokálni tudja.
Az eddigiekből az látszik, hogy Borsuk céludatosan és határozot-
tan megy előre Róna tanulmányozása területén.

Réti

1967/04/13
V. 4. 20. sz.

Rutinos hírszerzők kóstolgtatják az új magyar munkatársat

Már áprilisra kiderül, hogy néhányan „kóstolgatják” az új munkatársat, ravasz öreg hírszerző rókák kerülgetik a tapasztalatlanul tekergő, sok mindenre feleslegesen rácsodálkozó ifjú sajtóhivatalnokot. Köztük volt az amerikai hírszerzésnek dolgozó **Bestram Borsuk** (OPI, administrative officer), aki felcsillantotta „Róna” előtt a reményt: ha jól dolgozik, még valamelyik Information Center vezetője is lehet, ami komoly, önálló, politikai súllyal járó munkakör. Arról is biztosította: fia előtt nyitva állnak a legjobb amerikai egyetemek. Ő viszont – újságolta Borsuk - bécsi áthelyezés előtt áll, az angol Miss **Frances Chell**-el, sokat szeretnének a szocialista országokba utazni. Tiszta sor – mondták a rezidentúrán, Borsuk cél-tudatosan és határozottan megy előre „Róna” tanulmányozásában.

„Róna” minél több emberrel igyekszik megismerkedni, de természetesen óvatos szelektálásra van szükség. Bernát árulása következtében – mi tagadás - dekonspirálódott. Ezért nemcsak a tanulmányozását kezdték meg, hanem – amint erre 1967. október 30-i XI/3. sz. utasításában a Központ „1” rámutatott – tálalt hírforrásokkal veszik körül, amelyeket a New York-i rezidentúra próbált időben kiszűrni. De a változás megmutatkozott például perui kollégájának, a nagy AP-s múlttal rendelkező **Jorge Manchegonak** a magatartásában is. Megszűnt korábbi közeledése, épületen kívüli ebédmeghívást nem fogadott el, tartózkodott az italozástól, nem állított be hozzá váratlanul és nem kért baráti kölcsönt. Ráadásul házon belüli asztalhoz is igyekezett hármásban leülni...

Amikor csaknem két év elteltével értékeli munkáját, mindenekelőtt azt állapítják meg, hogy az első évben egyetlen jó tippet sem vetett fel, az első elfogadhatót 1968 szeptemberében hozta M. M. személyében.

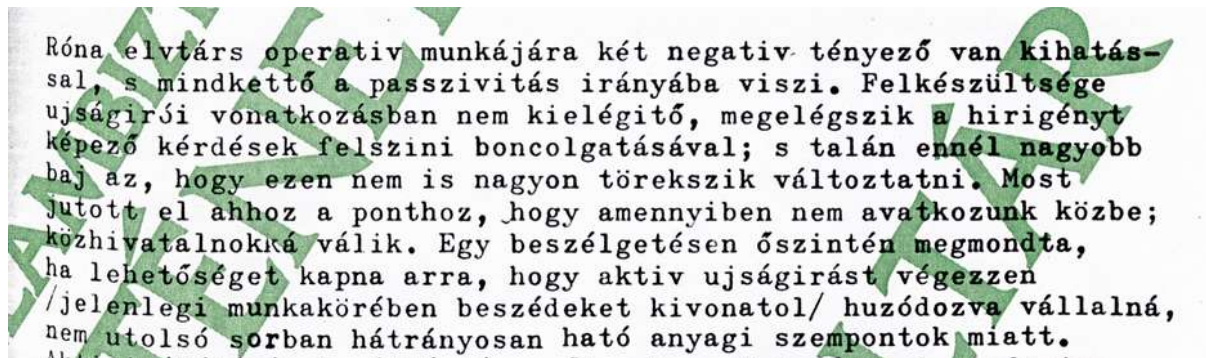
Az információs munkában 1968 tavaszától kezdett eredményeket felmutatni, ami elsősorban annak tudható be, hogy az objektumok feldolgozásánál ENSZ-en kívüli társadalmi kapcsolatokat épített ki. A vietnami helyzet, az amerikai elnökválasztások elemzése, a négermozgalmak helyzete témakörökben szerzett felhasználható információkat, - állapította meg a hírszerzés, majd rámutatott: információs munkájának egyik gyenge pontja, hogy a szükségesnél kevesebb előolvasottsággal megy el a találkozókra, a rákérdezésben bátortalan.

Az objektumok tekintetében érte el „Róna” legfigyelemreméltóbb eredményét. Az oly fontos UPI hírügynökségnél és az ABC TV munkatársai körében létesített értékesnek ígérkező információs kapcsolatokat. Jól használta fel a hivatalosan kiutazó magyar ösztöndíjasok, újságírók, színészek ismeretségét, eljutott az amerikai újságíró oktatás egyetemi köreihez.

Munkája értékelésekor az egyik leglényegesebb kritikát így fogalmazta meg a magyar hírszerzés:

*„Róna elvtárs operatív munkájára két negatív tényező van kihatással, s mindkettő a **passzivitás** irányába viszi. Felkészültsége újságírói vonatkozásban nem kielégítő, megelégszik a hírigényt képező kérdések **felszíni** boncolgatásával. Talán ennél nagyobb baj az, hogy ezen **nem is nagyon törekszik változtatni**. Most jutott el ahhoz a*

ponthoz, hogy amennyiben nem avatkozunk közbe, **közhivatalnökká válik**. Egy beszélgetésen őszintén megmondta, ha lehetőséget kapna arra, hogy aktív újságírást végezzen (jelenlegi munkakörében beszédeket kivonatol) húzódozva vállalná, nem utolsó sorban hátrányosan ható anyagi szempontok miatt.”

Passzív, felszínes, nem is nagyon akar változtatni

A társasági életben azért nem tudtak aktívabban részt venni, mert feleségének nyelvtudása még nem érte el a tárgyalóképes szintet. Szabad idejük javát otthon, vagy magyar ismerősökkel töltötték.

Két év után így összegezte soron következő konkrét feladatait a rezidentúra:

- a., Információs kapcsolatok kiépítése a Columbia Egyetemen, az elért eredményekről negyedévenként jelent;
- b., Tanulmányozó és feldolgozó munka M. Miklós ügyében;
- c., G. Viktória New York-i állás ügyében segítségnyújtás;
- d., Az információs munkában meglévő kapcsolatainak hatékonyabb kihasználása a központ hírigényeinek kielégítésére;
- e., Kiutazó értelmiségiek – ösztöndíjasok, újságírók, szakemberek – felhasználása kapcsolati körének bővítésére;
- f., Új objektumok felkutatása a propaganda szervek területén, különösen az AFP és az UNCA kapcsolatok bővítése mellett, illetve azok felhasználásával elsősorban az AP és a CBS TV külpolitikával foglalkozó munkatársainak irányában.

Alig telt el egy-két hónap és a rezidentúra azt tapasztalta, hogy **lazul a kapcsolata** a titkos munkatárssal. Korábban az volt a jellemző, hogy minden ügyet alaposan és időben megbeszélte kapcsolattartójával, sokszor még akkor is sürgős találkozót kért, amikor azt semmi sem indokolta. (Utólag legtöbbször persze az derült ki: csak kíváncsi volt: elégedettek voltak-e az elvtársak az előző esti jelentésével...)

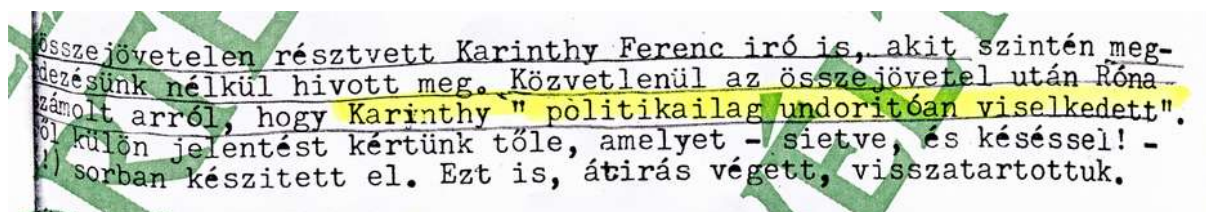
Most viszont az történt, hogy minden előzetes intés ellenére és a rezidentúrával való döntés előtti egyeztetés nélkül lakást cserélt: kiköltözött Manhattanból Forest Hillsbe. Ezt sem-

miféle operatív érdek nem indokolta, de anyagi sem, mert noha emelkedtek a lakbérek, ám nem annyira, hogy ne bírta volna elviselni, hiszen még az emelés kifizetése után is több jövedelme maradt, mint bármely beosztott operatív tisztnek.

Így elkerült a rezidentúra fedőszervének közeléből, megnehezült a kapcsolattartás, a nagyobb távolság miatt nehezebben elérhető, több veszélynek teszi ki magát akár az elhárítás, akár a közönséges bűnözés szempontjából; felesége teljesen elszigetelten él egy olyan környezetben, amely a magyar emigráció kedvelt helye, - érvelt a rezidentúra.

1969. január 26-án aztán ráadásul olyan összejövetelt szervezett lakására, amelyről előtte nem konzultált kapcsolattartó tisztjével, így a szervezés során számos operatív hibát követett el. A rezidentúra már csak akkor értesült a névsorról, amikor minden visszavonhatatlan volt.

Az állambiztonsági tisztek elsődleges kifogása **Karinthy Ferenc** író személye ellen irányult. Közvetlenül az összejövetel után „Róna” arról számolt be jelentésében, hogy Karinthy „nagyon ízléstelenül viselkedett” [a rezidentúra megfogalmazásában: „politikailag undorítóan viselkedett”]. Ráadásul a kiadásokról készült és benyújtott elszámolást nem lehetett elfogadni.

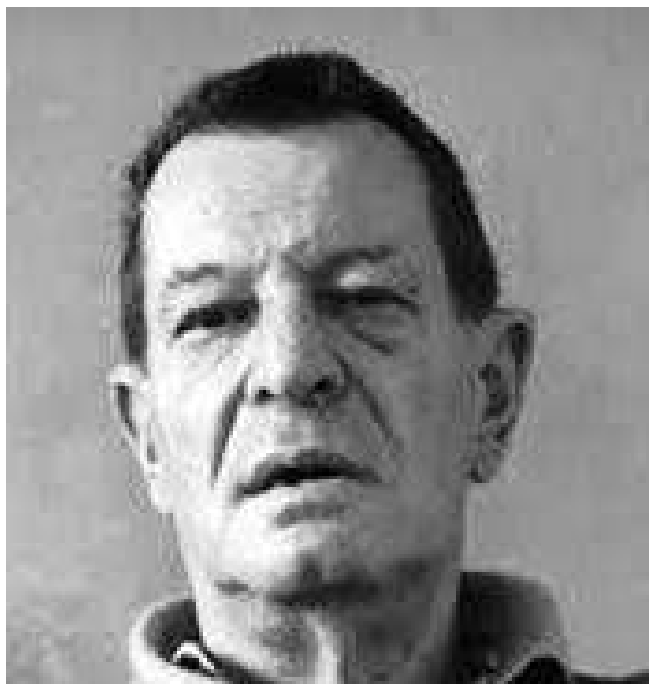
Karinthy „politikailag undorítóan viselkedett”

Mi történt, ami a rezidentúra szerint szinte megbocsáthatatlan volt?

Révész („Róna” titkos munkatárs) beszámolója szerint, Karinthy hol elvonult kettesben sugdolózni **Marton Endrével**, hol telefonált, azzal, hogy halaszthatatlan dolga van. (Az általa felhívottak közül Révész csak **Krencsey Mariannét** ismerte, Karinthy biztatta Martont: ő is keresse fel Krencseyt.) Amikor részt vett a társalgásban, több, rosszízű kijelentést tett. Például: a Kulturális Kapcsolatok Intézetének illetékes vezetői megmondták neki, hogy csak akkor mehet Amerikába, ha előbb a Szovjetúnióba megy! Karinthy, kint léte alatt szinte kizárólag disszidált magyarok társaságát kereste, Marton szerint „letarhálta” azokat, még ha ennek az is volt az ára, hogy cinkosan összekacsintson velük politikai kérdésekben. Marton Endrét - és **Serény Pétert**, a Népszabadság munkatársát is – Karinthy irányította a Columbia Egyetem kelet európai könyvtárához: **Lőwy Györgyhöz**, aki elmondta Martonnak: Karinthy igen-csak élt a felkínált lehetőségekkel, három ládára való könyvet küldetett vele haza.

A Központ helyteleníti, hogy „Róna” keveset törődik saját újságírói képzésével, az ENSZ-beli feladatai mellett nyugodtan beiratkozhatna a Columbia, vagy a New-yorki Egyetemre, az ott tanultakat hazajövele után kifejezetten jól tudná hasznosítani és a plusz kiadásai is megtérülnének. Nem szólva arról, hogy igen jó operatív lehetőségeket alakíthatna ki a

maga számára.

Karinthy Ferenc

Krencsey Marianne

Operatív munkájában **menyiségi, minőségi és következetességi problémákat** látnak Budapesten. Jelentéseinek száma a minőséghez viszonyítva nagy, a februári futárral 15 jelentését küldték el és többet visszatartottak. Inkább kevesebb jelentést készítsen, de azok operatív értéke és feldolgozása kifogástalan legyen. Ami a következetességet illeti: kapcsolatainak száma kielégítő, ne új kapcsolatok kialakítására törekedjen, hanem az eddigiek információszerzésre történő felhasználására. (Bővebb tájékoztatást várnak például tőle a Columbia Egyetemen lévő nemzetközi társaságról, melynek ő is tagja.) **Serény Péter** esetében nem célzásokat kellett volna tenni kapcsolatai átadására, hanem nyíltan, egyértelműen ki kellett volna kérdezni kapcsolataira, ismerőseire és határozottan felkérni, hogy azokat mutassa be. Amikor találkozott **Poquelinnel**, a Nyelvtudományi Intézet munkatársával, aki korábban a Columbia Egyetemen tanított, ajánlólevelet kért és kapott annak amerikai kapcsolataihoz. Így például **George Gerbnerhez** (aki diákcsere szeretett volna a MÚOSZ-szal) és **Mezei Miklóshoz**. De még nem kereste meg őket, pedig felkészülten sokat ígérő, bátor kérdéseket tehetne fel nekik, - legfeljebb nem kap válaszokat.

A Központ indokoltnak látta bizonyos kapcsolatok és források fedőnévvel való ellátását. Csak érzékeltetésül a legfontosabbakat:

Nick Archer: „*Alezra*”

Roger Tatarian: „*Fertig*”

Russel Jones: „*Jackson*”

F. Firat: „*Dargent*”

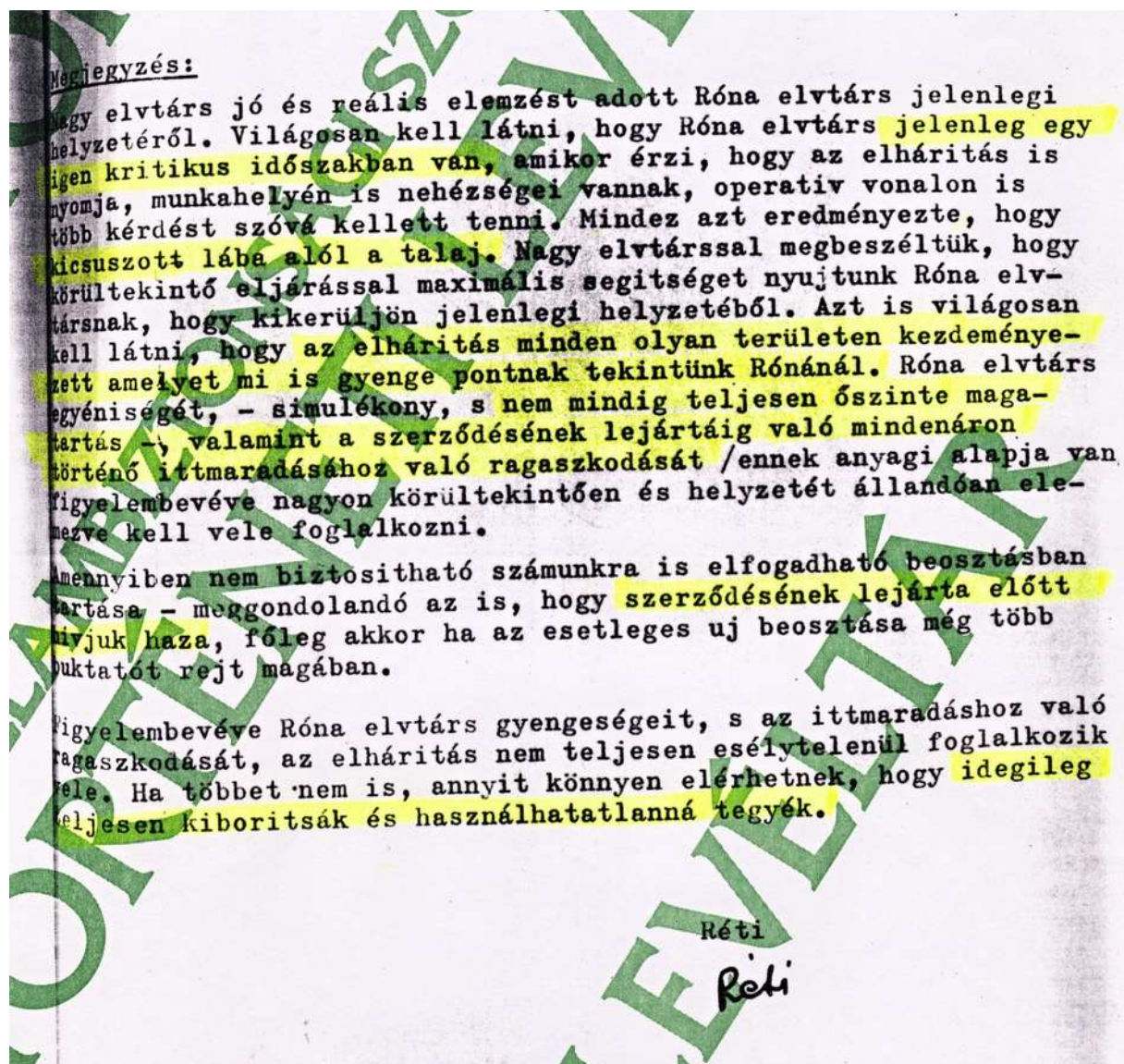
Arthur Hochl: „*Hazard*”

Rudolf Haffer: „*Hamond*”

1969 második felétől a hírszerzés egyre jobban észleli: az **amerikai elhárítás** rendszeres bomlasztó tevékenységet fejt ki „*Róna*” kapcsolatai körében. A kapcsolatépítést különösen a Columbia Egyetemen gátolja. Ennek ellenére két beutazást kellőképpen előkészített a **MÚOSZ**-nál, az MTI-nél (Köves Tibor), a **Magyar Rádiónál** (Ritter Tibor), valamint a „**Népszabadságnál**” (Márton Miklós). Márton az út szervezésének idején éppen az USA-ban tartózkodott.

Az ENSZ hivatalos személyi szakmai minősítése az alkalmazottak körében „*megfelelő*”-nek értékelte Révész, ami nem negatív jelző, annyit jelent: a színvonalnak megfelel, anélkül, hogy kitűnne. A hírszerzés úgy látta: meglévő képességei alapján ennél jobb minősítést is szerezhethetett volna, de alapképzettségének hiányában a kiválót aligha tudja elérni. Minden esetre **veszélyes** volt az a helyzet, amit az amerikai elhárítás teremtett: olyan állást akartak neki felajánlani, aminek elfogadására kényelmi szempontok miatt maga is hajlott volna, de ahonnan az operatív munkára sokkal kevesebb a lehetősége. A rezidentúra ezt időben átlátta és megelőző módon lépett. Tette ezt azért is, mert a titkos munkatárs már így is több jelét adta **fegyelmezetlenségének**, például: engedély nélküli tájékoztatás, összejövetel szervezés, utasítás hiányos végrehajtása, stb.

De azt is megállapították a rezidentúra vezetői, hogy „*Róna*” sebezhető pontjain túl más is hozzájárult az ellenséges elhárítás tapasztalt sikereihez. Például: a magyar kolónián belül divat a fecsegés-locsogás. Azok, akik nem szimpatizálnak egymással, tekintet nélkül a lehallgatás veszélyére, egymásról fűt-fát összehordanak. Különösen szóvá tették ezt „*Róna*” és „*Hardy*” titkos munkatársak esetében: az utóbbi az előbbi lejárata során, túl sokat beszél arról másoknak, hogy „az” nem egy komoly újságíró. Kedvezőtlen megítéléséhez az is hozzájárul, hogy sokszor és mértéktelenül fogyaszt alkoholt. („*Igaz, senki nem látta még részegen, nagyobb mennyiségű ital elfogyasztása esetén is tudja tartani magát.*”) Az öt tanulmányozó elhárítás azonban az ittasság fokából és jeleiből is le tudja vonni a megfelelő következtetéseket és alkalom adtán kihasználhatja állapotát. Szóvá tette a rezidentúra „*Róna*” tm. feleségének ismétlődően visszatérő fecsegését, pletykálkodását is; kezdetben csak a feleségek körében szórakoztatta a jelenlévőket a hazai színházi és filmvilágból származó pletykákkal, sikamlós történetekkel, tuti értesülésekkel, később a jól értesült társasági híreket, bennfentes információkat kiterjesztette a kolónia történéseire, mindennapi zárt életük ismert szereplőire, ennek minden nem kívánatos kommunikatív következményével, az elhárítás információinak bővítésével.

Kritikus időszak...kicsúszott lába alól a talaj

Kiküldetésének harmadik évében New Yorkban a hírszerzés illetékesei összegezeként úgy látták titkos munkatársuk helyzetét, hogy:

„Róna elvtárs jelenleg **egy igen kritikus időszakban** van, amikor érzi, hogy az elhárítás is nyomja, munkahelyén is nehézségei vannak, operatív vonalon is több kérdést szóvá kellett tenni. Mindez azt eredményezte, hogy **kicsúszott lába alól a talaj**. [...] Úgy érzi, hogy **minden egyszerre összeomlott, kedvét vesztette, bizonytalanodik**. Mindent meg kell tenni, hogy ebből a hullámvölgyből kivezessük!”

Legérzékenyebb pontnak az **elhárítás koncentrált nyomását** tartották. Erre „Róna” nem várt zavarral reagált. „... az elhárítás minden olyan területen kezdeményezett, amelyet mi is gyenge pontnak tekintünk „Róna” elvtársnál.” – állapította meg a rezidentúra – majd így folytatta: „...az elhárítás nem teljesen esélytelenül foglalkozik vele. Ha többet nem is, annyit

könnyen elérhetnek, hogy idegileg teljesen kiborítsák és használhatatlanná tegyék.”

„Róná”-t gyalog és gépkocsival, álcázással és anélkül követik, figyelik lakásától a munkahelyéig, oda és vissza, pontosan feltérképezik New-yorki mozgását. Névtelen telefonáló naponta többször hívja a lakást, de nem szól a telefonba. Feleségét román nyelvű zaklató hívja, mert felesége románul is beszél. Az asszonyt nyíltan leszólítják, provokálják a földalattin.

Azt érzik kollégái a simulékony, s **nem mindig teljesen őszinte magatartása** mögött, hogy szerződésének lejártáig **mindenáron** kint akar maradni, ragaszkodásának kifejezetten anyagi indoka van. Ugyanakkor a rezidentúra nem habozik a válasszal: *„Amennyiben nem biztosítható számunkra is elfogadható beosztásban tartása, meggondolandó az is, hogy szerződésének lejárta előtt hívjuk haza, főleg akkor, ha az esetleges új beosztása még több bukót rejt magában.”*

Ebben az ingoványos helyzetben meg kellett szólalnia a pártszervezetnek is, mert Révész tagja volt a kolónia pártvezetőségének is. Elkerülhetetlen szó szerint idézni véleményéből:

„A párt politikáját magáévá teszi és vitában meg is tudja védeni azt. Előfordult, hogy a csehszlovák kérdés egyik szakaszában, 1968 novemberében egy vita során a rezidens elvtársnak kellett figyelmeztetni politikai tévedésére. Ezt beismerte és javított álláspontján. A pártból korábban történt kizárása ismert, politikai fejlődése nem volt egyenes vonalú, de egészében pozitív irányt mutat. Rendszerünk híve, politikailag megbízhatónak tekinthető. Ezzel együtt, kiélesedett politikai helyzetben nevelésére, vita útján történő meggyőzésére különös gondot kell fordítani.”

[A pártszervezet morális kérdésekkel is foglalkozik. „Róná”-nak közismerten **nőügyei** voltak, az elhárítás épít is erre a gyengéjére, mint majd látjuk, a neki felajánlandó új állás lényege: csinos fiatal ENSZ kísérek épületen belüli felügyelete a látogató központban. **Anyagiassága** megalázóan kiterjedt feleségére is. *„A kolónia társas életét fedező kiadások befizetésével hónapokat késik, ... feleségének nem ad pénzt, közismert, hogy a nyelvórákra a földalatti menetdíj pontosan kiszámolt összegével járt, baj esetén még telefonálni sem tudott volna utcáról. Ugyanakkor, amikor házi összejövetelt szervezett, erősen túlzott elszámolást nyújtott be.”* Felesége az angol nyelvtanfolyam II. osztályában megbukott, kiderült: házi feladatait ő csinálta meg. A társasági élethez változatlanul nem partner. Fiúk az amerikai környezetben hátrányára változott meg, viselkedését, öltözködését a kolónián kifogásolták.]

Az amerikai elhárítás első próbálkozása az **állásából való elmozdításra** 1968 nyarán eredménytelen volt: nem vállalta el az OPI egyik afrikai kirendeltségének vezetését, mert az kedvezőtlen operatív lehetőségeket nyújtott volna titkos tevékenységéhez. Azon könnyen túl lépett, hogy helyszűke miatt az ENSZ Titkárság épületén kívül helyezték el irodáját, mert noha bizonyos kényelmetlenséggel járt, de operatív szempontból nehézséget nem jelentett, sőt, a kifelé irányuló munkát inkább segítette.

értékelés:

jelentésből látható, hogy Róna az elhárítás koncentrált nyomása alatt áll. Különösen látszik ez amikor az apróbb jelenségeket összegezve, összességükben vizsgáljuk. A veszélyesebb helyzet még nem adódott, az operatív követelmények megfelelően Rónát minden gyanús jelzés esetén eligazítottuk és a továbbiakban is kellő óvatossággal járunk majd el. Célszerű azonban, hogy Róna elvtárrsal is megbeszéljük eddigi tapasztalataink összesített következtetéseit és felhívjuk figyelmét a figyelemre, sebezhető felületeinek szűkítésére. Megfelelő belátással kell azonban cselekedni, mert Róna az elhárítás nyomására hamarosan reagált. Ugy érzi, hogy minden egyszerre összeomlott, kedvét veszítette, bizonytalankodik. Mindent meg kell tenni, hogy a hullámvölgyből kivezessük. Látnia kell azt, hogy amennyiben betartja utasításainkat, őszintén jelent, tanácsaink alapján meg tud állni a saját lábán és végső soron az elhárítás kénytelen lesz belátni: nem megy vele semmire. - Ehhez a szakaszhoz még nem érkezünk el. Az áthelyezés ügye még nem zajlott le, ezért kellő körültekintéssel lépésről-lépésre kell kialakítani a munkamódot.

Minden egyszerre összeomlott, kedvét veszítette, bizonytalankodik

Főnöke, a perui **Jorge Manchego** azonban napirenden tartotta áthelyezési javaslatát, mert meg volt győződve arról, hogy magyar munkatársa szakmailag nem megfelelő. Így lett a soron következő ajánlott állás számára a látogatók tájékoztatását szolgáló előadások szervezése és az összes női idegenvezető irányítása. Ekkor a helyzet kissé veszélyessé vált, másfelől, olyan motívumok is előjöttek, melyekről a rezidentúra nem tudott, „Róna”-t okolta bizonyos tények és részletek menetközben elhallgatásáért, ezért a kiküldetés harmadik esztendejének közepén, 1969. május végén részletes jelentést kért titkos munkatársától.

Ebben „Róna” beszámol arról, hogy amíg **William Richardson** volt az UN Monthly Chronicle főszerkesztője, soha semmilyen kifogás nem merült fel munkájával szemben. Amikor Richardson megbetegedett, **Manchego** vette át a vezetést, aki odahozott egy ausztrál segédszerkesztőt is. Ekkor kezdődött a szakmai szembenállás: „Róna” cikkeit megkérdezése nélkül átvették, rövidítették, kihagyták, indoklást nem adtak, ha kért, mondvacsínált okokat hoztak fel, amelyek vagy ellentétesek voltak a korábbi gyakorlattal, vagy kicsinyesen csupán az átlátszó köztöködést szolgálták. De az is előfordult, hogy elfelejtették elolvasni a leadott írásait, félretették azokat, s mire érdeklődött, már aktualitásukat veszítették. Máskor a bizottsági ülésről készült kivonatot elküldték az illetékes bizottsági tagnak, akinek az nem tetszett, s azt a választ küldte a főszerkesztőnek: nem jó, inkább majd maguk megírják. Hónapokon át folyt „Róna” - mai nyelven – szakmai szívatása, természetesen nem véletlenül, a kártyákat az amerikai elhárítás keverte.

Egy véletlen folyosói találkozáskor megállította **Pavlicsenkó**, az OPI External Relations szovjet igazgatója és megkérdezte: elégedett-e a jelenlegi állásával? Azért érdeklődik – közöl-

te -, mert át akarják helyezni az ő osztályára a Visitors Service helyettes vezetőjének, egy Rizzo nevű brazil tisztviselő helyére. A kezdeményezés „Róna” jelenlegi osztályától indult ki.

„Róna” még aznap jelentette az eseményt kapcsolattartó tisztjének. Nem született azonnali döntés. Két héttel később Pavlicsenkó megkérdezte: mikor ad választ? Közölte: felkeresik hamarosan a magyar külképviselet részéről. A rezidentúrán úgy döntöttek, hogy ne változtasson helyet. Néhány nappal később Pavlicsenkó a magyar nagykövettel tárgyalt, elmondta neki, hogy az áthelyezés indoka: a jelenlegi munkaköréhez nem megfelelő színvonalú az angol nyelvtudása. S ez már régen megmutatkozott.

A rezidentúra számára most vált világossá, hogy munkatársa erről a problémáról sohasem panaszkodott, jelentéseiben legalábbis nem volt nyoma. Minősítésével elégedett volt. Holott már egy éve dobálták kéziratait, átírták, meghúzták, visszaadták, félretették, kihagyták. A hírszerzők szerint nem volt kétséges: az **amerikai elhárítás most már kettős vonalon támadja „Róna”-t**: olyan pozícióba akarja helyezni, ahonnan az újságírók felé nehezebben tud dolgozni, ugyanakkor fiatal nőkkel lenne körülvéve. Ehhez a támadáshoz van egy objektív munkahe-lyi alap, amelynek fokáról nincs hiteles információja a magyar külképviseletnek, s ebben részben „Róna” is hibás. A nagykövet azért védte őt, mert New Yorkban köztudott volt, hogy az amerikai irányítás alatt álló ENSZ titkársági szervezet folyamatosan támadja a szocialista országok kádereit, s a minősítésekben rendszeresen lefelé kerekítenek.

„Róna”-t azért hibáztatta változatlanul az állambiztonsági és a külügyi vezetés egyaránt, mert nem tárta fel időben a konfliktusok valódi okát, **hajlandó lett volna akármilyen állást elvállalni, csakhogy szerződésének hátralévő idejét kitölthesse**. Idegessége, bizonytalan-sága, önmarcangoló lelkiállapota ennek következménye volt. Ez csak fokozta támadhatóságát gyenge pontjain – **anyagiasság, nők, ital** -, melyre az elhárítás számított akciója során. Az amerikai manőver végső célja az egyetlen szocialista alkalmazott kizorítása a területről, - így értékelte a magyar nagykövet, aki ismételten tárgyalt **Pavlicsenkóval** és leszögezte: ragaszkodnak „Róna” jelenlegi beosztásához. [Időközben a magyar rezidens is megkérdezte szovjet partnerét: van-e valami speciális érdekük, ami miatt a változtatás mellett vannak. Azt a határozott választ kapta, hogy nincs.]

A legszorosabb kapcsolattartást rendelték el a titkos munkatárs és tartótisztje között, ami azt jelentette, hogy az operatív-biztonsági helyzetre vonatkozó minden tényt, adatot, jelensé- get és körülményt sűrű rendszerességgel áttekintettek, elemeztek és értékelték, kivédendő és megelőzendő az elhárítás támadási felületén tervezhető akciókat, a már ismert sajátos ameri- kai módszereket.

A MAGYAR NÉPKÖZTARSASAG BELÜGYMINISZTERIUMA

63 IX. 23

SZIGORUAN TITKOS!

INFORMÁCIÓS HIVATAL

Minősítése a 2003. évi III. tv. 2.§ (1) bek.
alapján megszűnt.

S Z E R V: _____

OSZTÁLY: _____

MUNKADOSSZIÉ

MINŐSÍTÉS: _____

FEDŐNÉV: _____

„B” DOSSZIÉ SZÁM: _____

AZ ÜGY _____

KÖTETBEN

KÖTET SORSZÁMA: _____

INFORMÁCIÓS HIVATAL

Minősítés felülvizsgálva

1996. IV. 10.

MEGNYITVA: 19

62. IV. 7.

-fenntartva

államtitok

Minősítés -módosítva

szolgálati titok

-megszüntetve

VA: 19

Minősítés érvényességi ideje

2052. IX. 25.

ARCHIV. SZÁM: MT-709

Minősítési határozat száma

894-5/4153/96.

„Róna János” hét munka dossziéjának egyike az ÁBTL-ben

A Központ 1969. novemberében azt közli a New York-i rezidentúrával, hogy :

*„Róna információs munkájának színvonala az elmúlt hónapokban **visszaesést** mutat. Jelentései rövidek, szűkszavúak, egy-egy témánál hiányzik a mélyebb információkra való törekvés.”*

Ennek ellenére, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója alkalmából információs munkája elismeréseként dicséretben és 3000 Ft. értékű tárgyjutalomban részesítik. (Okozati viszonyt, logikát hiába keresünk, csak a szocialista gyógypedagógia kiterjesztését nyugtázhatjuk az állambiztonság korabeli palettáján.)

Persze „Róná”-nak is megvannak a maga észrevételei, ha azok nem is szolgálnak mentségére a lényegre tekintve. A következő két év történései között például leírja, hogy a magyar gyakorlat sem engedi, hogy bekerüljön a diplomácia forgásába, a nyugati újságírók belső körébe. 1971. június 14-i jelentésében például így fakad ki:

*„A több, mint négy év alatt még egyszer sem hívtak meg a washingtoni [magyar] sajtó rendezvényekre. Amikor a magyar misszió fogadást adott **Péter** [János] elvtárs elutazásakor tavaly, minden itt lévő újságírót meghívtak, még a Pestről rövid időre kiutazottakat is, csak engem nem.”*

Erre azt a választ kapja, hogy tudomásul kell venni a nagykövet elvtárs módszerét, miszerint ő a legritkább esetekben hív meg ENSZ alkalmazottakat a külképviselőlet által adott partikra, a washingtoni sajtófogadásokra való meghívás biztosítása egyébként is technikai nehézségekbe ütközik. (Sajátosan egyedi módszer, egy hírszerző számára nem éppen célorientált, hanem eléggé értelmetlen, s ezért balkáni zsákutca.) A titkos munkatárs ezért is jelzi többször kellő hangsúllyal: fedőmunkája és operatív munkája között nincs semmiféle összhang.

Kutató-feldolgozó munkájában bevallottan nem tud eredményt felmutatni. Javaslatait az International Reporting tanfolyam négy hallgatójával (az AP, az UPI, az ABC TV tudósítója és a francia TV tokiói munkatársa) kapcsolatban képtelen volt realizálni. 1971-ben a megmaradt ismerősei között kutatásra alkalmas személyt nem tudott megnevezni tartótisztjének. Annak ellenére, hogy az kiiktatta a találkozóhely és postaláda szervezés módszereire gyakorlati példák bemutatásával, a feladatokat fanyalogva hajtotta végre, vagy különböző kifogásokra hivatkozva (rossz idő, gépkocsi hiány, stb.) teljesen negligálta azokat.

Hiába kapott a Központtól korábban ünnepi jutalmat és dicséretet, utána is folytatódott a pangás munkájában; a friss kapcsolatok hiánya és a rutin módszerek jellemezték. Információi közül egyedül a Köztársaság Párt és a Nixon adminisztráció témakörében készített alapos összefoglalói jelentettek minőséget. Egyébként romlott operatív fegyelme (Székely András és Dianne Jenny ügye), elmulasztotta jelentési kötelezettségét. **A kritikára sértődöttséggel válaszolt, sőt egyes észrevételeket visszautasított.** Kapcsolattartó tisztje feljegyzi:

*„Róna elvtárs... **enervált, érdektelen.** Ugyanakkor **türelmetlen, ingerlékeny...** egyre többet foglalkozik magával, jövőbeli karrierjével. Érzelemvilágának ez az egyik mozgatórugója. Hazai kollégái előmenetelét bizonyos irigységgel szemléli. Saját helyzetével **elégedetlen.** Sértőnek találja, hogy itt senki nem figyel fel rá, mint*

elismerésre méltó újságíróra.”

Róna elvtárs az utóbbi időben személytelenné vált az operatív munkában. Enervált, érdektelen. Ugyanakkor türelmetlen, ingerlékeny. Magatartása okát baráti beszélgetések során indokolni nem tudta.

Mint kapcsolattartó törekedtem a jó munkatársi viszony mellett a jó emberi, baráti viszony kialakítására. Többször nyújtottam baráti segítséget Róna elvtársnak. Közeledésemét, gesztusomat elfogadta Róna elvtárs. Eredménye azonban nem látszott meg munkáján.

Az utóbbi időben Róna elvtárs egyre többet foglalkozik magával, jövőbeli karrierjével. Értékelésének ma ez az egyik fő mozgatórugója. Hazai, volt kollegái előremenetelét bizonyos irigységgel szemléli. Saját helyzetével elégedetlen. Sértőnek találja, hogy itt senki nem figyel fel rá, mint elismerésre méltó újságíróra. /Ezzel ellentétben nem törekszik a legalizációjához, előremeneteléhez engedélyezett könyv-írási legenda hasznosítására. Csak beszél róla/.

Kétségtől elválasztható bizonyos mértékig Róna elvtárs szakmai ambíciója, "karrierföltétele". Közelebb jár az ötvenhez. Neve ismeretlenné válhatott a hazai újságírói berkekben. De ez a tény csak az egészséges szakmai ambíció mértékéig vehető figyelembe. Róna elvtárs érvényesülése saját magától függ elsősorban. Ehhez mi segíthetünk, de helyette nem tudjuk megoldani problémáját.

„Róna” enervált, érdektelen, türelmetlen, ingerlékeny...

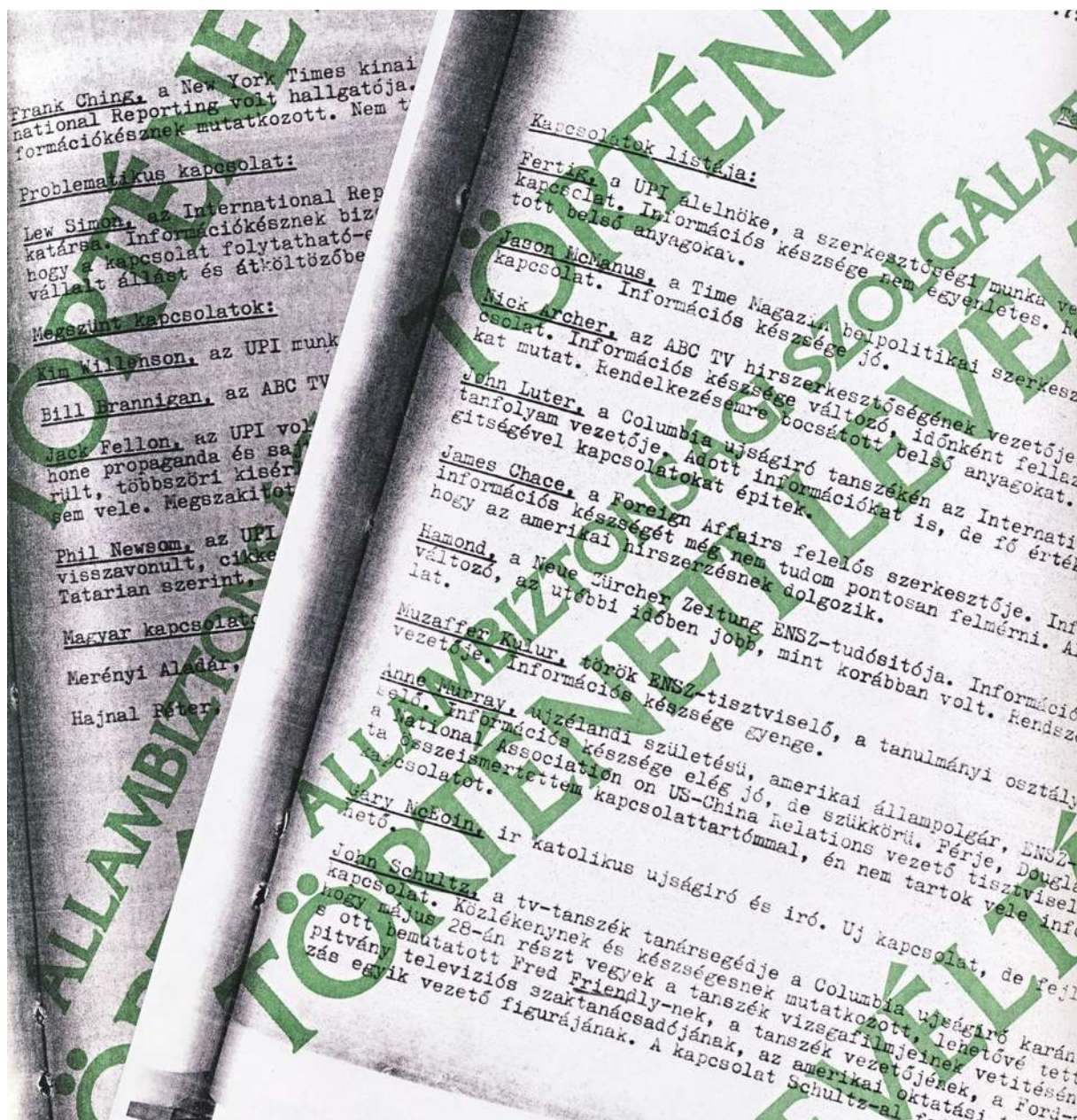
Ezek a szakmai gondok a hírszerző rezidentúra nem tud segíteni. Csak biztatni tudta –eredménytelenül – önképzésére valamelyik amerikai egyetemen, kapcsolatai kiterjesztésére a Columbia Egyetemen, az újságíróképzés tanulmányozására a New York Universityn és az Anneberg School of Communicationsnál (Philadelphia). Úgy látták, hogy kiküldetése hátralévő idejében az objektumok tanulmányozására, az érdemi információk növelésére és az átadható kapcsolatok fejlesztésére kell koncentrálnia. Emellett ismereteit, képességeit nagyobb lélegzetű összefoglalók elkészítésével lehetne hasznosítani a Köztársasági Párt, a Nixon adminisztráció és az amerikai globálpolitika témakörén belül.

Amikor a titkos munkatárs 1971 júniusában hazaindul szabadságára, egyúttal készül hazai beszámoltatására is. A rezidentúra ezzel kapcsolatban tájékoztatja a Központot: melyek azok a tematikus pontok, melyeket tisztázni kell, mert „Róna” nem látszik teljesen őszintének. Személyi problémájának lényegét a New York-i rezidentúra vezetője írásban így közli a budapesti hírszerzéssel:

„...szeretne több lenni, de nincs hozzá alapképzettsége és ennek pótlására szervezett stúdium vagy könyvírás formájában szinte képtelen. Eddig sikerült biztosítani, hogy operatív dinamikája a probléma miatt ne romoljon. Most azonban időszerű egy újabb kemény irányítás, hogy az észlelt kedvvesztésben és ellustulásban még idejében megállítsuk.”

Amikor szabadságáról visszatér, olyan lendülettel kezd dolgozni, hogy jó félév múlva, 1972 márciusában a New York-i rezidens már azt jelenti:

„...olyan benyomásunk támadt, hogy a rendelkezésére álló **néhány hónap alatt akarja teljesíteni az 5 éves tervet**. A buzgalom és az aktivitásra való hajlandósága dicséretes ugyan, de nem táplálunk túlzott reményeket azok eredményes realizálására.”

A titkos munkatárs információs kapcsolati listája

Egyértelműen közlik vele, hogy a rendelkezésére álló rövid idő alatt fő feladata: az információs forrásként számításba jöhető kapcsolatok stabilizálása és az átadások előkészítése. Erre nyomban **listát készít kapcsolatairól**. Néhány név közülük:

- Roger Tatarián, az UPI alelnöke, a szerkesztőség vezetője. Rendszeres kapcsolat, rendelkezésre bocsát belső anyagokat, de információs készsége nem egyenletes.

- Jason McManus, a Time Magazin belpolitikai szerkesztője. Rendszeres kapcsolat. Információs készsége jó.
- Nick Archer, az ABC TV hírszerkesztőségének vezetője. Rendszeres kapcsolat, rendelkezésre bocsát belső anyagokat, de információs készsége változó.
- John Luter, a Columbia Egyetem újságíró tanszékén az International Reporting tanfolyam vezetője. Informál és további kapcsolatokat hoz.
- James Chace, a Foreign Affairs felelős szerkesztője, információs készsége még nem mérhető fel pontosan. Alapos a gyanú, hogy az amerikai hírszerzésnek dolgozik.
- Rudolf Haffer, a Neue Zürcher Zeitung ENSZ-tudósítója. Rendszeres kapcsolat, információs készsége változó.
- Muzaffer Kulur, török ENSZ-tisztviselő, a tanulmányi osztály helyettes vezetője, információs készsége gyenge.
- Anne Murray, újjélandi születésű amerikai állampolgár, ENSZ-tisztviselő. Információs készsége elég jó, de szűkkörű. Férje: Douglas Murray, a National Association on US-China Relations vezető tisztviselője, akit már összeismertetett kapcsolattartójával.
- Gary McEoin, ír katolikus újságíró, író. Új, fejleszthető kapcsolat.
- John Schultz, a tv-tanszék tanársegédje a Columbia egyetem újságíró karán. Új kapcsolat. Közlékeny és készséges. Bemutatta a tanszék vezetőjét: Fred Friendlyt, a Ford alapítvány televíziós szaktanácsadóját, az amerikai oktatási televíziózás egyik szaktekintélyét. A kapcsolat fejleszthető.
- Frank Ching, a New York Times kínai származású munkatársa, az International Reporting volt hallgatója. Információ kész.

A fentiekén kívül „Róna” csoportosítva felsorolja a „Problematikus kapcsolatok”-at, a „Meggzúnt kapcsolatok”-at és a „Magyar kapcsolatok”-at.

Utolsó beszámolójában, 1972. május 24-én a titkos munkatárs megállapítja: **kapcsolat-építő munkája ügynöki beszervezést nem eredményezett.**

Megítélése szerint azonban jelöltet feldolgozásra javasolt. Így:

- Kim Willensont (UPI), akit Saigonba helyeztek ki,
- Bill Branningant (ABC TV), akit ugyancsak kihelyeztek előbb Tel Avivba, majd Sigonba,
- Sheldon Zalaznick és Jason McManus feldolgozásához hozzákezdett és mindkettőt átadta a kijelölt hírszerzőnek.

Ehhez hozzáteszi: kapcsolatai közül átadta még Nick Archert, John Lutert; Lee és Krieghbaum professzorokat (NYU újságíró tanszék), s megszervezte Gary McEoin átvételét. Lehetségesnek tartotta Brannigan átadásának megszervezését is, ha visszatér Saigonból.

Az UPI és az ABC tanulmányozásában jutott a legmesszebbre, a Columbián megrekedt behatolása, mert biztató kezdet után Schultz, a TV-tanszék tanársegédje visszakozott a találkozóktól. Sikerült viszont információs mélységbe jutnia a NYU újságíró tanszékén és részt vett az AEJ (Association for Education in Journalism), az újságírás tanításával foglalkozó személyek évi konvencióján.

Legtöbb információs jelentését az USA általános bel-és külpolitikájáról, vietnami-és kínai politikájáról terjesztette fel, a legtöbb összefoglalót a republikánus párt és a Nixon kormányzat belső helyzetéről készítette.

Önkritikusan megállapította, hogy operatív munkájának színvonala nem volt egyenletes a kihelyezése alatt. A legeredményesebb időszak az 1969/70-es év volt, amikor elsősorban az International Reporting tanfolyamon való részvétele miatt hetente tudott rangos információkat szerezni. Ezt segítette az is, hogy ez az időszak politikailag igen élénk volt (laoszi, kambodzsai invázió, időszaki választások, nagy és hangos viták a sajtóban, kiélezett szembenállás az adminisztrációval.)

Kihelyezésének 5 esztendejére **két nehéz időszak** esett: az egyik a kiérkezésével egybeeső árulások, a másik pedig az 1971 második felében felszított kémhisztéria, amely nem volt elég erős ahhoz, hogy visszavonulásra készítse kapcsolatait, de szerepet játszott találkozási számának csökkenésében.

„Róna” jelentését majd külön is értékeli a rezidentúra, de már jelentése végén röviden megjegyzi kapcsolattartó tisztje:

„Elnagyolt összefoglaló. Nem mentes az ön-elnéző szubjektivitástól.”

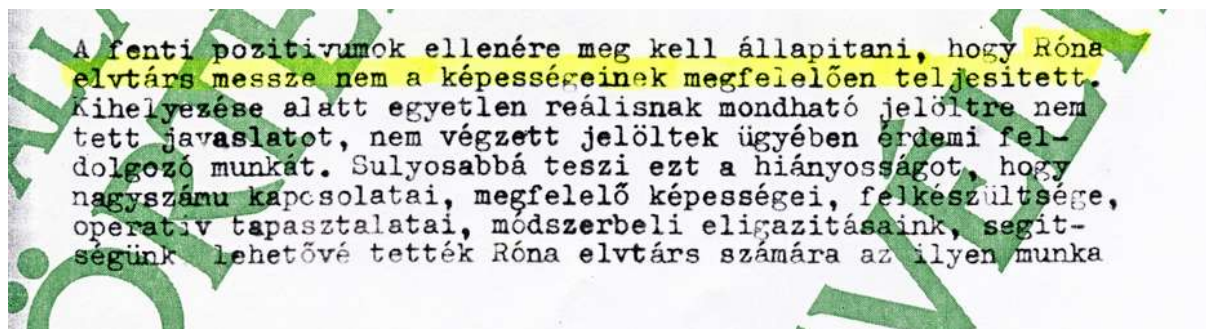
Konkrétan utal arra is a hírszerző tiszt, hogy „Róna” **némely állítása nem felel meg a valóságnak** kapcsolatai alakításáról. Sok bizonytalan és futó kapcsolatot alakított ki, egyes újabb kapcsolatok szervezéséről pedig határozottan le kellett állítani. Pozitívumként említi, hogy a titkos munkatárs elismerte információs munkája minőségének romlását.

Az 1967 januárjában kihelyezett „Róna” szerződése 1972 januárjában járt le, a Központ azonban négy hónappal **meghosszabbította** munkaviszonyát a fedőszervben. Az ENSZ Titkárság OPI részlegének Press and Publication Osztályán, a Monthly Chronicle folyóirat szerkesztőségében dolgozott.

1972. május 31-én tért véglegesen haza, májusban készítette el munkájának értékelő jelentését a III/I Csoportfőnökség.

Szellemi képességeit, politikai megbízhatóságát sohasem vitatták, érdeklődő, agilis embernek ismerték, gyorsan tájékozódott, jó társalkodóként könnyen létesített kapcsolatokat. Negatív tulajdonságai is kiderültek: **körülményeskedésre való hajlam, saját személyének túlértékelése, szerénytelenség, önzés, taktikázási hajlam - amely esetenként az őszinteség, az operatív felelősségérzet és fegyelem rovására ment -, s bizonyos fokú anyagiasság**

– így a hírszerzés összegező értékelése.

„Messze nem képességeinek megfelelően teljesített...”

Teljesítményéből pozitívan emelték ki a nagyszámú, hasznosítható politikai információt, amely kiépített kapcsolati körének volt köszönhető és a már említett összefoglaló jelentéseket, elsősorban a Nixon kormányzat és a Köztársasági Párt témaköréből. Ennek ellenére a hírszerzés megállapította:

„Róna elvtárs messze nem a képességeinek megfelelően teljesített. Kihelyezése alatt egyetlen reálisnak mondható jelöltre nem tett javaslatot, nem végzett jelöltek ügyében érdemi feldolgozó munkát.”

Másik súlyos hibájaként említik, hogy az utolsó háromnegyed évben információs munkája **komolyan visszaesett**: egyetlen értékesnek minősíthető, távirati továbbításra érdemes információt nem szerzett. A visszaesésnek nem volt objektív oka, vagy elfogadható személyi indoka, információs kapcsolatai körében nem történt negatív változás. Egyszerűen nem tudta reálisan megindokolni teljesítményének romlását. **Az igazi okok valójában magatartásában, munkamódszereiben, egyéniségében keresendők.** Ugyanezek vezettek eredménytelen jelöltkutató munkájához, nem rendelkezett olyan kapcsolattal, aki alkalmas lett volna jelöltként feldolgozásra. Bizonyos vonakodást is tanúsított ezzel a munkával szemben, operatív ismeretek hiányára hivatkozva. A rezidentúra az utóbbit cáfolta, többször részesült alapos eligazításban. Noha az amerikai elhárítás akciót indított ellene egy magyar hírszerző árulása után, az operatív munka végzését kizáró okok nem merültek fel.

A hírszerzés azzal zárja értékelését, hogy „Róna” „...kipróbált, tapasztalt munkatárs, aki következetes és szigorú tartással hasznos teljesítményre készíthető.”

Hazatérése után nem az MTV külpolitikai rovatához ment vissza az Aktuális Osztályra, hanem **1972 júniusától** a Híradó Főszerkesztőségre helyezték, ahol osztályvezető-helyettes beosztásban napi adásszerkesztőként kezdett dolgozni. Szeptember 24-én kapott infarktust.

A BM III/I-1 Osztály vezetője, a már említett Borsányi Imre r. alezredes 1972. szeptember 27-én hozott határozatot személyi anyagának irattárba tételéről.

(ÁBTL 3.2.1. Bt-122; ÁBTL 3.2.3. Mt-709/1-7)

Dr. Ilkei Csaba eddig megjelent munkái

az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában

Besúgók, árulók, kalandorok

(<http://mek.oszk.hu/15000/15048>)

Az elmaradt állambiztonsági rendszerváltás

(<http://mek.oszk.hu/15000/15047>)

A hálózat jelenti

(<http://mek.oszk.hu/15000/15086>)

Internálótáborok – Kistarcsától Recskig

(<http://mek.oszk.hu/14900/14910>)

Szabadkőművesek, papok, bankárok, titkos szervezetek

(<http://mek.oszk.hu/15000/15066>)

Televíziósok, rádiósok és az állambiztonság

(<http://mek.oszk.hu/15000/15087>)

Több mint 60 év dokumentumokban

(<http://mek.oszk.hu/17600/17650>)

Történelmünk és az állambiztonság

(<http://mek.oszk.hu/14900/14978>)

Újságírók, szerkesztők, sajtómunkások és az állambiztonság

(<http://mek.oszk.hu/16400/16411>)